

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU
MÜLTECİ HAKLARI ALT KOMİSYONU

GÖÇ VE UYUM RAPORU

- Uluslararası Koruma
- Geçici Koruma
- Suriyeli Sığınmacılar

26. Dönem 3. Yasama Yılı
Mart 2018

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

İÇİNDEKİLER

I-BAŞLANGIÇ	6
II-ÖNERGE.....	6
III-ALT KOMİSYONUN KURULUŞ AMACI	8
IV-İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM	8
V-TERMİNOLOJİ SORUNU	16
I-KONU İLE İLGİLİ HUKUKİ DÜZENLEMELER.....	18
I.1-ULUSLARARASI HUKUKTA YER ALAN DÜZENLEMELER	18
I.1.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	18
I.1.2. Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme (Cenevre Sözleşmesi).....	18
I.1.3. Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü.....	24
I.1.4. Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme.....	24
I.2. TÜRKİYE’NİN TARAFI OLDUĞU ANLAŞMALAR	27
I.2.1. Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında 18 Mart 2016 Tarihinde Varılan Mutabakat	27
I.3. ULUSAL HUKUKTA YER ALAN DÜZENLEMELER	31
I.3.1. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu.....	31
I.3.2. Uluslararası İşgücü Kanunu	40
I.3.3. Geçici Koruma Yönetmeliği	48
I.3.4. Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik.....	56
I.3.5. Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik.....	59
II. KONU İLE İLGİLİ KİŞİ VE KURUMLARDAN BİLGİ ALINMASI	65
II.1.1. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.....	65
II.1.2. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	75
II.1.3. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	78
II.1.4. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.....	81
II.1.5. Milli Eğitim Bakanlığı.....	86
II.1.6. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Müdürü Doç. Dr. Murat ERDOĞAN	89
II.1.7. Uluslararası Göç Örgütü Türkiye Misyön Şefi Lado GVİLAVA	97
II.1.8. Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Koordinatörü İbrahim Vurgun KAVLAK	102
II.1.9. İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi Başkanı Metin ÇORABATIR.....	107

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

II.1.10. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İbrahim KAYA	113
II.1.11. Suriye Dostluk Derneği	120
II.1.12. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Misyon Şefi Pascale MOREAU	125
II.1.13. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Başkan Yardımcısı Dr. Mehmet Ali TORUNOĞLU	133
II.1.14. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürü Ahmet SARICAN	136
II.1.15. Yükseköğretim Kurulu Başkan Vekili Prof. Dr. Hasan MANDAL	138
II.1.16. Türk Kızılayı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürü Bayram SELVİ	145
II.1.17. Suriye Türkmen Meclisi Başkanı Dr. Emin BOZOĞLAN ve Türkmenevi eski Başkanı Dr. Davut KARATAŞ	149
III. İNCELEME ZİYARETLERİ.....	155
III.1.1.Yabancılar İletişim Merkezinde Gerçekleştirilen İnceleme	155
III.1.2. Mardin'in Midyat İlçesinde Bulunan Geçici Barınma Merkezi İncelemesi.....	158
III.1.3.Gaziantep'in Nizip İlçesinde Bulunan Geçici Barınma Merkezinde Gerçekleştirilen İnceleme	163
III.1.4.Osmaniye'nin Cevdetiye Beldesinde Bulunan Geçici Barınma Merkezi İncelemesi	167
III.1.5.Almanya'nın Başkenti Berlin'de Gerçekleştirilen İncelemeler ve Yapılan Görüşmeler	172
III.1.6.Ankara'nın Altındağ İlçesinde Gerçekleştirilen İnceleme	208
III.1.7.İzmir Ve Aydın Geri Gönderme Merkezleri İncelemesi	212
IV. KİLİS'İN NOBEL BARIŞ ÖDÜLÜNE ADAY GÖSTERİLMESİ TEKLİFİ.....	237
V. DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER.....	240
V.1.1.Göç Olgusuna Genel Bakış:	240
V.1.2.Türkiye'de Göç:.....	241
V.1.3.Tarihimizde Göç Hareketleri:.....	242
V.1.4.Suriyelilerin Göçü:	243
V.1.5.Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu:.....	245
V.1.6.Geçici Koruma Statüsü:.....	246
V.1.7.Göç Politikaları Kurulu:	249
V.1.8.Yabancılar İletişim Merkezi:	250
V.1.9.Düzensiz Göç ve Göçmen Kaçakçılığı:.....	251
V.1.10.Geri Gönderme Merkezleri:.....	252
V.1.11.Uyum:	252
V.1.12.Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Eğitime Erişimi:	254
V.1.13.Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sağlığa Erişimi:.....	257
V.1.14.Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin İş Gücü Piyasasına Erişimi:	258
V.1.15.Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere Yönelik Sosyal Destek ve Sosyal Hizmetler:	260

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

V.1.16.Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Yerel Yönetimler:	262
V.1.17.Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Vatandaşlık:	264
V.1.18.Medyanın ve Siyasi Aktörlerin Göç Dili, Sevgi ve Nefret:	266
V.1.19.Suriyeli Mültecilerle İlgili Doğru Bilinen Yanlılar:.....	268
V.1.20.Maliyetlendirme:	269
V.1.21.Avrupa'nın Sığınmacılarla İmtihanı:	272
V.1.22.Nobele Aday Şehir Kilis:.....	276
V.1.23.Cenevre Yerine Anadolu Sözleşmesi:	277
V.1.24.Milletin Başarısı:	280
VI. ANKARA MİLLETVEKİLİ ŞENAL SARIHAN'IN RAPORA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLERİ	283
VII. DİYARBAKIR MİLLETVEKİLİ SİBEL YİĞİTALP'İN RAPORA İLİŞKİN MUHALEFET ŞERHİ.....	287
VIII. OSMANİYE MİLLETVEKİLİ RUHİ ERSOY'UN RAPORA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ .	296

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

I-BAŞLANGIÇ

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonununun 26'ncı Yasama Dönemi 1'inci Yasama Yılı'nın 17 Aralık 2015 tarihli 2'nci toplantısında, "Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların sorunlarının incelenmesi" amacıyla Antalya Milletvekili Atay USLU, Isparta Milletvekili Sait YÜCE, İzmir Milletvekili Zeynep ALTIOK, Kars Milletvekili Ayhan BİLGİN, Konya Milletvekili Leyla ŞAHİN USTA, Osmaniye Milletvekili Ruhi ERSOY ve Sakarya Milletvekili Ali İhsan YAVUZ'dan oluşan bir Alt Komisyon kurulması kararlaştırılmıştır.

TBMM Mülteci Hakları Alt Komisyon 6 Ocak 2016 tarihli ilk toplantısında Antalya Milletvekili Atay USLU'yu Başkan seçmiş ve çalışmalarına başlamıştır.

II-ÖNERGE

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

26'ncı Yasama Dönemi'nde İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde, mülteci, sığınmacı, göçmenler ve düzensiz göçmenler ile ilgili araştırmalarda ve incelemelerde bulunmak üzere bir alt komisyonun kurulması için gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

Atay USLU Antalya Milletvekili	Sait YÜCE Isparta Milletvekili	Leyla ŞAHİN USTA Konya Milletvekili
Ali İhsan YAVUZ Sakarya Milletvekili	Mustafa YENEROĞLU İstanbul Milletvekili	Jülide SARIEROĞLU Ankara Milletvekili

GEREKÇE:

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu'nun 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca, Türkiye'nin insan hakları alanında taraf olduğu uluslararası anlaşmalarla T.C. Anayasası ve diğer milli mevzuat ve uygulamalar arasında uyum sağlamak amacıyla yapılması gereken değişiklikleri tespit etmek ve bu amaçla yasal düzenlemeler önermek; aynı maddenin (d) bendi uyarınca, Türkiye'nin insan hakları uygulamalarının, taraf olduğu uluslararası anlaşmalara, Anayasa ve Kanunlara uygunluğunu incelemek ve bu amaçla, araştırmalar

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

yapmak, bu konularda iyileştirmeler, çözümler önermek, Komisyonun görevleri arasında yer almaktadır.

Suriye iç savaşı sonrasında ortaya çıkan mülteci krizi başta olmak üzere, savaşlardan, insan hakları ihlallerinden kaçan milyonlarca insanın ülke değiştirmeye çalışmasından kaynaklı sorunlar, küresel ölçekte çözülmeyi bekleyen temel gündem maddelerindedir. Türkiye ise coğrafi konumundan kaynaklanan nedenlerden dolayı başta Suriyeli sığınmacılar olmak üzere, çeşitli ülkelerden gelen sığınmacıların hem geçiş güzergahı hem de hedef ülkesi konumunda bulunmaktadır. Türkiye’de bulunan sığınmacıların sorunlarının tespit edilmesi, konuya dair hukuki altyapıdaki eksikliklerin ortaya konulması ve sığınmacıların topluma uyumunun sağlanmasında karşılaşılan problemlerin belirlenmesi önem ve aciliyet arz etmektedir. Komisyonumuz 23. ve 24. Yasama Döneminde Türkiye’de bulunan mülteci, sığınmacı, göçmenler ve düzensiz göçmenlere ilişkin alt komisyon oluşturmuş; konu hakkında hem yasal altyapıya hem de sahadaki problemlere dair tespit ve çözüm önerilerinde bulunmuştur. Sorunun güncelliği ve önemine binaen, 26. Yasama Döneminde de Komisyonun bu konuda bir alt komisyon kurarak inceleme başlatması yerinde olacaktır.

Alt Komisyon, Türkiye’de mültecilere ve sığınmacılara yönelik mevzuat ve uygulamaların taraf olunan uluslararası antlaşmalara ve Anayasaya uygunluğunun incelenmesi ve uygulamalar örneğinden hareketle iyileştirmeler, çözümler, yasal düzenlemeler önerilmesini planlamalıdır.

Alt Komisyon aşağıda sıralanan alt başlıklar doğrultusunda çalışmalarını gerçekleştirebilir:

- 1- Mültecilerin/sığınmacıların hukuki statüsü,
- 2- Mültecilerin barınma şartları; mülteci kamplarının durumu ve imkânları,
- 3- Mültecilerin topluma uyumu hususunda karşılaşılan karşılıklı problemler (sosyal ve kültürel boyut),
- 4- Mültecilerin çalışma hakkı kapsamında işgücüne katılımı,
- 5- Toplumsal güvenlik,
- 6- Sığınmacıların başka ülkelere geçişleri sırasında karşılaşılan problemler,
- 7- Uluslararası toplumun ve AB ülkelerinin konuya sınırlı katkısı sorunu gibi konular çerçevesinde Suriyelilerin ülkemizde çalışma, oturma ve sağlık sigortası izinlerine dair problemler,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- 8- Başta Avrupa Birliği üyesi ülke uygulamaları olmak üzere, mülteci haklarına ve Cenevre sözleşmesine aykırı uygulamaların araştırılması,
- 9- Suriyeli kadınların ve çocukların durumu: Suriyeli kadınların toplumsal hayatta maruz kaldıkları ayrımcılıklar, kadınlara karşı şiddeti azaltmak için uygulanan tedbir veya programların etkililiği, kamp içi ve dışı Suriyeli kadınlara yönelik yapılan çalışmalar,
- 10- Suriyeli vatandaşlar için uygulanan Geçici Koruma Statüsü ve hak ile yükümlülükler konusunda iyi uygulamaların incelenmesi,
- 11-Geçici Koruma Statüsü ile Türkiye’de bulunanlar için, topluma uyum konusunda, eğitim, sağlık ve işgücü piyasasına erişim gibi alanlarda yapılması gerekenler ve entegrasyon/uyum yasaları konusunda yol gösterici çalışmalar hazırlanması,
- 12-Uluslararası Koruma Statüsü ile kalanlar için mevcut uygulamalardaki zayıf ve kuvvetli yanların tespiti,
- 13- Düzenli göç için ikamet şartlarında düzenleme yapılması, turkuaz kart çalışmalarının hazırlanması, 6458 sayılı Kanunda bu minvalde kolaylaştırılmaların düzenlenmesi konusunda görüş bildirmek üzere incelemeler yapılması (64. Hükümet Programı'nın önemli reform tekliflerindedir).

III-ALT KOMİSYONUN KURULUŞ AMACI

Alt Komisyonun kuruluş amacı; ülkelerinde çıkan iç savaş sonrasında Türkiye’ye sığınan Suriyeli sığınmacıların ülkemizdeki hukuki durumlarının tespit edilmesi, sığınmacılara verilen hizmetlerde yaşanan aksaklıkların neler olduğunun ortaya konulması, geçici barınma merkezlerinde bulunan Suriyelilerin sorunlarının tespitinin yapılması ve nihai olarak Suriyeli sığınmacıların hukuk alanında ve gündelik hayatta karşılaştıkları sorunların çözülmesi için nelerin yapılması gerektiğini belirlemek ve alınması gereken tedbirleri ortaya koymaktır.

IV-İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon incelemesinde;

- a) Konuyla ilgili ulusal ve uluslararası mevzuatın incelenmesi,
- b) Komisyon toplantı salonunda, konuyla ilgili,
 - i) İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü yetkilileri
 - ii) Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı yetkilileri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- iii) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü yetkilileri
- iv) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü yetkilileri
- v) Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri
- vi) Üniversite (Hacettepe ve İstanbul Üniversitesi) öğretim üyeleri
- vii) Ulusal (Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi, Suriye Dostluk Derneği, Suriye Türkmen Meclisi, Türkmenevi Derneği) sivil toplum kuruluşları
- viii) Uluslararası (Uluslararası Göç Örgütü, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) kuruluşlar
- ix) Türkiye Halk Sağlığı Kurumu
- x) İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü
- xi) Yükseköğretim Kurulu
- xii) Türk Kızılayı

ile görüşmeler yapmak,

c)

- (i)Yabancılar Çağrı Merkezinde
- (ii) Mardin/Midyat Geçici Barınma Merkezinde
- (iii)Gaziantep/Nizip Geçici Barınma Merkezinde
- (iv)Osmaniye/Cevdetiye Geçici Barınma Merkezinde
- (v) Ankara'nın Altındağ ilçesinde

yerinde incelemelerde bulunmak, Suriyeli sığınmacılarla görüşmeler gerçekleştirmek ve yetkililerden bilgi almak,

- d) Federal Almanya Cumhuriyetinin Başkenti Berlin'de bulunan Almanya parlamentosunda, kamu kurumlarında, düşünce kuruluşlarında görüşmeler gerçekleştirmek ve mülteci yurtlarında

incelemelerde bulunmak,

yöntemini uygulamıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Komisyonun Çalışmalarına İlişkin Tablo:

Sayı/Tarih	Çalışma Konusu	Çalışmaya Katılan Üyeler
1 06.01.2016	Çalışma Usul ve Esaslarının Belirlenmesi ve Alt Komisyon Başkanının Seçimine Dair Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Ali İhsan YAVUZ Zeynep ALTIOK Ayhan BİLGİN
2 13.01.2016	İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürü Atilla Toros'un Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Ali İhsan YAVUZ Ruhi ERSOY
3 21.01.2016	Başbakanlık Afet ve Acil Yönetimi Başkanı Dr. Fuat Oktay'ın Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Ali İhsan YAVUZ Zeynep ALTIOK Ruhi ERSOY
4 27.01.2016	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürü Nurcan Önder'in Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Ruhi ERSOY
5 10.02.2016	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürü İnci Sezer Becel'in Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Ali İhsan YAVUZ
6 24.02.2016	Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Yusuf Büyük'ün Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Ali İhsan YAVUZ Ruhi ERSOY

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

7 03.03.2016	Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Müdürü Doç. Dr. Murat Erdoğan'ın Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA
8 31.03.2016	Uluslararası Göç Örgütü Türkiye Misyon Şefi Lado Gvilava'nın Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Ali İhsan YAVUZ Ruhi ERSOY
9 07.04.2016	Ankara'da bulunan İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yabancılar Çağrı Merkezine Gerçekleştirilen (YİMER-Alo 157) İnceleme Ziyareti	Mustafa YENEROĞLU Atay USLU Leyla ŞAHİN USTA Ali İhsan YAVUZ Ruhi ERSOY Şenal SARIHAN
10 14.04.2016	Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Koordinatörü İbrahim Vurgun Kavlak'ın Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Ali İhsan YAVUZ Ruhi ERSOY Ayhan BİLGİN Şenal SARIHAN
11 20.04.2016	İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi Başkanı Metin Çorabatır'ın Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Ali İhsan YAVUZ Zeynep ALTIOK Ruhi ERSOY Şenal SARIHAN

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

12 29.04.2016 30.04.2016	Mardin'in Midyat İlçesinde Bulunan Geçici Barınma Merkezine Gerçekleştirilen İnceleme Ziyareti	Atay USLU Leyla ŞAHİN USTA Ruhi ERSOY Ayhan BİLGİN Şenal SARIHAN
13 25.05.2016	Gaziantep Valisi Ali Yerlikaya ile toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Şenal SARIHAN Ayşe ACAR BAŞARAN
14 25.05.2016	Gaziantep'in Nizip İlçesinde Bulunan Geçici Barınma Merkezine Gerçekleştirilen İnceleme Ziyareti	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Şenal SARIHAN Ayşe ACAR BAŞARAN
15 01.06.2016	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İbrahim Kaya'nın Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Ali İhsan YAVUZ Ruhi ERSOY Ayhan BİLGİN Şenal SARIHAN
16 10.06.2016	Osmaniye Valisi Kerem Al İle Gerçekleştirilen Görüşme	Atay USLU Jülide SARIEROĞLU Zeynep ALTIÖK Ruhi ERSOY Ayhan BİLGİN Şenal SARIHAN
17 10.06.2016	Cevdetiye Belediye Başkanıyla Gerçekleşen Görüşme	Atay USLU Jülide SARIEROĞLU Zeynep ALTIÖK Ruhi ERSOY

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

		Ayhan BİLGEN Şenal SARIHAN
18 10.06.2016	Cevdetiye Geçici Barınma Merkezinde Yapılan İnceleme	Atay USLU Jülide SARIEROĞLU Zeynep ALTIÖK Ruhi ERSOY Ayhan BİLGEN Şenal SARIHAN
19 15.06.2016	Suriye Dostluk Derneği Temsilcilerinin Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Ruhi ERSOY Ayhan BİLGEN Şenal SARIHAN
20 23.06.2016	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Misyon Şefi Pascale Moreau'nun Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Ali İhsan YAVUZ Ruhi ERSOY Ayhan BİLGEN Şenal SARIHAN
21 03.11.2016	Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Başkan Yardımcısı Dr. Mehmet Ali Torunoğlu'nun Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Ali İhsan YAVUZ Ruhi ERSOY Ayhan BİLGEN
22 27-30.11.2016	Almanya'nın Başkenti Berlin'e Gerçekleştirilen İnceleme Ziyareti	Atay USLU Ruhi ERSOY Şenal SARIHAN
23 10.05.2017	İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel	Atay USLU Sait YÜCE

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

	Müdürü Dr. Ahmet Sarıcan'ın Dinlendiği Toplantı	Ruhi ERSOY Şenal SARIHAN Mustafa Hilmi DÜLGER
24 11.05.2017	Yükseköğretim Kurulu Başkan Vekili Prof. Dr. Hasan Mandal'ın Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Ruhi ERSOY
25 30.05.2017	Türk Kızılayı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürü Bayram Selvi'nin Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Ali İhsan YAVUZ Ruhi ERSOY
26 31.05.2017	Ankara Altındağ Kaymakamı Erol KARAÖMERLİOĞLU ile Gerçekleştirilen Toplantı	Atay USLU Ali İhsan YAVUZ Ruhi ERSOY Şenal SARIHAN
27 31.05.2017	Ankara Altındağ Belediye Başkanı Dr. Veysel Tiryaki ile Gerçekleştirilen Toplantı	Atay USLU Ali İhsan YAVUZ Ruhi ERSOY Şenal SARIHAN
28 31.05.2017	Ankara Altındağ Ulubey Mahallesinde Gerçekleştirilen İnceleme	Atay USLU Ruhi ERSOY Şenal SARIHAN
29 15.06.2017	Suriye Türkmen Meclisi Başkanı Dr. Emin Bozoğlan'ın Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Ruhi ERSOY

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

30 15.06.2017	Türkmenevi Eski Başkanı Dr. Davut Karataş'ın Dinlendiği Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Ruhi ERSOY
31 24.10.2017	İzmir Valisi Erol Ayyıldız ile Gerçekleştirilen Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Ruhi ERSOY Şenal SARIHAN
32 24.10.2017	İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu ile Gerçekleştirilen Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Ruhi ERSOY Şenal SARIHAN
33 24.10.2017	İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezinde Gerçekleştirilen İnceleme	Atay USLU Sait YÜCE Leyla ŞAHİN USTA Ruhi ERSOY Şenal SARIHAN
34 25.10.2017	Aydın Valisi Selim Köşger ile Gerçekleştirilen Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Ruhi ERSOY Şenal SARIHAN
35 25.10.2017	Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı Özlem Çerçioğlu ile Gerçekleştirilen Toplantı	Atay USLU Sait YÜCE Ruhi ERSOY Şenal SARIHAN
36 25.10.2017	Aydın Geri Gönderme Merkezinde Gerçekleştirilen İnceleme	Atay USLU Sait YÜCE Ruhi ERSOY Şenal SARIHAN

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

V-TERMİNOLOJİ SORUNU

Mülteci Hakları Alt Komisyonun çalışmaları esnasında kamu kurumlarının, sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ve akademisyenler dinlenmiştir. Alt Komisyonun çalışma konusunu ağırlıklı olarak iç savaştan kaçarak ülkemize gelen Suriye vatandaşları oluşturmaktadır. Ancak konuya ilişkin olarak yapılan sunumlarda karşılaşılan temel problem terminoloji konusunda bir birliğin olmayışıdır. Ülkemizde bulunan Suriye vatandaşlarının statüleriyle ilgili olarak en fazla kullanılan terimler, ‘Suriyeli mülteciler’ ve ‘Suriyeli sığınmacılar’ şeklindedir. Uluslararası hukuk terminolojisi ve 1951 Cenevre Sözleşmesi açısından ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu açısından Türkiye’de yaşayan Suriyeliler mülteci statüsüne sahip değildir. Cenevre Sözleşmesi uyarınca mülteci, “İrki, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi” şeklinde tanımlanmaktadır.

Geçici Koruma Yönetmeliği tarafından ilga edilmiş olan Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik uzun yıllar yürürlükte kaldığı ve adı geçen yönetmelikle mülteci statüsüne sahip olamayacaklar için ‘sığınmacı’ statüsü verildiği için, sığınmacı kelimesinin kullanımına sıklıkla rastlanmaktadır.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan ve 22 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği uyarınca ülkemizde bulunan Suriye vatandaşlarının hukuki statüsü ‘geçici korunan’dır. Adı geçen yönetmeliğe dayanılarak, ‘geçici koruma altında olanlar’ tabiri de kullanılmaktadır.

Raporda, Komisyonca dinlenen kişilerin kullandıkları terminolojiye sadık kalınmaya çalışılmıştır. Son olarak söylenebilir ki, raporda geçen Suriyeli mülteci, Suriyeli sığınmacı ve Suriyeli geçici korunan tabirleri aynı statüye tekabül etmektedirler.

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU**

**BİRİNCİ BÖLÜM
KONU İLE İLGİLİ HUKUKİ DÜZENLEMELER**

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

BİRİNCİ BÖLÜM

I-KONU İLE İLGİLİ HUKUKİ DÜZENLEMELER

I.1-ULUSLARARASI HUKUKTA YER ALAN DÜZENLEMELER

I.1.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Madde 1- Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar.

Madde 3 -Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.

Madde 14 -1. Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.

2. Gerçekten siyasal nitelik taşımayan suçlardan veya Birleşmiş Milletlerin amaç ve ülkelerine aykırı eylemlerden doğan kovuşturma durumunda bu haktan yararlanılamaz.

I.1.2. Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme (Cenevre Sözleşmesi)

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 14 Aralık 1950 tarih ve 429 (V) sayılı Kararıyla toplanan Konferansta kabul edilmiş, 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre'de imzalanmış ve 43'üncü Maddeye uygun olarak 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeyi 24 Ağustos 1951 tarihinde imzalamış ve 29 Ağustos 1961 tarihinde Sözleşmenin 42'nci Maddesinde tanınan haktan yararlanarak ihtirazi kayıtla ve ilişik deklarasyonla onaylamıştır. 359 Sayılı Onay Kanunu 5 Eylül 1961 gün ve 10898 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Türkiye'nin sözleşmeye ilişkin koyduğu ihtirazi kayıt:

"Bu sözleşmenin hiçbir hükmü, mülteciye Türkiye'de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamaz" şeklindedir.

Türkiye Sözleşmeyi, Sözleşmede coğrafi sınırlama getirilebileceğine ilişkin hüküm doğrultusunda, ek bir deklarasyonla beraber onaylamıştır. Bahsi geçen deklarasyonun (B) fıkrası aşağıdaki şekildedir:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

“İşbu Sözleşmenin tahmil ettiği vecibeler bakımından Cumhuriyet Hükümeti, 1 inci Maddenin (B) fıkrasındaki «1 Ocak 1951’den evvel cereyan eden hâdiseler» ibaresini, «1 Ocak 1951’den önce Avrupa’da cereyan eden hâdiseler» şeklinde anlamaktadır.”

Madde 1- A. İşbu Sözleşme'nin amaçları bakımından "mülteci" kavramı:

1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır.

B. (1) İşbu Sözleşme'nin amaçları bakımından kısım A, Madde 1'deki "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar" ifadesi ya,

(a) "1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar" veya

(b) "1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar" anlamında anlaşılacak ve her Taraf Devlet bu Sözleşme'yi imzaladığı, tasdik ettiği veya ona katıldığı sırada bu Sözleşme'ye göre taahhüt ettiği yükümlülükler bakımından bu ifadenin kapsamını belirten bir beyanda bulunacaktır.

(2) (a) şıkkını kabul eden her Taraf Devlet, herhangi bir zamanda Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir notla, (b) şıkkını kabul ettiğini duyurarak yükümlülüklerini genişletebilir.

C. Yukarıdaki kısım A'da belirtilen hükümlerin kapsamına giren her kişi eğer:

(1) Vatandaşı olduğu ülkenin korumasından kendi isteği ile tekrar yararlanırsa veya

(2) Vatandaşlığını kaybettikten sonra kendi arzusu ile tekrar kazanırsa veya

(3) Yeni bir vatandaşlık kazanmışsa ve vatandaşlığını yeni kazandığı ülkenin himayesinden yararlanıyorsa veya

(4) Kendi arzusu ile terk ettiği veya zulüm korkusu ile dışında bulunduğu ülkeye kendi arzusu ile tekrar yerleşmek üzere dönmüşse veya

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

(5) Mülteci tanınmasını sağlayan koşullar ortadan kalktığı için vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanmaktan sakınmaya artık devam edemezse;

İşbu fıkra, vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden yararlanmayı reddetmek için önceden geçerli zulme ait haklı sebepler ileri sürebilen, bu Maddenin A 1 Kısımının kapsamına giren bir mülteciye tatbik olunmayacaktır;

(6) Tabiiyetsiz olup da, mülteci tanınmasını yol açan koşullar ortadan kalktığı için, normal ikametgâhının bulunduğu ülkeye dönebilecek durumda ise; Ancak işbu fıkra, normal ikametgâhının bulunduğu ülkeye dönmeyi reddetmek için önceden maruz kaldığı zulme bağlı haklı sebepler ileri sürebilen, bu Maddenin A 1 kısmının kapsamına giren bir mülteciye uygulanmayacaktır.

Bu kişiye, işbu Sözleşme'nin uygulanması sona erecektir.

D. Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği dışında, diğer bir Birleşmiş Milletler organı veya örgütünden halen koruma veya yardım gören kimselere uygulanmayacaktır.

Durumları, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun konuyla ilgili uygun kararları çerçevesinde kesin olarak halledilmeden, yararlandıkları Sözleşme'den tamamen yararlanırlar.

E. Bu Sözleşme, ikamet ettiği ülkenin yetkili makamlarınca o ülke vatandaşlığına sahip olanların sahip buldukları hak ve yükümlülüklerle sahip sayılan bir kişiye uygulanmayacaktır.

F. Bu Sözleşme hükümleri:

a) barışa karşı suç, savaş suçu veya insanlığa karşı suç gibi suçlar için hükümler koyan uluslararası belgelerde tanımlanan bir suç işlediğine;

b) mülteci sıfatıyla kabul edildiği ülkeye sığınmadan önce, sığındığı ülkenin dışında ağır bir siyasi olmayan suç işlediğine;

c) Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden suçlu olduğuna; dair hakkında ciddi kanaat mevcut olan bir kişi hakkında uygulanmayacaktır.

Madde 2- Her mültecinin, bulunduğu ülkeye karşı, özellikle yasalara, yönetmeliklere ve kamu düzeni için alınan önlemlere uymayı öngören yükümlülükleri vardır.

Madde 3- Taraf Devletler, bu Sözleşme hükümlerini mültecilere, ırk, din veya geldikleri ülke bakımından ayırım yapmadan uygulayacaklardır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Madde 4- Taraf Devletler, ülkelerindeki mültecilere, dini vecibelerini yerine getirme hürriyeti ve çocuklarının dini eğitim hürriyeti bakımından, en az vatandaşlara uyguladıkları muamele kadar uygun muamele uygulayacaklardır.

Madde 7 -1. Bu Sözleşme'nin daha uygun hükümler içerdiği durumlar hariç tutulmak koşuluyla, her Taraf Devlet, mültecilere genel olarak yabancılara uyguladığı muameleyi uygulayacaktır.

Madde 12- Hukuki Statü

1. Her mültecinin bireysel statüsü, daimi ikametgâhının bulunduğu ülkenin yasalarına veya eğer daimi ikametgâhı yoksa bulunduğu ülkenin yasalarına tabidir.

(.....)

(...) Mülteci, bir başka Taraf Devletin toprağındaiken, bu ülkede, sürekli ikametgâhının bulunduğu ülkenin vatandaşlarına sağlanan korumadan yararlanacaktır.

Madde 16 -1. Her mülteci, bütün Taraf Devletlerin toprakları üzerindeki hukuk mahkemelerine serbestçe ve kolayca başvurabilecektir.

2. Her mülteci, sürekli ikametgâhının bulunduğu Taraf Devlette, adli yardım ve teminat akçesinden muafiyet dâhil, mahkemelere müracaat bakımından vatandaş gibi muamele görecektir.

Madde 17- Gelir Getirici İşler

1. Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden her mülteciye, ücretli bir meslekte çalışmak hakkı bakımından, aynı şartlar içinde yabancı bir memleketin vatandaşına uyguladıkları en müsait muameleyi uygulayacaklardır.

3. Taraf Devletler, ücretli mesleklerde çalışmak bakımından bütün mültecilerin ve özellikle ülkelerine, bir işçi bulma programına yahut göçmen getirme planına göre girmiş olan mültecilerin haklarını, vatandaşlarına tanıdıkları çalışma haklarıyla aynı noktaya getirme konusuna sıcak bakacaklardır.

Madde 18- Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, tarım, sanayi, küçük sanatlar ile ticaret sahalarında kendi işyerlerini açmak ve sanayi, ticari şirketler kurmak haklarıyla ilgili olarak, mümkün olduğu kadar müsait ve her halde genel olarak aynı şartlardaki yabancılara tanıdıklarından daha az müsait olmayan muameleyi uygulayacaklardır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Madde 19 -1. Her Taraf Devlet, ülkesinde yasal olarak ikamet eden ve bu Devletin yetkili makamlarınca tanınan diplomalara sahip olup bir ihtisas mesleğini icra etmek isteyen mültecilere, mümkün olduğu kadar müsait ve her halde aynı şartlar içindeki tüm yabancılara sağlanandan daha az müsait olmayan şekilde muamele uygulayacaktır.

Madde 21- Taraf Devletler, konut edinme bakımından, bu konu yasalar ve yönetmeliklerle düzenlendiği ya da kamu makamlarının kontrolüne tabi olduğu oranda, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, her halde genel olarak aynı şartlar altındaki yabancılara uygulanandan daha az olmayacak biçimde, mümkün olduğu kadar müsait bir muamele sağlayacaklardır.

Madde 22- 1. Taraf Devletler, mültecilere, temel eğitim konusunda, vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısını uygulayacaklardır.

Madde 23- Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, sosyal yardım ve iane konularında vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısını uygulayacaklardır.

Madde 24 - 1. Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, aşağıdaki konularda, vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısını uygulayacaklardır:

(a) Yasalarla düzenlendiği veya idari makamların yetkisine tabi oldukları ölçüde: maaşın bir parçası olduğu durumlarda aile yardımları, çalışma saatine göre başı ücret, fazla mesai ödemeleri, ücretli tatiller, eve iş götürmeye sınırlamalar, en az çalışma yaşı, çıraklık ve mesleki eğitim, kadınların ve gençlerin çalışması ve toplu ücret görüşmelerinden yararlanma;

Madde 26- Her Taraf Devlet, ülkesinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, genel olarak aynı koşullardaki yabancılara yönetmeliklerce sağlanan, toprakları üzerinde ikamet edeceği yeri seçme ve özgürce seyahat etme hakkını tanıyacaktır.

Madde 27- Taraf Devletler, ülkelerinde bulunan ve geçerli bir seyahat belgesine sahip olmayan her mülteciye kimlik kartı çıkartacaklardır.

Madde 28- 1. Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, ulusal güvenlikleri veya kamu düzenleri ile ilgili engelleyici ciddi sebepler bulunmadıkça, kendi toprakları dışında seyahatlerini temin edecek seyahat belgeleri vereceklerdir.

(.....)

Taraf Devletler, bu tür bir belgeyi, ülkelerinde bulunan her hangi bir mülteciye verebilirler; kendi topraklarında bulunan ve yasal olarak ikamet ettikleri ülkeden bir seyahat belgesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

almak imkânından mahrum olan mültecilere bu tür bir belge vermeye özellikle sıcak bakacaklardır.

Madde 29 -1. Taraf Devletler, mültecilere, her ne isimle olursa olsun, benzer koşullarda vatandaşlarına uyguladıklarından veya uygulayabileceklerinden farklı ya da daha yüksek resim, harç ve vergi uygulamayacaklardır.

2. Yukarıdaki fıkra hükümleri, kimlik kartları da dâhil, yabancılara verilecek idari belgeler hakkındaki harçlara ait yasa ve yönetmelik hükümlerinin mültecilere uygulanmasına engel değildir.

Madde 32 -1. Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak bulunan bir mülteciyi, ulusal güvenlik veya kamu düzeni ile ilgili sebepler dışında sınır dışı edemeyeceklerdir.

2. Böyle bir mültecinin sınır dışı edilmesi, ancak ilgili yasal sürece göre alınmış bir karara uygun olabilir. Zorunlu ulusal güvenlik nedenlerinin, aksine bir uygulamayı gerekli kıldığı haller dışında, mültecinin, durumunu açıklaması için delil sunmasına, temyiz etmesine, bu amaçla yetkili bir makamın ya da, yetkili makamın özel olarak atayacağı bir kişinin veya kişilerin önünde temsil edilmesine izin verilecektir.

3. Taraf Devletler bu gibi bir mülteciye, diğer bir ülkeye yasal olarak kabulünü sağlayabilmesi için makul bir süre tanıyacaklardır. Taraf Devletler, bu süre içinde, gerekli gördükleri işleriyle ilgili her hangi bir önlemi alma hakkını saklı tutarlar.

Madde 33 -1. Hiçbir Taraf Devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tâbiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir.

2. Bununla beraber, bulunduğu ülkenin güvenliği için tehlikeli sayılması yolunda ciddi sebepler bulunan veya özellikle ciddi bir adi suçtan dolayı kesinleşmiş bir hükümle mahkûm olduğu için söz konusu ülkenin halkı açısından bir tehlike oluşturmaya devam eden bir mülteci, işbu hükümden yararlanmayı talep edemez.

Madde 34- Taraf Devletler, mültecileri özümlemeyi ve vatandaşlığa almayı her türlü imkân ölçüsünde kolaylaştıracaklardır. Vatandaşlığa alma işlemlerini çabuklaştırmaya ve bu işlemlerin masraf ve resimlerini her türlü imkân ölçüsünde azaltmaya özel çaba göstereceklerdir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

I.1.3. Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü

Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü 31 Ocak 1967 tarihinde imzaya açılmış, 4 Ekim 1967 tarihinde ise yürürlüğe girmiştir. Türkiye, 1 Temmuz 1968 tarihli ve 6/10266 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'yla, Protokole katılmıştır.

Protokol, kişilerin herhangi bir coğrafi veya zamansal sınırlama olmaksızın, mülteci statüsüne dahil edilmeleri düşüncesinin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Zira 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi 1 Ocak 1951 tarihinden önce meydana gelen olaylar sonucunda mülteci olanlara ilişkin düzenlemeler içermektedir. Ayrıca Cenevre Sözleşmesi uyarınca coğrafi sınırlama getirmek mümkündür. 1967 Protokolü ile ise bu coğrafi ve tarihe ilişkin sınırlamaları kaldırma amacı gütmektedir.

Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne taraf olan devletlere, coğrafi sınırlama beyanlarını 1967 Protokolü bakımından da geçerli kılma hakkı veren Protokolünün 1'inci Maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca, coğrafi alandaki sınırlamayı kendisi açısından devam ettirmiştir.

Sonuç olarak, Türkiye tarihsel sınırlamanın kaldırılmasına yönelik olarak Protokolü onaylamış, ancak coğrafi çekince şartını devam ettirmiştir.

I.1.4. Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme

4662 sayılı Tüm Göçmen İşçilerin Ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunmasına Dair Kanun 26/04/2001 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde yasalaştıktan sonra, 09/05/2001 tarihli ve 24397 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Madde 2- 1. "Göçmen İşçi" kavramı, vatandaşlık bağı ile bağlı olmadığı bir Devlette ücret ödenen bir faaliyette çalıştırılacak, çalıştırılmakta olan veya çalıştırılmış olan bir kişiye atıfta bulunur.

Madde 4- Bu Sözleşmenin amaçları doğrultusunda "aile fertleri" kavramı, göçmen işçilerle evli kişilere veya onlarla yürürlükte olan mevzuat uyarınca evlenmeye eşit neticeler doğuran bir ilişki içinde bulunan kişilere, kendilerine bağımlı çocuklarına ve yürürlükteki kanunlar veya ilgili Devletler arasında akdedilmiş ikili veya çok taraflı anlaşmalar uyarınca aile ferdi sayılan diğer bağımlı kişilere atıfta bulunur.

Madde 7- Taraf Devletler, insan hakları ile ilgili uluslararası sözleşmeler uyarınca, kendi ülkeleri içinde yaşayan veya yasal yetki alanına giren tüm göçmen işçilere ve aile fertlerine,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

cinsiyet, ırk, renk, dil, din veya inanç, siyasal veya diğer görüşler, millî, etnik veya sosyal köken, vatandaşlık, yaş, ekonomik durum, mülkiyet, medenî durum, doğum veya diğer statüler gibi nedenlerle hiçbir ayrımcılık yapmaksızın bu Sözleşmede öngörülen haklara saygı göstermeyi ve uygulamayı taahhüt ederler.

Sözleşme;

- Göçmen işçilerin ve aile fertlerinin yaşam hakkı kanunla korunmasına,
- Hiçbir göçmen işçi veya aile ferdi işkenceye veya zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaya maruz bırakılmamasına,
- Hiçbir göçmen işçi veya aile ferdinin esarete veya zorbalıkla çalıştırılmaya tabi tutulmamasına,
- Hiçbir göçmen işçi veya aile ferdinden güç kullanılarak veya zorla çalışma talebinde bulunulmamasına,
- Göçmen işçiler ve aile fertlerinin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahip olmasına,
- Göçmen işçiler ve aile fertlerinin ifade hürriyetine sahip olmasına; bu hakkın, her türlü bilgiyi ve düşünceyi, sınır tanımaksızın, sözlü, yazılı veya basılı olarak, sanat şeklinde veya kendi seçecekleri bir araç vasıtasıyla, araştırmak, almak ve yaymak hürriyetini de kapsamamasına,
- Hiçbir göçmen işçinin veya aile ferdinin özel hayatına, ailesine, konutuna, mektuplaşmasına veya diğer şekilde haberleşmesine keyfi ve gayrî kanunî müdahalelerde bulunulmaması; şeref ve haysiyetlerine gayrî kanunî saldırılar yapılamamasına,
- Göçmen işçiler ve aile fertlerinin özgürlük ve kişi güvenliği hakkına sahip olacakları; ister kamu görevlilerinden ister özel kişiler, gruplar veya kuruluşlardan kaynaklansın, şiddet, fiziksel incinme, tehdit ve korkutma gibi eylemlere karşı Devlet tarafından etkili biçimde korunacaklarına;
- Göçmen işçiler ve aile fertlerinin, yargı organları önünde, ilgili devletin vatandaşlarının sahip oldukları haklara eşit şekilde sahip olacaklarına; kendilerine yöneltilen cezaî iddiaların veya bir dava ile ilgili hak ve yükümlülüklerinin tespitinde, kanunlar uyarınca oluşturulmuş yetkili, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde adil ve kamuya açık biçimde haklarını savunma imkânına sahip olacaklarına,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Hiçbir göçmen işçi veya aile ferdinin, işlendiği zamanda, ulusal veya uluslararası hukuk bakımından cezaî hüküm gerektiren bir suç teşkil etmeyen herhangi bir fiil veya ihmal dolayısıyla, cezaî hüküm gerektiren bir suç ile suçlanamayacağı ve onlara suçun işlendiği anda yürürlükte olan yasaların öngördüğü cezadan daha ağır bir ceza verilemeyeceğine,
 - Hiçbir göçmen işçi veya aile ferdine, herhangi bir sözleşmeden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemiş olmaları nedeniyle hapis cezası verilemeyeceğine; hiçbir göçmen işçi veya aile ferdinin sadece iş sözleşmesinden kaynaklanan bir yükümlülüğü yerine getirmemiş olması dolayısıyla, söz konusu yükümlülük ikamet veya çalışma müsaadesinin bir şartını teşkil etmedikçe, ikamet veya çalışma izninden mahrum bırakılmamasına veya sınır dışı edilememesine,
 - Göçmen işçiler ve aileleri fertlerinin toplu sınır dışı edilme tedbirlerine maruz bırakılmamasına; her bir sınır dışı edilme durumu bireysel olarak incelenmesine ve karara bağlanmasına,
 - Göçmen işçilerin, ücretler, fazla mesai, çalışma saatleri, hafta sonu tatili, ücretli tatil, güvenlik, sağlık, iş ilişkisinin sona erdirilmesi ve iş ilişkisinin sona erdirilmesi konuları açısından devletin vatandaşlarına uygulanan muamelelerden daha olumsuzuna maruz kalmayacaklarına,
 - Göçmen işçiler ve aile fertlerinin, sosyal güvenlik konusunda, İstihdam Devletinin yasaları ile ikili anlaşmalar ve uluslararası anlaşmalarda yer alan ilgili şartları yerine getirdikleri sürece, çalıştıkları devletin vatandaşlarıyla aynı muameleyi göreceklerine,
 - Göçmen işçiler ve aile fertlerinin, yaşamlarının korunması veya sağlık yönünden düzeltilmesi mümkün olmayan bir zararın önlenmesi için gerekli olan her türlü tıbbi bakım görme hakkına, ilgili Devletin vatandaşlarına yapılan uygulamaya eşit olarak sahip olmalarına,
 - Göçmen işçinin her çocuğu isim, doğum kaydı ve vatandaşlık hakkına sahip olmasına,
 - Göçmen işçinin her çocuğunun, ilgili Devletin vatandaşlarıyla eşit muamele ilkesi çerçevesinde eğitim alma temel hakkına sahip olmasına,
- ilişkin düzenlemeler içermektedir.

Türkiye sözleşmeyi bazı çekincelerle kabul etmiştir. Buna göre,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Yabancıların ülkemizde gayrimenkul edinmeleri hakkında yasalarda öngörülen kısıtlamalar geçerliliğini koruyacaktır.
- Sendikalar Kanunu uyarınca, sendika kurabilmek için Türk vatandaşı olmak gerektiği için Maddeye çekince konulmuştur.
- Göçmen işçilerin çocuklarına anadillerinin öğretilmesi için devletin gayret göstermesine ilişkin hükme çekince konulmuştur.

I.2. TÜRKİYE'NİN TARAFI OLDUĞU ANLAŞMALAR

I.2.1. Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında 18 Mart 2016 Tarihinde Varılan Mutabakat

“Ülkemizin 7 Mart’ta tamamen insani mülhazalarla sunduğu öneriyle Ege’de göçmen ölümlerinin önlenmesi, insan kaçakçılığı zincirinin kırılması ve yasadışı göçün yasal göçle ikame edilmesi amaçlanmıştır. Brüksel’de 18 Mart’ta yapılan Üçüncü Türkiye-AB Zirvesi’nde önerinin hayata geçirilmesi kararlaştırılmıştır. Mutabakatın etkin şekilde uygulanması halinde, ülkemizin özellikle 2015 yılında doruk noktaya ulaşan, AB’ye yönelik yasadışı geçişlerdeki “transit” konumu ortadan kalkacaktır. Öte yandan, mutabakat sonucunda Ege’de düzensiz göçün kontrol altına alınmasıyla bu güzergâh insan kaçakçıları bakımından caydırıcı olacaktır. Dolayısıyla, mutabakat çerçevesinde ülkemizdeki mülteci sayısının artması mümkün değildir. Aksine, yasadışı yollardan AB’ye ulaşmak üzere ülkemize yapılan geçişler kayda değer ölçüde azalacaktır.

Mutabakatın bir unsuru da “1’e 1” formülü uyarınca, Yunan adalarından 4 Nisan itibariyle alınacak her bir Suriyeli için, yine 4 Nisan’da başlamak üzere ülkemizde geçici koruma altındaki bir Suriyelinin AB ülkelerine yerleştirilmesidir. Bu mekanizma da, ülkemizin mülteci deposuna dönüşmesini önleyici bir unsur olacaktır.

18 Mart mutabakatının en önemli unsurlardan birini Yunan adalarından 4 Nisan itibariyle alınacak her bir Suriyeli için, yine 4 Nisan’da başlamak üzere ülkemizde geçici koruma altındaki bir Suriyelinin AB ülkelerine yerleştirilmesi şeklinde özetlenebilecek “1’e 1” formülü teşkil etmektedir. Ülkemizden alınacak Suriyeliler BM Kırılganlık Kriterleri çerçevesinde BM Mülteciler Yüksek Komiserliğiyle işbirliği halinde belirlenecektir. Bu mekanizma ülkemizin öteden beri savunduğu AB’yle yük ve sorumluluk paylaşımının hayata geçirilmesi bakımından önem taşımaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Ayrıca AB, “1’e 1” formülü tecrübesi ışığında, Gönüllü İnsani Yeniden Yerleştirme Programını başlatarak, çeşitli kotalar belirlemek suretiyle ülkemizden Suriyelilerin üye ülkelere yeniden yerleştirilmesini sürdürecektir. Bu Program yasal göçün önemli bir bileşenidir.

AB tarafından açıklanan 72.000 sayısı, AB Konseyince “yeniden yerleştirme” ve “yer değiştirme” kotalarına ilişkin olarak 20 Temmuz 2015 ve 22 Eylül 2015 tarihlerinde üye ülkelerin taahhütleri ışığında alınan kararları yansıtmaktadır. 18 Mart mutabakatı çerçevesinde ülkemizce Yunan adalarından alınacak düzensiz göçmenler arasında Suriyelilerin toplam sayısının 72.000’i geçmesi halinde, AB tarafından yeni kararlar alınarak sayılar belirlenebilecektir. Dolayısıyla, 72.000 AB tarafından taahhüt edilen nihai bir sayı olmayıp, alımlar muvacehesinde bu sayı gözden geçirilecektir. Öte yandan, “1’e 1” formülü kapsamında ülkemizden Suriyeli almaya niyeti bulunan üye ülkelerle ikili bazda anlaşmalar yapılması da mümkündür.

AB’ye yeniden yerleştirilecek Suriyeliler BM Kırılganlık Kriterleri çerçevesinde belirlenecektir. Bu kriterler, engelli, bakıma ve tedaviye muhtaç kişiler ile risk altındaki kadın ve kız çocukları gibi gruplara öncelik vermektedir. “Yeniden yerleştirme” sırasında keyfi seçim kıstasları kesinlikle kabul edilmeyecek, taraflar BM kriterlerine riayet edeceklerdir. Bu süreçte, BM Mülteciler Yüksek Komiserliğiyle de işbirliği yapılacaktır.”¹

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında varılan 18 Mart 2016 tarihli Mutabakatın imzalandığı Türkiye-Avrupa Birliği Ortak Zirvesinde ise, Mutabakat uyarınca gerçekleşecek geri kabullere ilişkin aşağıda belirtilen ilave hususlarda mutabakata varılmıştır:

“1) 20 Mart 2016 tarihi itibarıyla Türkiye’den Yunan adalarına geçen tüm yeni düzensiz göçmenler Türkiye’ye iade edilecektir. İade işlemi, AB hukukuna ve uluslararası hukuka tam olarak uygun şekilde gerçekleştirilecek; hiçbir surette toplu sınır dışı etme işlemi olmayacaktır. Tüm göçmenler, ilgili uluslararası standartlar uyarınca ve geri göndermeme ilkesine uygun olarak korunacaktır. Bu uygulama, insani mağduriyetlere son verilmesi ve kamu düzeninin yeniden tesis edilmesi için gerekli olan geçici ve olağanüstü bir tedbir olacaktır. Yunan adalarına ulaşan göçmenler, usulüne uygun olarak kayıt altına alınacak ve her sığınma başvurusu, Yunan yetkililer tarafından, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ile işbirliği içinde, Sığınma Usulleri Direktifi uyarınca bireysel olarak işleme

¹ <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-arasinda-18-mart ta-varilan-mutabakata-iliskin-soru-cevaplar.tr.mfa>

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

konulacaktır. Sığınma başvurusunda bulunmayan veya başvuruları, bahse konu Direktif uyarınca dayanaktan yoksun ya da kabul edilemez bulunanlar, Türkiye'ye iade edilecektir. Türkiye ve Yunanistan, AB kurumlarının ve ajanslarının da desteğiyle, irtibatın sağlanması ve ikili düzenlemelerin sorunsuz bir şekilde işleyişinin kolaylaştırılması amacıyla, 20 Mart 2016 tarihi itibarıyla, Türk görevlilerin Yunan adalarında, Yunan görevlilerin de Türkiye'de bulunmalarını da kapsayan gerekli tüm ikili düzenlemeleri kabul edecek ve gerekli adımları atacaktır. Düzensiz göçmenlerin iade işlemlerine ilişkin masraflar, AB tarafından karşılanacaktır.

2) Korunmaya muhtaç gruplara yönelik BM Kriterleri dikkate alınmak suretiyle, Yunan adalarından Türkiye'ye iade edilen her bir Suriyeli için, Türkiye'den bir diğer Suriyeli AB'ye yerleştirilecektir. BMMYK'nın yanı sıra Komisyonun, AB ajanslarının ve diğer üye devletlerin desteği ile geri dönüşlerin başladığı ilk günden itibaren bu ilkenin uygulanmasının sağlanmasına yönelik bir mekanizma tesis edilecektir. Daha önce düzensiz bir şekilde AB'ye girmemiş ya da girmeye teşebbüs etmemiş göçmenlere öncelik verilecektir. AB tarafında ise bu mekanizma çerçevesinde yeniden yerleştirme, ilk etapta, 20 Temmuz 2015 tarihinde üye devletlerin hükümet temsilcilerinin katıldığı AB Adalet ve İçişleri Konseyi toplantısı kararlarında yer alan taahhütlerden kalan 18 bin kişinin yerleştirilmesi şeklinde olacaktır. Daha fazla yeniden yerleştirme ise, ilave en fazla 54.000 kişiye kadar gönüllülük esasına dayanan benzer bir düzenleme aracılığıyla gerçekleştirilecektir. AB Zirvesine katılan liderler Komisyonun, 22 Eylül 2015 tarihli AB içerisinde yeniden yerleştirme kararında, bu düzenleme çerçevesinde üstlenilmiş olan üçüncü bir ülkeden AB ülkesine herhangi bir yerleştirme yapılması taahhüdünün, bahse konu Karar kapsamında tahsis edilmemiş yerlerden dengelenmesine imkan verecek şekilde bir değişiklik önerisinde bulunma niyetini memnuniyetle karşılamaktadır. Bu düzenlemelerin, düzensiz göçe son verme amacını karşılamaması ve iade sayısının yukarıda belirtilen sayılara yaklaşması halinde bu mekanizma yeniden gözden geçirilecektir. İade sayısının yukarıda belirtilen sayıları aşması halinde mekanizma devam ettirilmeyecektir.

3) Türkiye, Türkiye'den AB'ye yasadışı göçe yönelik yeni deniz ve kara güzergahlarını önlemek için gerekli her türlü tedbiri alacaktır ve bu amaç doğrultusunda AB'nin yanı sıra komşu devletlerle de işbirliği yapacaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

4) Türkiye ve AB arasındaki düzensiz geçişler sona erdiğinde ya da en azından büyük ölçüde ve sürdürülebilir şekilde azaltıldığında Gönüllü İnsani Kabul Planı uygulamaya koyulacaktır. AB üye devletleri bu plana gönüllülük esasında katkıda bulunacaktır.

5) Tüm beklentilerin karşılanması kaydıyla, en geç Haziran 2016 sonuna kadar Türk vatandaşlarına yönelik vize gerekliliklerinin kaldırılması amacıyla, Vize Serbestisi Yol Haritasının katılan tüm üye devletler bakımından yerine getirilmesine hız verilecektir. Bu amaçla Türkiye, Komisyonun yükümlülüklerin yerine getirilmesiyle ilgili gerekli değerlendirmesinin ardından, Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyinin verecekleri nihai karara temel teşkil edecek uygun öneriyi Nisan sonuna kadar, sunmasını sağlamak üzere, kalan yükümlülükleri yerine getirmek için gerekli adımları atacaktır.

6) AB, Türkiye ile yakın işbirliği içerisinde, Türkiye için Sığınmacı Mali İmkani kapsamında başlangıç olarak tahsis edilen 3 milyar avronun ödenmesini hızlandıracak ve Mart ayı sonundan önce, Türkiye'nin sağlayacağı hızlı bildirimler ile tespit edilecek geçici koruma altındaki kişilere yönelik daha çok sayıda projenin finansmanını sağlayacaktır. Başta sağlık, eğitim, altyapı, gıda ve diğer yaşam giderleri gibi Sığınmacı Mali İmkani'nden hızlı bir şekilde finanse edilebilecek alanlarda olmak üzere, sığınmacılara yönelik somut projelere ilişkin bir ilk liste müşterek olarak bir hafta içerisinde oluşturulacaktır. Bu kaynaklar tamamıyla kullanılması aşamasına yaklaşıldığında ve yukarıdaki yükümlülükler karşılandığında, AB, Sığınmacı Mali İmkani çerçevesinde 2018'in sonuna kadar 3 milyar avroluk ilave bir fonu devreye sokacaktır.

7) Türkiye ve AB, Gümrük Birliği'nin iyileştirilmesi konusunda devam etmekte olan çalışmaları memnuniyetle karşılamıştır.

8) Türkiye ve AB, 29 Kasım 2015 tarihli ortak açıklamalarında belirttiği şekilde müzakere sürecini yeniden canlandırmaya yönelik kararlılıklarını tekrar teyit etmişlerdir. Türkiye ve AB, 14 Aralık 2015 tarihinde 17. Faslın müzakereye açılmış olmasını memnuniyetle karşılamışlardır ve bir sonraki adım olarak Hollanda Dönem Başkanlığında 33. Faslın açılmasına karar vermişlerdir. Komisyonun Nisan ayında bu amaca yönelik bir öneri sunacak olmasını memnuniyetle karşılamışlardır. Diğer fasılların açılmasına yönelik hazırlık çalışmaları, mevcut kurallar çerçevesinde üye devletlerin tutumlarına hanel getirmeksizin hız kazandırılmış şekilde devam edecektir.

9) AB ve AB'ye üye devletler, özellikle Türkiye sınırına yakın belirli alanlarda Suriye içindeki insani koşulların iyileştirilmesine yönelik olarak ve yerel nüfusun ve mültecilerin daha

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

güvenli olacak alanlarda yaşamasını sağlamak üzere Türkiye ile her türlü ortak çabayı gösterecektir.

Tüm bu hususlar, eş zamanlı olarak ilerletilecek ve aylık olarak müştereken izlenecektir.

AB ve Türkiye, 29 Kasım 2015 tarihli ortak açıklama uyarınca gerekli olduğu takdirde tekrar bir araya gelmeye karar vermiştir.”²

I.3. ULUSAL HUKUKTA YER ALAN DÜZENLEMELER

I.3.1. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

6458 sayılı Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu 4/4/2013 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiş ve 11/4/2013 günü 28615 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kanuna neden ihtiyaç duyulduğu genel gerekçesinde belirtilmektedir. Buna göre:

- Türkiye, coğrafi, stratejik, kültürel ve siyasî konumu nedeniyle, tarih içinde önemli göç akınlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Türkiye'nin artan ekonomik gücü ülkemize yönelik göç hareketleri için bir çekim unsuru oluştururken, yer aldığı coğrafi bölgede devam eden siyasî istikrarsızlıklar, Türkiye'ye yönelik göçü teşvik eden bir diğer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Son döneme kadar göç hareketleri açısından Türkiye daha çok “geçiş ülkesi” konumunda iken, yabancılar tarafından ülkemizin artan ekonomik gücü ve istikrarıyla giderek bir “hedef ülke” olarak görüldüğü ve bu bağlamda ülkemize yönelik göçün artarak devam ettiği de bir gerçektir.
- Uluslararası koruma dışında kalan yabancıların ülkeye girişini, ülkede kalışını, ülkeden çıkışını, vize ve ikamet izni işlemlerini, sınır dışı edilmelerini ve Türkiye'de buldukları sürece sahip oldukları hak ve yükümlülüklerini düzenleyen 5682 sayılı Pasaport Kanunu ile 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, 1950 tarihli olup, güncel sorunlar ve gelişmeler karşısında yetersiz kalmaktadır. Bunun yanında, uluslararası koruma alanında kanun düzeyinde temel bir düzenleme bulunmamakta, uygulamalar idarî düzenlemeler doğrultusunda yürütülmektedir.

² <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=50241>

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Göç alanı, ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği ve koordinasyon gerektiren, çok boyutlu, Türkiye'nin ekonomik, sosyo-kültürel ve demografik yapısını, kamu düzeni ve güvenliğini derinden ilgilendiren dinamik bir konudur. Buna rağmen, ülkemizde münhasıran göç alanında uzmanlaşmış bir kamu kurumu bulunmamaktadır. Göç sorunlarının etkin yönetimi açısından, dünyadaki örnekleri gibi, görev alanına yönelik strateji ve güncel politikaları geliştirip uygulayan, insan hakları odaklı, nitelikli personel ve sağlam bir maddî alt yapıyla donanmış, yetkin bir kurumsal yapılanmaya ihtiyaç duyulmaktadır.
- “2003 tarihli Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı” doğrultusunda hazırlanan İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı, Avrupa Birliğine(AB) katılım müzakereleri süresince, Türkiye'nin göç mevzuatı ve sisteminin AB müktesebatıyla uyumlu hâle getirilmesi için yürürlüğe konması gereken hukukî düzenlemeleri, idarî yapılanma ve fizikî alt yapının tamamlanması için alınması gereken tedbirleri ve yatırım projelerini içermektedir.
- Uluslararası korumayla ilgili hususlarda dağınık ve güncelliğini kaybetmiş bir kanun dahi bulunmamakta; insan haklarını, millî güvenliği ve uluslararası ilişkileri doğrudan etkileyen bu son derece önemli konu, idarî düzenlemeler aracılığıyla yürütülmeye çalışılmaktadır. Tasarı ile uygulamadaki söz konusu eksiklik giderilmektedir.
- Kanun, özgürlük ve güvenlik ilkeleri noktasında önemli sonuçları olan sınır dışı etme uygulamasına yönelik olarak da berrak bir hukukî çerçeve oluşturmakta; kimler hakkında sınır dışı etme kararı alınacağı, sınır dışı etme kararının hangi durumlarda uygulanamayacağı, alınan kararın nasıl yerine getirileceği hususlarını sağlam bir temele oturtmaktadır.
- Uluslararası koruma başvurusunun şartları ve prosedürleri, başvuru sahiplerine sağlanan barınma imkânları, idarî gözetim, başvurusunun incelenme kriterleri, incelemede dikkat edilecek usûller, mülakat, karar ve itiraz aşamaları özenle düzenlenerek, bir uluslararası koruma vak'asının muhtemel tüm aşamaları açık kurallara bağlanmıştır. Başvuru sahiplerinin durumları ve takip edebilecekleri idarî ve hukukî yollar hakkında her aşamada bilgilendirilmesi esas alınmış, başvuru sürecinde hiçbir mağduriyetin yaşanmaması için gerekli çerçeve çizilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Türk toplumu ve yabancılar arasında iletişimi mümkün kılan ve ilk kez mevzuatımıza girecek olan “uyum” konusundaki düzenlemelerdir. Bununla, yabancıların ve uluslararası koruma başvurusu ve statüsü sahibi kişilerin toplumla uyumu, toplumun da yabancılarla uyum içinde bulunabilmesi için yapılacak çalışmalara imkân tanınmakta, her şeyden önce bu sürecin önü açılmaktadır.

Madde 1 – Amaç

Bu Kanunun amacı; yabancıların Türkiye’ye girişleri, Türkiye’de kalışları ve Türkiye’den çıkışları ile Türkiye’den koruma talep eden yabancılar sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları ve İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir.

Madde 2 – Kapsam

1) Bu Kanun, yabancılarla ilgili iş ve işlemleri; sınırlarda, sınır kapılarında ya da Türkiye içinde yabancıların münferit koruma talepleri üzerine sağlanacak uluslararası korumayı, ayrılmaya zorlandıkları ülkeye geri dönemeyen ve kitlesel olarak Türkiye’ye gelen yabancılar acil olarak sağlanacak geçici korumayı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını kapsar.

2) Bu Kanunun uygulanmasında, Türkiye’nin taraf olduğu milletlerarası anlaşmalar ile özel kanunlardaki hükümler saklıdır.

Madde 3 – Tanımlar

Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Aile üyeleri: Başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin eşini, ergin olmayan çocuğu ile bağımlı ergin çocuğunu,
- b) Avrupa ülkeleri: Avrupa Konseyi üyesi olan ülkeler ile Bakanlar Kurulunca belirlenecek diğer ülkeleri,
- c) Bakan: İçişleri Bakanını,
- ç) Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,
- d) Başvuru sahibi: Uluslararası koruma talebinde bulunan ve henüz başvurusu hakkında son karar verilmemiş olan kişiyi,
- e) Çocuk: Henüz on sekiz yaşını doldurmamış ve ergin olmamış kişiyi,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- f) Destekleyici: Aile birliği amacıyla Türkiye'ye gelecek yabancıların masraflarını üstlenen ve ikamet izni talebinde bulunanlar tarafından başvuruya dayanak gösterilen Türk vatandaşını veya Türkiye'de yasal olarak bulunan yabancıyı,
- g) Genel Müdür: Göç İdaresi Genel Müdürünü,
- ğ) Genel Müdürlük: Göç İdaresi Genel Müdürlüğünü,
- h) Giriş ve çıkış kontrolü: Sınır kapılarındaki kontrol işlemlerini,
- ı) Göç: Yabancıların, yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını, Türkiye'den çıkışını ve Türkiye'de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası korumayı,
- i) İkamet adresi: Türkiye'de adres kayıt sisteminde kayıtlı olunan yeri,
- j) İkamet izni: Türkiye'de kalmak üzere verilen izin belgesini,
- k) Konsolosluk: Türkiye Cumhuriyeti başkonsolosluklarını, konsolosluklarını veya büyükelçilik konsolosluk şubelerini,
- l) Özel ihtiyaç sahibi: Başvuru sahibi ile uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden; refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişiyi,
- m) Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuğu,
- n) Seyahat belgesi: Pasaport yerine geçen belgeyi,
- o) Sınır kapısı: Bakanlar Kurulu kararıyla Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış için belirlenen sınır geçiş noktasını,
- ö) Son karar: Başvuru sahibinin başvurusuyla veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin statüsüyle ilgili kararlardan; idari itirazda bulunulmaması ve yargıya başvurulmaması hâlinde Genel Müdürlük tarafından verilen kararı veya yargıya başvurulması sonucunda temyiz edilmesi mümkün olmayan kararı,
- p) Sözleşme: Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 Protokolüyle değişik 28/7/1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmeyi,
- r) Uluslararası koruma: Mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsünü,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- s) Vatandaşı olduğu ülke: Yabancıların vatandaşı olduğu ülkeyi veya yabancıların birden fazla vatandaşlığının bulunduğu durumlarda, vatandaşlığında olduğu ülkelerden her birini,
- ş) Vatansız kişi: Hiçbir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı bulunmayan ve yabancı sayılan kişiyi,
- t) Vize: Türkiye’de en fazla doksan güne kadar kalma hakkı tanıyan ya da transit geçişi sağlayan izni,
- u) Vize muafiyeti: Vize alma gerekliliğini kaldıran düzenlemeyi,
- ü) Yabancı: Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi,
- v) Yabancı kimlik numarası: 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu uyarınca yabancılara verilen kimlik numarasını, ifade eder.

Madde 4 – Geri Gönderme Yasağı

Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez.

Madde 52 – Sınır dışı etme

(1) Yabancılar, sınır dışı etme kararıyla, menşe ülkesine veya transit gideceği ülkeye ya da üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilebilir.

Madde 53 – Sınır dışı etme kararı

(1) Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır.

(2) Karar, gerekçeleriyle birlikte hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(3) Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancıların rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

veya yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez.

Madde 55 – Sınır dışı etme kararı alınmayacaklar

(1) 54 üncü Madde kapsamında olsalar dahi, aşağıdaki yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınmaz:

a) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar

Madde 61 – Mülteci

(1) Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.

Madde 62 – Şartlı mülteci

(1) Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.

Madde 63 – İkincil koruma

(1) Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
- İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
- Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.

Madde 91 – Geçici koruma

(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.

(2) Bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Madde 96 – Uyum

(1) Genel Müdürlük, ülkenin ekonomik ve mali imkânları ölçüsünde, yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak ve ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabilir.

(2) Yabancılar, ülkenin siyasi yapısı, dili, hukuki sistemi, kültürü ve tarihi ile hak ve yükümlülüklerinin temel düzeyde anlatıldığı kurslara katılabilir.

(3) Kamusal ve özel mal ve hizmetlerden yararlanma, eğitime ve ekonomik faaliyetlere erişim, sosyal ve kültürel iletişim, temel sağlık hizmeti alma gibi konularda kurslar, uzaktan eğitim ve benzeri sistemlerle tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri Genel Müdürlükçe kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarıyla da iş birliği yapılarak yaygınlaştırılır.

Madde 99 – Kişisel veriler

(1) Yabancılara, başvuru ve uluslararası koruma statüsü sahiplerine ait kişisel veriler, Genel Müdürlükçe veya valiliklerce ilgili mevzuata ve taraf olunan uluslararası anlaşmalara uygun olarak alınır, korunur, saklanır ve kullanılır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Madde 103 – Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün Kuruluşu

(1)Göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye’ye giriş ve Türkiye’de kalışları, Türkiye’den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Madde 104 – Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün Görev ve Yetkileri

(1) Genel Müdürlüğün görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Göç alanına ilişkin, mevzuatın ve idari kapasitenin geliştirilmesi, politika ve stratejilerin belirlenmesi konularında çalışmalar yürütmek ve Bakanlar Kurulunca belirlenen politika ve stratejilerin uygulanmasını izlemek ve koordine etmek
 - b) Göç Politikaları Kurulunun sekretarya hizmetlerini yürütmek, Kurul kararlarının uygulanmasını takip etmek
 - c) Göçle ilgili iş ve işlemleri yürütmek
 - ç) 19/9/2006 tarihli ve 5543 sayılı İskân Kanununda Bakanlığa verilen görevleri yürütmek
 - d) İnsan ticareti mağdurlarının korunmasına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek
 - e) Türkiye’de bulunan vatansız kişileri tespit etmek ve bu kişilerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek
 - f) Uyum süreçlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek
 - g) Geçici korumaya ilişkin iş ve işlemleri yürütmek
 - ğ) Düzensiz göçle mücadele edilebilmesi amacıyla kolluk birimleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak, tedbirler geliştirmek, alınan tedbirlerin uygulanmasını takip etmek
 - h) Kamu kurum ve kuruluşlarının göç alanına yönelik faaliyetlerinin programlanmasına ve projelendirilmesine yardımcı olmak, proje tekliflerini değerlendirmek ve onaylamak, yürütülen çalışma ve projeleri izlemek, bu çalışma ve projelerin uluslararası standartlara uygun şekilde yürütülmesine destek vermek
 - ı) Mevzuatla verilen diğer görevleri yürütmek
- (2) Genel Müdürlük, görevleriyle ilgili konularda kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği ve koordinasyonu sağlamakla yetkilidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

(3) Genel Müdürlüğün bu Kanun kapsamındaki her tür bilgi ve belge talebi, ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından geciktirilmeden yerine getirilir.

Madde 105 – Göç Politikaları Kurulu ve Görevleri

(1) Göç Politikaları Kurulu, İçişleri Bakanının başkanlığında, Aile ve Sosyal Politikalar, Avrupa Birliği, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Dışişleri, İçişleri, Kültür ve Turizm, Maliye, Millî Eğitim, Sağlık ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme bakanlıkları müsteşarları ile Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanı ve Göç İdaresi Genel Müdüründen oluşur. Toplantı gündemine göre, konuyla ilgili bakanlık, ulusal veya uluslararası diğer kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri toplantıya davet edilebilir.

(2) Kurul, Kurul Başkanının çağrısı üzerine her yıl en az bir kez toplanır. Gerekli görüldüğü hâllerde Kurul Başkanının çağrısıyla olağanüstü toplanabilir. Toplantı gündemi, üyelerin görüşü alınarak Başkan tarafından belirlenir. Kurulun sekretarya hizmetleri, Genel Müdürlük tarafından yerine getirilir.

(3) Kurulun görevleri şunlardır:

- a) Türkiye'nin göç politika ve stratejilerini belirlemek, uygulanmasını takip etmek
- b) Göç alanında strateji belgeleri ile program ve uygulama belgelerini hazırlamak
- c) Kitlemel akın durumunda uygulanacak yöntem ve tedbirleri belirlemek
- ç) İnsani mülhazalarla toplu hâlde Türkiye'ye kabul edilecek yabancılar ile bu yabancıların ülkeye giriş ve ülkede kalışlarıyla ilgili usul ve esasları belirlemek
- d) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının önerileri çerçevesinde, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu yabancı iş gücü ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının da görüşleri doğrultusunda tarım alanlarındaki mevsimlik işler için gelecek yabancılarla ilişkin esasları belirlemek
- e) Yabancılarla verilecek uzun dönem ikamet iznine ilişkin şartları belirlemek
- f) Göç alanında yabancı ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla etkin iş birliği ve bu alandaki çalışmaların çerçevesini belirlemek
- g) Göç alanında görev yapan kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanmasına yönelik kararlar almak

Madde 124 – Yürürlükten Kaldırılan Mevzuat

(1) 15/7/1950 tarihli ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun ile 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanununun 4 üncü, 6 ncı,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

7 nci, 8 inci, 9 uncu, 10 uncu, 11 inci, 24 üncü, 25 inci, 26 ncı, 28 inci, 29 uncu, 32 nci, 33 üncü, 35 inci, 36 ncı, 38 inci ve ek 5 inci Maddeleri, 5 inci Maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile 34 üncü Maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

I.3.2. Uluslararası İşgücü Kanunu

6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu 28/7/2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiş ve 13/8/2016 günü 29800 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kanuna neden ihtiyaç duyulduğu genel gerekçesinde belirtilmektedir. Buna göre:

- Türkiye'nin göç süreçleri incelendiğinde, 1960'lı yıllarda göç veren, kaynak ülke durumunda iken, 1980'lerden sonra coğrafi konumu açısından önce transit ülke olduğu, son yıllarda ise kendisine yakın ya da komşu ülkelere gelenler için cazibe merkezi olma özelliğini ortaya çıkardığı ve hedef ülke haline geldiği görülmektedir. Ülkemizin bulunduğu coğrafyada artan savaşlar, ekonomik darboğazlar, göç veren ülkelerin işsizlik sorunu ya da düşük gelir politikaları gibi daha çok ekonomik nedenler, ülkemizin cazibe merkezi haline gelmesine önemli katkıda bulunmuştur.
- Görüldüğü üzere, Türkiye göç hareketlerinin hemen her biçiminden etkilenen bir coğrafyada bulunmanın sonuçları ile karşı karşıya kalmış; bu süreçte gerek göç veren ülke olması dolayısıyla gerekse kaçak göçmenlerin ülkede kayıt dışı çalışması nedeniyle yabancı çalışanlar, hükümetlerin öncelikli olarak üzerinde durdukları konulardan biri olmuştur.
- 2003 yılından itibaren ülkemize çalışmak için gelenlerin sayısında ciddi anlamda artışlar yaşanmış; yabancıların çalışma izni başvuru sayıları 2009 yılında yaklaşık olarak onbin iken, 2015 yılı sonunda bu sayı seksenbine yaklaşmıştır. Yabancılar verilen çalışma izinleri, meslek ve uyruk çeşitliliği açısından değerlendirildiğinde onlarca farklı meslekten ve toplam yüzaltmışbeş farklı uyruktan yabancı tarafından başvuru yapıldığı tespit edilmiştir. Yabancılar verilen çalışma izinleri son on yıl kapsamında incelendiğinde, 2000'li yılların başlarında ülkemize yasal yollardan giren yabancıların daha çok ikincil işgücü piyasalarında, düşük vasıflı işlere yönelindikleri görülmektedir. 4817 sayılı Kanunun, yabancıların niteliği ile çalıştığı sektör açısından farklı uygulamalara izin vermeyen ve esneklik sağlamayan yapısı, ev hizmetleri gibi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

düşük vasıflı işlerde çalışanlar bağlamında, niteliği gereği kayıtdışılık sorununu da beraberinde getirmektedir.

- Ayrıca, son dönem istatistiklere bakıldığında, ülkemize yapılan göçün klasik göç kuramlarının dışında bir görünüş arz ettiği, yüksek vasıflı işgücü için ortaya çıkan küresel işgücü piyasasından Türkiye'nin de nasibini aldığı, birincil İşgücü piyasasında çalışan nitelikli, vasıf düzeyi yüksek yabancı çalışanların istihdamında artış olduğu görülmektedir. Yabancı şirketlerin ülkemizde yatırım yapmaları için verilen teşvikler ve bu alanda kolaylık sağlayan mevzuat düzenlemeleri, ülkemizde yabancı yönetici ve vasıflı teknik eleman sayısında ciddi anlamda artış sağlamış, bu husus yabancıların çalışma izinleri üzerinde dikkatle durulmasını ve yeni düzenlemeler yapılmasını zorunlu hale getirmiştir.
- Türkiye'de özellikle son on dört yılda ekonomi politikaları açısından yakalanan istikrar, ülkeyi yabancı yatırımcılar için cazibe merkezi haline getirmiştir. Dolayısıyla, söz konusu gelişmelerin gerisinde kalan 4817 sayılı Kanun ve ilgili yönetmeliklerinin gözden geçirilmesi gereği ortaya çıkmıştır.
- Dinamik ve sürekli değişen bir olgu olan göç yönetimi konusunda yeni ihtiyaçların ortaya çıktığı ve mevcut düzenlemelerle bu ihtiyaçların karşılanmasında sorunlarla karşılaşıldığı görülmektedir. Dolayısıyla, yabancı istihdamı ve işgücü göçü yönetimi kapsamında konuya ilişkin politikaların oluşturulması, bu politikaların uygulanması, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi, ilgili kurumlarla ortak çalışmalar yapılması, uluslararası işgücüne ilişkin gerekli verilerin toplanması, analiz edilmesi ve göç politikasının ana unsurlarından biri olan uluslararası işgücü politikasının oluşturulması ihtiyacını gidermek amacıyla yeni bir düzenleme yapılması gereksinimi duyulmuştur.
- Bu kapsamda, bu Tasarı hazırlanırken özellikle son zamanlarda önemli ölçüde dikkat çeken uluslararası işgücü potansiyeli hareketliliği ile ülkelerin nitelikli işgücünü çekme rekabeti izlenerek ülkemizin uluslararası alanda rekabete dahil olabilme kabiliyetinin artırılması ile hem yabancıların kayıt dışı çalışmalarının önlenmesine yönelik politikaların geliştirilmesi, hem de nitelikli yabancı çalışanların birincil işgücü piyasasına girişinin önündeki engellerin kaldırılması ve oluşturulan politikaların uluslararası göç politikaları ile uyumlu olması hedeflenmiş, başta çalışma izinleri ve muafiyetler olmak üzere, yabancıların çalışmasına ilişkin yürütülecek tüm iş ve

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

işlemlerde yaşanan sorunların giderilmesi ve kurumlar arası koordinasyonun sağlanması amaçlanmıştır.

- Gelişen bölgesel farklılıklar ile ekonomik ve politik alanda ülkemizin rekabet üstünlüğüne sahip olması açısından uluslararası işgücü potansiyelinin ve hareketliliğinin takip edilmesi ve değerlendirilmesi oldukça önem arz etmektedir. Bu amaçla eğitim düzeyi, mesleki deneyimi, bilim ve teknolojiye katkısı ile stratejik önemi haiz herhangi bir alanda öne çıkmış yüksek nitelikli insan gücünün ülkemize kazandırılması için kolaylaştırılmış yeni bir çalışma izni sistemi olan Turkuaz Kart sistemi oluşturulmaktadır. Turkuaz Kart sistemi ile uluslararası işgücünün Türkiye'nin ekonomisine ve kalkınmasına olumlu etkisinin en üst düzeye çıkarılması hedeflenmektedir.
- Tasarı, Türkiye'nin ihtiyaç duyacağı yeni iş alanları ve sektörlerde ortaya çıkacak işgücü açığının öncelikle yerli işgücü ile karşılanmasına yönelik geliştirilecek politikaların yanında ulusal istihdam politikalarının sürdürülebilirliğini bozmadan, yerli-yabancı işgücü dengesinin kurularak, nitelikli yabancı işgücünden de yararlanılmasını desteklemektedir.

Madde 1- Amaç

Bu Kanunun amacı; uluslararası işgücüne ilişkin politikaların belirlenmesi, uygulanması, izlenmesi ile yabancılara verilecek çalışma izni ve çalışma izni muafiyetlerine dair iş ve işlemlerde izlenecek usul ve esasları, yetki ve sorumlulukları ve uluslararası işgücü alanındaki hak ve yükümlülükleri düzenlemektir.

Madde 2- Kapsam

(1) Bu Kanun; Türkiye'de çalışmak için başvuruda bulunan veya çalışan, bir işveren yanında mesleki eğitim görmek üzere başvuruda bulunan veya görmekte olan, staj yapmak üzere başvuruda bulunan veya staj yapan yabancılar ile Türkiye'de geçici nitelikte hizmet sunumu amacıyla bulunan sınır ötesi hizmet sunucusu yabancıları ve yabancı çalıştıran veya çalıştırmak üzere başvuruda bulunan gerçek ve tüzel kişileri kapsar.

(2) Çalışma izni almaktan muaf tutulan yabancıların iş ve işlemleri bu Kanun hükümlerine göre yürütülür.

(3) Bu Kanunun uygulanmasında, Türkiye'nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı anlaşmalar ile uluslararası sözleşme hükümleri saklıdır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Madde 3- Tanımlar

(1) Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Bağımsız çalışma izni: Yabancıya Türkiye’de kendi ad ve hesabına çalışma hakkı veren çalışma iznini,
 - b) Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,
 - c) Çalışma izni: Bakanlıkça resmî bir belge şeklinde düzenlenen ve geçerlilik süresi içinde yabancıya Türkiye’de çalışma ve ikamet hakkı veren izni,
 - ç) Çalışma izni muafiyeti: Bakanlıkça resmî bir belge şeklinde düzenlenen ve geçerlilik süresi içinde yabancıya Türkiye’de çalışma izni almaksızın çalışma ve ikamet hakkı veren muafiyeti,
 - d) Genel Müdürlük: Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğünü,
 - e) Kanuni çalışma izni süresi: Yabancıнын, kanuni yükümlülüklerinin yerine getirilmesi suretiyle çalışma izniyle çalıştığı süreyi,
 - f) Sınır ötesi hizmet sunucusu: Türkiye’de geçici nitelikte olmak üzere ve herhangi bir hizmet sunumu amacıyla bulunan ve ücretini Türkiye’deki ya da Türkiye dışındaki bir kaynaktan alan yabancıyı,
 - g) Süresiz çalışma izni: Yabancıya, Türkiye’de süresiz çalışma hakkı veren çalışma iznini,
 - ğ) Turkuaz Kart: Yabancıya, Türkiye’de süresiz çalışma hakkı, mevzuat hükümlerine göre eş ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarına ise ikamet hakkı veren belgeyi,
 - h) Uzun dönem ikamet izni: 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 42 nci Maddesi uyarınca verilen ikamet iznini,
 - ı) Yabancı: Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi,
 - i) Yetkili aracı kurum: Nitelikleri ve görev çerçevesi yönetmelikle belirlenen ve Bakanlık tarafından yetkilendirilen kurum veya kuruluşu,
- ifade eder.

Madde 4- Uluslararası işgücü politikasının belirlenmesi

(1) Bakanlık, Uluslararası İşgücü Politikası Danışma Kurulu kararlarını dikkate alarak uluslararası işgücüne ilişkin politika belirlemeye ve belirlenen politikayı uygulamaya yönelik ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyette bulunmaya yetkilidir.

(4) Uluslararası İşgücü Politikası Danışma Kurulu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı başkanlığında, Bakanlık Müsteşarı, Avrupa Birliği, Dışişleri, Ekonomi, İçişleri, Kalkınma,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Kültür ve Turizm bakanlıklarının müsteşarları ile Uluslararası İşgücü Genel Müdüründen oluşur.

(5) Toplantı gündemine göre, konuyla ilgili kamu kurumları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile Ekonomik ve Sosyal Konseyde temsil edilen işçi ve işveren konfederasyonlarının temsilcileri Kurul üyesi olarak toplantıya davet edilir.

Madde 6- Çalışma izninde yetki ve yükümlülük

(1) Çalışma izni, 4 üncü Maddeye göre belirlenen uluslararası işgücü politikası esas alınarak Bakanlıkça verilir.

(2) Bu Kanun kapsamında yer alan yabancıların çalışma izni olmaksızın Türkiye’de çalışmaları veya çalıştırılmaları yasaktır.

(3) Diğer kanunlarda ya da Türkiye’nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı anlaşmalar veya uluslararası sözleşmelerde çalışma izni almadan çalışabileceği belirtilen yabancılar, bu Kanuna göre çalışma izni almadan çalışabilir veya çalıştırılabilirler.

(4) 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci Maddesi kapsamında olanların çalışma hakkı saklıdır.

Madde 10- Çalışma izni türleri

(1) Başvurunun olumlu değerlendirilmesi hâlinde yabancıya, iş veya hizmet sözleşmesinin süresini aşmamak koşuluyla, gerçek veya tüzel kişiye ya da kamu kurum veya kuruluşuna ait belirli bir işyerinde veya bunların aynı işkolundaki işyerlerinde belirli bir işte çalışmak şartıyla ilk başvuruda en çok bir yıl geçerli çalışma izni verilir.

(2) Bu Kanunun 7 nci Maddesine göre yapılacak uzatma başvurusunun olumlu değerlendirilmesi hâlinde yabancıya aynı işverene bağlı olarak ilk uzatma başvurusunda en çok iki yıl, sonraki uzatma başvurularında ise en çok üç yıla kadar çalışma izni verilir. Ancak, farklı bir işveren yanında çalışmak üzere yapılan başvurular bu Maddenin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilir.

(3) Türkiye’de uzun dönem ikamet izni veya en az sekiz yıl kanuni çalışma izni olan yabancılar süresiz çalışma iznine başvurabilir. Ancak, yabancıların başvuru şartlarını taşıması yabancıya mutlak hak sağlamaz.

(4) Süresiz çalışma izni olan yabancı, uzun dönem ikamet izninin sağladığı tüm haklardan yararlanır. Süresiz çalışma izni olan yabancı, özel kanunlardaki düzenlemeler hariç, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili mevzuat

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

hükümlerine tabi olmak şartıyla, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanır. Süresiz çalışma izni olan yabancının seçme, seçilme ve kamu görevlerine girme hakkı ile askerlik hizmeti yapma yükümlülüğü yoktur.

(5) 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre kurulmuş olan;

- a) Limited şirketlerin şirket ortağı olan müdürü,
- b) Anonim şirketlerin şirket ortağı olan yönetim kurulu üyesi,
- c) Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin yönetici olan komandite ortağı, olan yabancılar çalışma izni alarak çalışabilirler.

(6) Profesyonel meslek mensubu yabancılara, diğer kanunlarda belirtilen özel şartların sağlanması kaydıyla bağımsız çalışma izni verilebilir.

(7) Bağımsız çalışma izninin uluslararası işgücü politikası doğrultusunda değerlendirilmesinde, yabancının; eğitim düzeyi, mesleki deneyimi, bilim ve teknolojiye katkısı, Türkiye'deki faaliyetinin veya yatırımının ülke ekonomisine ve istihdama etkisi, yabancı şirket ortağı ise sermaye payı ile Uluslararası İşgücü Politikası Danışma Kurulu önerileri doğrultusunda Bakanlıkça belirlenecek diğer hususlar dikkate alınır.

(8) Bağımsız çalışma izni, bu Maddede yer alan süre sınırlamalarına tabi olmaksızın süreli olarak düzenlenir.

Madde 11- Turkuaz Kart

(1) Uluslararası işgücü politikası doğrultusunda; eğitim düzeyi, mesleki deneyimi, bilim ve teknolojiye katkısı, Türkiye'deki faaliyetinin veya yatırımının ülke ekonomisine ve istihdama etkisi ile Uluslararası İşgücü Politikası Danışma Kurulu önerileri ve Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara göre başvurusu uygun görülen yabancılara Turkuaz Kart verilir.

(2) Turkuaz Kart, ilk üç yılı geçiş süresi olmak kaydıyla verilir. Bakanlık, geçiş süresi içinde işveren veya yabancından yürütülen faaliyetlere ilişkin bilgi ve belge talep edebilir. Geçiş süresi içinde 15 inci madde uyarınca iptal edilmeyen Turkuaz Kartta yer alan geçiş süresi kaydı, yabancının başvurusu hâlinde kaldırılır ve süresiz Turkuaz Kart verilir. Bu başvuru, geçiş süresinin dolmasına yüz seksen gün kalmasından itibaren, her durumda geçiş süresi dolmadan yapılır. Bu süre dolduktan sonra geçiş süresi kaydının kaldırılmasına ilişkin yapılan başvuru reddedilir ve Turkuaz Kart geçersiz hale gelir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

(3) Turkuaz Kart sahibi yabancı, mevzuat hükümlerine göre eş ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarına Turkuaz Kart sahibi yakını olduğunu gösteren ve ikamet izni yerine geçen belge verilir.

(4) Turkuaz Kart sahibi yabancı bu Kanunda düzenlenen süresiz çalışma izninin sağladığı haklardan yararlanır.

(5) Turkuaz Kart uygulamasında; akademik alanda uluslararası kabul görmüş çalışmaları bulunanlar ile bilim, sanayi ve teknolojiye ülkemiz bakımından stratejik kabul edilen bir alanda öne çıkmış olanlar ya da ihracat, istihdam veya yatırım kapasitesi olarak ulusal ekonomiye önemli katkı sağlayan ya da sağlaması öngörülenler nitelikli yabancı olarak değerlendirilir.

(6) Geçici koruma sağlanan yabancılara bu Madde hükümleri uygulanmaz.

Madde 12- Çalışma izninin mahiyeti

(1) Bu Kanuna göre verilen çalışma izni veya çalışma izni muafiyeti, 6458 sayılı Kanunun 27 nci Maddesi uyarınca ikamet izni yerine geçer. Ancak, 6458 sayılı Kanunda tanımlanan mülteci ya da ikincil koruma statüsü dışında yabancı, herhangi bir nedenle ikamet izni olması yabancıya çalışma hakkı vermez.

(2) Yurt dışından yapılan başvuruya istinaden çalışma izni verilen yabancı, çalışma izninin geçerliliğinin başladığı tarihten itibaren altı ay içinde Türkiye'ye gelmek zorundadır. Bu süre içinde Türkiye'ye gelmeyen yabancı, çalışma izni iptal edilir.

(3) Türkiye'nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı sözleşmelerle sağlanan haklar saklı kalmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde çalışma izinleri; iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür koşullarının gerekli kıldığı hâllerde, belirli bir süre için tarım, sanayi veya hizmet sektörleri, belirli bir meslek, işkolu veya mülki ve coğrafi alan itibarıyla sınırlandırılabilir.

Madde 16- Çalışma izninin istisnai olarak verilebileceği yabancılar

(1) Bakanlıkça belirlenen uluslararası işgücü politikasına uygun olarak;

a) Eğitim düzeyi, ücreti, mesleki deneyimi, bilim ve teknolojiye katkısı ve benzeri özellikleri itibarıyla nitelikli işgücü olarak değerlendirilen,

b) Bilim ve teknolojiye katkısı, yatırım veya ihracat düzeyi, sağlayacağı istihdamın büyüklüğü ve benzeri özellikleri itibarıyla nitelikli yatırımcı olarak değerlendirilen,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- c) Belirli bir süre için işvereni tarafından Türkiye’de gerçekleştirilen bir projede istihdam edilen,
 - ç) İçişleri Bakanlığı veya Dışişleri Bakanlığı tarafından Türk soylu olduğu bildirilen,
 - d) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşı,
 - e) Avrupa Birliği üyesi ülke vatandaşı,
 - f) 6458 sayılı Kanun uyarınca uluslararası koruma başvurusu sahibi, şartlı mülteci, geçici koruma sağlanan veya vatansız ya da mağdur destek sürecinden yararlanan insan ticareti mağduru,
 - g) Bir Türk vatandaşı ile evli ve eşiyle Türkiye’de evlilik birliği içinde yaşayan,
 - ğ) Yabancı devletlerin ve uluslararası kuruluşların Türkiye’deki temsilciliklerinde diplomatik dokunulmazlığı olmadan çalışan,
 - h) Alanındaki başarısı ile uluslararası düzeyde temayüz etmiş olarak bilimsel, kültürel, sanatsal veya sportif amaçla Türkiye’ye gelen,
 - ı) Sınırötesi hizmet sunucusu,
- yabancılara bu Kanunun 7 nci, 9 uncu ve 10 uncu Maddelerinin uygulanmasına ilişkin istisnalar tanımlanabilir.

Madde 17- Uluslararası koruma kapsamında olan yabancılar

(1) 6458 sayılı Kanun uyarınca uluslararası koruma talebinde bulunan ve henüz başvurusu hakkında son karar verilmemiş veya şartlı mülteci yabancılar; uluslararası koruma başvurusu tarihinden, geçici koruma sağlanan yabancılar ise geçici koruma kimlik belgesinin düzenlendiği tarihten altı ay sonra çalışma izni veya çalışma izni muafiyeti almak için başvurabilirler.

(2) Birinci fıkra kapsamında çalışma izni veya çalışma izni muafiyetine başvuru hakkı tanınan yabancılara çalışma izni veya çalışma izni muafiyeti verilmesinde İçişleri Bakanlığının olumlu görüşü aranır.

(3) Geçerli çalışma izni veya çalışma izni muafiyetine sahip olunması bu yabancılara Türkiye’de mutlak kalış hakkı sağlamaz.

Madde 22- Bildirim ve sosyal güvenlik yükümlülüğü

(2) Çalışma izni veya çalışma izni muafiyeti alan yabancılar ile yabancı çalıştıran işverenler, sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan yükümlülüklerini kanuni süresi içinde

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine göre yerine getirirler.

(3) Türkiye'nin taraf olduğu sosyal güvenlik sözleşmeleri hükümleri saklıdır.

I.3.3. Geçici Koruma Yönetmeliği

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91'inci Maddesine dayanılarak hazırlanan 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği 22/10/2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Madde 1- Amaç ve kapsam

(1) Bu Yönetmeliğin amacı; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91'inci Maddesi çerçevesinde, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğiyle ilgili hususları düzenlemektir.

Madde 2- Dayanak

(1) Bu Yönetmelik, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91 inci Maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Madde 3- Tanımlar

(1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

- a) AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığını,
- b) Aile üyeleri: Yabancıнын eşini, ergin olmayan çocuğu ile bağımlı ergin çocuğunu,
- c) Bakan: İçişleri Bakanını,
- ç) Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,
- d) Çocuk: Henüz on sekiz yaşını doldurmamış ve ergin olmamış kişiyi.
- e) Geçici barınma merkezi: Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların toplu olarak barınma ve iaşelerinin sağlanması amacıyla kurulan merkezleri,
- f) Geçici koruma: Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı,

- g) Geçici korunan: Geçici koruma sağlanan yabancıyı,
- ğ) Genel Müdür: Göç İdaresi Genel Müdürünü,
- h) Genel Müdürlük: Göç İdaresi Genel Müdürlüğünü,
- ı) İkamet adresi: Türkiye'de adres kayıt sisteminde kayıtlı olunan yerleşim yerini,
- i) Kanun: 44/2013 tarihi i ve 645 8 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununu,
- j) Kitleli akın: Aynı ülkeden veya coğrafi bölgeden kısa bir süre içerisinde ve yüksek sayılarda gerçekleşen ve söz konusu sayılar nedeniyle bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemlerinin usulen uygulanabilir olmadığı durumları,
- k) Kurul: Kanunun 105 inci Maddesi uyarınca oluşturulan Göç Politikaları Kurulunu,
- l) Özel ihtiyaç sahibi: Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan, refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişiyi,
- m) Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuğu,
- n) Sevk merkezi: Geçici koruma amacıyla ülkemize gelen yabancıların, geçici barınma merkezlerine sevk edilinceye veya geçici barınma merkezi dışında kalacaklarsa ikametlerine yönlendirilinceye kadar kayıt ve diğer işlemler için geçici olarak bekletildikleri yerleri,
- o) Seyahat belgesi: Pasaport yerine geçen belgeyi,
- ö) Uluslararası koruma: Mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsünü,
- p) Yabancı: Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi, ifade eder.

Madde 6- Geri gönderme yasağı

(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

(2) Genel Müdürlük, ilgili mevzuata göre ülkemizden gönderilmesi gerektiği halde, birinci fıkra kapsamında ülkemizden gönderilemeyecek yabancılar hakkında idari tedbirler alabilir.

Madde 7- Geçici koruma sağlanacak yabancılar

(1) Geçici koruma; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara uygulanır.

(2) Geçici koruma, Bakanlar Kurulu tarafından aksi kararlaştırılmadıkça, geçici koruma ilanının geçerliliğinden önce, geçici koruma ilanına esas teşkil eden olayların olduğu ülkeden veya bölgeden ülkemize gelmiş olanları kapsamaz.

(3) Geçici korunanlar, Kanuna göre belirlenen uluslararası koruma statülerinden herhangi birini doğrudan elde etmiş sayılmaz.

Madde 9- Geçici koruma kararının alınması

(1) Geçici koruma kararın, Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından alınır.

Madde 10- Geçici koruma kararının içeriği

(1) Bakanlar Kurulu geçici koruma kararında;

a) Geçici koruma kapsamına alınacakları,

b) Geçici korumanın başlangıç tarihini ve gerekli görülmesi halinde süresini,

c) Geçici koruma süresinin uzatılması veya sona erme koşullarını,

ç) Geçici korumanın ülke genelinde veya belirli bir bölgede uygulanıp uygulanmayacağını,

d) Kanunun 105 inci Maddesi kapsamında Kurul tarafından karar alınabilecek ve takip edilebilecek hususları,

e) 15 inci Maddeye istinaden alınan geçici koruma kapsamında ülkemize kabul işlemlerinin sınırlandırılması veya durdurulmasıyla ilgili hususları,

f) Gerekli görülen diğer hususları,

belirlemeye yetkilidir.

Madde 11- Geçici koruma uygulamasının sona ermesi

(1) Bakanlık, geçici korumanın sona erdirilmesi için Bakanlar Kuruluna teklifte bulunabilir. Geçici koruma, Bakanlar Kurulu kararıyla sonlandırılır.

(2) Bakanlar Kurulu, sonlandırma kararıyla birlikte;

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- a) Geçici korumayı tamamen durdurarak geçici korunanların ülkelerine dönmesine,
 - b) Geçici korunanlara, koşullarını taşıdıkları statünün toplu olarak verilmesine ya da uluslararası koruma başvurusunda bulunanların başvuruların bireysel olarak değerlendirilmesine,
 - c) Geçici korunanların, Kanun kapsamında belirlenecek koşullarda Türkiye'de kalmalarına izin verilmesine,
- karar verebilir.

Madde 16- Uluslararası koruma başvuruları

(1) Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların bireysel uluslararası koruma başvuruları, geçici koruma tedbirlerinin etkin şekilde uygulanabilmesi amacıyla işleme konulmaz.

Madde 22- Geçici koruma kimlik belgesi

(1) Kayıt işlemleri tamamlananlara, valilikler tarafından geçici koruma kimlik belgesi düzenlenir. 8 inci Maddenin birinci fıkrası kapsamına girenlere geçici koruma kimlik belgesi verilmez, verilmişse iptal edilir.

(2) Geçici koruma kimlik belgesi verilenlere 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu kapsamında yabancı kimlik numarası da verilir.

(3) Geçici koruma kimlik belgesinin şekli ve içeriği Genel Müdürlük tarafından belirlenir, bu belge süreli veya süresiz olarak hiçbir ücrete tabi olmaksızın düzenlenir.

(4) Geçici koruma kimlik belgesinin yıpranması ya da kaybedilmesi durumunda ilgiliden açıklama istenir ve bu durum kayıt altına alınır. Belgenin yıpranması halinde belge iptal edilir. Yıpranan ya da kaybedilen belgenin yerine yenisi düzenlenir.

(5) Geçici korumanın sona ermesi halinde geçici koruma kimlik belgesi geçerliliğini kaybeder ve yabancından geri alınır.

Madde 23- Geçici barınma merkezlerine sevk işlemleri

(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, AFAD tarafından bildirilecek kapasite bilgisi de göz önünde bulundurularak, sevk merkezinden doğrudan veya illere yerleştirildikten sonra, valiliklerle eşgüdüm içerisinde Genel Müdürlükçe uygun görülecek geçici barınma merkezine en kısa sürede yönlendirilir. Sevk işleminin kolluk refakatinde veya refakatsiz olarak yapılmasına ilişkin değerlendirme valilik tarafından yapılır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

(2)Genel Müdürlük tarafından belirlenen geçici barınma merkezine sevk yapılırken yabancının talebi, ailevi durumu ve özel ihtiyaç sahibi olup olmadığı gibi hususlar gözönünde bulundurulur.

(3)Genel Müdürlük veya valilik tarafından belirlenen özel ihtiyaç sahiplerinin geçici barınma merkezlerinde barındırılmasına öncelik verilir.

(4)Refakatsiz çocuklar, esas olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı koordinesinde barındırılır. Ancak uygun koşullar sağlandığında refakatsiz çocuklar, geçici barınma merkezlerinin ayrı bir bölümünde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kontrol ve sorumluluğunda AFAD ile işbirliği halinde barındırılabilir.

Madde 24- Geçici korunanlara illerde kalma hakkı verilmesi

(1)Kamu düzeni, kamu güvenliği ya da kamu sağlığı yönüyle herhangi bir sakınca görülmediği hallerde geçici korunanların, Genel Müdürlükçe belirlenen illerde kalmalarına izin verilebilir. Buna ilişkin usul ve esaslar Genel Müdürlükçe belirlenir.

(2) Geçici barınma merkezi dışında kalan geçici korunanlardan ihtiyaç sahibi olanlar, imkânlar ölçüsünde, valilikler tarafından belirlenecek yerlerde de barındırılabilir.

Madde 25- Ülkede kalış hakkı

(1) Geçici koruma kimlik belgesi, Türkiye'de kalış hakkı sağlar. Ancak bu belge Kanunda düzenlenen ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belgelere eşdeğer sayılmaz, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımaz, süresi ikamet izni toplamında dikkate alınmaz ve sahibine Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamaz.

Madde 26- Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler

(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara; sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetler sağlanabilir.

(3)Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, geçici koruma kimlik belgeleriyle elektronik haberleşme hizmeti dâhil diğer hizmetler için abonelik sözleşmesi yapabilir.

(4)Bu Yönetmelik kapsamında ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen hizmetler AFAD koordinasyonunda yürütülür.

Madde 27- Sağlık hizmetleri

(1) Aşağıda belirtilen sağlık hizmetleri geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Sağlık Bakanlığının kontrolü ve sorumluluğunda yapılır veya yaptırılır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- a) Sağlık hizmetlerini yürütmek üzere sürekli faaliyet gösterecek sağlık merkezleri kurulabilir. Sağlık merkezinin bulunması halinde, yeterli sayıda ambulans ve sağlık personeli bulundurulur.
- b) Temel ve acil sağlık hizmetleri ile bu kapsamdaki tedavi ve ilaçlardan hasta katılım payı alınmaz.
- ç) Sunulan sağlık hizmeti bedeli, Sağlık Bakanlığı kontrolünde, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan sağlık uygulama tebliğindeki bedeli geçmeyecek şekilde AFAD tarafından ödenir.
- d) Geçici korunanlar acil ve zorunlu haller dışında, özel sağlık kuruluşlarına doğrudan başvuramazlar.

Madde 28- Eğitim hizmetleri

(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların eğitim faaliyetleri, geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Millî Eğitim Bakanlığının kontrolünde ve sorumluluğunda yürütülür. Bu kapsamda;

- a) 54-66 aylık çocuklar öncelikli olmak üzere okul öncesi eğitim çağındaki 36-66 aylık çocuklara, okul öncesi eğitim hizmeti verilebilir.
- b) İlköğretim ve ortaöğretim çağındakilerin eğitim ve öğretim faaliyetleri, Millî Eğitim Bakanlığının ilgili mevzuatı çerçevesinde yürütülür.

(2) Geçici korunanların ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleriyle ilgili usul ve esaslar Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından belirlenir.

Madde 29- İş piyasasına erişim hizmetleri

(1) Geçici korunanların çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar, Bakanlığın görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenir,

(2) Geçici koruma kimlik belgesine sahip olanlar, Bakanlar Kurulunca belirlenecek sektörlerde, iş kollarında ve coğrafi alanlarda (il, ilçe veya köylerde) çalışma izni almak için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvurabilir.

(5) Geçici korunanlara verilen çalışma izni, Kanunda düzenlenen ikamet izinleri yerine geçmez.

Madde 30- Sosyal yardım ve hizmetler

(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan ihtiyaç sahibi olanlar, 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 3 üncü Maddesinde

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

belirtilen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde anılan Kanun kapsamındaki sosyal yardımlardan yararlandırılabilir.

(2) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan ihtiyaç sahibi olanların, sosyal hizmetlere erişimleri Bakanlık ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından belirlenen usul ve esaslara göre sağlanır.

Madde 31- Tercümanlık hizmetleri

(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki iş ve işlemlerde, yabancıyla tercüman olmaksızın istenilen düzeyde iletişim kurulamadığında tercümanlık hizmetleri ücretsiz olarak sağlanır.

Madde 37- Geçici barınma merkezlerinin kurulması, yönetimi ve işletilmesi

(1) AFAD, Bakanlık ve ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini alarak, valiliklerle eşgüdüm içinde geçici barınma merkezlerinin kurulmasına veya kullanımına son verilmesine ya da kapatılmasına karar verir.

(2) Geçici barınma merkezleri, valilikler tarafından işletilir veya işletirilir.

(3) Geçici barınma merkezlerinin yönetimi, işletilmesi ve güvenliğinin sağlanması ile geçici barınma merkezlerinde barındırılanların tabi olacağı diğer hükümlere ilişkin usul ve esaslar, ilgili kamu kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Genel Müdürlük ve AFAD tarafından müştereken belirlenir.

Madde 38- Geçici barınma merkezlerinde sağlanacak hizmetler

(1) Geçici barınma merkezlerinde bulunanlara beslenme, barınma, sağlık, sosyal yardım, eğitim ve benzeri hizmetler imkânlar ölçüsünde sağlanır.

(2) Geçici barınma merkezlerinin dışında kalan geçici korunanlar, bu merkezlerdeki hizmetlerden imkânlar ölçüsünde yararlandırılabilir.

(3) Geçici barınma merkezlerinde aileler ve özel ihtiyaç sahipleri için yer tahsis edilmesi amacıyla gerekli düzenlemeler yapılır.

Madde 44- Üçüncü ülkeye çıkış ve yerleştirme

(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların, geçici veya daimi olarak üçüncü ülkeye çıkışları Genel Müdürlüğün iznine tabidir.

(2) Genel Müdürlük, bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların geçici veya daimi olarak üçüncü ülkeye yerleştirilmeleri amacıyla uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve ülkelerle işbirliği yapabilir, proje ve programlar geliştirebilir ve uygulayabilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Madde 48- Özel ihtiyaç sahipleri

(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan özel ihtiyaç sahibi olanlara sağlanacak başta sağlık hizmetleri, psiko-sosyal destek, rehabilitasyon olmak üzere, her tür yardım ve destek imkânlar ölçüsünde öncelikli ve bedelsiz olarak sağlanır.

(2) Çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararı gözetilerek ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

(3) 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve ilgili Yönetmelik kapsamında şiddet mağduru olduğu değerlendirilen yabancılar hakkında derhal önleyici ve koruyucu tedbirler alınır.

(4) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan insan ticareti mağduru olabileceği değerlendirilenler hakkında ilgili mevzuat kapsamında gerekli tedbirler derhal alınır.

Madde 53- Avukatlık hizmetleri

(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, ücretleri kendilerince karşılanmak kaydıyla idari işlemler sırasında avukat tarafından temsil edilebilir. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun adli yardıma ilişkin hükümleri saklıdır.

Madde 61- Yürürlükten kaldırılan mevzuat

(1) 14/9/1994 tarihli ve 94/6169 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1- Geçiş hükümleri

(1) 28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti'nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti'nden kitlesel veya bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınırlar. Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bireysel uluslararası koruma başvuruları işleme konulmaz.

(2) Birinci fıkrada belirtilen yabancılardan 28/4/2011 tarihinden önce uluslararası koruma başvurusunda bulunanlar, talepleri halinde geçici koruma altına alınırlar.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

I.3.4. Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91'inci Maddesine dayanılarak hazırlanan 2016/8375 sayılı Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik 15/01/2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Madde 1- Amaç ve kapsam

(1) Bu Yönetmeliğin amacı, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91'inci Maddesi uyarınca geçici koruma sağlanan yabancıların çalışmalarına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.

Madde 2- Dayanak

(1) Bu Yönetmelik, 6458 sayılı Kanunun 91'inci Maddesi ile 13/10/2014 tarihli ve 2014/6883 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Geçici Koruma Yönetmeliğinin 29'uncu Maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Madde 3- Tanımlar

(1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

a) Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,

b) Eğitim meslek mensubu: 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda tanımlanan öğretmen, uzman ve usta öğreticiler ile 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununda tanımlanan öğretim elemanlarını,

c) Sağlık meslek mensubu: Tabipler ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar, hemşire, ebe ve optisyenler ile 11/4/1928 tarihli ve 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunun ek 13 üncü Maddesinde tanımlanan diğer meslek mensuplarını,

ç) Yabancı kimlik numarası: 27/9/2006 tarihli ve 2006/11057 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Türkiyede Oturan Yabancıların Nüfus Kayıtlarının Tutulması Hakkında Yönetmeliğin 5 inci Maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında, kurumlar ile diğer gerçek ve tüzel kişilerin her türlü işlem ve kayıtlarında esas alınan numarayı, ifade eder.

Madde 4- Çalışma izni alma zorunluluğu

(1) Geçici koruma sağlanan yabancılar, çalışma izni olmaksızın Türkiye'de çalışamaz veya çalıştırılmaz.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

(2) Çalışma izni olmaksızın çalışan geçici koruma sağlanan yabancılar ile bunları çalıştıranlar hakkında 27/2/2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun ilgili hükümleri uygulanır.

Madde 5- Çalışma izni ve çalışma izni muafiyeti başvurusu

(1) Geçici koruma sağlanan yabancılar, geçici koruma kayıt tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için Bakanlığa başvuruda bulunabilir.

(2) Çalışma izni başvuruları, geçici koruma sağlanan yabancıları çalıştıracak işveren tarafından e-Devlet Kapısı üzerinden yapılır.

(3) Bağımsız çalışma iznine başvurma hakkı olan geçici koruma sağlanan yabancılar kendi adına başvuru yapar.

(4) Mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışacak geçici koruma sağlanan yabancılar, çalışma izni muafiyeti kapsamındadır. Çalışma izni muafiyeti başvuruları, geçici koruma sağlanan il valiliğine yapılır. Bu başvurular, ilgili valilik tarafından Bakanlığa bildirilir.

(5) Bakanlıkça, mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışacak geçici koruma sağlanan yabancılarla ilişkin il ve kota sınırlaması getirilebilir.

Madde 6- Değerlendirme

(1) Çalışma izni başvurularının değerlendirilmesinde, 29/8/2003 tarihli ve 25214 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliğinin 13 üncü Maddesi uyarınca Bakanlıkça değerlendirme kriterleri belirlenir.

(2) Kanunlarda yalnızca Türk vatandaşları tarafından icrasına izin verilen iş ve meslekler için yapılan başvurular değerlendirme yapılmaksızın işlemde kaldırılır.

(3) Bakanlığa çalışma izni başvurusu için; sağlık meslek mensuplarının Sağlık Bakanlığından, eğitim meslek mensuplarının ise Milli Eğitim Bakanlığından veya Yükseköğretim Kurulu Başkanlığından ön izin almaları gerekir. Ön izin belgesi olmayan başvurular değerlendirme yapılmaksızın işlemde kaldırılır.

Madde 7- Çalışma izni verilebilecek iller

(1) Geçici koruma sağlanan yabancılarla çalışma iznine başvuru hakkı verilmesinde, Geçici Koruma Yönetmeliğinin 24 üncü Maddesi uyarınca yabancıların kalmasına izin verilen iller esas alınır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

(2) Kamu düzeni, kamu güvenliği ya da kamu sağlığı yönüyle çalışma izni verilmesinde sakınca görüldüğünün İçişleri Bakanlığınca bildirildiği illerde çalışma izni verilmesi, Bakanlıkça durdurulur. Bu illerde, verilmiş çalışma izinleri uzatılmaz. Ancak, yabancının bu ilde kalma hakkı devam ediyorsa, önceden verilen ve geçerliliği devam eden çalışma izinleri, sona erdiği tarihe kadar kullanılır.

Madde 8- İstihdam kotası

(1) Çalışma izni başvurularının değerlendirilmesinde, işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısı üzerinden sektör ve illere göre açık iş ve işe yerleştirmeler dikkate alınarak Bakanlıkça, geçici koruma sağlanan yabancı istihdamı kotası değişen oranlarda uygulanabilir. Üçüncü fıkra hükmü saklı kalmak üzere, çalışma iznine başvuru işyerinde çalışan geçici koruma sağlanan yabancı sayısı, işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının yüzde onunu geçemez.

(2) Toplam çalışan sayısı ondan az olan işyerlerinde, en fazla bir geçici koruma sağlanan yabancının çalışmasına izin verilebilir.

(3) İşveren tarafından; işyerinin kayıtlı bulunduğu Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğünden, çalışma izni başvurusu tarihinden önceki dört haftalık süre içerisinde yabancının çalıştırılacağı işi yapacak aynı nitelikte Türk vatandaşı bulunmadığının belgelendirildiği başvurularda istihdam kotası uygulanmayabilir.

Madde 9- Çalışma izni verilmesi ve bildirim

(1) Başvurusu olumlu değerlendirilen yabancılara Bakanlık tarafından çalışma izni verilir ve bu durum İçişleri Bakanlığı ile işverene bildirilir.

(2) Mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışması uygun görülen geçici koruma sağlanan yabancılara verilen çalışma izni muafiyetleri ilgili valiliğe bildirilir.

Ücret Madde 10- (1) Geçici koruma sağlanan yabancılara asgari ücretin altında ücret ödenemez.

Madde 11- Dernek, vakıf ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda çalışma

(1) 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu uyarınca kamu yararına çalışan dernek statüsüne sahip dernekler ile 30/7/2003 tarihli ve 4962 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Kanun uyarınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar, insani yardım hizmeti faaliyetlerinde geçici koruma sağlanan yabancıları çalıştırmak üzere Bakanlığa başvurabilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

(2) Birinci fıkra kapsamında yer almayan dernekler, dernek şube veya temsilcilikleri, federasyonlar, konfederasyonlar ve yabancı dernekler ile merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıf dışındaki kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şube veya temsilcilikleri geçici koruma sağlanan yabancıları çalıştırmak üzere Bakanlığa başvurabilir. Ancak, başvuru yapan kuruluşa ilişkin İçişleri Bakanlığının uygun görüşü aranır. Uygun görüş alınamayan kuruluşlara ait başvurular değerlendirme yapılmaksızın işlemde kaldırılır.

Madde 12- Mesleki eğitim

(1) Türkiye İş Kurumu tarafından aktif işgücü hizmetleri kapsamında düzenlenen kurs ve programlar kapsamında bir işyerinde mesleki eğitim ve işbaşı eğitimi görecekler ile bu kişilerin eğitim süresinin sonunda aynı işyerinde çalıştırılması için Bakanlığa başvuruda bulunulabilir.

(2) Bu Madde kapsamında yapılacak başvurularda, Bakanlıkça işyeri istihdam kotası farklı uygulanabilir.

Madde 13- Çeşitli hükümler

(1) Geçici koruma sağlanan yabancıların ve işverenlerin çalışma ve sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan hak ve yükümlülükleri saklıdır.

(2) Geçici koruma sağlanan yabancıların çalışmalarına ilişkin bu Yönetmelikte düzenlenmeyen konularda, 4817 sayılı Kanun hükümleri ile Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği hükümleri uygulanır.

(3) Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında geçici koruması sonlandırılan veya iptal edilen yabancıların almış olduğu çalışma izinleri iptal edilir.

I.3.5. Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanan Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik 26 Nisan 2016 tarihinde 29695 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Madde 1 – Amaç ve kapsam

(1) Bu Yönetmeliğin amacı, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu uyarınca başvuru sahibi, mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma statüsü sahibi sayılan yabancıların Türkiye’de çalışmalarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Madde 3 – Tanımlar

(1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,

b) Başvuru sahibi: Uluslararası koruma talebinde bulunan ve henüz başvurusu hakkında son karar verilmemiş olan kişiyi,

c) İkincil koruma statü sahibi: 6458 sayılı Kanununun 63 üncü Maddesinde tanımlanan yabancıyı,

ç) Kanun: 27/2/2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunu,

d) Kimlik belgesi: Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi olan yabancılar adına 6458 sayılı Kanununun 69 uncu, 76 ncı ve 83 üncü Maddeleri uyarınca tanzim edilen belgeyi,

e) Mülteci: 6458 sayılı Kanununun 61 inci Maddesinde tanımlanan yabancıyı,

f) Şartlı mülteci: 6458 sayılı Kanununun 62 nci Maddesinde tanımlanan yabancıyı,

g) Uluslararası koruma statüsü: 6458 sayılı Kanuna göre verilen mülteci statüsü, şartlı mülteci statüsü veya ikincil koruma statüsünü,

ğ) Yabancı: Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi, ifade eder.

Madde 4 – Mülteci ve ikincil koruma statüsü sahibi kişilerin çalışması

(1) Mülteci veya ikincil koruma statüsü sahibi kişiler statü almasından itibaren bağımlı veya bağımsız olarak çalışabilir.

(2) Mülteci veya ikincil koruma statüsü sahibinin kimlik belgesi, çalışma izni yerine geçer ve bu durum kimlik belgesine yazılır.

(3) Statülerin herhangi bir nedenle sona ermesini veya kimlik belgelerinin iptalini gerektirecek nedenler, yabancıların çalışma hakkını da sona erdirir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

(4) Mülteci veya ikincil koruma statüsü sahibi kişilerin; çalıştığı il, meslek, sektör ile bağımlı veya bağımsız çalışma durumuna ait güncel bilgiler İçişleri Bakanlığınca Bakanlığa bildirilir.

Madde 5 – Başvuru sahibi ve şartlı mülteci statüsü sahibi kişilerin çalışması

(1) Başvuru sahibi ve şartlı mülteci statüsü sahibi kişiler çalışmaya başlamadan önce çalışma izni almakla yükümlüdür. Bu kişilerden başvurusu uygun görülenlere çalışma izni Bakanlık tarafından verilir.

(2) Geçerli çalışma iznine sahip olmak, başvuru sahibi ve şartlı mülteci sayılan yabancılara Türkiye’de mutlak kalış hakkı sağlamaz.

Madde 6 – Çalışma izni başvuru şartları

(1) Başvuru sahibi ile şartlı mülteci yetkili makamlardan alacakları başvurusunu veya statülerini gösteren kimlik belgeleri ile çalışma iznine başvurabilirler.

(2) Geçerli kimlik belgesi olmadıkça, başvuru sahibi veya şartlı mülteci statüsü sahibi kişinin geçerli çalışma izninin olması, farklı bir işveren yanında veya bağımsız olarak çalışma izni başvurusu yapma hakkı vermez.

(3) Çalışma izni başvurusu uluslararası koruma başvurusu tarihinden altı ay sonra yapılabilir.

(4) Belirli bir ilde ikamet etme yükümlülüğü getirilen başvuru sahibi ve şartlı mültecinin, bu il sınırları dışında çalışma izni almak için yaptığı başvurular, İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak sonuçlandırılır.

Madde 7 – Çalışma izni başvuru usulü

(1) Çalışma izni başvuruları e-Devlet Kapısı üzerinden Bakanlığa yapılır.

(2) Başvuruda talep edilen belgelerin taranarak yabancıların çalışma izinleri otomasyon sistemine yüklenmesi ve yabancıya ve işverene ait bilgilerin girilmesi, istenilen belgelerin Bakanlığa ulaştırılması gereklidir.

Madde 9 – Çalışma izni muafiyeti başvurusu

(1) Mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışacak başvuru sahibi ve şartlı mülteci statüsü sahibi yabancılar, çalışma izni muafiyeti kapsamındadır. Çalışma izni muafiyeti başvuruları, uluslararası koruma sağlanan ildeki Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne yapılır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

(2) Bakanlıkça, mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışacak başvuru sahibi ve şartlı mülteci statüsü sahibi yabancılara ilişkin il ve kota sınırlaması getirilebilir.

Madde 11 – Çalışma izni başvurularının reddi

(1) Çalışma izni başvurularının reddinde, Kanunun 14 üncü Maddesi hükümleri yanında;

a) Uluslararası koruma başvuru tarihi üzerinden altı ay geçmediğinin,

b) Bakanlığa gerekli belgelerin teslimi dâhil başvuru tamamlandığında, kimlik belgesinin geçerlilik süresinin otuz günden az kaldığının,

c) 6458 sayılı Kanun uyarınca kesinleşmiş sınır dışı kararı alındığının,

ç) Belirli bir ilde ikamet etme yükümlülüğü getirilen başvuru sahibi ve şartlı mültecinin bu il sınırları dışında çalışma izni almak için yaptığı başvurularda İçişleri Bakanlığınca olumsuz görüş bildirildiğinin,

tespiti halinde çalışma izni veya çalışma izni uzatma başvurusu reddedilir.

Madde 14 – Harç alımı

(1) Başvuruları olumlu değerlendirilen başvuru sahibinden veya şartlı mülteçiden ya da bunların işverenlerinden 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu hükümleri gereğince çalışma izni harcı tahsil edilir.

Madde 15 – Çalışma izni süresi

(1) Çalışma izni, 4817 sayılı Kanunun 5'inci Maddesinde belirtilen sürelerle verilebilir.

(2) Başvuru sahibi veya şartlı mülteci adına düzenlenen çalışma izni süresinin kimlik belgesi süresinden uzun olması halinde İl Göç İdaresi Müdürlüğüne çalışma izni süresi esas alınarak yeni bir kimlik belgesi düzenlenir.

Madde 16 – Çalışma izni verilmesi ve bildirim

(1) Başvuru sahibi veya şartlı mülteci adına Bakanlıkça çalışma izin belgesi veya muafiyet belgesi düzenlenir ve bu durum İçişleri Bakanlığı ile varsa işverene bildirilir.

(2) Mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışması uygun görülen başvuru sahibi veya şartlı mülteciye çalışma izni muafiyet belgesi verilir.

(3) Başvuru sahibi veya şartlı mülteci adına düzenlenen çalışma izni veya çalışma izni muafiyet belgeleri 6458 sayılı Kanunda düzenlenen ikamet izinleri yerine geçmez.

Madde 17 – Ücret

(1) Başvuru sahibi veya şartlı mülteciye asgari ücretin altında ücret ödenemez.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Madde 18 – Çalışmanın sınırlandırılması

(1) Başvuru sahibi veya şartlı mülteciye çalışma izni verilmesi; izin türü, süre, meslek, sektör, işkolu, mülki ve coğrafi alan bakımından Bakanlıkça sınırlandırılabilir. Ancak, Türkiye’de üç yıl ikamet eden veya Türk vatandaşıyla evli olan ya da Türk vatandaşı çocuğu olan mülteci ve ikincil koruma statüsü sahipleri için bu sınırlamalar uygulanmaz.

Madde 21 – Dernek, vakıf ve kar amacı gütmeyen kuruluşlarda çalışma

(1) 4/11/2014 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu uyarınca kamu yararına çalışan dernek statüsüne sahip dernekler ile 30/7/2003 tarihli ve 4962 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Kanun uyarınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar, insani yardım hizmeti faaliyetlerinde uluslararası koruma başvuru veya statü sahibi yabancıları çalıştırmak üzere Bakanlığa başvurabilir.

Madde 23 – Sosyal güvenlik yükümlülüğü

(1) Çalışma izni alan yabancılar ile yabancı çalıştıran işverenler, sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirirler. Bu yükümlüğü yerine getirmeyenler hakkında 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri uyarınca idari yaptırım uygulanır.

Madde 26 – Yürütme

(1) Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU**

**İKİNCİ BÖLÜM
KONU İLE İLGİLİ KİŞİ VE KURUMLARDAN BİLGİ
ALINMASI**

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

İKİNCİ BÖLÜM

II. KONU İLE İLGİLİ KİŞİ VE KURUMLARDAN BİLGİ
ALINMASI

II.1.1. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 13/01/2016'da gerçekleştirdiği toplantısında İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürü Atilla TOROS ve beraberindeki heyeti dinlemiştir. Kurum yetkilileri tarafından verilen bilgiler şu şekildedir:

11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda (YUKK) öncesinde Türkiye göç yönetimini, 1950 yılında yapılan 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkındaki Kanun'un çok sınırlı sayıdaki hükümlerine dayanarak yapmaya çalışmış; yasal mevzuatın eksik olmasından kaynaklı olarak genelgeler ve diğer idari düzenlemelerle sorunlar aşılmaya çalışılmıştır.

YUKK'un hazırlanmasında, konjontürel ve ekonomik değişiklikler doğrultusunda göç politika ve stratejilerini geliştirmesi gereken mekanizmalara duyulan ihtiyaç; yasal, idari ve fiziksel kapasitenin geliştirilmesinin gerekliliği; Türkiye'nin bölgedeki konumu; Avrupa Birliğine katılım sürecinde yerine getirilmesi gereken yükümlülükler, önde gelen sebepleri oluşturmaktadır.

YUKK, tüm ilgili ulusal ve uluslararası kuruluşların, Avrupa Birliği, Uluslararası Göç Örgütü, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği gibi uluslararası paydaşların yanı sıra ulusal ve uluslararası akademisyenler ve konu hakkında çalışma yapan sivil toplum örgütlerinin ortak çalışmasıyla hazırlanmış bir yasal düzenlemedir.

YUKK ile oluşturulan Göç Politikaları Kurulu sayesinde, Türkiye'nin uzun ve kısa dönemli göç politika ve stratejilerinin belirlenmesine mümkün olacaktır. Bu kurulun yapısı dünya örneklerine uygun bir şekilde oluşturulmuştur.

YUKK'un yürürlüğe girmesinden Avrupa Birliği İlerleme Raporlarında övgüyle bahsedilmektedir. 2013 yılı Avrupa Birliği İlerleme Raporu'nda "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu göç ve iltica konusunda tutarlı bir yasal çerçeve sağlamaktadır." ibaresi yer almaktadır. 2014 yılı Avrupa Birliği İlerleme Raporu'nda "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun ve ilgili uygulama mevzuatının yürürlüğe girmesiyle mülteciler ve sığınmacılarla ilgili yasal çerçeve hususunda kayda değer bir ilerleme sağlanmıştır." saptaması bulunmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

YUKK üç ana bölümden oluşmaktadır. Kanunun birinci kısmını ‘Yabancılar’a ilişkin düzenlemeler oluşturmakta; burada yer alan hükümlerde yabancıların Türkiye’ye girişleri ve giriş yasakları, düzenli göç, vize ve ikamet konuları, düzensiz göç, sınır dışı etme ve idari gözetim konuları yer almaktadır. Kanunun ikinci kısmında ‘Uluslararası Koruma’ düzenlenmektedir. Bu kısımda mülteci olma, şartlı mülteci olma, ikincil koruma ve geçici koruma konuları düzenlenmektedir. Bu kısımda yapılan düzenlemeler Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin standartlarına uygun ve Avrupa Birliği müktesebatıyla tam bir uyum içerisinde. Kanunun üçüncü kısmında ise Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün teşkilat yapısı ve görevleri düzenlenmektedir.

Düzenli göç, diğer bir ifadeyle yasal göç, Türkiye’ye turizm, çalışma, öğrenim, ikamet, yerleşme ve aile birleşimi kapsamında yasal olarak gelenlerin statüleri, onlara yönelik prosedürler, bunlardan uzun süreli kalacakların toplumla bütünleşmelerini; vize konularını, ikamet konularını, yabancıların ülkemize yasal olarak gelişlerini ve yasal olarak gidişlerini düzenleyen, buna ilişkin hükümler ihtiva eden bölümün adıdır. Bu bölümde, vize ve vize muafiyetiyle sınır kapılarından geçerli pasaport veya pasaport yerine geçen belgelerle kimlerin Türkiye’ye giriş yapacağıyla ilgili kurallar düzenlenmektedir.

YUKK’nda, yabancıların ikametine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler bulunmaktadır. Bu kısımda aile ikamet izni, öğrenci ikamet izni, uzun dönem ikamet izni, insani ikamet izni, insan ticareti mağduru ikamet izni düzenlenmektedir. YUKK’yla yabancıların Türkiye’ye kolay bir şekilde giriş ve çıkışlarının önü açılmış; yasal göç teşvik edilirken, yasa dışı göçün önüne geçecek bir strateji geliştirilmiştir. Türkiye’ye 2015 yılında 35 milyon yabancı giriş yapmıştır. Bunların büyük kısmını turistler oluşturmaktadır. Türkiye’de yasal ikamet izni sayısı 380 bin civarındadır ve ikamet iznine başvurular artma eğilimindedir. Yasal göçün teşvik edilmesi amacıyla e-ikamet sistemine geçiş yapılmıştır. Bu kapsamda, ilk defa ikamet izni alacaklar için başvurular elektronik sistem üzerinden yapıp, belirlenen gün ve saatte Göç İdaresi il müdürlüğüne mülakata gidilmekte; daha önce ikamet alıp, ikamet süresini uzatmak isteyenler için ise sadece e-ikamet sistemi üzerinden başvuru yeterli olmaktadır. İkamete ilişkin harçların tamamı internet ortamında ödenebilmektedir.

Düzensiz göç, başka bir deyişle yasadışı göç, bir yabancıların ülkeye yasa dışı yollarla girmesi, yasa dışı yollarla ülkeden çıkmaya çalışması, ülkeye giriş yasal yollarla olmuş olsa bile kişinin sonrasında yasa dışı duruma düşmüş olması durumunu ifade etmektedir. Yabancıların,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

vize ihlali, ikamet ihlali ve kaçak çalışmalarının tamamı düzensiz göç kapsamında değerlendirilmektedir. Düzensiz göçün nedenleri arasında, Türkiye'nin coğrafi konumu itibariyle doğal bir köprü konumunda olması; bölgedeki siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar; Türkiye'nin doğusunda ekonomik olarak az gelişmiş, batısında ise gelişmiş ülkelerin bulunması ve Ege ile Akdeniz sahillerinin coğrafi yapısı itibariyle yasadışı geçişlere uygun olması yer almaktadır. Türkiye açısından düzensiz göçe kaynaklık eden ülkelerin başında Afganistan, Irak, Myanmar (Burma), Pakistan, Gürcistan, İran, Eritre ve Somali gelmektedir. Geçtiğimiz yıla kadar yılda ortalama 50.000 düzensiz göçmen yakalanırken, 2015 yılında yakalanan düzensiz göçmen sayısı 146.000'e ulaşmıştır. Sahil Güvenlik Komutanlığının 2015 yılında yakaladığı düzensiz göçmen sayısı 91.000'e ulaşmışken, karasularımızda hayatını kaybeden düzensiz göçmen sayısı 279'dur. Uluslararası kuruluşların raporlarına göre, 2014'te bütün Akdeniz havzasında 3.279, 2015'te 3.771 düzensiz göçmenin hayatını kaybetmiştir. 2015 yılında Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından düzensiz göçe aracılık eden 190 organizatör yakalanmıştır. 2015 yılında ülke genelinde kolluk birimler tarafından yakalanan göçmen kaçakçısı sayısı ile 3694'e ulaşmıştır.³

Düzensiz göçle mücadele için YUKK kapsamında kurulan Düzensiz Göçle Mücadele Koordinasyon Kurulu Koordinasyon Kurulu 2015 yılında toplanmış şu kararları almıştır: i) Türkiye'nin Strateji Belgesi ve Düzensiz Göç Ulusal Eylem Planı ve Avrupa Birliği-Türkiye Geri Kabul Anlaşması'nın yürütülmesine yönelik Ulusal Eylem Planı için izleme mekanizmasının oluşturulması, (ii) Düzensiz göç veri tabanının oluşturulması, (iii) İzleme ve değerlendirme mekanizmasının oluşturulması.

Düzensiz göçle mücadelenin bir aracı olarak ülkeler arasında geri kabul anlaşmaları imzalanmaktadır. Geri kabul anlaşmaları: tarafların birbirlerinin topraklarında yasadışı olarak ikamet eden vatandaşlarını ve/veya kendi toprakları üzerinden diğerine yasadışı olarak geçen üçüncü ülke vatandaşlarını geri kabul etme yükümlülüğü altına girdikleri anlaşmalar olarak tanımlanmaktadır.

³ Sığınmacıların önemli bir kısmı göçmen ticareti mağduru konumundadır. Göçmen ticareti ile insan ticareti farklı kavramlar olmakla beraber birbirleriyle sıklıkla karıştırılmaktadırlar. Göçmen kaçakçılığı yabancının kendi rızasıyla göçmen tacirlerine ulaşması, insan ticareti ise kişinin zorla alıkoyulması, tehdit, baskı ve şiddet gibi unsurların devreye girmesiyle başka ülkeye götürülmesi ya da çalışmaya zorlanmasıdır. 2015 yılında insan ticareti mağduru olarak tespit edilen yabancı sayısı 108 iken, insan taciri olarak 109 kişi tespit edilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Türkiye'nin imzalamış olduğu ve yürürlükte olan geri kabul anlaşmaları aşağıda gösterilmektedir:

Anlaşmanın İmzalandığı Ülke	İmzalanma Tarihi	Anlaşmanın Resmi Gazetede Yayımlandığı Tarih
Suriye	10 Eylül 2001	23 Haziran 2003
Yunanistan	8 Kasım 2001	24 Nisan 2002
Kırgızistan	06 Mayıs 2003	17 Şubat 2004
Romanya	19 Ocak 2004	27 Ekim 2004
Ukrayna	07 Haziran 2005	4 Temmuz 2008
Rusya	18 Ocak 2011	12 Mart 2011
Belarus	29 Mart 2013	5 Aralık 2013
Moldova	1 Kasım 2012	24 Ocak 2014
Avrupa Birliği	16 Aralık 2013	28 Haziran 2014

Türkiye'nin imzaladığı ve yürürlüğe girmeyi bekleyen geri kabul anlaşmaları ise aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Anlaşmanın İmzalandığı Ülke	İmzalanma Tarihi
Pakistan	07 Aralık 2010
Nijerya	02 Şubat 2011
Bosna-Hersek	16 Şubat 2012
Yemen	20 Ekim 2012
Montenegro	18 Nisan 2013

YUKK uyarınca, Avrupa Birliği-Türkiye Geri Kabul Anlaşması dâhil olmak üzere Türkiye'nin imzaladığı geri kabul anlaşmalarının tamamını uygulama yükümlülüğü Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne verilmiştir. Avrupa Birliği-Türkiye Geri Kabul Anlaşmasının nasıl uygulanacağına ilişkin olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğünce uygulama planı hazırlanmıştır. Adı geçen uygulama planı dört öncelik üzerine inşa edilmiştir. Bunlar; (i) Yasal kapasiteyi güçlendirmek, (ii) Kurumsal ve idari kapasiteyi güçlendirmek, (iii) Teknik kapasiteyi güçlendirmek (iv) İnsan kaynakları kapasitesini güçlendirmek, şeklindedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

YUKK’nda uluslararası koruma ayrı bir bölümde düzenlenmiştir. Uluslararası koruma YUKK’nun 3’üncü maddesi uyarınca mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statülerini kapsamaktadır. Bunların kapsamı aşağıda açıklanmaktadır.

YUKK’nun 61’inci maddesinde ‘mülteci’ şu şekilde tanımlanmaktadır:

Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.

Türkiye 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi’ni coğrafi çekince şartıyla imzalamıştır. Bu nedenle, Türkiye sadece Avrupa Konseyi üyesi ülke vatandaşlarına mülteci statüsü verebilmektedir. Ancak Avrupa dışından gelen ve zulme uğrama tehlikesiyle karşı karşıya olanlar için, YUKK’nun 62’nci maddesinde ‘şartlı mülteci’ düzenlemesi adı altında koruma getirilmiştir. Bahsi geçen madde uyarınca:

Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.

Yukarıda belirtilen mülteci yahut şartlı mülteci koşullarını sağlamayan ancak insani koruma ihtiyacı olanlar için YUKK’nun 63’üncü maddesi ile ‘ikincil koruma’ statüsü getirilmiştir. madde uyarınca:

Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,

b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.

2005 ve 2015 yılları arasında Türkiye’de uluslararası koruma başvurusu yapan kişi sayısının düzenli olarak arttığı görülmektedir. 2005 yılında 2935 kişi uluslararası koruma başvurusu yapmışken, 2015 yılında bu sayı 62.856 rakamına ulaşmıştır. Çevre ülkelerde meydana gelen herhangi bir istikrarsızlığın ülkemize olan uluslararası koruma başvurusunu belirgin bir şekilde arttırdığı gözlemlenmektedir.⁴ YUKK’nun 91’inci maddesinde ‘geçici koruma’ düzenlemektedir. Maddeye göre, *ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.* Aynı maddenin ikinci fıkrasında, *bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir,* hükmü yer almaktadır. Geçici koruma uluslararası korumadan farklı bir kavramdır. Geçici koruma, kitlesel akınla gelen mültecilerin uluslararası koruma başvurularının bireysel olarak değerlendirilme imkanı olmadığı için, kendilerine sağlanan statüdür. Geçici koruma statüsüne sahip olunmasını sağlayan koşulların ortadan kalkması durumunda, geçmişte bu statüye sahip olan kişilerin uluslararası koruma talebinde bulunması mümkün olacaktır.

Kanun uyarınca ilgili Bakanlar Kurulu yönetmeliği 22 Ekim 2014 tarihinde Geçici Koruma Yönetmeliği adıyla Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacılar bu yönetmelik kapsamında alınan Bakanlar Kurulu kararı doğrultusunda geçici koruma statüsüne sahip olmuşlardır. Geçici koruma statüsünün herhangi bir süresi olmayıp, siyasi iradenin öngördüğü zamanda kaldırılması mümkündür. Bu statü yabancıların vatandaşlık haklarına sahip olmasını sağlamamakta; ikamet yerine geçmemekte, oy kullanma yahut

⁴ 2017 yılı itibarıyla uluslararası koruma başvurusu yapan kişi sayısı 66.167 rakamına ulaşmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

vatandaşlığa başvurma gibi haklar doğurmamakta; Türkiye’de gerektiği kadar kalma hakkını temin etmektedir.

Geçici Koruma Yönetmeliğinde geçici korumaya sahip kimselerin faydalanabileceği hizmetler düzenlenmiş ve bu konuda farklı bakanlıklar görevlendirilmiştir. Bu kapsamda ülkemizde bulunan Suriyeli sığınmacılar, Sağlık Bakanlığının kontrolü ve sorumluluğunda sağlık hizmetlerinden, Milli Eğitim Bakanlığının kontrolü ve sorumluluğu altında eğitim hizmetlerinden faydalanabilmekte; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından belirlenen esaslar çerçevesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonundan destek alabilmektedirler. Suriyeli sığınmacılar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca çıkarılmış olan yönetmelik çerçevesinde iş piyasasına erişim hakkına sahiptirler. Suriyeli sığınmacıların geçici barınma merkezlerinden faydalanmaları ise Başbakanlık Afet ve Acil Durum Başkanlığının koordinatörlüğünde valilikler tarafından yerine getirilmektedir. Suriyeli sığınmacıların, yukarıda sayılan hizmetlerden ne şekilde faydalandıkları raporun ilerleyen bölümlerinde ayrıntılarıyla açıklanacaktır.

Geçici Koruma Yönetmeliği uyarınca, sınırlardan kitlesel halde gelenler için öncelikle silahtan arındırma ve sivillerden ayrı tutma işlemi yapılmakta, acil sağlık hizmetine ihtiyaç duyanlara hemen müdahale edilmektedir. Sonrasında kimlik tespiti ve biyometrik kayıt yapılmakta, devamında ise ilgili yabancıya geçici koruma kimlik belgesi düzenlenmektedir. Geçici koruma kimlik belgesi herhangi bir harca tabi olmayıp, söz konusu yabancıya Türkiye’de yasal kalış hakkı sağlamaktadır. Bu kimlikler yabancı kimlik numarası taşımaktadırlar. Geçici koruma kimlik belgesi alanlara adres kayıt sistemine kayıt yaptırma zorunluluğu getirilmiş; elektronik haberleşme hizmeti dahil olmak üzere, temel hizmetlerden faydalanmak isteyenler için abonelik sözleşmesi yapabilme imkanı sağlanmıştır. Geçici koruma altına alınanlardan eğitim durumlarına, medeni hallerine ilişkin bilgiler toplanmakta ve fakat bu veriler kişisel bilgi olduğu için saklı tutulmakta ve paylaşılmamaktadır.

Geçici korumaya ilişkin olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün görev alanına giren temel konular şunlardır: yabancıların geçici koruma kapsamında olup olmadıklarının değerlendirilmesi; kayıt işlemleri, biyometrik verilerin alınması; ülkelere gönüllü geri dönüş işlemleri; “Yabancı Kimlik Numarası” tahsisi işlemleri; ikamet ili değişiklik taleplerinin değerlendirilmesi ve üçüncü ülkelere çıkış işlemlerini gerçekleştirmek. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından Suriyelileri kayıt işlemleri konusunda teşvik etmek, hak ve

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek amacıyla Türkçe, Arapça ve İngilizce olarak hazırlanmış 400.000 bilgilendirme broşürü dağıtılmıştır.

Şu anda ülkemizde kayıtlı Suriyeli sığınmacı sayısı, bugün itibarıyla, 2 milyon 733 bin 784 kişidir.⁵ Sığınmacıların 279 bini kamplarda (geçici barınma merkezleri), geri kalanları kamp dışında yaşamaktadır.⁶ Yani sığınmacıların yüzde 10'u kamplarda kalırken, geriye kalan yüzde 90 kamp dışında hayatını sürdürmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin verdiği rakamlara göre, Avrupa ülkelerinde yaşayan Suriyeli sığınmacı sayısı ise 813.599 kişidir.

Dünya genelinde gelişmiş ülkelerin 2014 ve 2015 yılları için açıkladıkları sığınmacıları yeniden yerleştirme kotaları aşağıda belirtildiği gibidir:

2014 yılı için:

ÜLKE	ÜLKENİN AÇIKLADIĞI KOTA
Genel Toplam	4.923
Amerika Birleşik Devletleri	4000
Avustralya	130
Avusturya	30
Belçika	70
Birleşik Krallık	25
Fransa	1
Hollanda	0
İsveç	150
İzlanda	15
Kanada	50
Lihtenştayn	20
Lüksemburg	32
Norveç	400

⁵ 2017 yılı itibarıyla ülkemizde geçici koruma statüsü altında kayıtlı 3.251.997 Suriyeli bulunmaktadır.

⁶ 2017 yılı itibarıyla geçici barınma merkezlerinde kalanların sayısı 228.454 kişidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNŞAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

2015 yılı için:

ÜLKE	ÜLKENİN AÇIKLADIĞI KOTA
Genel Toplam	15540
Amerika Birleşik Devletleri	7000
Norveç	200
Avustralya	400
İsveç	40
Birleşik Krallık	400
Kanada	7500

2016 yılı için:

ÜLKE	ÜLKENİN AÇIKLADIĞI KOTA
Toplam	15100
Amerika Birleşik Devletleri	8000
Norveç	600
Avustralya	500
Birleşik Krallık	1000
Kanada	5000

YUKK'nun 91'inci maddesinde yabancıların ülkemize uyumunu sağlamak üzere Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne yetki verilmiştir. Bu kapsamda Genel Müdürlük bünyesinde Uyum Dairesi Başkanlığı bünyesinde Yabancı İletişim Merkezi (YİMER) kurulmuştur. Türkçe, İngilizce, Rusça ve Arapça olarak hizmet veren merkeze günün her saatinde ulaşmak mümkün olup, zamanla personel sayısının ve dil sayısının artırılması planlanmaktadır. Merkez açıldığı 20 Ağustos 2015 tarihinden bu yana 250 binin üzerinde çağrı almıştır. YİMER'e gelen çağrılar üzerine botları batmakta olan 2595 kişinin hayatı Sahil Güvenlik Komutanlığı işbirliği ile kurtarılmıştır.

Yabancıların Türkiye'ye uyumunu sağlamak üzere Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne 81 ilde Türkçe kursu açılmış olup, Türkiye'nin sosyal ve kültürel yapısını anlatan eğitimler verilmekte, resim ve müzik yarışmaları organize edilmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü İçişleri Bakanlığına bağlı olup, 12 daire başkanlığı ve 3 sürekli kurul ve bünyesindeki komisyonlar eliyle kendisine verilen görevleri yerine getirmektedir. 81 ilde taşra teşkilatına sahip olan Genel Müdürlüğün yurt dışı teşkilatlanma çalışmaları ise devam etmektedir. Genel Müdürlük bünyesinde kurulmuş olan Göç Araştırmaları Merkezi aracılığı ile göç konusunda literatürde ve uygulamadaki yeni gelişmeler takip edilmekte, üniversiteler ve kamu kurumları ile sürekli olarak bilgi alışverişinde bulunmaktadır.

Genel Müdürlük bünyesinde kurulmuş olan sürekli kurullardan Göç Danışma Kurulu, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, akademisyenler ve uluslararası kuruluşlarla beraber çalışmak üzere kurulmuş olup, göç konusunda ortak hareket etmeyi sağlayacak bir platform oluşturmayı hedeflemektedir.

Ülkemizin göç politikasını belirlemek üzere kurulmuş olan Göç Politikaları Kurulu ilgili bakanlıkların müsteşarlarından oluşmakta ve çalışmalarını İçişleri Bakanlığı bünyesinde yürütmektedir. Kurulun görevleri arasında, Türkiye'nin göç politika ve stratejilerini belirlemek, konu hakkında çalışan bakanlıklar ve kamu kurumları arasında koordinasyonu sağlamak, kitlesel akın durumunda alınacak önlemleri belirlemek, yasal göç kotalarını belirlemek ve uzun süreli ikamet izni koşullarını belirlemek vardır.

ÖZET

11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunuyla (YUKK) yabancılar ve uluslararası koruma alanlarındaki mevzuat tek bir kanunda toplanmış ve uluslararası gelişmelere uygun hale getirilmiştir. YUKK ile Türkiye'ye giriş, çıkış, düzenli göç, düzensiz göç, ikamet, sınır dışı etme, idari gözetim, uluslararası koruma konuları ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. YUKK uyarınca, Avrupa Birliği-Türkiye Geri Kabul Anlaşması dâhil olmak üzere Türkiye'nin imzaladığı geri kabul anlaşmaların tamamını uygulama yükümlülüğü Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

2017 yılı itibarıyla ülkemizde geçici koruma statüsü altında kayıtlı 3.251.997 Suriyeli bulunmaktadır. Suriyelilerin %10 kadarı geçici barınma merkezlerinde kalmaktayken, geri kalanı illere dağılmış durumdadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

II.1.2.Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 21/01/2016'da gerçekleştirdiği toplantısında Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanı Dr. Fuat OKTAY ve beraberindeki heyeti dinlemiştir. Kurum yetkilileri tarafından verilen bilgiler şu şekildedir:

Suriye iç savaşının başlamasıyla birlikte 2011 yılının Nisan ayının sonu itibariyle ilk olarak 252 kişi sığınmacı olarak Suriye'den Türkiye'ye gelmiştir. Çatışmaların artmasıyla birlikte Türkiye'ye sığınan Suriyeli sayısı katlanarak artmış; kitlesel bir akın başlamıştır. Türkiye, uyguladığı “Açık Kapı Politikası” çerçevesinde giriş yapan hiçbir Suriyeliyi geri göndermemiş, gelenlere “Geçici Koruma Statüsü” verilmiştir. Gelen ilk sığınmacılar Hatay Yayladağı sınır kapısından giriş yapmışlardır. Altınözü ve Boynuyoğun'da kurulan geçici barınma merkezlerinin hızla dolması ve kitlesel akının devam etmesi üzerine daha kapsamlı merkezler kurulması yoluna gidilmiş ve Kilis Öncüpınar geçici barınma merkezi kurulmuştur. Bugün sınır bölgelerinde 10 ilde toplam 25 geçici barınma merkezi bulunmakta olup, 280.000'in üzerinde Suriyeli bu merkezlerde yaşamaktadır.⁷ Geçici barınma merkezlerine gelip incelemelerde bulunan uluslararası örgütlerin ortak görüşü, bu merkezlerde verilen hizmetin dünya standartlarının çok üzerinde olduğu yönündedir.

Geçici barınma merkezlerinde sadece barınma ve beslenme hizmeti verilmemektedir. Merkezlerde bunların yanında sağlık, güvenlik, sosyal aktivite, eğitim, ibadet, tercümanlık, haberleşme, bankacılık, market, ısınma, altyapı, haberleşme, itfaiye, psiko-sosyal destek hizmetleri verilmektedir. Geçici barınma merkezlerinde verilen ‘Gıda Kartı’ sayesinde Suriye vatandaşları marketlerde alışverişlerini yaparak gıda ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. AFAD tarafından geliştirilen Elektronik Yardım Dağıtım Sistemi (EYDAS) ile yardıma ihtiyacı olanlar ile yardım etmek isteyenler aynı havuzda toplanmaktadır. Buna göre arz ve talep eşleştirmesi yapılmak suretiyle yardımların en optimum şekilde dağıtımını gerçekleştirilmektedir. Sistem sayesinde mükerrer yardımların önüne geçilmesi, yardımların en muhtaç olandan başlayarak dağıtımının sağlanması ve mümkün olduğunca tüm ihtiyaç sahiplerine ulaşılması hedeflenmektedir.

Geçici barınma merkezlerinde kalanlar kendi bölgeleri için muhtarlar seçmekte ve bu muhtarlar arasından da merkez yönetimine katılacak temsilciler seçilmektedir. Dolayısıyla bu

⁷ 2017 Kasım ayı itibariyle geçici barınma merkezlerinde toplam 227.997 Suriyeli bulunmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

merkezler sadece insani ve sosyal ihtiyaçları karşılamakla kalmayıp, misafirlerimizin de yönetimine katıldıkları birer yaşam alanı haline gelmişlerdir.

Geçici barınma merkezlerinde bulunan yaklaşık 80.000 öğrencinin tamamı merkez içinde kurulmuş olan okullarda eğitim almaktadırlar. 3000'in üzerinde öğretmen eğitimde görev almakta olup; bunların önemli bir kısmı Milli Eğitim Bakanlığı akreditasyonuna sahip Suriye asıllı öğretmenlerdir. Yetişkinler için 300'e yakın meslek edindirme kursu açılmıştır. Bu kurslarda kuaförlük, halıcılık, dikiş, bilgisayar ve daha birçok mesleğin eğitimi verilmektedir. Suriyeli sığınmacıların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere merkezlerde dinlenme alanları, çocuk ve oyun parkları, televizyon odaları bulunmakta ve internet hizmeti sağlanmaktadır.

Geçici barınma merkezlerinde verilen sağlık hizmeti tamamıyla ücretsizdir. Sağlık hizmetlerine ilişkin olarak Sağlık Bakanlığıyla yapılan protokol çerçevesinde, vatandaşlarımızın faydalandığı hizmete eş sağlık hizmeti sığınmacılara sağlanmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumuyla yapılan protokol çerçevesinde, sığınmacılar vatandaşlarımızla aynı şekilde ilaca ulaşabilmektedirler.

Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi (AFAD), geçici barınma merkezlerinde verilmekte olan hizmetler için bir koordinasyon kurumu görevini görmektedir. Suriyeli sığınmacıların tüm ihtiyaçları, AFAD'ın koordinasyonunda; İçişleri, Dışişleri, Sağlık, Milli Eğitim, Gıda Tarım ve Hayvancılık, Ulaştırma ve Maliye Bakanlıkları, Genelkurmay Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Gümrük Müsteşarlığı ve Kızılay'ın ortak çalışmalarıyla yürütülmektedir. Bütün geçici barınma merkezlerinde verilen hizmetlerin aynı standartta ve benzer sistematik içinde olması için çalışılmaktadır.

Geçici barınma merkezlerinde bulunan çocuklara verilen eğitim için uluslararası camiadan yeterli yardım alınamamakta; UNICEF'in yapımını üstlendiği toplam 33 prefabrik okul ihtiyacın küçük bir kısmını karşılamaktadır. Türkiye Suriyeli sığınmacılar için toplamda 10 milyar dolar para harcamışken, uluslararası yardım toplamda 455 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu rakama Birleşmiş Milletlerin bütün organlarının yaptıkları yardımlar da dahildir.

Bugün için yeni geçici barınma merkezleri açılmamakta, onun yerine var olan merkezlerin standartlarının yükseltilmesi için çalışılmaktadır. Bu kapsamda Hatay'da bulunan merkezler yenilenmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Geçici barınma merkezlerine yerleşmek gönüllülük esası üzerinden yürümektedir. Gelen müracaatlar arasında öncelik sıralaması yapılmakta; öncelikle kimsesizlerin, yaşlıların, hastaların, kadınların ve ailelerin yerleştirilmesi sağlanmaktadır. Yeni geçici barınma merkezi yapılması yahut yapıldığına dair haberlerin çıkması yeni göç dalgalarını tetiklediği için, bu tür bilgiler kamuoyu ile paylaşılmamaktadır. Merkezlerin dışında yaşayan Suriyelilerin önemli bir kısmının dilencilik yaptığı algısı karşısında, yapılan araştırma neticesinde toplamda 3000 civarında kişinin bunu sürdürdüğü tespit edilmiş ve bu kişiler de gönüllülük esasına dayanarak ve teşvikler kullanılarak geçici barınma merkezlerine yönlendirilmişlerdir.

AFAD sadece Türkiye içerisindeki geçici barınma merkezlerinde hizmet sağlamamakta, Suriye sınırları içerisindeki kamplara da yardım götürülmesini organize etmektedir. Kilis ve Hatay'da tam sınır noktasında kurulan merkezler sayesinde, sınırın diğer tarafındaki ihtiyaç sahiplerine yardım ulaştırılmaktadır. Bu sisteme 'sıfır noktası yardımlar' denilmektedir ve Birleşmiş Milletler tarafından da kabul edilen yeni bir yardım sistemidir. Ancak çatışmaların yoğunlaşması ve ani bir kitlesel akın ihtimaline karşı bu bölgelerde Türkiye sınırları dahilinde hazır merkezler de bulundurulmaktadır.

Geçici barınma merkezlerinde hizmet vermek isteyen sivil toplum örgütlerinin yönlendirilmesi AFAD üzerinden yapılmaktadır. Hangi merkezde ne tür ihtiyacın olduğu sistematik olarak tespit edilmekte ve başta Kızılay olmak üzere, sivil toplum örgütleri ilgili merkezlere yönlendirilmektedirler.

Geçici barınma merkezlerinde kalan kişi sayısına ilişkin son veriler şu şekildedir⁸:

- Hatay'da 5 çadır kent ve 1 konteyner kentte toplamda 18.041 kişi barınmaktadır.
- Gaziantep'te 4 çadır kent ve 1 konteyner kentte toplamda 49.644 kişi barınmaktadır.
- Şanlıurfa'da 4 çadır kent ve 1 konteyner kentte toplamda 110.715 kişi barınmaktadır.
- Kilis'te 2 konteyner kentte toplamda 33.583 kişi barınmaktadır.
- Mardin'de 3 çadır kentte toplamda 13.057 kişi barınmaktadır.
- Kahramanmaraş'ta 1 çadır kentte 18.497 kişi barınmaktadır.
- Osmaniye'de 1 çadır kentte 9.487 kişi barınmaktadır.
- Adıyaman'da 1 çadır kentte 9.619 kişi barınmaktadır.
- Adana'da 1 çadır kentte 10.586 kişi barınmaktadır.

⁸ Bu rakamlar 2017 yılı itibariyle Hatay 18.024; Gaziantep 24.796; Şanlıurfa 76.631; Kilis 27.158; Mardin 4.179; Kahramanmaraş 22.848; Osmaniye 15.273; Adıyaman 8.824; Adana 27.750 ve Malatya ili için 9.467 kişi şeklindedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

-Malatya’da 1 konteyner kentte 8000 kişi barınmaktadır.

ÖZET

Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi (AFAD), geçici barınma merkezlerinde verilmekte olan hizmetler için koordinasyon kurumu görevini görmektedir. 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı sonrasında, Suriye’den Türkiye’ye kitlesel bir göç dalgası başlamıştır. Türkiye, uyguladığı “Açık Kapı Politikası” çerçevesinde giriş yapan hiçbir Suriyeliyi geri göndermemiş, gelenlere “Geçici Koruma Statüsü” verilmiştir. Bugün ülkemizde 10 ilde toplam 25 geçici barınma merkezi bulunmakta olup, 227.997 Suriyeli bu merkezlerde yaşamaktadır. Geçici barınma merkezlerine gelip incelemelerde bulunan uluslararası örgütlerin ortak görüşü, bu merkezlerde verilen hizmetin dünya standartlarının çok üzerinde olduğu yönündedir. Bu merkezlerde verilen sağlık hizmeti ve ilaçlar tamamıyla ücretsizdir.

Merkezlerde barınma, beslenme sağlık, güvenlik, sosyal aktivite, eğitim, ibadet, tercümanlık, haberleşme, bankacılık, market, ısınma, altyapı, haberleşme, itfaiye, psiko-sosyal destek hizmetleri verilmektedir. Geçici barınma merkezlerinde verilen ‘Gıda Kartı’ sayesinde Suriye vatandaşları marketlerde alışverişlerini yaparak gıda ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir.

II.1.3. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 27/01/2016’da gerçekleştirdiği toplantısında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürü Nurcan ÖNDER ve beraberindeki heyeti dinlemiştir. Kurum yetkilileri tarafından verilen bilgiler şu şekildedir:

Çalışma Genel Müdürlüğü Suriyeli sığınmacıların ve ülkemizde çeşitli statülerde çalışan bütün yabancıların çalışma izinlerinden sorumlu olarak görev yapmaktadır. Suriyeli sığınmacıların yüzde 52’si 18-65 yaş aralığında bulunmakta, bir diğer ifadeyle çalışma çağındaki nüfusa dahil olmaktadır. Bu nüfusun yüzde 53’ünü erkekler, yüzde 47’sini ise kadınlar oluşturmaktadır. Gelen sığınmacıların eğitim durumları büyük oranda diploma yoluyla değil, kişinin beyanı ile tespit edilmektedir. Gelenlerin büyük bir çoğunluğunu ise ya ilkökul mezunları yahut hiç okula gitmemiş olanlar oluşturmaktadır. Bu kitle çalışma bakımından vasıfsız konuma tekabül etmektedir. Sığınmacıların meslekleri beyanlarına dayalı olarak öğrenilmektedir.

İç savaş öncesinde Suriyelilere, diğer yabancılar gibi 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanununda düzenlenen çalışma izni kriterlerine bağlı olarak çalışma izni verilmekteydi. Suriye’de iç savaşın çıkmasıyla beraber Suriye’den gelmiş olan ve Türkiye’de

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ikamet izni olan 80.000 Suriyeli için çalışma izni kriterleri değiştirilmiş ve çalışma izni almak kolaylaştırılmıştır. Bunlar arasından 8.000 kişi çalışma izni için başvurmuş, başvuranlardan 7.351 Suriyeliye çalışma izni verilmiştir. Bu kişiler nitelikli işgücü olarak çalışma hayatına katılmışlardır.

15.01.2016 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, ülkemizde geçici koruma statüsünde bulunan sığınmacıların çalışma izni alabilmelerinin önünü açmış ve bu izne ilişkin koşulları düzenlemiştir. Yönetmelik öncesinde geçici koruma statüsünde olan Suriyeli sığınmacıların çalışma izinlerinin olmamasının yarattığı bir takım problemler bulunmaktaydı. Bunlar, kayıt dışı istihdam artması; haksız rekabet nedeniyle kurallara uyan işverenler cezalandırılması; Türk vatandaşlarının istihdamda dezavantajlı hale gelmesi; çocuk işçiliğinin arttığı yönünde uluslararası hassasiyetin artması; nitelikli Suriyeli işgücünün yeteneklerinden yararlanılamaması; açık işlerde işgücü potansiyelinden yararlanılamaması; sosyal yardımların ekonomimize maliyetinin artması olarak sıralanabilir.

Adı geçen yönetmelik uyarınca geçici koruma statüsünde olanların çalışma izinleri şu şekilde düzenlenmektedir:

Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik ile ülkemizde geçici koruma sağlanan Suriyelilere çalışma iznine başvurma imkanı tanınmaktadır. Başvurular mevsimlik tarım ve hayvancılık işlerinde doğrudan Valiliklere, diğer tüm işlerde ise, e-Devlet Kapısı üzerinden, yabancıyı çalıştıracak işveren tarafından doğrudan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına yapılmaktadır. Geçici koruma sağlananlar, geçici koruma kayıt tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için Bakanlığa başvuruda bulunabileceklerdir. Kendi adı ve hesabına çalışmak isteyenler başvurularını bizzat yapabilecekler; başkasının yanında çalışmak isteyenler için ise işveren aracılığıyla çalışma iznine başvurmak mümkün olacaktır. Münhasıran Türk vatandaşlarının çalışmasına özgülenmiş alanlarda yapılan çalışma izni başvuruları kabul edilmemektedir.

Geçici koruma sağlananlara, kalma izni verilen illerde çalışma iznine başvuru imkanı verilmektedir. Geçici koruma statüsündeki kişinin kalma izni aldığı il dışında çalışma izni alması mümkün olmayacaktır. Bu illerde çalışan vatandaşlarımızın istihdamını korumak amacıyla geçici koruma sağlanan yabancıların çalıştırılmasında istihdam kotası başta olmak üzere bazı sınırlamalar uygulanabilecektir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

İstihdam kotasının belirlenmesinde işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısı, işyerindeki ve o bölgedeki açık işler, işsizlik oranları dikkate alınacak; işsizliğin Türkiye ortalamasının üzerinde seyrettiği illerde Türk vatandaşı istihdamı korunacaktır.

İşveren tarafından yapılacak başvuruyla, geçici koruma sağlanan yabancının çalıştırılacağı işi yapacak Türk vatandaşının bulunmadığının ilgili ilin İŞKUR müdürlüğü aracılığıyla belgelenmesi durumunda kota uygulanmayabilecektir.

Yönetmelikle, eğitim ve sağlık alanında hizmet verebilecek nitelikli Suriyelilerin kendi toplumuna yasal bir biçimde hizmet vermesine imkan sağlanmaktadır. Sağlık meslek mensuplarının Sağlık Bakanlığından, eğitim meslek mensuplarının ise Milli Eğitim Bakanlığından veya Yükseköğretim Kurulu Başkanlığından aldıkları ön izin sonrasında kendi mesleklerini ülkemizde yasal olarak icra edebilmelerinin önü açılacaktır.

Yönetmelikle, Suriyelilerin insani yardım faaliyeti yürüten sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği mesleki eğitim programlarından yararlanması mümkün hale getirilmiştir. İŞKUR'un mesleki eğitim vermek için çalışmaları devam etmektedir. Suriye'de iç savaşın sonlanmasına bağlı olarak geçici korumanın sonlandırılması halinde, bu kapsamdaki kişilerin Suriye'nin yeniden inşasında önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

Ülkemizde bir yabancının çalışma iznine sahip olması, ikamet iznini beraberinde getirmektedir. Ancak geçici koruma statüsündekilerin çalışma izinlerini düzenleyen bu yönetmelik uyarınca, verilen çalışma izni, ikamet iznini beraberinde getirmemektedir. Bir başka ifadeyle, Türkiye'de geçici koruma statüsünde kalmakta olan yabancının izin dahilinde çalışma hayatına katılmış olmaları, bu kişilere ikamet izni verildiği manasına gelmemektedir. İkamet izninin belli bir süre sonra Türk vatandaşlığına başvuru hakkını da verdiği düşünüldüğünde, Yönetmelikle getirilen çalışma izninin nihai olarak vatandaşlıkla sonuçlanması mümkün değildir.

Yönetmelik uyarınca, geçici koruma statüsünde çalıştırılanların asgari ücretin altında çalıştırılmaları mümkün olmadığı gibi; çalışma ve sosyal güvenlik mevzuatı açısından da Türk vatandaşlarıyla aynı düzenlemelere tabi olacaklardır.

ÖZET

Çalışma Genel Müdürlüğü Suriyeli sığınmacıların ve ülkemizde çeşitli statülerde çalışan bütün yabancının çalışma izinlerinden sorumlu olarak görev yapmaktadır. Suriyeli sığınmacıların yüzde 52'si 18-65 yaş aralığında bulunmakta, bir diğer ifadeyle çalışma

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

çağındaki nüfusa dahil olmaktadır. 15.01.2016 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, ülkemizde geçici koruma statüsünde bulunan sığınmacıların çalışma izni alabilmelerinin önünü açmış ve bu izne ilişkin koşulları düzenlemiştir.

Sığınmacıların meslekleri beyanlarına dayalı olarak öğrenilmektedir. İŞKUR'un mesleki eğitim vermek için çalışmaları artarak devam etmektedir. Suriye'de iç savaşın sonlanmasına bağlı olarak geçici korumanın sonlandırılması halinde, bu kapsamdaki kişilerin Suriye'nin yeniden inşasında önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

II.1.4. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 10/02/2016'da gerçekleştirdiği toplantısında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürü İnci Sezer BECEL ve beraberindeki heyeti dinlemiştir. Kurum yetkilileri tarafından verilen bilgiler şu şekildedir:

AFAD tarafından hazırlanan 2014/4 nolu 18/12/2014 tarihli ve 27767 sayılı Geçici Koruma Altındaki Yabancılara İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesiyle ilgili Genelge gereğince geçici koruma altındaki yabancılara verilecek psiko-sosyal destek hizmetlerinden birinci derecede Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sorumludur. "Diğer kurum ve kuruluşlarla yerli ve yabancı sivil toplum kuruluşları tarafından verilecek psiko-sosyal destek hizmetleri de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı koordinasyonu ve denetiminde yürütülür" maddesi gereği geçici koruma altındaki yabancılara ilişkin psiko-sosyal destek hizmetleri Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Hatay, Kilis, Gaziantep, Osmaniye, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Adıyaman, Adana, Malatya ve Mardin illerinde bulunan toplam 25 geçici barınma merkezindeki Suriyelilere Bakanlığın il müdürlükleri aracılığıyla psiko-sosyal destek hizmeti verilmektedir. Suriyelilerin temel ihtiyaçları olan güvenlik, barınma, beslenme, sağlık, giyim, eğitim sorunları ve sosyal sorunlara bağlı olarak yaşadıkları travma, kayıplar, yas süreci, stres gibi sosyal ve psikolojik sorunları tespit edilmekte ve bu sorunları en aza indirmek için psiko-sosyal destek hizmetleri sunulmaktadır. 2014 yılında 15.958 kişiye, 2015 yılında da ilk yarısında 15.204 olmak üzere toplam 71.698 Suriyeliye, başta çocuklar olmak üzere, kadın, engelli ve yaşlılara psiko-sosyal destek hizmeti verilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Psiko-sosyal destek hizmetleri kapsamında yürütülen çalışmaların başında ‘Aile Eğitim Programı(AEP)’ gelmektedir. Bu program, UNICEF Türkiye Temsilciliği ve AFAD işbirliğinde gerçekleştirilmekte, geçici barınma merkezlerinde uygulanmaktadır. AEP, 19 eğitim modülüyle başlamış olup, bugün 31 modüle ulaşmıştır. Bu modüller sağlık okuryazarlığı, sağlıklı yaşama ve hastalıklardan korunma, çocuk ve ergen sağlığı, üreme sağlığı ve sağlıklı annelik, ilk yardım, hayatın ilk çeyreği, evlilik ve aile hayatı, aile yaşam becerileri, okul-aile ilişkileri gibi konulardan oluşmakta olup, eğitim materyalleri Arapça olarak hazırlanmıştır. Eğitim modüllerinin sayısının 2016 sonu itibarıyla 198’e çıkarılması planlanmaktadır. Sağlık, hukuk, eğitim-iletişim, medya ve iktisat da olmak üzere 26 konuda kitap bastırılmıştır. Burada amaçlanan Suriyelilerin ülkemizin toplumsal yapısına her yönden entegre olabilmesini kolaylaştırmaktır.

AEP’in geçici barınma merkezlerinde uygulanabilmesi için üniversite mezunu ve Suriyeli 105 eğitici yetiştirilmiş ve bu eğiticiler 12 merkezde eğitim vermeye başlamışlardır. Eğitimler 25’er kişilik gruplara verilmekte olup, bugüne kadar 15.000 Suriyeli eğitimden faydalanmıştır. Eğitimcilerin ücretleri UNICEF Türkiye Temsilciliği tarafından karşılanmaktadır.

Suriyeli sığınmacılar için uygulanan bir diğer program psiko-sosyal destek faaliyetleridir. Bu faaliyetlerin giderleri de UNICEF Türkiye Temsilciliği tarafından karşılanacaktır. Bu kapsamda, Osmaniye, Kilis, Gaziantep ve Şanlıurfa illerinde kamp içi ve Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin ve Mersin illerinde kamp dışı psiko-sosyal destek merkezlerinin kurulması planlanmaktadır. Psiko-sosyal destek merkezleri için, sözleşmeli meslek elemanı (sosyal çalışmacı, psikoloji, PDR ve sosyoloji mezunu), tercüman ve hizmetli personel alınması süreci devam etmekte olup; akademisyenler tarafından, eğitim içeriğinin oluşturulması ve meslek elemanlarına eğitim verilmesi planlanmaktadır.

Suriyeli sığınmacılar içinde 0-18 yaş grubundaki çocuklar; sığınmacı kamplarında yaşayanların yüzde 53’ünü ve kampların dışında yaşayanların yüzde 49’unu oluşturmaktadır. Kamplarda kalan çocukların 3.969 çocuğun babası, 390 çocuğun ise annesi bulunmamaktadır. Hem annesi hem de babası bulunmayan çocuk sayısı ise 290’dır. Kamp dışında yaşayan çocuklardan tek ebeveynli olanların sayısı ise 53.253’tür. Bu çocukların ise %85 kadarının babası bulunmamaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Refakatsiz çocuklara ilişkin hem tarafı olduğumuz uluslararası anlaşmalarda düzenlemeler bulunmakta hem de konu ulusal mevzuatımızda düzenlenmektedir. YUKK'un 3'üncü Maddesinde refakatsiz çocuk şu şekilde tanımlanmaktadır:

Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuk.

Bakanlık, terk, buluntu vb. sebeplerle geçici barınma merkezleri dışında bulunan refakatsiz çocuklar, ailesi ile birlikte ülkemizde bulunan ancak ailesi tarafından ihmal ve istismara uğradığı tespit edilen çocuklar ve ülkemize giriş yaptıktan sonra veya göç sürecinde ailesinden ayrı düşen çocuklarla ilgili çalışma yürütmektedir.

Refakatsiz çocuklar konusunda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile ortaklaşa çalışma yürütülmekte; kayıt sisteminden çocuğun aile takibi ve izlemesi yapılarak tekrar aileye dönüşünün sağlanmasına çalışılmaktadır.

0-18 yaş aralığındaki refakatsiz yabancı uyruklu çocuklar Bakanlığa intikal ettiğinde, durumuna uygun en yakın sosyal hizmet kuruluşlarında koruma altına alınmaktadır. Bu çocuklar arasında sadece Suriyeliler değil, Afganistan, Irak, Somali, Güney Afrikalı çocuklar da bulunmaktadır. Refakatsiz çocuklar Bakanlığın Ağrı, Konya, Yozgat, Gaziantep, Bilecik, Erzincan, İstanbul ve Van illerinde oluşturduğu Çocuk Destek Merkezlerine yerleştirilmektedirler. Bu merkezlerde 288 çocuk kalmaktadır. Koruyucu aile yanında 8 çocuğun bakımı sağlanmakta; ailesi yanında kalan 450 çocuğa ise sosyo-ekonomik destek hizmeti verilmektedir.

Göç sürecinde karşılaşılan olumsuz yaşam deneyimleriyle baş edebilmeleri için çocuklarla psiko-sosyal destek çalışmaları yapılmaktadır. Çocuklara yönelik sosyal, kültürel, sanatsal, sportif hobi faaliyetleri yürütülmekte; çocukların zihinsel, fiziksel ve duygusal gelişimlerinin desteklenmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Geçici barınma merkezlerinde ailesi ile birlikte yaşayan çocuklar için çocuk dostu alanlar ve kreş hizmetleri sunulmaktadır. Suriyeli 6810 çocuk kreş hizmetinden yararlanmaktadır.

81 ilde bulunan Çocuk Hakları Komiteleri üyesi çocuklarla, ülkemizde sığınma kampları dışında yaşayan Suriyeli çocukların düzenli olarak bir araya gelmesi sağlanmakta; Suriyeli çocukların topluma entegrasyonun sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

tür faaliyetlerle çocuktan çocuğa toplumsal uyum eğitimleri verilmektedir. Bu faaliyetlerden 4500'ün üzerinde Suriyeli çocuk faydalanmıştır.

Çalıştırılan ve dilendirilen çocuk nüfusunun yoğunlaştığını büyükşehirlerde durum tespiti yapılmaktadır. Bu durumda bulunan çocuklar aileleriyle birlikte Osmaniye Düziçi'nde tahsis edilmiş olan kampa yönlendirilmektedir. Ancak aileler çocukları üzerinden gelir elde etmek istedikleri için bu kampa gitmek istememektedirler. Yapılan alan taramalarında kendisini Suriyeli olarak tanıtan çocukların bir kısmının Türk vatandaşı olduğu tespit edilmiştir.

Bakanlık ile İHH İnsani Yardım Vakfı arasında 2015 yılında imzalanan işbirliği protokolü uyarınca Hatay Reyhanlı'da Çocuk Yaşam Merkezi inşa edilmektedir. Çocuk Yaşam Merkezi, temel eğitim, barınma, sağlık ve rehabilitasyon hizmetlerinin verileceği çocuk bakım evleri yapılanmasına uygun olarak düzenlenmiştir. Kız yetimler için 20, erkek yetimler için 35 olmak üzere toplamda 55 evde 990 çocuğa hizmet verilmesi planlanmaktadır. Bu merkezin 2016 yılının ikinci yarısında açılması planlanmaktadır.

Bakanlık engelli ve yaşlı sığınmacılar için de çalışmalar yürütmektedir. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu çerçevesinde Suriye uyruklu bakıma muhtaç engellilere ve yaşlılara rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetleri sunulmaktadır. Ancak Suriye uyruklu engelliler ve yaşlıların büyük bir kısmı bakım merkezleri ve huzurevlerinde kalmayı tercih etmemekte, kamplarda kalmak istemektedirler. Bu merkezlerde kalan engelli ve yaşlı Suriyeli sayısı 20'dir.

Bakanlık Suriyeli kadınlara yönelik özel çalışmalar yürütmektedir. Suriyeli kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda farkındalıklarının artırılması, Suriyelilere hizmet sunan ilgili personelin toplumsal cinsiyete dayalı şiddete müdahale konusunda kapasitelerinin geliştirilmesi ve bu konuda ülkemize teknik destek sağlanması amacıyla UNFPA işbirliği ile Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele ve Müdahale İnsani Yardım Programı düzenlenmiştir. Bu çalışma ilk olarak pilot bölge seçilen Gaziantep Nizip-1 Geçici Barınma Merkezinde gerçekleştirilmiştir.

Yukarıda belirtilen Program kapsamında, 47 sosyal çalışmacı, psikolog, öğretmen ve sosyoloğa travma, mağdura yaklaşım teknikleri ve yasal mevzuat konularında eğitim verilmiştir. Nizip kampı personeline yönelik 3 aşamalı, acil durumlara ilişkin travma bilgileri, şiddetten etkilenmiş kişilerin değerlendirilmesi, yönlendirilmesi ve şiddetin önlenmesi, erken

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

yaşta ve zorla evlilikler konusunda Türkiye'deki kanunlar ve kurumsal yapı konularının yer aldığı 29 Haziran 2013 tarihinde başlayan eğitimler düzenlenmiştir.

Suriyelilerin toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda farkındalıklarını artırmak, erken yaşta ve zorla evliliklerle ilgili bilgi paylaşımında bulunmak, kadınlar arasında dayanışma inşa etmek ve duygusal becerilerini geliştirmek amacıyla, Suriyelilerle toplantılar gerçekleştirilmiş olup bu kapsamda bugüne kadar 437 kişiye ulaşılmıştır.

Yapılan eğitim çalışmalarında, kadın ve üreme sağlığı, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, hijyen, rahim kanseri ve enfeksiyon, toplumsal cinsiyet eşitliği, aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet, erken yaş evlilikler konularında eğitimler verilmiş ve başvurulabilecek hukuki yollar anlatılmıştır.

İstanbul Sözleşmesi kapsamında şiddet mağduru ve can güvenliği riski olan Suriyeli kadınlar, kadın konukevi hizmetlerinden vatandaşlarımız ile aynı koşullarda yararlanmaktadırlar. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda özel ihtiyaç sahibi olarak tanımlanan ve İl Göç Müdürlüğü tarafından yönlendirilenlerden, ülkemizde aile içi şiddet mağduru ve can güvenliği riski bulunanlar çocuklarıyla birlikte kadın konukevi hizmetlerinden yararlandırılmaktadır. Bu kapsamda 2015 yılı içinde 81 kadın ve beraberindeki 47 çocuk, kadın konukevinden barınma hizmeti almıştır.

Bakanlık tarafından Suriyeli sığınmacılara sosyal yardımlar da sağlanmaktadır. Bu yardımlar, 6353 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle görevleri belirlenen Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun belirlediği kriterler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Vakıfları kendi mali imkanları ile Suriye uyruklu şahıslara gıda, giyim, barınma, yakacak yardımı gerçekleştirmektedir. Muhtaç asker ailesi yardımı, öksüz, yetim ve asker çocuğu yardımı ve eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yardım, engelli ve engelli yakınına yapılan yardım, engelli evde bakım yardımı açısından Türk vatandaşları ile geçici koruma altında bulunan Suriyeliler arasında bir fark bulunmamakta; geçici koruma statüsündekiler bu yardımlardan aynı şekilde faydalanabilmektedirler.

ÖZET

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Hatay, Kilis, Gaziantep, Osmaniye, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Adıyaman, Adana, Malatya ve Mardin illerinde bulunan toplam 25 geçici barınma merkezindeki Suriyelilere Bakanlığın il müdürlükleri aracılığıyla psiko-sosyal destek hizmeti verilmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Suriyelilerin temel ihtiyaçları olan güvenlik, barınma, beslenme, sağlık, giyim, eğitim sorunları ve sosyal sorunlara bağlı olarak yaşadıkları travma, kayıplar, yas süreci, stres gibi sosyal ve psikolojik sorunları tespit edilmekte ve bu sorunları en aza indirmek için psiko-sosyal destek hizmetler sunulmaktadır.

0-18 yaş aralığındaki refakatsiz yabancı uyruklu çocuklar Bakanlığa intikal ettiğinde, durumuna uygun en yakın sosyal hizmet kuruluşlarında koruma altına alınmaktadır. Bu çocuklar arasında sadece Suriyeliler değil, Afganistan, Irak, Somali, Güney Afrikalı çocuklar da bulunmaktadır. Refakatsiz çocuklar Bakanlığın Ağrı, Konya, Yozgat, Gaziantep, Bilecik, Erzincan, İstanbul ve Van illerinde oluşturduğu Çocuk Destek Merkezlerine yerleştirilmektedirler.

II.1.5. Milli Eğitim Bakanlığı

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 24/02/2016'da gerçekleştirdiği toplantısında Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Yusuf BÜYÜK ve beraberindeki heyeti dinlemiştir. Kurum yetkilileri tarafından verilen bilgiler şu şekildedir:

2011 yılının Nisan ayında Suriye'de başlayan iç karışıklıklar sebebiyle ülkemize kitlesel olarak başlayan akın ile birlikte AFAD tarafından Milli eğitim Bakanlığından görüş istenmiş, Bakanlığın bölgeye giden bir heyete tarafından yerinde incelemeler yapılmış ve geçici koruma sahiplerine yönelik planlamalara başlanmıştır.

2012 yılının son döneminde ülkemize yönelik sığınmacı akınının artarak devam etmesi ve daha yüksek kapasiteli geçici barınma merkezlerinin oluşturulmasının ardından Bakanlık, eğitim öğretim faaliyetlerini koordine edecek personel görevlendirmelerini yapmış, AFAD oluşturulan bütün geçici barınma merkezlerinde, Bakanlığın il müdürlükleri ile koordineli bir şekilde çalışmaya başlamıştır.

Suriye iç savaşı ve göç dalgası öncesinde, Türkiye'de bulunan yabancı öğrencilere yönelik olarak yürütülen hizmetler 2010/48 sayılı Yabancı Uyruklu Öğrenciler Genelgesi kapsamında yürütülmekteydi. Ancak Suriyelilerin ülkemize düzensiz girişi ve geçici koruma altına alınarak yeni bir statü kazanmaları nedeniyle söz konusu genelge ihtiyaçları karşılayamaz duruma gelmiştir. Bunun üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda, 2014/21 sayılı Yabancılara Yönelik Eğitim – Öğretim Hizmetleri Genelgesi çıkarılmıştır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün verilerine göre, ülkemizde 5-17 yaş arası, yani eğitim çağında 750 bin çocuk bulunmaktadır.⁹ Örgün eğitim almakta olan Suriyeli çocuk sayısı ise 325

⁹ 2017 yılında eğitim çağındaki (Çağ Nüfus) Suriyeli çocuk sayısı 976.200'dür.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

bin civarındadır. 2016 yılı sonunda bu rakamın 450 bine çıkarılması planlanmaktadır.¹⁰ Suriyeli çocuklardan Türk vatandaşlarının gittiği okula gitmek isteyenlerin önünde herhangi bir yasal engel bulunmamaktadır. Ancak burada verilen bütün eğitim Türkçedir. Türk çocuklarla aynı okullara giden Suriyeli çocuk sayısı 75 bindir.¹¹

Sığınma kamplarında kurulmuş bulunan geçici eğitim merkezlerinde Suriyeli çocuklara eğitim verilmektedir. Bu merkezlerde eğitim gören çocuk sayısı 80 bin kadardır ve bu eğitimler 12. sınıfa kadar verilebilmektedir. Geçici eğitim merkezlerinde Türk ve gönüllü Suriyeli öğretmenler tarafından, Bakanlık tarafından gözden geçirilmiş Suriye müfredatı okutulmakta, haftada en az altı saatlik Türkçe dersi zorunlu kılınmaktadır.

Sığınma kampları dışında bulunan geçici eğitim merkezlerinde ise 167 bin öğrenci eğitim ve öğretime devam etmektedir. Geçici eğitim merkezleri; betonarme, çelik konstrüksiyon, prefabrik, konteynır veya çadırlardan oluşmaktadır. AFAD tarafından 70'in üzerinde okul inşa edilmiş, resmi ve özel okullardan 200 okul binası yarı zamanlı olarak tesis edilmiştir. Valiliklerin, belediyelerin, STK'ların, Türkiye Diyanet Vakfının tahsis etmiş olduğu binalar da kullanılmakta ancak bina sayısı yetersiz kalmaktadır.

Geçici eğitim merkezlerinde yaklaşık 1000 Türk ve 11.500 gönüllü Suriyeli öğretmen görev yapmakta; UNICEF tarafından 10.000 gönüllü Suriyeli öğretmene maddi destek verilmektedir. Bu kapsamda kamp içinde çalışanlara ayda 600 TL, kamp dışında çalışanlara ise ayda 900 TL ödeme yapılmaktadır. Geriye kalan 1.500 gönüllü öğretmen ise sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenmektedir. Gönüllü öğretmenler için de çeşitli eğitimler düzenlenmektedir. Bu eğitimlerde şu konulara ilişkindir: acil durumlarda eğitimin minimum standartları, savaştan etkilenen çocuklara okul ortamında psiko-sosyal destek, kalabalık sınıflarda sınıf yönetimi, ders planı hazırlama teknikleri, ideal öğretmen/yansıtıcı öğretmen

¹⁰ 2017 yılında resmi okullar ve geçici eğitim merkezleri aracılığıyla okullaştırılan Suriyeli çocuk sayısı 618.948'dir. Okullaşmış çocuk oranı %65'e ulaşmıştır. Resmi okullarda ve geçici eğitim merkezlerinde öğrenim gören öğrencilerin eğitim kademelerine göre okullaşma oranları anaokulunda %35, ilkokulda % 98, ortaokulda %53, lise eğitimi ise %23 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre okullaşmanın en çok olduğu eğitim kademesi ilkokul, en az olduğu eğitim kademesi ise lise eğitimidir.

¹¹ 2017 yılında resmi okullara giden Suriyeli çocuk sayısı 351.135'e ulaşmıştır. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi (Geçici Eğitim Merkezleri Dışında) 14.742 okulda kitlesel göçle ülkemize gelen 312.234 Geçici Koruma Altındaki iç savaş nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan 35.126 Iraklı olmak üzere toplamda 347.360 öğrenci Türkçe müfredatla eğitim görmektedir. 21 ilimizdeki 338 geçici eğitim merkezlerinde ise tamamı Suriyeli olmak üzere 260.416 öğrenci yoğun Türkçe öğretimi temel olmak kaydıyla eğitim görmektedir. Ayrıca açık okullara kayıtlı 8.575 öğrenci bulunmaktadır. Toplamda 616.351 kitlesel göçle ülkemize gelen öğrencinin eğitime erişimi sağlanmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

modelleri, program geliştirme süreçlerinin temel ilkeleri, iletişim becerileri, travma altındaki öğrencilere yönelik yaklaşımlar, sınıf içi etkinlik örnekleri.

Türkiye’de verilen eğitimin belgelendirilmesi amacıyla Bakanlık tarafından 2015 Haziranında ‘Yabancı Öğrenciler İçin Lise Yeterlilik ve Denklik Sınavı’ düzenlenmiştir. Yaklaşık 8.500 adayın katıldığı sınavda 6.000 başarılı Suriyeli genç çeşitli üniversitelere yerleştirilmiştir.

Bakanlık tarafından yetişkinlere yönelik eğitimler de verilmektedir. Bu kapsamda halk eğitim merkezleri tarafından 4.200 kurs açılmıştır. Meslek edindirmeye yönelik olan bu eğitimlerden faydalanan Suriyeli sayısı 130.000’in üzerindedir.

Adana, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kilis ve Şanlıurfa illerinde imam-hatip eğitimi veren geçici eğitim merkezleri açılmıştır.

Daha fazla Suriyeli çocuğun örgün eğitime katılması ve 2016 yılında 450.000 Suriyeli çocuğa ulaşılması için yapılması planlanan faaliyetler şunlardır¹²:

- Mevzuatta geçici koruma altındaki Suriyeli öğretmenlerin çalışmalarına ilişkin iyileştirmeler yapılacaktır.
- Bakanlık merkez ve taşra teşkilatının kapasitesi arttırılacak, okul müdürleri ve öğretmenlere yönelik destek çalışmaları yapılacaktır.
- Suriyeli ailelere yönelik bilinçlendirme çalışmaları gerçekleştirilecektir. İhtiyaç sahibi Suriyeli ailelere çocuklarını okula göndermeleri koşulu ile şartlı eğitim yardımı yapılması öngörülmektedir.
- En az 100 yeni okul binası daha inşa edilecek; en az 50 okul binası da yarı zamanlı olarak Suriyeli çocukların eğitimine ayrılacaktır.
- En az 650 Bakanlık personeli, 1.300 ücretli öğretmen, 3.900 Suriyeli öğretmenin daha istihdam edilmesi sağlanacaktır.
- 450.000 öğrenci için eğitim öğretim materyali ve kırtasiye malzemesi hazırlanacak ve dağıtılacaktır.

ÖZET

2017 yılında resmi okullar ve geçici eğitim merkezleri aracılığıyla okullaştırılan Suriyeli çocuk sayısı 618.948’dir. Okullaşmış çocuk oranı %65’e ulaşmıştır. Resmi okullarda ve geçici eğitim merkezlerinde öğrenim gören öğrencilerin eğitim kademelerine göre okullaşma oranları anaokulunda %35, ilkokulda % 98, ortaokulda %53, lise eğitimi ise

¹² 2017 yılı sonu itibariyle resmi okullarda okuyan (Türkçe müfredat) Suriyeli öğrenci sayısı açısından bu hedefe ulaşılması beklenmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

%23 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre okullaşmanın en çok olduğu eğitim kademesi ilkokul, en az olduğu eğitim kademesi ise lise eğitimidir.

2017 yılında resmi okullara giden Suriyeli çocuk sayısı 351.135'e ulaşmıştır. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi (Geçici Eğitim Merkezleri Dışında) 14.742 okulda kitlesel göçle ülkemize gelen 312.234 Geçici Koruma Altındaki Suriyeli iç savaş nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan 35.126 Iraklı olmak üzere toplamda 347.360 öğrenci Türkçe müfredatla eğitim görmektedir. 21 ilimizdeki 338 geçici eğitim merkezlerinde ise tamamı Suriyeli olmak üzere 260.416 öğrenci yoğun Türkçe öğretimi temel olmak kaydıyla eğitim görmektedir. Ayrıca açık okullara kayıtlı 8.575 öğrenci bulunmaktadır. Toplamda 616.351 kitlesel göçle ülkemize gelen öğrencinin eğitime erişimi sağlanmıştır.

Temel hedef bütün Suriyeli çocukların okullaştırılmasıdır.

II.1.6.Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi

Müdürü Doç. Dr. Murat ERDOĞAN

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 03/03/2016'da gerçekleştirdiği toplantısında Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Müdürü Doç. Dr. Murat ERDOĞAN'ı dinlemiştir. Verilen bilgiler şu şekildedir:

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde, Suriyeliler gelen kadar, 1923'ten 2011'e kadar Türkiye'ye gelen toplam göçmen sayısı 2 milyon civarındadır. Bunların büyük bölümü Balkanlardan ve Kafkaslardan gelen ve hemen hepsi Türk soylu olan ve Türkçe bilen insanlardır.

Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin krizin ilerlemiş olmasının en önemli sebeplerinden bir tanesi, Suriye iç savaşı çıktıktan sonra ilk iki sene Türkiye'nin ilgisinin ülkede yaşayan Suriyeliler üzerinde değil, Suriye rejimi üzerinde olmasıdır. Esad'ın ne zaman gideceği ve ondan sonra yerine hangi rejimin kurulacağı Türkiye'ye gelen mültecilerden daha önemli bir konu olarak görülmüştür. Bundan dolayı ilk iki sene Türkiye ülkede bulunan Suriyelilere yönelik olarak neredeyse hiç kayıt tutmamıştır. Bazı belediyeler ve dernekler kayıt tutmuş olsalar da genel bir kayıt sistemine geçilememiştir.

Türkiye son bir buçuk yıldır dünyada en fazla mülteci barındıran ülkedir. Suriyelilerin yanı sıra Afganistan, Bangladeş, İran ve Irak'tan da gelenler katıldığı zaman, Türkiye'de bulunan mülteci sayısı nüfusun yüzde 3,4'üne denk gelmekte ve çok ciddi bir orandır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Türkiye’de Estonya, Letonya, Lüksemburg, Malta, Slovenya, Kıbrıs gibi bazı Avrupa ülkelerinin nüfuslarından fazla sayıda mülteci bulunmaktadır.

Mülteci yönetmek dünyanın çok iyi bildiği bir alan değildir. Dünya şimdiye kadar göçmen yönetmeyi öğrendi ancak mülteci alanı birçok farklılık içermektedir. Mültecilerin genelde elinde resmi belge bulunmamakta, güvenlik sorunları bulunmakta, kim olduğunu tespit etmek çok zor olmakta ve edinilen bütün bilgiler mültecinin beyanına dayanmaktadır. Günümüz ölçeğinde mülteci yönetiminin ilk örneğini Türkiye yapmaktadır ve bu durum her yönetim her zaman risk içermektedir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin rakamlarına (Şubat 2016) göre Türkiye’de 2,85 milyon¹³, Lübnan’da 1 milyon, Ürdün’de 625 bin, Irak’ta 245 bin, Mısır’da 117 bin ve Avrupa’da 850 bin olmak üzere dünya toplamında 5 milyon 760 bin Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Bu rakamları oranlara döküldüğünde, Suriyeli mültecilerin yüzde 50’si Türkiye’de, yüzde 18’i Lübnan’da, yüzde 11’i Ürdün’de, yüzde 4,2’si Irak’ta, yüzde 2’si Mısır’da, yüzde 14,7’si ise Avrupa’da bulunmaktadır. Ülke nüfusuna oranlandığında ise, Türkiye nüfusunun yüzde 3,4’ü, Lübnan nüfusunun yüzde 24’ü, Ürdün nüfusunun yüzde 10’u, Irak nüfusunun yüzde 7,4’ü, Mısır nüfusunun yüzde 0,1’ini ve Avrupa’nın toplam nüfusunun yüzde 0,15’ini Suriyeli mültecilerden oluşmaktadır.

Türkiye’nin Suriyeli mülteciler politikasının çerçevesini ‘açık kapı politikası’ ve ‘geri göndermeme ilkesi’ oluşturmaktadır. Açık kapı politikası kesinlikle doğru ve uygulanması gereken bir politikaydı. Çünkü savaştan ve zulümden kaçan insanlara sınırları açmak doğrudur. Ancak buradaki temel problem, sorunun nereye evirildiği öngörememek ve dolayısıyla politika oluşturulmasında ve kayıtlama yapılmasında geç kalınmasıdır. Türkiye zamanında kayıtlama yapamamasından kaynaklanan sıkıntılar yaşamaktadır. Geri göndermeme ilkesi, açık kapı politikasının bir parçasıdır ve büyük ölçüde uygulanmaktadır.

Türkiye’nin, Suriye’den gelen sığınmacılara geçici koruma statüsü vermemesi ve Cenevre Sözleşmesine koyduğu coğrafi çekince gereği bu insanlara mülteci statüsü vermemesi tartışma konusudur. Dünyada mülteci statüsünün verilmesine coğrafi çekince koyan dört ülke kalmıştır ve bunlar Türkiye, Madagaskar, Monako ve Kongo’dur. Türkiye, ülkeye mülteci gelmesini önlemek amacıyla bu çekinceyi koymuş olmasına rağmen, sığınmacılar Türkiye’ye gelmekte ve mülteci statüsünün tanınmamış olması bu gerçekliği değiştirmemektedir. Sonuç

¹³ Bu rakam 2017 Kasım ayı itibarıyla 3.251.997 Suriyeliye ulaşmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

olarak Suriyelilerin hukuki statüsü bakımından sıkıntılar bulunmaktadır. Suriyelilere tanınan statü 'geçicilik' içermekte, Suriyelilerin Türkiye'deki gelecekleri belirsizlik taşımaktadır.

Türkiye'de 10 ilde 25 geçici barınma merkezi bulunmaktadır. Geçici barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeliler, Türkiye'de bulunan Suriyelilerin yüzde 10 kadarını oluşturmaktadırlar. Türkiye geçici barınma merkezlerinin çok iyi olduğunu dünyaya gösterdikçe, gelen yardımlar başka merkezlere gitmeye başlamıştır ve bu tanıtımlar Türkiye'nin aleyhine dönmüştür. Geçici barınma merkezlerinde bulunanların yıllardır buralarda kalıyor olması, geçici barınma merkezlerini açık cezaevi haline getirmiştir. Bu durum sürdürülebilir değildir ve geçici barınma merkezlerinin hızla boşaltılması ve bu merkezlerde kalan Suriyelilerin kentsel ya da kırsal alana yerleştirilmesi gerekmektedir.

Bazı kentlerde yaşayan Suriyeli sayısı çok fazla olduğu için bütün kent bu durumdan etkilenmektedir. İstanbul'da 450 binden, Şanlıurfa'da 380 binden, Hatay'da 380 binden, Gaziantep'te 300 binden, Mersin'de 130 binden fazla Suriyeli yaşamaktadır. Kilis'te, 125 bin kişiyle, kentin kendi nüfusundan fazla Suriyeli yaşamaktadır. Bu şimdiye kadar görülmemiş bir durumdur ve Kilis halkı bir ödülü hak etmektedir. Belediyelere şehirlerde yaşayan Suriyeliler için yeterli kaynak aktarılmamakta, belediyelerin baş edemeyeceği büyüklükte bir ekonomik yük oluşmaktadır. Avrupa'daki bütün ülkeler, kasabaya veya şehre gelen mülteci başına ilgili yerel yönetime kaynak aktarmakta olup, bu uygulamanın Türkiye'ye de getirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de 0-4 yaş aralığında 500 binden fazla Suriyeli çocuk bulunmaktadır. En az 200 bin Suriyeli çocuk ise Türkiye'de doğmuştur. Okul çağındaki Suriyeli çocuk sayısı ise 850 binin üzerindedir. Türkiye'de bulunan Suriyeli nüfusunun yüzde 17,6'sını 0-4 yaş aralığındaki çocuklar, yüzde 21.6'sını 5-11 yaş aralığındaki çocuklar, yüzde 12.7'sini 12-17 yaş aralığındaki çocuklar, yüzde 45.3'ünü 18-59 yaş aralığındaki yetişkinler ve yüzde 2.9'unu 60 yaş üstü yetişkinler oluşturmaktadır.

Eğitim çağındaki çocukların yüzde 30 kadarı okula gidebilmektedir. 70 bin civarında çocuk Türk okullarına gitmekte ve Türkçe eğitim almaktadır. 60-70 bin civarındaki çocuk geçici barınma merkezlerindeki okullara gitmekte ve eğitimlerini Suriye müfredatına göre ve Arapça yapmaktadırlar. Bu çocuklara Türkçe dersi verilmekle beraber, bu dersler çok yetersiz kalmaktadır. Geçici barınma merkezi dışında yaşayan ve Türk okullarına da gitmeyen öğrenciler ise çeşitli merkezlerde Arapça ve Suriye müfredatına göre eğitim almaktadırlar. En

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

az 400 bin çocuk ise yaklaşık 5 senedir okula gitmemektedir. Okullarda verilen Arapça müfredat eski Suriye müfredatının ayıklanmış ve yeniden düzenlenmiş halinden oluşmaktadır. Suriyeli çocuklara Arapça eğitim verilmesinin artık sürdürülebilir bir tarafı bulunmuyor. Bu çocukların Türkiye’de kalıcı oldukları varsayılarak Türkçe eğitim verilmesi ve Türk eğitim müfredatının uygulanması gerekmektedir. Çocukların kimliklerini korumaları için anadillerini öğrenme imkanlarının sağlanması gerekmektedir. Hepsinin Türk eğitim sisteminin içerisine entegre edilmesi gerekmektedir.

Suriyeli çocukların eğitimsiz kalması ileride Türkiye için çeşitli sıkıntılar yaratacaktır. Savaştan kaçarak gelmiş ve travmatize olmuş olan çocuklar şayet topluma entegre edilmezler, eğitimsiz kalır, meslek edinemezlerse ve sonuçta toplum tarafından ötekileştirilirse, saldırganlık artacak ve ilerleyen dönemlerde suça karışmaları muhtemel hale gelecektir. Bundan dolayı Suriyeli çocuklar ve gençlere yönelik planlama yapılması gerekmektedir.

Türkiye’nin Suriyeli sığınmacılar için harcadığı para miktarı 10 milyar dolar olarak ifade edilse de bu rakam çok daha yüksektir. Bunlar daha çok AFAD’ın geçici barınma merkezleri üzerinden yaptığı harcamalardır. Belediyelerin, sivil toplum örgütlerinin harcamaları bu miktara dahil değildir. Verilen sağlık hizmetine bakıldığı zaman 12 milyonun üzerinde poliklinik hizmeti ve 320 bin ameliyat gerçekleştirilmiş durumdadır. Sağlık hizmetleri de katıldığı zaman harcanan paranın çok daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün tuttuğu kayıtlarda ciddi sıkıntılar mevcuttur. 3 milyon civarında insanın kaydını tutmak kolay olmamakla beraber, eldeki verilere güvenilememektedir. Genel Müdürlüğü’nün kayıtlarına göre 1 milyon 580 bin Suriyeli sığınmacının mesleği bilinmemektedir. Meslek sahibi gözükenler ise Suriyelilerin yüzde 2’si civarındadır. Almanya’da bulunan Suriyelilerin ise yüzde 70’i üniversite mezunu, okuryazar olmayanların oranı ise yüzde 5 civarındadır. Türkiye’de bulunan Suriyelilerin ise yüzde 50’si okuryazar değildir. Türkiye’de bulunan Suriyelilerden 40 bin kadarı üniversite mezunudur. Türkiye eğitimli Suriyelileri başka ülkelere kaçırmış durumdadır.

Yurt dışından gelen yardımların arttırılması için farklı mekanizmalar geliştirilmesi gerekmektedir. Suriyelilere ilişkin bütün stratejinin en üst yönetim kademesi tarafından belirleniyor olması, Avrupa’da bulunan yardım kuruluşlarını ve organizasyonları teşvik etmek için yeterli olmamaktadır. Farklı yöntemler denemek gerekmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Suriyeli sığınmacıların gelmesiyle çok katmanlı güvenlik sorunları ortaya çıkmıştır. Terörizm tehlikesi kendisini göstermektedir. Geçici koruma statüsü verilirken güvenlik kuvvetlerinin devreye girmesi ve bilgi toplamaya çalışması yeterli olmamaktadır. Yeniden ve güvenliği daha ciddiye alacak bir kayıtlamanın yapılması gerekmektedir. Şu anda Suriyelilerin işlediği suç oranları çok düşük olmakla beraber, topluma entegre olmaya başladıkça ve sisteme dahil oldukça suç oranları artacaktır. 3 milyon insan içinden suç işleyecek olanların çıkacak olması çok normal olmakla birlikte Türkiye'nin buna da hazırlıklı olması gerekiyor. Çünkü toplum sadece suç işleyen Suriyelileri görecektir ve bu da toplumsal huzursuzluklara neden olacaktır.

Türkiye'de Suriyeli sığınmacı krizinin yönetimini ve verilen hizmeti, Başbakan Yardımcılığı, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, AFAD, diğer taraftan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı birlikte yürütmektedirler. AFAD her gün büyümekte olan bir kuruluş ancak acil durum yönetimi yapması gereken bir kurumun bu kadar büyümemesi gerekiyor. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün ise sadece sağlam bir kayıt sistemi kurması yeterlidir. AFAD'ın ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Suriyeliler için topluma uyum çalışması yürütmesi mümkün değildir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü çok yeni bir kurum ve İçişleri Bakanlığının bünyesinde olduğu için Suriyelilerin topluma uyumuna doğal olarak güvenlik eksenli bakacaktır. Diğer bakanlıklar ise kendilerine göre hizmet yürütüyorlar. Asıl yükü çekenler ise yerelde belediyeler ve onlarla birlikte çalışan kaymakamlıklar olmaktadır. Dolayısıyla bu sistem yürümektedir.

Suriyelilere verilen hizmetler ve topluma uyumlarına ilişkin olarak iki model getirilebilir. Bunlardan bir tanesi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının ikiye bölünüp, aile bakanlığı ile sosyal politikalar ve uyum bakanlığı şeklinde iki bakanlık oluşturulabilir. Bir diğer model olarak ise, Başbakanlığa bağlı güçlü bir müsteşarlık yahut başkanlık oluşturulabilir. Bu tür bir müsteşarlık bakanlıklar arasında güçlü bir koordinasyon sağlayabilir. Suriyeli sığınmacıların topluma entegrasyonunu arttırmak için alınması gereken en acil önlem ise belediyelere ciddi manada destek verilmesidir. Çünkü uyum sürecinin sahadaki asıl sorumlusu belediyelerdir ve yerel entegrasyonu onlar yürütmektedir. Bundan dolayı belediyelerin daha çok hareket alanına ve mali kaynağa ihtiyaçları bulunmaktadır. Yereldeki uyum sistemini sadece valilikler ve kaymakamlıklar üzerinden yürütmek mümkün gözükmemektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Suriyeli sığınmacılara çalışma izni verilmesi olumlu bir gelişmedir. Kayıt dışı çalışma rekabete zarar vermekte ve ekonomiye olumsuz etkide bulunmaktadır. Türkiye’de çalışma izni çıkmadan önce çalışan 400 bin civarında Suriyeli olduğu tahmin edilmektedir. Bunların yarısını ise çocuklar oluşturmakta, anneler ve babalar iş bulamazken çocuklar çok düşük ücretlere çalıştırılmaktadır. Çalışan çocukların okula gitmesi gerekirken, çok ciddi bir emek sömürüsüyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durumu aşmak için işyerlerinde sıkı denetim yapılması gerekmektedir. Bu durumu aşmak için işyerlerinde sıkı denetim yapılması gerekmektedir. Bu durumu aşmak için işyerlerinde sıkı denetim yapılması gerekmektedir.

Yapılan çalışmalar, Türkiye’de Suriyelilerin toplumsal kabul düzeyinin olağanüstü yüksek olduğunu göstermektedir. Son bir yılda Almanya’da mültecilerin bulunduğu mekanlara yapılan saldırı sayısı 1000’i geçtiği halde, Türk halkı çok ciddi fedakarlıkta bulunmaktadır. Ancak Türkiye’nin Suriyeli sığınmacıları kabulü çok duygusal bir temel üzerinde yürümektedir. Bu işin daha az duygusal ve daha rasyonel bir temele oturması gerekmektedir. Suriyeli sığınmacı problemine hak temelli ve birey temelli yaklaşacak bir sistem geliştirilmesi gerekmektedir. Toplumun yüzde 60’ı Suriyelileri göndermeyelim derken, geri kalanı gönderelim demektedir. Bu ise toplumun meseleye daha çok iç politika odaklı baktığını göstermektedir. Türk halkı hoşgörü ve kabul kültürüne rağmen, Suriyeli sığınmacılar konusunda ciddi endişeler beslemektedir. 18 ilde yapılan araştırmaya göre Suriyelilerle her ne kadar din kardeşi olduğu söylene de, araştırmaya katılanlardan sadece yüzde 17’si kendisini Suriyeli sığınmacılarla aynı kültürel gruba ait görmektedir. Toplumda Araplara yönelik ciddi bir ötekileştirme bulunmaktadır ve buna yönelik tedbirler alınması gerekmektedir. Suriyeli sığınmacılarla komşu olmak isteyenlerin oranı yüzde 50 iken, geriye kalanı ise komşu dahi olmak istememektedir. Aynı araştırmada Suriyelilerin vatandaşlığına alınmasına destek ise yüzde 7 civarında çıkmaktadır.

Bahsi geçen araştırmada, ülkelerinde iç savaş devam etse dahi Suriyelilerin ülkelerine geri gönderilmesine nasıl bakıyorsunuz sorusu sorulmuştur. Araştırmaya katılanların yüzde 12,4’ü kesinlikle geri gönderilmeli, yüzde 18,2’si geri gönderilmeli, yüzde 12,5’i kesinlikle gönderilmemeli, yüzde 45,3’ü geri gönderilmemeli cevabını verirken, yüzde 11,6’sı ise konu hakkında geri gönderilmeli ya da gönderilmemeli şeklinde bir beyanda bulunmamışlardır.

Aynı araştırmada Suriyeli sığınmacılara maddi yardımda bulunulup bulunulmadığı sorulmuştur. Araştırmaya katılanların yüzde 68,3’ü hiç yardımda bulunmadıklarını, yüzde 14,9’u doğrudan malzeme yardımında bulduklarını, yüzde 10,8’i doğrudan maddi yardımda

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

bulduklarını, yüzde 3,2'si yardım kuruluşları aracılığıyla malzeme yardımıyla bulduklarını ve yüzde 2,7'si ise bir kez yardımda bulunduğunu ifade etmiştir.

Bahsi geçen araştırmada, Suriyelilerin Türk vatandaşlarının işlerini alıp almadıklarına dair soru yöneltilmiştir. Adana, Gaziantep, Hatay, Mardin ve Şanlıurfa'da (Suriyeli sığınmacıların en yoğun yaşadığı iller) yaşayan ve araştırmaya katılanların, Suriyelilerin Türklerin işlerini aldıklarına, yüzde 36,9'u kesinlikle katıldıklarını, yüzde 32'si katıldıklarını, yüzde 5,8'i kesinlikle katılmadıklarını, yüzde 17,4'ü ise katılmadıklarını ifade etmiş, yüzde 7,9'u ise görüş beyan etmemiştir. Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı illerin dışındaki katılımcıların ise, Suriyelilerin Türklerin işlerini aldıklarına, yüzde 19,5'i kesinlikle katıldıklarını, yüzde 34,1'i katıldıklarını, yüzde 4,4'ü kesinlikle katılmadıklarını, yüzde 27,5'i ise katılmadıklarını ifade etmiş, yüzde 15,5'i ise görüş beyan etmemiştir.

Mülteci krizi sadece Türkiye'de ve bu döneme özgü bir kriz değildir. Bu artık bütün dünyanın krizidir. Dünyanın her tarafından mülteci akınının başladığı bir dönemdeyiz ve Suriye'deki kriz sonlansa, sınırlara duvarlar örülse dahi mülteci akını devam edecektir. Dünya bu gerçeğe yüzleşmek zorunda kalacaktır. Türkiye öncesinde mülteciler için transit ülke iken, artık mültecilerin kalmak istediği bir ülke haline de dönüşmüştür. Ege'den Yunan adalarına geçen mülteci sayısı çok yüksektir. Son iki ayda 120 bin kişi Türkiye'den Yunan adalarına geçmiştir. Her gün ortalama 4-5 kişi üzücü bir şekilde hayatını kaybetse de günde 2000 kişi Yunan adalarına geçmeyi başardığı için bu akın devam edecektir.

Avrupa halklarının mültecilere bakışı büyük farklılıklar göstermektedir. Özellikle Ege'de Aylan bebeğin ölümünden sonra Avrupa'da mültecilere destek veren grupların sayısında artış olmuştur. Almanya başta olmak üzere, bazı ülkeler mültecilere kapılarını açmakla beraber, mültecilere kapısını açan Avrupa Birliği üyesi ülke sayısı 8 tanedir. Geri kalanı gelen mültecileri diğer ülkelere göndermektedir. Avrupa içerisinde ciddi bir dayanışma sıkıntısı ortaya çıkmıştır. Bu durum sürdürülebilir değildir ve kriz halini almıştır. Avrupa'ya gidenlerin sadece yüzde 49'u Suriyeli olup, geriye kalanı Afganistan, Somali, Sudan, Güney Sudan, Kongo, Myanmar, Orta Afrika, Irak ve Eritre'den gelmektedir. Dünyanın her yerinden devam eden mülteci akını Avrupa'nın bütün sistemini allak bullak edecektir.

Almanya mülteci krizine ciddi çözümler getirmeye çalışan bir ülkedir. Almanya 16 eyaletten oluşmaktadır ve gelen mülteciler, eyaletler arasında ekonomik gelişmişliklerine göre dağıtılmaktadır. Gelişmiş eyalet daha çok mülteci alırken, az gelişmiş olana daha az mülteci

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

gönderilmektedir. Eyaletler de mültecileri, kendi yönetim alanlarında bulunan yerleşimlere aynı sisteme göre yerleştirmektedirler. Almanya'nın nüfusu 85 milyon olmakla beraber, 1 milyon mülteci anlatılan sisteme göre ülke sathına dağıtıldığı zaman sistem işlemektedir. Almanya mültecilerin bir bölgeye ya da şehre yoğunlaşmasına izin vermemektedir.

Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılarla ilgili olarak acilen yeni bir strateji belirlemesi gerekiyor. Suriye'de sürmekte olan savaşın sonlanması durumunda dahi Türkiye'de kalmak isteyen Suriyeliler olacağı için yeni uyum politikaları geliştirmek gerekiyor. Bunların yapmak için atılması gereken temel adımlar; Suriyeli sığınmacıların en azından bir kısmının Türkiye'de kalıcı olduğu gerçeğiyle yüzleşmek, uyum politikalarına ilişkin stratejik kararların verilmesi, Suriyeli sığınmacılarla ilgili olarak kayıtlamanın yeniden ve daha sağlıklı şekilde yapılması, uyum politikalarına ilişkin yeni yasal ve idari düzenlemelerin yapılması, çocuklar ve gençler için Türk müfredatı içerisinde eğitim verilmesi, mesleki eğitim verilmesi ve gençlerin meslek edinmelerinin sağlanması, Avrupa Birliği ile ortak şekilde mülteci ve uyum politikası geliştirilmesi, Türk toplumunun Suriyelilerle beraber yaşamaya hazırlanması, kamu kurumlarının yapılan araştırmaları ve dataları paylaşmaları, yerel entegrasyonun sağlanması için çalışmalar yapılması, güvenlik kaygılarının ciddiye alınması, oluşturulacak ve uygulanacak uyum politikaları sürecine Suriyelilerin dahil edilmesi şeklindedir.

ÖZET

Türkiye son bir buçuk yıldır dünyada en fazla mülteci barındıran ülkedir. Suriyelilerin yanı sıra Afganistan, Bangladeş, İran ve Irak'tan da gelenler katıldığı zaman, Türkiye'de bulunan mülteci sayısı nüfusun yüzde 3,4'üne denk gelmekte ve çok ciddi bir orandır. Türkiye'nin Suriyeli mülteciler politikasının çerçevesini 'açık kapı politikası' ve 'geri göndermeme ilkesi' oluşturmaktadır.

Suriyelilere verilen hizmetler ve topluma uyumlarına ilişkin olarak iki model getirilebilir. Bunlardan bir tanesi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının ikiye bölünüp, aile bakanlığı ile sosyal politikalar ve uyum bakanlığı şeklinde iki bakanlık oluşturulabilir. Bir diğer model olarak ise, Başbakanlığa bağlı güçlü bir müsteşarlık yahut başkanlık oluşturulabilir.

Suriyeli sığınmacıların topluma entegrasyonunu arttırmak için alınması gereken en acil önlem ise belediyelere ciddi manada destek verilmesidir. Çünkü uyum sürecinin sahadaki asıl sorumlusu belediyelerdir ve yerel entegrasyonu onlar yürütmektedir. Bundan dolayı belediyelerin daha çok hareket alanına ve mali kaynağa ihtiyaçları bulunmaktadır. Yereldeki uyum sistemini sadece valilikler ve kaymakamlıklar üzerinden yürütmek mümkün gözükmemektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılarla ilgili olarak acilen yeni bir strateji belirlemesi gerekmektedir. Suriye'de sürmekte olan savaşın sonlanması durumunda dahi Türkiye'de kalmak isteyen Suriyeliler olacağı için yeni uyum politikalarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bunların yapmak için atılması gereken temel adımlar; Suriyeli sığınmacıların en azından bir kısmının Türkiye'de kalıcı olduğu gerçeğiyle yüzleşmek, uyum politikalarına ilişkin stratejik kararların verilmesi, Suriyeli sığınmacılarla ilgili olarak kayıtlamanın yeniden ve daha sağlıklı şekilde yapılması, uyum politikalarına ilişkin yeni yasal ve idari düzenlemelerin yapılması, çocuklar ve gençler için Türk müfredatı içerisinde eğitim verilmesi, mesleki eğitim verilmesi ve gençlerin meslek edinmelerinin sağlanması, Avrupa Birliği ile ortak şekilde mülteci ve uyum politikası geliştirilmesi, Türk toplumunun Suriyelilerle beraber yaşamaya hazırlanması, kamu kurumlarının yapılan araştırmaları ve dataları paylaşmaları, yerel entegrasyonun sağlanması için çalışmalar yapılması, güvenlik kaygılarının ciddiye alınması, oluşturulacak ve uygulanacak uyum politikaları sürecine Suriyelilerin dahil edilmesi şeklindedir.

II.1.7.Uluslararası Göç Örgütü Türkiye Misyon Şefi Lado GVİLAVA

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 31/03/2016'da gerçekleştirdiği toplantısında Uluslararası Göç Örgütü Türkiye Misyon Şefi Lado Gvilava'yı, Uluslararası Göç Örgütü Acil Durum Koordinatörü Mazen Aboulhosn'u ve Uluslararası Göç Örgütü Program Koordinatörü Meltem Ersoy'u dinlemiştir. Verilen bilgiler şu şekildedir:

Uluslararası Göç Örgütü Türkiye'nin de üye olduğu bir hükümetler arası bir kuruluştur. Uluslararası Göç Örgütü, altmış beş sene önce kurulmuş, dünyadaki en büyük uluslararası kuruluşlardan bir tanesi olup, 9.500 personele sahiptir. Kuruluş dört ana alanda görev yapmaktadır. Bunlar; göçmenlere yardım etmek, göç konularına dair operasyonel konularla ilgilenmek, sosyoekonomik kalkınmayı göç sayesinde gerçekleştirmek ve insan onurunu, insan refahını destekleyecek çalışmalar yapmaktır. Örgüt 162 üye devletle çalışmakta olup, 130 ülkede 400'ün üzerinde ofisi bulunmaktadır.

Uluslararası Göç Örgütü dünyada göç olgusunun sürekli artması sonucunda giderek büyüme eğilimine girmiştir. 2001'de Örgüte üye devlet sayısı 90 iken bugün 162 üye devlet bulunmaktadır; 2001'de dünya genelinde 150 ofisi bulunmaktayken 2016'da bu sayı 401'e yükselmiş; Örgütün yıllık harcamaları 2001'de 286.6 milyon ABD doları iken, 2013'te bu rakam 1.3 milyar ABD dolarına yükselmiş; yürütmekte olan aktif proje sayısı 2001'de 830 iken,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

2014'te 2400 aktif proje yürütülmüş ve personel sayısı 2001'de 2600 iken, 2015'te personel sayısı (%96'i sahada olmak üzere) 9500'e çıkmıştır.

Uluslararası Göç Örgütü çalışmalarında göç yönetimi alanlarına odaklanmaktadır. Örgütün çalışma stratejisinin merkezine göç yönetimi yerleşmekte ve Örgüt bu temelden hareketle göçmenler için ülkeye giriş, ülkeden transit geçiş, ülkede kalış, ülkeye girişin önlenmesi, kaynak ülkeye geri dönüş ve göçmenlerin ülkeye entegrasyonu çalışmaları yürütmektedir. Bütün çalışmalar ulusal göç politikalarına ve yasalarına uygun bir biçimde ve göçmenlerin insan haklarına ve esenliğine saygı çerçevesinde yürütülmektedir. Örgüt göçe ilişkin kriz esnasında ve kriz sonrasında çeşitli projeler yürütmektedir.

Göç hem olumlu hem olumsuz etkileri olan iki taraflı bir olgudur. Şayet göç iyi bir şekilde yönetilirse olumlu tarafları olumsuz taraflarının önüne geçmekte ve ev sahibi ülkeye ve topluma katkı sunmaktadır. Ancak göç iyi yönetilemezse ev sahibi ülkeye ve topluma yük oluşturmakta ve bu durum göçmenler açısından da olumsuz şekillenmektedir.

Örgütün göç yönetimi yaklaşımı sürekli olarak değişen/dinamik bir yapıda olup, yıllar içerisinde oluşmuş 4 sütun üzerinden gerçekleşmektedir. Bu sütunlardan bir tanesini göç ve kalkınma oluşturmakta olup, bu kapsamda, kalifiye vatandaşların ülkeye geri dönüşü, tecrübe alışverişi, göçmen havaleleri/para transferleri, diaspora ve yurt dışı topluluklar, mikro krediler ve beyin göçüne ilişkin proje ve programlar yürütülmektedir. Bir diğer sütun göçün kolaylaştırılması olup, bu kapsamda, çalışanlar ve profesyoneller, öğrenciler ve kursiyerler, aile birleşimi, yerleştirme, dil eğitimi, kültürel oryantasyon ve konsolosluk hizmetlerine dönük proje ve programlar yürütülmektedir. Bir diğer sütun göçün düzenlenmesi olup, bu kapsamda, vize, ülkeye giriş ve kalış sistemleri, sınır yönetimi, teknoloji uygulamaları, yardımlı geri dönüş ile yeniden entegrasyon, insan ticareti ile mücadele ve insan kaçakçılığıyla mücadeleye yönelik proje ve programlar yürütülmektedir. Bir diğer sütunu ise zorunlu göç oluşturmakta olup, bu kapsamda, mültecilerin yeniden yerleştirilmesi, ülke içi yerinden edilenler, doğal afetler, eski savaşçılar, talepler ve tazminatlar ile seçimler ve referandumlara ilişkin proje ve programlar yürütülmektedir.

Örgüt göç yönetişimi çerçevesinde çalışmakta olup, bu çerçevede dahilinde bulunan beş hedefi gerçekleştirmeye çalışarak stratejik hedefler koymaktadır. Bir devletin insancıl, düzenli ve hem göçmenlere hem de topluma faydalı olabilmesi için uygulanması beklenen bu beş hedef şu şekildedir: (i) Göçün özellikle insan hakları yükümlülüklerine olmak üzere uluslararası

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

standartlara uyması ve hassas göçmenlerin korunması, (ii) Göç politikalarının kanıt temelli olarak ve ortaklarla yakın iş birliği içerisinde hazırlanması, (iii) Göçmenlerin sosyoekonomik ihtiyaçlarının belirlenmesi, (iv) Ülkelerin krizlere müdahale edebilmesi ve dayanıklılıklarının yüksek olması, (v) Göç hukukunun etkin ve şeffaf uygulanması ve mevcut göç mekanizmalarına erişim sağlanabilmesi.

Örgütün göç krizleriyle ilgili de bir operasyonel çerçevesi bulunmakta olup, bu çerçeve üç temel hedeften oluşmaktadır. Bunlar: (i) Göçle ilgili bütün konulara bakmakla yükümlü olan Uluslararası Göç Örgütünün müdahalesini iyileştirmek, (ii) Örgütün göç hareketliliğine ilişkin konuları anlayarak ve ortaya koyarak üye devletleri desteklemesi, (iii) Boşlukları tespit edip çözüm üreterek mevcut müdahale sistemlerini tamamlamak. Burada çerçevede yapılmaya çalışılan yapılmış olan müdahalelerin tekrar yapılmasını önleyerek mükerrer müdahaleleri önlemek ve müdahalelerde boşluk kalan alanları tamamlamaktır.

Uluslararası Göç Örgütü Türkiye’de merkez ofisini 1991 yılında Ankara’da açmış olup, İstanbul ofisini 1994’te ve son olarak 2013’te Gaziantep ofisini açmıştır. Örgütün Türkiye’de yaklaşık 150 çalışanı olup, bu sayının 240’a yükseltilmesi planlanmaktadır. Türkiye ile Uluslararası Göç Örgütü arasında, Örgütün yasal statüsünü, ayrıcalıklarını, dokunulmazlıkları ve Türkiye ofislerinin durumlarını düzenleyen anlaşma 1995 yılında imzalanmış olup, Türkiye 2004 yılından itibaren Örgütün tam üyesi olmuştur. Hükümetler arası bir kuruluş olan Uluslararası Göç Örgütü Birleşmiş Milletler ortak sisteminin tam katılımcısı olup, Ankara’da Birleşmiş Milletler binası içerisinde faaliyet göstermektedir. Örgütün Türkiye ofisinin harcamaları 2012 yılında 8 milyon ABD Doları civarındayken, 2015 yılında 45 milyon ABD Dolarına ulaşmış, 2016 yılında ise 80 milyon ABD doları civarında olacağı tahmin edilmektedir.

Uluslararası Göç Örgütünün Türkiye’deki Suriyeli sığınmacı krizine müdahalesi üç başlık altında toplanmaktadır. Bunlar, Türkiye içerisindeki Suriyeli sığınmacılara yönelik insani müdahale, sınır ötesi operasyonlar ve Akdeniz’de gerçekleşen olaylara müdahale şeklindedir. İnsani müdahale, gıda yardımı (kuponlar, aşevi), gıda dışı malzemelerin sağlanması/kışa hazırlık, acil durum vaka yönetimi, okul için ulaşım, geçici barınma merkezine ulaşım, çok hizmetli toplum merkezleri kurmak şeklinde yapılmaktadır. Gıda dışı ve kışa hazırlık yardımı özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesinde gerçekleştirilmiş olup, 85 bin kişiye kömür, soba, battaniye ve malzeme yardımında bulunulmuştur. Gaziantep’te günde 4000 kişiye

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

yemek veren bir aşevi bulunmakta ve Hatay'ın kırsalında ise market alışverişinde kullanılan gıda kartlarının dağıtımı yapılmaktadır.

İnsani müdahale kapsamında acil durum vaka yönetimi şeklinde bir program başlatılmıştır. Program sivil toplum örgütleri ve hükümetle iş birliği içerisinde yürütülmektedir. Program kapsamında savunmasız ve kırılğan vakalar saptanmakta, kira yardımı, ilaç temin edilmesi gibi birçok alanda yardımda bulunmaktadır. Ulaşım sorunları nedeniyle okula gidemeyen 7 okulda okuyan 6000 çocuğa 2013 yılından beri okula taşıma hizmeti verilmektedir. Adıyaman'da AFAD ile ortaklaşa gerçekleştirilen bir proje uyarınca geçici barınma merkezlerinde kalan sakinlerden hastaneye gitmek isteyen yahut mülakata gitmesi gerekenlere ulaşım hizmeti verilmektedir. Örgütün Urfa, İstanbul ve Antakya'da işlettiği üç toplum merkezi bulunmaktadır. Bunlarda dil eğitimi, mesleki eğitimi ve psiko-sosyal destek hizmeti verilmektedir. Bu merkezlerde sağlık hizmetleri de verilmektedir. İstanbul'da bulunan çoklu hizmetli merkezde bir ay içerisinde 4500 hastaya poliklinik hizmeti verilmektedir. 2015 yılında Türkiye içinde 160 bin kişiye çeşitli vasıtalarla ulaşılmıştır.

Örgütün 2016 ve sonrası için odak noktasını ise Suriyeli sığınmacıların ekonomik olarak geçimlerini sağlamalarına yönelik faaliyetler ile toplumsal destek içeren faaliyetler oluşturacaktır. Bu kapsamda dayanıklılık ve ekonomik faaliyetlere yönelik projeler, iş çıkışı gelebilecek erkeklere yönelik dil kursları, kırsal alan hedefli nakit kupon yardımlarının yayılması, insan ticareti ile mücadele programının başlatılması ve mobil erişim hizmetlerinin sağlanması planlanmaktadır.

Örgütün sınır ötesinde, Suriye'ye doğrudan ulaştırdığı yardımlar da bulunmaktadır. Bu yardımlar Türkiye'nin desteğiyle 2014 tarihli Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararına dayanılarak yapılmaktadır. Bu kapsamda gıda dışı malzemelerin sağlanması ve kış yardımı, okulların rehabilitasyonu (Kobani'de beş okul), sınır bölgelerinin rehabilitasyonu ve kişilerin geçimlerini sağlamalarına yönelik mesleki eğitimlerden oluşmaktadır. Sınır ötesi operasyonlar vasıtasıyla Temmuz 2014'den beri 310 bin Suriyeliye yardım götürülmüştür.

Örgüt Akdeniz'de gerçekleşen ve bir çok göçmenin boğulmasına neden olan insani krize yönelik çalışmalar da yürütmektedir. Bu kapsamda, İzmir'de Sahil Güvenlik ile ortaklaşa çalışmalar yürütülmekte, Küçükkuşu, Çeşme ve Dikili'de gıda dışı yardım malzemesi dağıtılmakta, kabul merkezlerinin iyileştirilmesi çalışmaları yapılmakta, platform ve kurtarma ekipmanlarının sağlanması için çalışma yürütülmekte ve Sahil Güvenliğin kapasitesinin

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

arttırılması çalışmaları yapılmaktadır. Yakalanan göçmenlere ilk yardım ve psikolojik ilk yardım verilmesi çalışmaları yürütülmektedir.

Uluslararası Göç Örgütü Türkiye’de Göç Yönetimi Programı adı altında bir program da yürütmektedir. Bu kapsamda, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, akademi ve sivil toplum örgütleriyle yakın çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Program kapsamında çalışılan alanlardan bir tanesini göç ve sınır yönetimi oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Türk hükümetiyle yasal, idari ve operasyonel güçlükleri aşmak amacıyla teknik işbirliği yürütülmekte ve bu konuda çalışan insan kaynağının donanımını arttırmak üzere çalışmalar yapılmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığı ile ortak projeler yürütülmektedir.

Program kapsamında, Emniyet Genel Müdürlüğü ile belge sahteciliğinin önlenmesi üzerine bir proje yürütülmektedir. Bu kapsamda belge sahteciliğinin tespitine ilişkin kapasite arttırılması çalışmaları yapılmaktadır.

Program kapsamında, göç ve sınır yönetimi projesi yürütülmektedir. Özellikle Türkiye-Yunanistan-Bulgaristan sınırı üzerine yürütülen proje uyarınca, 3 faydalanıcı ülkenin sınır personeli arasında güven oluşturma, sınır personeli arasında günlük irtibatın sağlanması ve gelecekte yapılandırılmış bir iş birliği olmasına yönelik eğitimlerin yapılması çalışmaları yürütülmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Türkiye’nin kendine özgü siyasi, sosyoekonomik, tarihi ve göç bağlamında, yeni göç yönetimi çerçevesinde ve etkili uluslararası ve AB yaklaşımları ile tutarlı bir uyum sürecine yönelik olarak, kapsamlı bir stratejik ve kurumsal çerçeve geliştirmek konusunda desteklenmektedir. Suriyelilerin Türkiye’ye uyumlarının sağlanması için politika oluşturmaya yönelik, ilgili tüm kamu kurumlarının içinde olduğu kapsamlı bir çalışma yürütülmektedir.

Program kapsamında, Uluslararası Göç Örgütünün en eski faaliyetlerinden bir tanesi olan üçüncü ülkeye yerleştirmeler devam etmektedir. Türkiye’den toplamda 16 ülkeye 150 binden fazla kişinin yerleştirmesi gerçekleştirilmiştir. 2016 yılında Türkiye’de bulunan 30 bin kişinin başka ülkeye yerleştirilmesi planlanmaktadır. Üçüncü ülkeye yerleştirmeler kültürel oryantasyon programları ve sağlıkla ilgili gerekli hizmetler verilerek yürütülmektedir. Örgüt, iltica talebi reddedilmiş düzensiz göçmenler ve gitmek istediği ülkeye gidememiş göçmenler

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

için gönüllü geri dönüş yahut yardımlı geri dönüş yardımları yürütmektedir. Bu göçmenlerin büyük kısmını ise Pakistanlılar ve Afganlar oluşturmaktadır.

Örgütün yürüttüğü çalışmalardan bir diğeri ise insan ticaretiyle mücadele ve hassas göçmenlere/insan ticareti mağduru olanlara yönelik yapılan çalışmalardır. İnsan ticareti mağdurlarının tespit edilmesi ve desteklenmesi konusunda, kurumlar arası işbirliğini kuvvetlendirme, kapasite geliştirme çalışmaları yapılmakta, dünyadaki iyi uygulamalar kurumlarla paylaşılmaktadır.

ÖZET

Uluslararası Göç Örgütü çalışmalarında göç yönetimi alanlarına odaklanmaktadır. Örgütün çalışma stratejisinin merkezine göç yönetimi yerleşmekte ve Örgüt bu temelden hareketle göçmenler için ülkeye giriş, ülkeden transit geçiş, ülkede kalış, ülkeye girişin önlenmesi, kaynak ülkeye geri dönüş ve göçmenlerin ülkeye entegrasyonu çalışmaları yürütmektedir.

Uluslararası Göç Örgütü Türkiye’de merkez ofisini 1991 yılında Ankara’da açmış olup, İstanbul ofisini 1994’te ve son olarak 2013’te Gaziantep ofisini açmıştır. Örgütün Türkiye’de yaklaşık 150 çalışanı olup, bu sayının 240’a yükseltilmesi planlanmaktadır.

Uluslararası Göç Örgütü, ülkemizde çalışmaya başladığından beri, Türkiye’den toplamda 16 ülkeye 150 binden fazla kişinin yerleştirmesi gerçekleştirilmiştir. 2016 yılında Türkiye’de bulunan 30 bin kişinin başka ülkeye yerleştirilmesi planlanmaktadır.

II.1.8. Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği

Koordinatörü İbrahim Vurgun KAVLAK

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 14/04/2016 tarihinde gerçekleştirdiği toplantısında Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD) Koordinatörü İbrahim Vurgun KAVLAK’ı dinlemiştir. Verilen bilgiler şu şekildedir:

SGDD 1995 yılında Ankara’da ,1991 Körfez krizinin sonrasında Türkiye’ye 500 bin kişinin gelmesinin ardından bir grup akademisyen ve Birleşmiş Milletlerin desteği ile kurulmuştur. SGDD Türkiye’de ‘sığınmacı’ kavramını isminde barındıran ilk kuruluştur. Şu anda 41 şehirde ve 45 ofiste 800’ü aşan personelle faaliyetlerine devam etmektedir. Çalışanları arasında sosyal çalışmacılar, dosya çalışanları, psikologlar, sağlık görevlileri, avukatlar, uyum uzmanları, engelli uzmanları, dil ve beceri eğitmenleri, tercümanlar, idari personel ve gönüllüler bulunmakta, Dernek sığınmacı ve mültecilere yönelik çeşitli projeler yürütmektedir. SGDD’nin temel amacı, Türkiye’de yaşayan sığınmacıların ve mültecilerin karşılaştıkları

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

sorunlara çözümler üretmek, temel ihtiyaçlarını karşılamada yardımcı olmak ile temel hak ve hizmetlere erişimlerinde destek sağlamaktır.

SGDD son dönemde çalışmalarını, düzensiz göçün artmış olduğu Kırklareli, Edirne, Çanakkale, Balıkesir, İzmir, Aydın, Muğla illerinde attırıştır. Bu bölgelerde gözlem yapılmakta, göçmenlere insani yardım ve psiko-sosyal destek sağlanmaktadır. SGDD, Sahil Güvenlik, Jandarma ve geri gönderme merkezi idareleri ile yakın çalışmakta olup, özellikle kurtarma operasyonlarına destek vermektedir. Suriyelilere yönelik, çok yönlü destek merkezi ismi altında, birden fazla hizmetin bir arada yürütüldüğü merkezler işletmektedir. Gaziantep'te üç çok yönlü destek merkezi faaliyet göstermekte olup, yakında çocuk koruma ve destek merkezi de açılacaktır. Çok yönlü destek merkezlerinde, mülteci ve sığınmacılara psiko-sosyal danışmanlık, hukuki danışmanlık, insani yardım, sağlık danışmanlığı hizmeti verilmekte; bunların yanında Türkçe, İngilizce, Arapça resim, müzik dersleri ve mesleki eğitim verilmektedir.

SGDD, Kent Mültecileri Koruma Programı kapsamında 81 ilde hassas durumda olan/risk altında olan mülteci ve sığınmacılara mobil ekiplerle müdahale etmektedir. Acil müdahale programı kapsamında, gıda, gıda dışı yardım ve alışveriş kartı yardımlarında bulunmaktadır. SGDD, UNICEF'le ortaklaşa çocuk koruma ve destek merkezleri açmakta; kadınlar ve kız çocukları için güvenli alan projesi yürütmektedir.

SGDD'nin faaliyetleri dört ana başlık altında yürütülmektedir. Bunlardan 'koruma faaliyeti' kapsamında, sığınmacı ve mültecilerin, hak ve hizmetlere ulaşmasının sağlanmasını, BMMYK süreçlerinde kendilerine destek olunmasını, Türkiye'deki koruma mekanizmalarından yararlanmalarını sağlamaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Derneğin bir diğer faaliyeti 'farkındalık yaratma' olup, bu kapsamda, konferanslar ve toplantılar düzenlenmekte; akademik çalışmalar yapılmakta ve raporlar yayınlanmaktadır. Derneğin 'uyum çalışmaları' kapsamında, toplumlar arası barışın sağlanmasına yönelik yerel halk ve mülteci gruplarını bir araya getirerek, sığınmacı ve mültecilerin sosyal hayata entegrasyonunu kolaylaştırmak için çalışmalar yapılmakta, mülteci ve sığınmacıların uyumlarını kolaylaştırmak için barış ve sanat merkezleri açılmakta ve çeşitli faaliyetler düzenlenmektedir. Derneğin faaliyetleri arasında 'göç trendleri analizi' yapmak da yer almakta olup, bu kapsamda yürütülen çalışmalar çerçevesinde Türkiye'ye yönelik ve Türkiye içindeki hareketliliklerin analizi yapılmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

SGDD'nin hizmet verdiği gruplar arasında sadece Suriyeli sığınmacılar bulunmamakta, Afganlar, Iraklılar, İranlılar ve Somalililer dahil 50'yi aşkın milletten sığınmacı ve mülteciye destek verilmektedir. Derneğin başlıca ortaklarını Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, UNICEF, UNFPA (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu) ve GIZ (Almanya Kalkınma Enstitüsü) oluşturmaktadır.

Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacılar sayısal çoğunluğa göre sırasıyla en çok Urfa, İstanbul, Gaziantep, Adana, Mersin, Kilis, Mardin, Bursa ve İzmir'de yaşamaktadırlar. Uluslararası örgütler ve ulusal sivil toplum kuruluşları daha çok Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan Suriyelilere yoğunlaşmış olmakla beraber, Türkiye içerisinde de batıya doğru bir yöneliş bulunmakta, Konya ve Kayseri gibi kentlerde de ciddi orada Suriyeli nüfus bulunmaktadır. Batıya gidişin sebepleri arasında iş piyasasına erişim ve toplumsal koşulların değişmesi gibi faktörler yer almaktadır. Bundan dolayı yapılan yardım faaliyetlerinin ve çalışmaların bu illere de kaydırılması gerekmektedir.

Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların yüzde on kadarı geçici barınma merkezlerinde kalmakta, geriye kalan yüzde doksanlık bölüm ise 81 ilin çoğuna yerleşmiş durumdadır. Geçici barınma merkezleri AFAD'ın sorumluluğundadır ve bu merkezlerde hizmetlerin sunumu daha sistemli olduğu için, sivil toplum örgütleri kentlerde bulunan mültecilere ve sığınmacılara yönelik hizmetler yürütmektedirler. Türkiye'de kentlerde yaşayan 2,5 milyonun üzerinde sığınmacı bulunmaktadır. Ankara'da Mamak ve Altındağ bölgelerinde 60 bin civarında Suriyeli bulunmaktadır ve SGDD bu bölgelerde yaşayan Suriyelilere hizmet vermek için iki merkez kurmaktadır.

Türkiye'de bulunan Suriyeli çocuklardan 500 bin kadarı okullaştırılamamıştır. Bu çocuklarla bir kayıp nesil oluşmaktadır ve bunun önüne geçmek okullaşma oranının hızla artırılması gerekmektedir. Türkiye'de 200'den fazla devlet okulunda sabah Türk çocuklar, akşam ise Suriyeli çocuklar eğitim görmektedir. 100'den fazla müstakil okulda ise Suriyeli çocuklar onaylanmış Suriye müfredatına göre eğitim vermektedirler. Okullaşma konusunda en büyük problem okul yetersizliği yani fiziksel yetersizliktir. Gerek Milli Eğitim Bakanlığı ve gerekse UNICEF ve diğer uluslararası kuruluşlar okul sayısının arttırılmasına yönelik çalışmalar yürütmektedirler.

Suriyeliler için getirilen çalışma izni konusunda Suriyelilerin ve işverenlerin bilgilendirilmesi ve kolaylaştırılmış prosedürler getirilmesi gerekmektedir. Türkiye'ye gelen

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Suriyeliler için getirilen çalışma izni düzenlemesi Afganlar, Iraklılar ve diğer uyruklular için de getirilebilir. Suriyeliler dışında göçmen olarak Türkiye’de bulunan diğer uyruklular Batı ülkelerinden çalışmaya gelenlerle aynı prosedürlere tabidirler. Nobel ödüllü Iraklı bir matematikçi Türkiye’de bulunmaktayken, başka bir ülkeye gitmek durumunda kalmıştır.

Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları problemlerden bir tanesi ilaca ulaşım konusundadır. İlaç alımında koordinasyon problemleri yaşanmaktadır. Evde bakım maaşı ve kadınların sığınma evlerine yerleştirilmesi konularında sorunlar yaşanmaktadır. Dil engeli, sağlık hizmetinden başlayarak bütün kamu kurumları için problem teşkil etmektedir. Kamu kurumlarında ciddi bir tercüman açığı bulunmakta ve sorunun aşılması için tercüman istihdam edilmesi gerekmektedir. Barınmayla ilgili problemler bulunmakta olup, özellikle Suriyeli nüfusun fazla olduğu illerde kiralar yükselmiştir ve ev bulmakta sorunlar yaşanmaktadır. Anne babalar iş bulamadıkları için çocuklar çalıştırılmakta ve bu durum okullaşmanın da önüne geçmektedir. Suriyeli sığınmacılarla yerel halk arasında zaman zaman bireysel anlaşmazlıklar ortaya çıkmakla beraber, Suriyelilerin suça karışma oranları çok düşüktür. Suriyelilerin kayıtlama işlemi 3000 bin personelle çalışan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yapıldığı için, kayıt işlemi yavaş ilerlemekte, bu durumda yabancı kimlik numarası alamayan Suriyeli sığınmacılar eğitim, sağlık ve benzeri hizmetlere ulaşımında sıkıntılar yaşamaktadır. Bundan dolayı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kapasitesinin artırılması gerekmektedir.

SGDD, 2013 yılının Ocak ayından itibaren, Suriye dışından gelen göçmenler için, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği adına kayıt işlemi yürütmektedir. 2016 yılının Mart ayı itibarıyla, Birleşmiş Milletlerin yetki alanında bulunan aktif dosya sayısı, sığınmacı ve mülteci ayrımı yapmaksızın, 122.777 Iraklı, 103.221 Afganlı, 25.851 İranlı, 4020 Somalili, diğer uyruklardan 9625 olmak üzere toplamda 265.494’tür. Son iki yılda, İran’da yaşayan Afganlar ve Iraklılar Avrupa’ya geçmek için yoğun olarak Türkiye’ye gelmektedirler. Başka ülkelere geçmek üzere Türkiye’ye gelen sayısı artmakla beraber, 2015 yılında 10 bin civarında mülteci üçüncü ülkelere yerleştirilmiş olup, 2016 yılı için Amerika, Avustralya ve Kanada gibi ülkeler dahil olmak üzere Türkiye’den üçüncü ülkeye yerleştirme yoluyla alınacak kişi kotası 20 bindir. Yani Türkiye’ye gelen kişi sayısı ile, üçüncü ülkeye yerleştirilen sayısı arasında ciddi bir farklılık bulunmaktadır.

Suriyeli sığınmacılar geldikten sonra, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin yetki alanına giren göçmenler için, Genel Sağlık Sigortası primlerinin

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

yatırılması yönünde bir uygulama başlamış durumdadır. Bu uygulama gelir durumu tespitine göre yapılacak olup, yeterli gelire sahip mülteciler kendi primlerini yatıracaklardır. Bu primler şimdiye kadar devlet tarafından karşılanmakta iken, yeni gelen sistemle gelir durumu iyi olanlar primlerini kendileri ödeyeceklerdir. Gelir durumu tespitleri yapılmaya başlanmış olmakla beraber, kronik rahatsızlığı olanlarla, acil sağlık hizmetine ihtiyaç duyanlar için geçiş süreci bir takım mağduriyetleri beraberinde getirebilecektir.

2014 yılında Türkiye'den Avrupa'ya geçen kişi sayısı 216 bin kişi iken, bu rakam 2015 yılında 1 milyon 8 bin kişiye ulaşmıştır. Türkiye'den Avrupa'ya geçenlerin yüzde 49'u Suriyeli, yüzde 21'i Afgan, yüzde 9'u Iraklı ve kalanı da diğer uyruklardan oluşmaktadır. Avrupa'ya geçmek için Eritre, Fas ve Tunus gibi ülkelere gelenler İtalya'yı kullanırken, Suriyeliler, Afganlar ve Iraklılar için geçiş güzergahı Türkiye olmuştur. 2015 yılında Yunanistan üzerinden Avrupa'ya giriş sayısı 1 milyon 8 bin kişi civarında iken, İtalya'dan girenlerin sayısı 153 bin civarındadır. 2016 yılının ilk dört ayında Avrupa'ya geçiş yapan 173 bin kişinin ise 153 bini Türkiye üzerinden Yunanistan'a geçmiş ve oradan Avrupa'ya geçiş yapmıştır.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında imzalanmış olan geri kabul anlaşması hükümleri henüz yürürlüğe girmemekle beraber, Türkiye ile Avrupa Birliği arasında geri kabule ilişkin varılan mutabakat uyarınca, 04 Nisan 2016 tarihinde İzmir Dikili Limanından, Yunanistan'dan gelen, çoğu Pakistan uyruklu olmak üzere, İran, Kongo, Afganistan ve Somali uyruklu 202 kişi geri kabul edilmiştir. 08 Nisan 2016 tarihinde ise İzmir Dikili Limanından, Yunanistan'dan gelen, çoğu Pakistan uyruklu 123 kişi geri kabul edilmiştir. Geri kabul edilenler Kırklareli Geri Gönderme Merkezine gönderilmişlerdir. Bu kişilerin menşe ülkelerine geri gönderildikleri tahmin edilmekle beraber, bu kişilerin geri gönderilmeyi gönüllü olarak kabul etmiş olmaları yahut ekonomik göçmen olduklarının ortaya konulmuş olması gerekmektedir. Bu kişilerin ülkelerine gönderilmeleri durumunda risk altında olup olmayacaklarına dair taramanın yapılmış olması gerekmektedir; çünkü gerekli tarama yapılmadan geri gönderme uluslararası hukukun ihlalidir.

Mültecilerin üçüncü ülkelere yerleştirilmesi sürecinde SGDD sadece kayıt işlemlerini yapmaktadır. Üçüncü ülkeye yerleştirileceklerin listesi Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmakta, bu listede yer alanların dosyaları Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği aracılığıyla mülteci kabul edecek üçüncü ülkelere teslim edilmektedir. Bu ülkeler ise sağlık tetkikleri ve güvenlik soruşturmalarını yaptıktan sonra ilgili mülteciyi kabul

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

edip etmemeye karar vermektedirler. En çok mülteci kabul eden ülkeler ise, Amerika, Kanada, Avustralya, İsveç, Norveç ve Finlandiya şeklindedir.

ÖZET

Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği 1995 yılında Ankara’da, 1991 Körfez krizinin sonrasında Türkiye’ye 500 bin kişinin gelmesinin ardından bir grup akademisyen ve Birleşmiş Milletlerin desteği ile kurulmuştur. SGDD Türkiye’de ‘sığınmacı’ kavramını isminde barındıran ilk kuruluştur. Şu anda 41 şehirde ve 45 ofiste 800’ü aşan personelle faaliyetlerine devam etmektedir.

Derneğin temel amacı, Türkiye’de yaşayan sığınmacıların ve mültecilerin karşılaştıkları sorunlara çözümler üretmek, temel ihtiyaçlarını karşılamada yardımcı olmak ile temel hak ve hizmetlere erişimlerinde destek sağlamaktır. Derneğin hizmet verdiği gruplar arasında sadece Suriyeli sığınmacılar bulunmamakta, Afganlar, Iraklılar, İranlılar ve Somalililer dahil 50’yi aşkın milletten sığınmacı ve mülteciye destek verilmektedir.

Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, 2013 yılının Ocak ayından itibaren, Suriye dışından gelen göçmenler için, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği adına kayıt işlemi de yürütmektedir. 2016 yılının Mart ayı itibarıyla, Birleşmiş Milletlerin yetki alanında bulunan aktif dosya sayısı, sığınmacı ve mülteci ayırımı yapmaksızın, 122.777 Iraklı, 103.221 Afganlı, 25.851 İranlı, 4020 Somalili, diğer uyruklardan 9625 olmak üzere toplamda 265.494’tür.

II.1.9. İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi Başkanı Metin

ÇORABATIR

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 20/04/2016 tarihinde gerçekleştirdiği toplantısında İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi Başkanı Metin ÇORABATIR’ı dinlemiştir. Verilen bilgiler şu şekildedir:

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde Mülteci Hakları Alt Komisyonunun kurulmuş olması çok önemli bir gelişmedir. Ancak göç ve mülteci konusu Türkiye’nin gündemine oturmuş olduğu için bu konu hakkında bir esas komisyonun kurulması daha yerinde olacaktır.

Uluslararası birçok uzman açısından mültecilik, kişinin kendi ülkesinde içinde bulunduğu şartlardan kaynaklanmaktadır. Kişiyi ülkesini terk etmeye zorlayan şartlar varsa; kişi, kendi ülkesinin koruması altında değilse ve insan hakları, bireyin insan hakları ve başta

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

yaşam hakkı olmak üzere çok ciddi bir tehdit altında olduğu için ülkesini terk etmek zorunda kaldıysa, uluslararası teamül geldiği koşullara bakarak bu kişiye ‘mülteci’ demektir. Kişinin, ülkesinden kaçıp gelip sığındığı ülke tarafından teknik olarak mülteci kabul edilmesi yahut edilmemesi sadece bu durumu ilan eden bir eylemdir. Suriye’den kaçıp gelenler de uluslararası hukuk açısından mülteci olarak kabul edilmektedir. Ülkeler ise kendi sorumluluklarının sınırlarını çizmek için farklı kategoriler oluşturmuştur ve gelen kişilere farklı statüler tanıyabilmektedirler. Ancak uluslararası hukuk açısından bu kişiler mültecidir.

Suriye’den Türkiye’ye olan göç dalgası 29 Nisan 2011 tarihinde gelen 250-300 kişilik bir grupla başladı. Ancak o zaman 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu olmadığı gibi, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü de kurulmamış ve çalışmalarına başlamamıştı. YUKK’un yürürlüğe girmiş olduğu 2014 yılının Mart ayına kadar, Türkiye’de konuya ilişkin sadece 1994 tarihli Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik yürürlükteydi. Ancak bu yönetmelik uygulanmadığı için, gelen Suriyelilerin statülerinin ne olduğuna dair hukuksal bir boşluk bulunmaktaydı. Bu boşlukta Türkiye, Suriyeliler için uluslararası hukuk ve kendi mevzuatından çok geçmişte gerçekleşmiş benzeri kitle göçlerindeki uygulamalarını referans almıştır. Bunlara örnek olarak, 1988 Halepçe katliamı sonrası gerçekleşen ve 100 bin kişinin Türkiye’ye sığındığı ‘peşmerge göçü’, 1989’da Bulgaristan’ın asimilasyon politikalarından kaçan 300 bin kişinin Türkiye’ye sığındığı ‘soydaş göçü’, Birinci Körfez Savaşından kaçan 500 bin kişinin Türkiye’ye sığındığı ‘Kuzey Iraklı misafirlerin göçü’ gösterilebilir. Ancak Türkiye kitlesel olarak ülkeye yapılan bu göçlerde gelenlerin hiç birisine mülteci demedi. Misafir, peşmerge, Kuzey Iraklı, soydaş gibi kavramlar kullanıldı. Türkiye, kitlesel göçlerle topraklarına gelenler için uluslararası hukuktan kaynaklanan birçok yükümlülüğünü yerine getirmiştir; ancak bu grupları çeşitli şekillerde isimlendirmekle beraber bu gruplara mülteci statüsünü vermemiştir.

Türkiye’de Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91’inci Maddesinde geçici koruma tanımlanmıştır. Türkiye’deki sığınma sistemi geleneksel olarak, Avrupa dışından gelip sığınma isteyen insanlar için geçici niteliktedir. Bunun nedeni Türkiye’nin 1951 tarihli Mültecilerin Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesine coğrafi çekince koyarak taraf olmuş olmasıdır. Sözleşmenin isminde ‘statü’ kelimesi geçmektedir, yani sözleşme mültecilere bir

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

statü verme gayesi gütmektedir. Mülteciler sınırlardan içeri alınıp, güvenli bölgelere geçirildikten sonra onlar için çözümler üretmek gerekmektedir. Bu çözüm ise ülkelerinden kaçarak gelen insanlara bir statü vermekle bağlantılıdır. Verilecek olan bu statü sayesinde sığınmacılara bir takım haklar tanınmakta ve sonrasında bu insanlar topluma entegre olmaya başlamaktadırlar. Bu 1951 Cenevre sözleşmesinde öngörülen kalıcı çözümlerden bir tanesidir.

1951 Cenevre Sözleşmesi, daha fazla ülkenin Sözleşmeyi imzalaması için coğrafi (Avrupa'da meydana gelen olaylar) ve zamansal (1951'den önce meydana gelen olaylar) çekince koyabilme şartıyla hazırlanmıştır. Türkiye ise Sözleşmeyi coğrafi çekince şartıyla imzalamıştır. 1967'de gerçekleştirilen New York Konferansında coğrafi ve zamansal çekince kaldırılmış olmakla beraber, 1951 Sözleşmesini coğrafi çekince şartıyla imzalayan devletlere, bu çekincelerini devam ettirme opsiyonu verilmiştir. Türkiye şu anda coğrafi çekinceyi devam ettiren dört ülkeden bir tanesidir. 140 kadar devlet tarafından imzalanmış olan Sözleşmede, coğrafi çekinceyi devam ettiren diğer devletler ise, Monako, Kongo ve Madagaskar'dır. Türkiye'nin, 1951 Cenevre Sözleşmesine koyduğu coğrafi kısıtlamayı kaldırması, sığınmacılara topluma kültürel ve ekonomik katkı sağlayacak imkanlar vererek topluma entegre olmalarını sağlaması gerekmektedir.

Suriyeli sığınmacılara karşı, Türkiye'nin göç krizinin başından itibaren devam ettirmekte olduğu üç ilkeye dayanan bir politikası bulunmaktadır. Bu üç ana ilke, açık kapı politikası, sığınmacıların temel ihtiyaçlarının karşılanması ve zorla geri göndermeme ilkesidir. Uluslararası Af Örgütü'nün kimi raporlarındaki iddialarda ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kimi kararlarında, zorla geri gönderme vakalarının gerçekleştiğine dair tespitler bulunsa da Türkiye politika ve prensip düzeyinde zorla geri göndermeme ilkesini uygulamaktadır.

1960, 1970 ve 1980'lere kadar, yani Doğu Bloku çökmeden önce, Türkiye'deki sığınmacı profilini Doğu Bloku ülkelerinden kaçıp gelen, 'soğuk savaş mültecileri' denilen mülteciler oluşturmaktaydı. Bu durum, iki kutup arasında sürmekte olan ideolojik savaşın bir parçası olarak görülmekteydi ve bu kişiler genellikle Batı Bloku ülkelere yerleşiyordu ve Amerika Birleşik Devletleri bu mültecilere kucak açmaktaydı. Özellikle İran İslam Devrimi sonrasında çıkan Irak-İran Savaşından kaçan, her iki ülkenin vatandaşları Türkiye'ye kaçmaya başlamışlardır. Bu durum karşısında Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesine koyduğu coğrafi çekince doğrultusunda, her iki ülkeden de gelen bu sığınmacılara kalıcı bir çözüm üretmek

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

yerine, bu insanlara sadece güvenli olan topraklarını açtı ve Birleşmiş Milletler bu sığınmacıları güvenli üçüncü ülkelere yerleştirdi.

1995 yılında Türkiye'ye başka ülkeye gitmek üzere gelen sığınmacı sayısı 4000 kişi civarındaydı ve ağırlıklı olarak Iraklı ve İranlı sığınmacılardan oluşuyorlardı. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulana kadar sığınmacılarla ilgili olarak görev yapan İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü bu kişilerle ilgilenmekte, bu kişilerin mülteci olma koşullarını tespit etmekte, ancak bu kişilere mülteci statüsü vermemekte, sadece Türkiye'de kalış sürelerini uzatmaktaydı. Bu kişilerin sığınma başvuruları Birleşmiş Milletler tarafından incelenmekte ve üçüncü ülkeye yerleştirilmeleri Birleşmiş Milletler tarafından yapılmaktaydı. Bu yıllarda, Türkiye'deki sığınma sisteminin temel felsefesi, ülkede bulunan sığınmacı sayısının kontrol edilmesi ve başka ülkeye yerleştirilen sığınmacılarla birlikte, ülkede bulunan sığınmacıların belli bir sayıyı aşmaması üzerine kurulmuştu. Son 20 yılda Türkiye'de bulunup üçüncü ülkelere yerleştirilen sığınmacı sayısı 70 bin civarındadır.

Türkiye'de 'entegrasyon' hala tabu bir kelime olarak kabul edilmektedir. Onun yerine YUKK'ta 'uyum' kelimesi kullanılmaktadır. Türkiye'deki sığınma sistemi geçicilik üzerine kurulu olup, sığınmacıların Türkiye'de kalma ve entegrasyon imkanları bulunmamaktadır. 1951 Cenevre Sözleşmesine konulan coğrafi çekinin yarattığı kısıtlama, YUKK'nunda yeni kavramlar oluşturulmasına neden olmuştur. YUKK'un 61'inci(mülteci), 62'inci(şartlı mülteci) ve 63'üncü(ikincil koruma) maddelerinde uluslararası hukukta olmayan yeni kategoriler düzenlenmektedir. Bu kategorilerin getirilmek zorunda olmasının sebebi, 1951 Cenevre Sözleşmesine konulan coğrafi çekince. Coğrafi çekince ve yasada yer alan düzenlemeler gereği, Avrupa dışından gelen ve mülteci olma koşullarını taşıyan bir kişinin mülteci statüsünü alması mümkün olmamaktadır. Avrupa dışından gelen ve mülteci olmanın şartlarını taşıyanlara verilen şartlı mülteci statüsü, ilgili kişinin bir takım haklara sahip olmasını engellemekte, bu kişi için Türkiye'de kalıcı bir çözüm önermemekte ve kişiye üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de kalma izni vermektedir.

1951 Cenevre Sözleşmesi uyarınca Türkiye Avrupa ülkesi vatandaşlarını mülteci olarak kabul etmektedir. Sözleşmede yer alan Avrupa ülkesi tanımı Avrupa Konseyi üyesi ülkeleri tanımlamaktadır. Avrupa Konseyi üyesi ülkeler arasında Rusya Federasyonu, Azerbaycan ve Ermenistan gibi ülkeler de bulunmaktadır. Türkiye'de kaç kişinin mülteci statüsüne sahip

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

olduğuna dair net bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Türkiye'nin 70 civarında kişiye mülteci statüsü verdiği tahmin edilmektedir.

YUKK'un 63'üncü maddesinde, mülteci yahut şartlı mülteci statüsüne sahip olamayacaklardan, ülkelerine gönderildikleri zaman ölüm veya zulme uğrama tehlikesi olanlara ikincil koruma statüsü verilmesi düzenlenmiştir. Türkiye'de ikincil koruma statüsü verilen kişi sayısı 15 civarındadır. Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacılara çalışma imkanlarını arttırmak açısından en azından ikincil koruma statüsünün verilmesi yerinde olacaktır. Türkiye'de Suriyeli sığınmacılara ilişkin bir statü sorunu bulunmaktadır.

15 Ocak 2016'da çıkarılan ve Suriyeli sığınmacıların çalışma izinlerini düzenleyen yönetmelik, kişinin kaydının olduğu ilde çalışması, çalışma izni talebinin işveren tarafından yapılması ve her bir iş akdi için özel izin gerektirmesi sınırlamalarıyla getirilmiştir. Çalışma izinlerinin sınırlandırma olmadan, Türk vatandaşlarının sahip olduğu gibi, istenilen yerde istenilen işe başvurmak şeklinde ve bir hak olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

YUKK'ta düzenlenmiş olan şartlı mülteci ve ikincil koruma statüleri de geçici bir nitelikte bir koruma sağlamaktadır. Bunları YUKK'un 91'inci Maddesinde düzenlenen 'geçici koruma' statüsünden ayıran taraf ise, şartlı mülteci yahut ikincil koruma sahibi olmak için bireysel başvuru yapmak ve başvurunun kabul edilmesi şart koşulmuşken; geçici koruma statüsünün sınırlarımıza kitlesel halde gelenlere Bakanlar Kurulu kararı doğrultusunda veriliyor olmasıdır. Türkiye 2011 yılında Suriyeli sığınmacı akını başladığı zamandan beri, Suriyelilere uluslararası koruma için bireysel başvuru yapma imkanı tanımamış; 22 Ekim 2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği uyarınca Suriyeli sığınmacıları toplu halde geçici koruma statüsü altına almıştır. Geçici koruma ilk olarak Bosna Savaşı sonrasında, Avrupa Birliği'nin 2001 tarihli yönergesi uyarınca uygulanmıştır. Ancak yönerge uyarınca geçici koruma en fazla üç seneye kadar uzatılabilmekte; sonrasında uluslararası koruma için bireysel başvuru yapılabilmekteydi. Ancak gerek YUKK'ta gerekse Geçici Koruma Yönetmeliğinde Türkiye'de geçici koruma altında olanların bu statülerinin ne zaman sona ereceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak Bakanlar Kurulu kararı ile verilen geçici koruma statüsünün, aynı şekilde geri alınması mümkündür. 1951 Cenevre Sözleşmesi uyarınca da, mülteci olma statüsünü gerektiren koşullar ortadan kalktıktan sonra, kişinin mülteci statüsünün kaldırılması mümkündür.

Türkiye, Suriyeli sığınmacı krizi başladığından itibaren (2011 yılı), Suriyelilere uluslararası koruma için bireysel başvuru yapma imkanı tanımamıştır. Kriz başladıktan sonra

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

geçici barınma merkezlerini kurmaya başlamış ve sığınmacıları buraya yerleştirmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği de, Türkiye Suriyeli sığınmacıları geçici barınma merkezlerine yerleştirdiği ve süreci başarılı bir şekilde yürüttüğü için, Suriyelilerden gelen uluslararası koruma talebine yönelik bireysel başvuruları almamıştır. Sonrasında 2014 yılında çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği uyarınca geçici koruma altında olanların bireysel başvuru yapamayacakları hüküm altına alınmıştır. Suriyelilere uluslararası koruma için bireysel başvuru imkanının tanınmaması insan hakları örgütleri tarafından eleştirilmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü yeni kurulmuş olduğu ve sadece kayıtlama işiyle uğraşabildiği için, bireysel başvuruları inceleme imkanı bulamamış, kuruma alınan uzmanlar Suriyeli sığınmacıların kayıtlamalarının yapılmasıyla görevlendirilmişlerdir.

1951 Cenevre Sözleşmesi mültecilerin, siyasi hakları, çalışma hakları, sosyal hizmetlere erişim ve mülkiyet hakları gibi haklarını düzenlerken; Sözleşmeye taraf devletlere mültecilere vatandaşlık hakkı verilmesini zorunlu tutmamaktadır. Ancak gerek Birleşmiş Milletlerin kararları ve gerekse Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği kararları, bir ülkede uzun süre yaşayan mültecilere vatandaşlık hakkı verilmesini kuvvetle tavsiye etmektedir.

Son bir yılda Almanya'ya Afrika'dan, Suriye'den ve diğer ülkelerden 1 milyona yakın göçmen gelmiştir. Almanya 1951 Cenevre Sözleşmesine çekincesiz olarak taraf olduğundan dolayı, ülkesine gelen sığınmacılara hızlandırılmış dil kursları düzenlemekte, konut imkanları sağlamakta, kişilerin mesleklerine göre çalışma hakkı tanımaktadır. Almanya'nın göçmen işçiler ve daha önce gelen mülteciler üzerinden entegrasyon tecrübesi bulunmaktadır. Türkiye'de gerek kamu kurumları, gerek Birleşmiş Milletler ve gerekse sivil toplum kuruluşları açısından entegrasyon yeni bir konudur. Suriye'deki gelişmelere bağlı olarak süresi değişecek olmakla birlikte Türkiye Suriyeli sığınmacılarla yaşamaya alışmak durumundadır. Bundan dolayı Suriyelilerin Türk toplumuna ve sistemine entegre edilmesini sağlayacak hakların verilmesi gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için Türk kamu kurumlarında çalışan, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında çalışan, AFAD'da çalışan ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğünde çalışan ilgili uzmanların ikişer aylık stajlar şeklinde, Almanya'daki kurumlara gönderilmeleri ve entegrasyon konusunda bilgi ve tecrübe paylaşımında bulunulması yerinde olacaktır. Almanya'nın entegrasyon konusundaki iyi uygulamalarının Türkiye'ye aktarılması faydalı olacaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Uluslararası koruma/mültecilik konusu insani ve politika dışı bir alandır. İktidarlar değişebilir ancak bu konunun insani yönü dolayısıyla iç politikanın dışında tutulması gerekmektedir. TBMM’de bazı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi yabancı düşmanlığını körükleyen hiçbir siyasal partinin bulunmaması ve yabancı düşmanlığına yönelik bir dilin kullanılmaması Türkiye açısından büyük bir avantajdır.

ÖZET

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde Mülteci Hakları Alt Komisyonunun kurulmuş olması çok önemli bir gelişmedir. Ancak göç ve mülteci konusu Türkiye’nin gündemine oturmuş olduğu için bu konu hakkında bir ihtisas komisyonunun kurulması daha yerinde olacaktır.

Türkiye 1951 Cenevre sözleşmesine koyduğu coğrafi çekinceyi devam ettiren dört ülkeden bir tanesidir. 140 kadar devlet tarafından imzalanmış olan Sözleşmede, coğrafi çekinceyi devam ettiren diğer devletler ise, Monako, Kongo ve Madagaskar’dır. Türkiye’nin, 1951 Cenevre Sözleşmesine koyduğu coğrafi kısıtlamayı kaldırması, sığınmacılara topluma kültürel ve ekonomik katkı sağlayacak imkanlar vererek topluma entegre olmalarını sağlaması gerekmektedir.

YUKK’un 63’üncü maddesinde, mülteci yahut şartlı mülteci statüsüne sahip olamayacaklardan, ülkelere gönderildikleri zaman ölüm veya zulme uğrama tehlikesi olanlara ikincil koruma statüsü verilmesi düzenlenmiştir. Türkiye’de ikincil koruma statüsü verilen kişi sayısı 15 civarındadır. Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacılara geçici koruma statüsü yerine, en azından ikincil koruma statüsünün verilmesi yerinde olacaktır. Türkiye’de Suriyeli sığınmacılara ilişkin bir statü sorunu bulunmaktadır.

II.1.10. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof.

Dr. İbrahim KAYA

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 01/06/2016 tarihinde gerçekleştirdiği toplantısında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İbrahim KAYA’yı dinlemiştir. Verilen bilgiler şu şekildedir:

Göç olgusu sadece hukukla sınırlı bir alan olmayıp, interdisipliner, transdisipliner bir konudur. Sadece bir disiplinin bu olgu üzerinde çalışma yapması yetersiz olduğu gibi, sadece bilimsel çalışmalar da yeterli olmamakta, uygulamanın da takip edilmesi gerekmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Uluslararası göç birden fazla devleti ilgilendiren bir olgudur. Uluslararası hukuk açısından devletler egemenlik yetkilerinin bir gereği uzantısı olarak ülkelerine kimleri kabul edeceklerine ve etmeyeceklerine kendileri karar vermektedirler. Devletlerin bazı ülke vatandaşlarını ülkelere vizesiz kabul etmeleri, bazı ülke vatandaşlarını hiç kabul etmemeleri egemenlik yetkilerinin bir görünümüdür. Ancak uluslararası hukuk, uluslararası anlaşmalar ve teamül gereği hiçbir devlet kendi vatandaşını ülkesine kabul etmemelik yapamamaktadır. Devletlerin üçüncü ülke vatandaşlarını ülkelere kabul edip etmeme özgürlüklerinin de bir istisnası bulunmaktadır. Bu istisna ise teamül ve 1951 Cenevre Sözleşmesinden kaynaklanan, mülteci durumunda olan kişilerin ülkeye kabul edilmesi yükümlülüğüdür. Uluslararası hukukta yerleşmiş bulunan geri göndermeme ilkesi uyarınca, devletlerin, kendi ülkesinde yahut başka bir ülkede ölüm tehlikesi altında bulunan, işkenceye, gayri insani muameleye ve küçültücü muameleye tabi olma tehlikesi bulunan kişiyi bu ülkelere göndermeme yükümlülükleri bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, geri göndermeme ilkesinin, mülteci durumundaki kişiyi ülkeye kabul yükümlülüğünü de içerdiğini belirtmektedir ve insan hakları hukuku alanındaki genel eğilim de bu yöndedir.

Uluslararası göç ‘düzenli göç’ ve ‘düzensiz göç’ şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Düzenli göç ilgili ülkenin göç kurallarına riayet edilerek gerçekleştirilen göçü tanımlarken(pasaport, vize kurallarına riayet), düzensiz göç bu kurallar ihlal edilerek gerçekleştirilen göçtür. Kimi zaman ‘yasal göç’ ve ‘yasa dışı göç’ tabirleri kullanılsa da, insan hakkı alanında çalışanlar ‘yasa dışı göç’ tabiri ceza hukukunu çağrıştırdığı için bu terimi kullanmaktan çekinmektedirler. Çünkü düzensiz göçle ihlal edilen çoğunlukla idare hukuku ve göç hukuku konularıdır.

Mülteciler bir ülkeye düzenli veya düzensiz göçmen şeklinde gelebilmektedirler. Ancak çoğu mülteci düzensiz göçmen durumundadır. Türkiye’ye gelen İranlı, Pakistanlı, Bangladeşli, Afrikalı, Suriyeli ve Iraklıların çoğunluğu düzensiz göçmen konumunda bulunmaktadır.

1951 Cenevre Sözleşmesi ülkelere, topraklarına düzensiz bir şekilde (yasa dışı) giriş yapan göçmenlerin cezalandırılmaması yükümlülüğü getirmektedir. Düzensiz göçmenlerin cezalandırılmaması Türkiye’nin iç hukuku tarafından da benimsenmiştir. Mülteci olma koşullarını taşıyarak ülkelerini terk edenler, başka ülkelere düzensiz göçmen olarak giriş yapsalar da, bu kişilerin kategorik olarak ‘düzenli göçmen’ sayılmaları gerekmektedir. Bu durum, uluslararası hukukun bu kişilere verdiği haktan istifade etmelerinden

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla mültecilik iddiasında bulunan bir kişiyi kategorik olarak düzensiz göçmen addetmek doğru değildir.

1951 Cenevre Sözleşmesi, Türkiye'nin de taraf olduğu, mültecilerin haklarını düzenleyen ve devletler yükümlülükler getiren, mülteciliğe ilişkin evrensel düzeydeki en önemli sözleşmedir. Ancak Sözleşme, yapıldığı dönemde(İkinci Dünya Savaşı sonrası), mültecilik konusunun bir defaya mahsus ve belirli bir coğrafi alana (Avrupa) özgü olduğu inancından hareketle oluşturulmuştur. 1951 Cenevre Sözleşmesinin ilk halinde, devletlere zaman ve coğrafi sınırlamalar dahilinde sözleşmeye dahil olma hakkı tanınmıştır. Sözleşme İkinci Dünya Savaşı sonrasında milyonları aşan kişinin mülteci konumuna düşmesi sonucu, bu kişilere hukuki bir statü tanınması amacıyla yapılmıştır. Sözleşmenin Avrupa dışındaki ülkelerde mülteci konumunda olanları da kapsamaması amacıyla, Sözleşmeye taraf olmak isteyen devletlere iki opsiyon getirilmiştir. Bunlardan birincisi “1951 öncesi Avrupa’da meydana gelen olaylar sonucu mülteci olanlar” opsiyonu iken, ikincisi ‘1951 öncesi herhangi bir yerde, dünyanın başka yerlerinde de vuku bulan olaylar sonucu mülteci olanlar’ opsiyonudur. Türkiye coğrafi sınırlamayı içeren ilk opsiyonu kullanarak Sözleşmeye taraf olmuştur. Sözleşmede yer alan zaman sınırlaması 1967 Protokolü ile kaldırılmış; daha önce coğrafi sınırlamayla Sözleşmeye üye olan devletlere ise bu sınırlamalarını devam ettirme hakkı tanınmıştır. Türkiye 1967 Protokolünü coğrafi sınırlamasını devam ettirerek imzalamıştır. 1951 Sözleşmesi için ‘coğrafi çekince’ tabiri teknik hukuk diline uygun değildir. Burada söz konusu olan coğrafi sınırlamadır. Çünkü çekince sözleşmenin belli bir maddesinin uygulanmaması anlamına gelmekteyken; sınırlama maddenin uygulanması ancak belli sınırlar içinde uygulanmasıdır.

Uluslararası hukukta, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 14’üncü maddesi iltica hakkını tanımaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi her ne kadar bağlayıcı bir hukuk enstrümanı değilse de, 1951 Cenevre Sözleşmesi dahil bir çok uluslararası anlaşmada etkisi olmuş olan Beyannamenin artık teamül hukuku halinde geldiği ve devletler için bağlayıcı olduğu söylenebilir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, iltica hakkı ve mültecilerle ilgili spesifik bir düzenleme içermemektedir. Ancak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi mültecilerin hak ihlali iddialarına ilişkin çok önemli kararlar vermektedir. Özellikle iltica başvurusunda bulunan kişilerin yaşam haklarının tehlikeye düştüğü, zulüm görme tehlikesi altında oldukları ülkelere geri gönderilmelerine ilişkin durumlarda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararları bulunmaktadır. Bu konuda Türkiye aleyhine çıkmış kararlar da bulunmaktadır. Anayasa

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Mahkemesi son dönem kararlarında, geri gönderildiği takdirde hayatı tehlikeye girecek olan iltica hakkı sahiplerinin bireysel başvurularını kabul etmiş ve geri gönderilmemelerine ilişkin ihtiyati tedbir kararları vermiştir. YUKK'ta, hayatının tehlikeye girmesi yahut zulme uğrama tehlikesi olan kişilerin, bu tehlikelerin olduğu ülkelere geri gönderilmeyeceği düzenlenmektedir.

Türkiye'de bulunan Suriyeliler YUKK'ta düzenlenmiş olan mülteci yahut şartlı mülteci kategorilerinden herhangi birisine girmemekte olup, YUKK'un 91'inci maddesi uyarınca geçici koruma altına alınmışlardır. Geçici koruma mekanizması 1990'lı yıllarda Yugoslavya'daki çatışmalar esnasında ortaya çıkmış, kitlesel göçün vuku bulduğu durumlarla baş etmek için Avrupa Birliği tarafından icat edilmiştir. Kitlesel göç hallerinde, hiçbir ülkenin klasik iltica prosedürünü işletip başvuru alması mümkün olmadığı için, bu kişilere geçici koruma statüsü verilmiştir. Bu kişilere mülteci statüsü verilmemesinin nedeni, mülteciliğin ömür boyu süren bir statü olmasıdır. Geçici koruma altında alınan kişilere belli haklar verilmiş; ülkelerindeki durum düzelince gönüllü olarak ülkelerine dönmeleri beklenmiştir. Ancak geçici koruma statüsü belirli sürelerle tabidir. YUKK'ta da düzenlenmiş olan geçici koruma statüsü verme yetkisi Bakanlar Kuruluna aittir. 2014 yılında Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriye'den gelen kişiler geçici koruma altına alınmıştır. Yönetmelikte, 'haklar' tabiri yerine daha çok 'hizmetler' tabiri kullanılmakta olup (iş piyasasına erişim hizmeti, sağlık hizmetine erişim), bu durum idarenin takdir yetkisini arttıran bir uygulamadır. Ancak pratikte geçici korunanlara, şartlı mültecilere tanınan hakların tanındığı görülmektedir.

16 Aralık 2013 tarihinde Türkiye ile Avrupa Birliği arasında Geri Kabul Anlaşması imzalanmış, anlaşma 1 Ekim 2014'te Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ancak Anlaşmanın 24'üncü Maddesinde geri kabule ilişkin hükümlerin üçüncü ülke vatandaşları için (Suriyeliler de bu gruba girmektedir), yürürlüğe girmesinden 3 yıl sonra uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla Anlaşmanın üçüncü ülke vatandaşları için geçerli olan hükümlerinin yürürlük tarihi öne çekilmezse, anlaşma 1 Ekim 2017'ye kadar Suriyelilere ilişkin olarak işletilemeyecektir. Anlaşma şu anda sadece Avrupa Birliği vatandaşları ile Türk vatandaşlarının geri kabulüne ilişkin sonuçlar doğurmaktadır. Geri Kabul Anlaşmasında, "Bu anlaşmadaki hiçbir hüküm, 1951 tarihli Mültecilerin Haklarına İlişkin Sözleşme de dâhil olmak üzere, insan haklarını olumsuz yönde etkileyebilecek şekilde uygulanmaz." şeklinde bir Madde bulunmaktadır. Suriye'den kaçanların ilk giriş ülkesi Türkiye olsa dahi, Türkiye'den başka

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ülkelere (Yunanistan, Almanya vb.) geçen Suriyeli sığınmacıların, 1951 Cenevre Sözleşmesi uyarınca, bu ülkelerde iltica taleplerinin incelenmesi ve mültecilik statülerine ilişkin tespit yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla, Geri Kabul Anlaşmasının yukarıda belirtilen, 1951 Cenevre Sözleşmesine yaptığı atıf, Türkiye'ye Avrupa Birliği üyesi ülkelere bulunan Suriyelileri geri kabul etme yükümlülüğü yüklememektedir.

Geri Kabul Anlaşması uyarınca Türkiye, ülkesi üzerinden transit olarak Avrupa Birliği ülkelerine geçenleri geri kabul etmek durumundadır. Aynı yükümlülük tersinden Avrupa Birliği için de geçerlidir. Pratikte genellikle Türkiye üzerinden Avrupa Birliği üyesi ülkelere geçildiği için, daha çok Türkiye'nin ülkesinden geçen düzensiz göçmenleri geri kabul etmesi öngörülmektedir. Ancak daha önce de söylendiği gibi, iltica talebiyle başka ülkelere gidenler uluslararası hukuk açısından düzensiz göçmen değil, düzenli göçmen addedilmektedirler; çünkü uluslararası hukuk bu kişilere iltica etmeyi bir hak olarak tanımıştır. Türkiye üzerinden transit olarak geçip bir Avrupa Birliği üyesi ülkeye ulaşan bir kişinin bulunduğu ülkede iltica talebinde bulunması halinde mülteci olup olmadığına dair değerlendirmenin yapılması gerekecektir. Şayet kişi mülteci değilse, Geri Kabul Anlaşması kapsamında kişinin Türkiye'ye iadesi mümkün olacaktır. Ancak kişi bulunduğu ülkede mülteci statüsünü kazanırsa, Türkiye'nin bu kişiyi geri alma yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Geri Kabul Anlaşmasında 'hızlandırılmış prosedür'e dair düzenlemeler bulunmaktadır. Buna göre, sınırı geçtikten sonra çok yakın bir mesafede yakalanan kişinin, iltica başvurusunda bulunması beklenmeksizin, geldiği ülkeye hızlandırılmış prosedürle geri gönderilmesi mümkün olacaktır. Bu düzenlemenin, Türkiye açısından en çok Yunanistan sınırında hayata geçmesi beklenmektedir. Ancak Geri Kabul Anlaşmasında 1951 Cenevre Sözleşmesine atıfta bulunulduğu için; kişinin iltica başvurusu yapma hakkının elinden alınması mümkün değildir. Yunanistan bu tür durumlarda, hızlandırılmış prosedürü devreye sokarak, iltica başvurusu gerçekleşmeden Türkiye'ye iade yolunu seçecektir. Bu durumda Türkiye'nin 1951 Cenevre Sözleşmesine ilişkin hükümleri ön plana çıkarması gerekmektedir. Hızlandırılmış prosedürün çok dikkatli uygulanması gerekmektedir.

Türkiye Avrupa Birliği dışında birçok ülkeyle ikili geri kabul anlaşması imzalamış durumdadır. Karşılıklı geri kabul anlaşması imzalanan bir ülkenin vatandaşının ülkesinde hayati tehlikesi bulunuyorsa yahut zulüm görme tehlikesi bulunmaktaysa, Türkiye'nin bu kişiyi kendi ülkesine göndermesi mümkün değildir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Türkiye’de bulunan geri kabul merkezlerinin fiziki koşullarının yetersiz olduğuna ve buralarda bulunanların kötü muameleye maruz kaldıklarına ilişkin haberler çıkmaktadır. Zaman zaman insan hakları kuruluşlarının raporlarında bu duruma dikkat çekilmektedir. Geri kabul merkezlerinde bulunanların Anayasa Mahkemesine ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yaptıkları başvurular söz konusudur. Türkiye’nin bu merkezleri, iç hukuktan ve uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerine uygun bir şekilde düzenlemesi gerekmektedir.

Avrupa ülkelerinde ekonomik kriz ve bunun sonucu olarak da yabancı düşmanlığı ve ırkçı partiler yükselişe geçmiştir. İnsan hakları kuruluşları, özellikle mültecilere yönelik insan hakkı ihlallerini raporlamaktadırlar. Hukuki açıdan ise, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu tür ihlallere karşı verdiği kararlar bulunmaktadır. Mahkeme, ‘MSS’ kararında, büyük ihtimalle Türkiye’den Yunanistan’a geçen (Yunanistan’da iltica başvurusunda bulunmuyor) ve oradan da Belçika’ya geçen bir sığınmacının durumunu değerlendirmiştir. Belçika sığınmacıyı Dublin Tüzüğü uyarınca Yunanistan’a iade etmiştir. Tüzüğün ilgili maddesi uyarınca, Avrupa Birliği üyesi ülkeler içerisinde kişinin ilk girdiği ülkeye iadesi mümkündür. Mahkeme, Yunanistan’daki gözaltı koşulları ve barınma koşullarını dikkate alarak, kişinin bu ülkede gayriinsani muameleye tabi tutulduğuna hükmetmiştir. Belçika’yı ise kişiyi iltica prosedüründe eksiklikler bulunan Yunanistan’a geri gönderdiği için mahkum etmiştir. Son yıllarda özellikle Yunanistan’da çok sayıda Suriyeli sığınmacının gelmesi nedeniyle şartlar kötüleşmiştir ve sığınmacılara yönelik olarak insan hakkı ihlalleri gerçekleşmektedir.

Türkiye’de Suriyeli sığınmacılara tanınan geçici koruma statüsünün süresine ilişkin bir belirlilik bulunmamaktadır. Suriye’deki durum belirsiz olduğu için böyle bir esnekliğin olması olumludur. Ancak geçici koruma statüsü sona erdiği zaman, bu statüye sahip kişilerin geldikleri ülkeye dönmeleri gerekmektedir. Geçici koruma statüsü iltica hakkı başvurusunda bulunmaya izin vermemekle beraber, bu statü ortadan kalktığı zaman bu kişilerin iltica başvurusunda bulunma hakları doğacaktır. Türkiye’de 2014 yılında 35 bin civarında, 2016 yılında ise 60 bin civarında iltica hakkı başvurusu gerçekleşmiştir. Suriyeliler için geçici koruma statüsü kaldırıldığı zaman, Türkiye’nin 3 milyon insanın statüsünü teker teker belirlemek için kaynağı ve altyapısı bulunmamaktadır.

Türkiye’nin Suriyeli sığınmacıları, sınır kapıları üzerinden Yunanistan yahut Bulgaristan’a göndermesi durumunda, bu ülkelerin uluslararası hukuk açısından bu kişileri kabul etmeme hakkı bulunmaktadır. Çünkü Türkiye güvenli ülke olarak kabul edilmekte,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

sığınmacıların Türkiye’de hayatını kaybetme yahut zulme uğrama riski bulunmamaktadır. Suriyelilerin Türkiye’de mülteci statüsüne sahip olmamalarından dolayı, Avrupa ülkelerine iltica hakkı talebinde bulunmaları durumunda da, bu ülkeler Türkiye güvenli ülke kabul edildiği için bu başvuruyu kabul etmeyeceklerdir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önüne gelmiş, bu yönde bir dava ve dolayısıyla bir içtihat da bulunmamaktadır. Güvenli ülke olma durumu, Avrupa devletleri tarafından ekonomik krizler, yabancı düşmanlığı ve ekonomik krizler nedeniyle dar yorumlanmakta; kişinin bulunduğu ülkede zulme uğrama tehlikesi yoksa o ülke güvenli ülke addedilmektedir. Suriye’nin belli bir kısmında yahut tamında güvenliğin sağlanması durumunda, Türkiye’nin Suriye’yi güvenli ülke olarak addedip, Suriyeli sığınmacıları geri göndermesi mümkün olabilecektir. Avrupa Birliği üyesi devletlerin Suriyeli sığınmacılara ilişkin açıkladıkları kontenjanların toplamının 2015 yılı için 15 bin kişi olduğu değerlendirildiğinde, bu rakamın sembolik olduğu bile söylenemeyecektir.

ÖZET

Türkiye’de bulunan Suriyeliler YUKK’ta düzenlenmiş olan mülteci yahut şartlı mülteci kategorilerinden herhangi birisine girmemekte olup, YUKK’un 91’inci maddesi uyarınca geçici koruma altına alınmışlardır. YUKK’ta da düzenlenmiş olan geçici koruma statüsü verme yetkisi Bakanlar Kuruluna aittir. 2014 yılında Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriye’den gelen kişiler geçici koruma altına alınmıştır. Yönetmelikte, ‘haklar’ tabiri yerine daha çok ‘hizmetler’ tabiri kullanılmakta olup (iş piyasasına erişim hizmeti, sağlık hizmetine erişim), bu durum idarenin takdir yetkisini arttıran bir uygulamadır. Ancak pratikte geçici korunanlara, şartlı mültecilere tanınan hakların tanındığı görülmektedir.

Türkiye’de Suriyeli sığınmacılara tanınan geçici koruma statüsünün süresine ilişkin bir belirlilik bulunmamaktadır. Suriye’deki durum belirsiz olduğu için böyle bir esnekliğin olması olumludur. Geçici koruma statüsü iltica hakkı başvurusunda bulunmaya izin vermemekle beraber, bu statü ortadan kalktığı zaman bu kişilerin iltica başvurusunda bulunma hakları doğacaktır. Suriyeliler için geçici koruma statüsü kaldırıldığı zaman, Türkiye’nin 3 milyondan fazla Suriyelinin statüsünü teker teker belirlemek için kaynağı ve altyapısı bulunmamaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

II.1.11. Suriye Dostluk Derneği

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 15/06/2016 tarihinde gerçekleştirdiği toplantısında Suriye Dostluk Derneği Başkanı Kadriye Esra AYGÜN ve beraberindeki heyeti dinlemiştir. Verilen bilgiler şu şekildedir:

Suriye Dostluk Derneği 2008 yılında, Türkiye ve Suriye vatandaşı iş insanlarının yaşadıkları sorunların çözülmesine katkıda bulunmak amacıyla kurulmuş olup, iki ülke arasındaki iş imkanlarının arttırılması hedeflenmiştir. Derneğin Türkiye'deki muadili ise 2009 yılında Halep'te kurulmuştur. Ancak 2011 yılında çıkan Suriye iç savaşı sonrasında, dernek insani krizle ilgilenmeye başlamıştır. Dernek Türkiye'de 8 şubeye ve 18 bin üyeye sahip olup, üyelerinin yüzde 90'ını Suriye vatandaşları oluşturmakta, bunların ise yüzde 75'i eğitimli ve işveren Suriyelilerden oluşmaktadır. Derneğin Fransa, İsveç, Kanada ve Almanya'da irtibat büroları bulunmakta olup, sosyal medya üzerinden 500 bin Suriyeliye ulaşılmaktadır. Derneğin işlettiği ve Suriye sınırları içerisinde bulunan 3 kamp bulunmakta olup, burada kalanların bütün ihtiyaçları Dernek tarafından karşılanmaktadır. Dernek, Ankara'nın Altındağ ilçesinde beş sınıflı ve bir tane çok amaçlı toplantı salonu bulunan bir okul yaptırmış olup, halk eğitim merkezlerinin de desteğiyle yetişkinler için Türkçe ve meslek edindirme dersleri de verilecektir.

Suriye'deki iç savaş beşinci yılını doldurmuştur ve komşu ve kardeş ülke Türkiye yaklaşık 3 milyon Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır. İç savaş sonucunda 600 bin kişi hayatını kaybetmiş ve 12 milyona yakın insan evinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Evinden ayrılanların 6 milyon kadarı başka ülkelere göç etmiş ve diğer 6 milyonu ise Suriye içerisinde yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Bugün Türkiye'de bulunan Suriyeli nüfusu birçok Avrupa ülkesinin nüfusuna eşittir. Geçen beş sene içerisinde Türkiye ülkesinde bulunan Suriyelilerin refahını arttırmak için birçok adım atmıştır. Geçici barınma merkezleri her türlü olanağın sağlandığı, sağlıklı ve yaşanabilir ortamlar haline getirilmişlerdir. Suriyeliler için çıkarılan çalışma izni yönetmeliği, birçok kişinin kendi ayakları üzerinde durabilmesini sağlamıştır. Türkiye'de işsizliğin yüzde 10 civarında olmasına rağmen, Suriyelilere çalışma izni verilmesi çok büyük bir adımdır.

Türkiye'de bulunan Suriyelilerin yaşadığı, genellikle prosedürel ve kamu kurumlarında çalışanların mevzuata tam olarak hakim olmamasından kaynaklanan bir takım sorunlar bulunmaktadır. Türkiye'de bulunan Suriyelilerin sağlık, eğitim gibi hizmetlerden faydalanmaları için Yabancı Tanıtım Kartına (YTK) sahip olmaları gerekmektedir. Ancak

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin yüzde 60 kadarı YTK’ya sahiptir. YTK alma süresi 6 aya kadar uzayabildiği için, bu süre içerisinde özellikle sağlık hizmetlerinden faydalanamamak mağduriyetlere yol açmaktadır. Ancak kendi istekleri ile uzun süre YTK almamış Suriyeliler de bulunmaktadır. Bunun nedeni ise bu kişilerin Avrupa’ya gitmek istemeleridir.

İş kurmak isteyen bir Suriyelilerin YTK’ları iptal edilmekte, bu kişiler çalışma izni almakta ve çalışma izni standardında yaşamaya başlamaktadırlar. Ancak birçok kişi çok küçük işletmeler kurmaya yöneldiği için, YTK’sının iptal edilmesi eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanmalarını engellemekte ve mağdur olmaktadır. Küçük işletme kuran Suriyelilerin YTK’larının hemen iptal edilmesi mağduriyete yol açmakta olduğu için, bu kişilerin ekonomik olarak ayakta kalana YTK’larının iptal edilmemesine ilişkin yasal düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır.

Yurt dışında yaşayan Suriyelilerden Türkiye’ye girişte vize istenmekte ve bu vize çok uzun zamanda verilmektedir. Birçok ailede erkekler Arap ülkelerine çalışmaya gitmekte, kadınları ve çocukları Türkiye’de bırakmaktadır. Ancak tekrar Türkiye’ye gelmek istediklerinde vize uygulamasıyla karşılaştıkları için birçok aile bölünmüş durumdadır. Suriyeliler için Türkiye’ye giriş çıkışlarda uygulanan vize uygulamasının kaldırılması gerekmektedir. Aile birleşimleri sadece çekirdek aileyi kapsamakta olup, eşlerin ebeveynleri için aile birleşimde problemler yaşanmaktadır.

Suriyelilerin kayıtlı buldukları il dışında, acil sağlık hizmeti haricinde, sağlık hizmetine ulaşamaması sorun teşkil etmektedir. Kişi başka bir şehre taşınmak istediği zaman YTK’sını değiştirmek zorunda olmakla birlikte, kartın değiştirilmesi sürecinde büyük zorluklar yaşanmaktadır. Suriyeliler, iş bulabilmek yahut çocuklarının eğitimi devam ettirmek için sık aralıklarla şehir değiştirmek zorunda kalabiliyorlar; ancak çalışma izni buldukları şehir için verildiğinden ve YTK’lar hızlı bir şekilde değiştirilmediğinden mağduriyetler doğabiliyor. Bir Suriyelinin bulunduğu başka bir ildeki kişiyle evlenmesi durumunda YTK nakillerinin yapılmasında zorluklarla karşılaşmaktadır. İl ve ilçelerde YTK’ları veren personel sayısının artırılması gerekmektedir.

Türkiye’ye havayolu ile gelen Suriye vatandaşlarına YTK verilmemektedir. YTK sadece kara yolu ile gelenlere verilmekte olup, daha önce YTK almış olanlar Türkiye’ye havayolu ile giriş yaptıkları zaman, mevcut YTK’ları ellerinden alınmaktadır. Bu durumda olan kişiler eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanamamaktadırlar.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Bankalar, noterler ve diğer resmi daireler sadece YTK sahibi olanların işlemlerini yapmamaktadırlar. İşlemlerin yapılabilmesi için Suriye pasaportlarının süresinin uzatılmasını talep etmektedirler. Pasaportların süresini uzatmak fiili olarak mümkün olmamakta, İstanbul'da maslahatgüzar seviyesinde çalışmakta olan Suriye Konsolosluğunda ise pasaportun süresini uzatmak mümkün olmamaktadır. Yurt dışından gelen paralar sadece YTK ile alınamamaktadır. Sadece Ziraat Bankası YTK'yı tanıyarak hesap açmakta, diğer bankalarda ise hesap açmak mümkün olmamaktadır. Türkiye'de kurumsal bir şirkette çalışmaya başlayan bir Suriyeli, şayet şirket maaşları Ziraat Bankası aracılığıyla ödemiorsa işten çıkartılabilmektedir. Çünkü kurumsal şirketler maaş ödemelerini elden yapmamakta, kendi istedikleri bankaya açılan hesaba yapmaktadırlar. Bankacılık ve noter hizmetlerinde sadece YTK'nın yeterli olduğu bir düzenlemeye gidilmesi gerekmektedir.

Suriye'ye gitmek isteyen bir Suriyeli çıkarken 420 TL para cezası ödemek durumunda kalmaktadır. Şayet bu ceza ödenmezse kişinin Türkiye'ye girişi beş yıl süresince yasaklanmakta ve bütün haklarından mahrum kalmaktadır. Suriye'ye gitmek durumunda olanlara yolculuk izni verilmesi çözüm olarak düşünülebilir.

Türkiye'de bulunan Suriyeliler arasında iş insanları, diploma sahibi profesyoneller bulunmaktadır. Bu kişiler Türkiye'de üretmekte ve Türk ekonomisine katkı sağlamaktadır. Ancak pasaportu bulunmayan yahut pasaportunun süresini uzatamayan Suriyeli yatırımcılar yurt dışına çıkamamakta ve işlerini yürütememektedirler. Yurt dışındaki fuarlara katılacak yahut iş ilişkisi geliştirecek olan iş insanlarına geçici pasaport verilmesine yönelik bir yasal düzenleme yapılması, Türkiye ekonomisine de büyük katkı sağlayacaktır.

Türkiye içerisinde uçak, karayolu yahut trenle seyahat edebilmek için izin belgesine ihtiyaç duyulmakta, ancak kamu kurumlarının çalışma saatleri sabit olduğu ve hafta sonu çalışmadıkları için acil durumlarda seyahat belgesi temin etmek mümkün olamamaktadır. Bu sorunun çözümü için, havaalanlarına, otogarlara ve tren garlarına seyahat belgesi verecek kamu görevlileri yerleştirilmesi düşünülebilir.

Suriye'de evlenmiş olan çiftlerin Türkiye'de boşanmaları mümkün olmamaktadır. Türkiye'de bulunan Suriyelilerin evlenmeleri yasal olarak mümkünken, Suriye'de evlenmiş olanların Türkiye'de boşanmaları yasal olarak mümkün değildir.

Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER- 157) arandığı zaman aynı sorulara farklı cevaplar verilmesi sorun teşkil etmektedir. YTK'sı olan bir kişi araba ruhsatı alabilmekle birlikte, iş

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

kurdukları ve YTK'larını kaybettikleri zaman araba ruhsatları uzatılmamakta ve mağdur duruma düşmektedirler.

YTK sahibi olup sonradan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı kazanan kimselerin YTK'larının iptal edilmemesi sorunlara yol açmaktadır. YTK'sı olanların iş yeri açmak istemeleri durumunda Maliye Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı birimlerinden kaynaklı sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

Türkiye'de bulunan Suriyeliler mülk edinmemektedirler. 1930'larda Türkiye ve Suriye arasında yapılan anlaşma gereği, Türk vatandaşları Suriye'de, Suriye vatandaşları da Türkiye'de mülk edinmemektedirler. Bu durumda alınan mülklerin tapuda tescili Türkiye vatandaşı olan başka birisinin üzerine yapılmaktadır ve bu durumun mağduriyet doğurması olasıdır. Bankada parası olan bir Suriyelinin ölmesi durumunda varislerinin bu parayı nasıl alacağı konusunda belirsizlik bulunmaktadır.

Suriyelilerin özel hastanelerde yazdırdıkları reçetelerin bedeli karşılanmamakta, özel hastanelerin yoğun bakım servislerinde kalmakta olan Suriyelilerden fark ücreti alınmakta, bu durum mağduriyetlere yol açmaktadır. Sağlık Bakanlığı bünyesinde, Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde, Suriyeli doktorların ve sağlık profesyonellerinin çalışacağı özel merkezler açılması çözüm olarak düşünülebilir. Kızılay'ın Suriyelilerden kan bağıışı kabul etmemesi, kan bağıışı yapmak isteyenler için büyük üzüntü yaratmaktadır. Suriyeli engellilere yönelik özel merkezlerin açılması, bu merkezlerde Arapça konuşan görevlilerin çalışması ve mümkünse engellilere engelli maaşı bağlanması sağlığa dönük ihtiyaçlar arasındadır. Otizm gibi ciddi engeli olan Suriyelilerin sağlık desteğine ihtiyaçları bulunmaktadır.

350 bine civarında Suriyeli çocuk eğitim alamamaktadır. 13-14 yaşındaki çocuklar, ailelerinin ekonomik durumları kötü olduğu için çalışmak zorunda kalmaktadır. Çalışan çocukların çalışma izinleri ve sigortaları bulunmamakta, iş kazalarına maruz kalabilmektedirler. Çocuk işçilerin durumlarına kamu spotlarıyla dikkat çekilmesi düşünülebilir. Çalışan çocukların bir şekilde eğitim sisteminin içerisine alınması gerekmektedir. Çalışan çocuklara ilişkin sorumluluk sadece Türkiye'nin değil, uluslararası camianın bir yükümlülüğü haline gelmiştir. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) birçok Suriyeli öğrenciye burs vermektedir. Ancak Suriyeli öğrenciler yaşadıkları travmaya bağlı olarak okullarını uzatabilmekte ve bu durumda burslar kesilmektedir. Bu durumun göz önüne alınarak Suriyeli öğrencilerin burslarının kesilmemesine yönelik

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

düzenleme yapılması mağduriyetlerin önüne geçecektir. YTB bursu alıp, devlet yurtlarına yerleşmek isteyen üniversite öğrencileri çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar. YTB'nin vermiş olduğu burslar da diğer hizmetlerde olduğu gibi Yabancı Tanıtım Kartına sahip olmaya bağlıdır ve kartı olmayanların mağdur olabilmektedirler. Turistik vizeyle Türkiye'de bulunan bir ailenin çocuğu YTB'nin vermiş olduğu burs imkanlarından faydalanamamaktadır.

Suriye'de üniversite bitirmiş olan kişilerin diploma denkliklerinin sağlanmasında sorunlarla karşılaşmaktadır. Bunun aşılabilmesi için denklik kurullarının oluşturulması yahut tüm Avrupa Birliği üyesi ülkelerin tanınmakta olan Data-Flow şirketinin vereceği denkliklerin kabul edilmesi yoluna gidilmesi soruna çözüm olarak düşünülebilir. Data-Flow şirketi kayıtlarında Suriye'de diploma alanların yüzde 50'sinin kayıtları bulunmakta ancak Türkiye bu şirketin verdiği denkliği kabul etmemektedir. Suriye'de bulunan meslek odalarından alınacak olan kayıtların diploma denkliği sorununa çözüm getirmek için kullanılması mümkündür. 2011 yılında Suriye iç savaşı çıkmadan önce, Türkiye'de diploma denkliği almakta bir sorun yaşanmazken, 2011 yılından beri diploma denkliği almak mümkün olmamaktadır. Suriye'de yetişmiş birçok akademisyen diploma denkliğine sahip olmadığı için üniversitelerde çalışmamakta, Türkiye'ye katkı sunamamaktadır. İç savaş öncesi üniversiteye başlamış ancak öğrenimi yarıda kalmış öğrencilerin için diploma denkliği problemi bulunmaktadır. Türkiye'de sadece Türk vatandaşlarının çalışabilecekleri 11 meslek alanı bulunmakta olup, bu mesleğe sahip Suriyelilere çalışma izni verilmemesi mağduriyetlere yol açmaktadır.

Türkiye'ye giren Suriyelilere ait araçların Türk plakası alabilmesinin koşulu Yabancı Tanıtım Kartına sahip olmaktır. Turistik ikamet yahut çalışma izni olanların, yani düzenli göçmen olup sığınmacılara tanınana haklardan faydalanamayanlar, araçlarına Türk plakası verilmemektedir. YTK sahibi olsun olmasın tüm Suriyeli vatandaşların araçları için Türk plakası verilmesi gerekmektedir. Araçların noter tasdikli satış sözleşmeleri kabul edilmemektedir. Araç alım satımına çözüm getirilmesi gerekmektedir. Çifte vatandaş olanlar da arabalarını tescil ettirmekte sıkıntı yaşamaktadırlar. Daha önce YTK'sı olup, sonrasında çalışma izni yahut turistik vize alanların araba ruhsatları iptal edilmektedir. Trafik cezası vb. sebeplerle borcu bulunan araçlar yedi gün içerisinde Suriye'ye götürülüp bırakılmaktadırlar. YTK'ya sahip olanların, plaka verilmiş olan aracı bir tek kendisi kullanabilmekte; başka bir kişinin aracı kullandığı tespit edilirse araç alınmakta ve gümrük yoluyla Suriye'ye bırakılmaktadır. Suriye'de ehliyet almış olanlardan, ehliyetinin süresi bitenlerin

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ehliyetlerindeki süre uzatılmamaktadır. Birçok Suriyeli için Türkiye’de ehliyet sınavını geçmek dil bariyerinden dolayı çok zordur.

Türkiye’de beş yılını doldurmuş Suriyelilere vatandaşlık verilmesi arzu edilmektedir. Özellikle Türkiye’de doğmuş olan Suriyeli çocuklara Suriye vatandaşlığı verilemediği için bu çocuklar vatansız statüsündedirler ve özellikle bu çocuklar için çözüm üretmek gerekmektedir. Suriye’nin geleceği ve Türkiye’de bulunan Suriyelilerin ne kadarının savaş sonrası Suriye’ye dönmek istediği belirsizliğini korumakta olduğu için, geçici çözümlerden çok kalıcı çözümlere odaklanmak gerekmektedir.

ÖZET

Suriye Dostluk Derneği 2008 yılında, Türkiye ve Suriye vatandaşı iş insanlarının yaşadıkları sorunların çözülmesine katkıda bulunmak amacıyla kurulmuş olup, iki ülke arasındaki iş imkanlarının artırılması hedeflenmiştir. Derneğin Türkiye’deki muadili ise 2009 yılında Halep’te kurulmuştur. Ancak 2011 yılında çıkan Suriye iç savaşı sonrasında, Dernek insani krizle ilgilenmeye başlamıştır. Dernek Türkiye’de 8 şubeye ve 18 bin üyeye sahip olup, üyelerinin yüzde 90’ını Suriye vatandaşları oluşturmakta, bunların ise yüzde 75’i eğitilmiş ve işveren Suriyelilerden oluşmaktadır.

Türkiye’de bulunan Suriyelilerin Yabancı Tanıtım Kartı almakta; vize almakta; kayıtlı buldukları il dışında sağlık hizmeti almakta; diplomalarının denkliğini almada; mülk edinmekte; öğrencilerin okullarını uzatmaları durumunda burs almakta; arabalarını tescil ettirmekte ve Türkiye’de doğmuş çocuklarının vatansız olması gibi sorunları bulunmaktadır. Bu sorunlarla ilgili olarak yasal ve pratik çözümler getirilmesi beklenmektedir.

II.1.12. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye

Misyon Şefi Pascale MOREAU

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 23/06/2016 tarihinde gerçekleştirdiği toplantısında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Türkiye Misyon Şefi Pascale Moreau’u dinlemiştir. Verilen bilgiler şu şekildedir:

Parlamentoda kurulmuş bulunan ve münhasıran mültecilerin sorunları için çalışmakta olan bir komisyon nadir görülen ve takdir edilesi bir durumdur. BMMYK’nın Dünya Mülteciler Günü (her yılın 20 Haziranı) haftasında Alt Komisyona davet edilmiş olması büyük önem arz etmektedir. Dünya Mülteciler Günü, kutlanan bir gün olmaktan çok, dünyada en kırılgan

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

durumda olan kişilerin durumları hakkında, mültecilerin dayanıklılığı ve onlara ev sahipliği yapan ülkelerin cömertliği konusunda düşünmek için önemli bir gündür.

BMMYK 2015 Raporuna göre dünyada yaşayan her 113 kişiden birisi yerinden edilmiş durumdadır. Bu durumla mücadele eden, bu kişilere ev sahipliği yapan devletlerin ve toplumların katkısı çok önemli hale gelmiştir. BMMYK bu konuda Türkiye'ye en derin ve samimi takdirlerini sunmaktadır çünkü Türkiye uzun yıllardan beri sadece Suriyelilere değil, birçok milletten mülteciye cömert davranmakta ve yardım elini uzatmaktadır.

BMMYK, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, 1950 yılında uluslararası camia tarafından iki temel görevi yerine getirmek gayesiyle Birleşmiş Milletler bünyesinde kurulmuştur. Bu görevlerden bir tanesi, mültecilere uluslararası koruma sağlamak, sağlanmasını temin etmektir. Diğeri ise, mülteciler için kalıcı çözümler üretmeye yardımcı olmaktır. BMMYK tamamıyla insani hedeflerle ve politika dışı olarak çalışan bir kuruluştur.

1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü mültecilikle ilgili her sorunu çözememekle birlikte, mültecilerin korunması konusunda kabul edilmiş iki temel belge olup, mülteci koruma sisteminin temelini bu iki belge oluşturmaktadır. Bu iki belgeyi destekleyici farklı Birleşmiş Milletler belgeleri ile iki taraflı ve çok taraflı anlaşmalar bulunmaktadır. Mülteci koruma sistemi, uluslararası alanda yeni gelişmeler meydana geldiği için çok dinamik bir prensipler bütünü olup, gelişen olaylara göre yeni prensiplerle ve belgelerle desteklenmesi gereken bir alandır. Örneğin genel şiddet durumları yahut devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen zulümler 1951 Cenevre Sözleşmesi kapsamında yer almayan konulardır. Bu tür yeni vakalar ortaya çıktıkça, mülteci koruma sistemine yeni eklemeler yapılmaktadır.

Birleşmiş Milletlere bağlı olarak çalışan, mülteci çocukların korunmasında rol oynayan UNICEF yahut kültürel varlıkların korunmasında rol oynayan UNESCO gibi birçok kuruluş olmakla birlikte, mülteciliğin bütün alanlarında uluslararası camia tarafından yetkilendirilmiş tek kuruluş BMMYK'dır. BMMYK, mültecilere ilişkin konularda çalışan diğer Birleşmiş Milletler örgütlerine liderlik etmek ve bu örgütlerin koordinasyonu sağlamak konusunda tam yetkilidir.

BMMYK elli beş yıldır daha uzun süredir Türkiye'de çalışmakta, çalışmalarını Türkiye'deki yetkili makamlar ve kurumlarla beraber eşgüdüm içerisinde yürütmektedir. Türkiye Suriyeliler gelemenden önce de birçok farklı milletten sığınmacıya ev sahipliği yapan

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

bir ülkedir. BMMYK Türkiye’de çalışmaya başladığından beri tecrübesini, uzmanlığını ve doğrudan yardımlarını Türkiye’deki yetkili kurumlara aktarmaya devam etmektedir.

Ülkeler mültecilere iç hukuklarında farklı statüler verebilmektedirler. Türkiye’de mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma ve geçici koruma statüleri olmakla birlikte, BMMYK açısından 1951 Cenevre Sözleşmesi uyarınca bu kişilerin hepsi mülteci addedilmektedir.

Türkiye hem bölgesinde hem de dünya çapında gerek geliştirdiği mülteci koruma sistemi ve gerekse cömertliği ile çok öne geçmiş bir ülkedir. Mülteciler zaman içerisinde fakirleşmekte ve kırılganlaşmaktadırlar. Özellikle kendileri için kalıcı çözüm üretilemeyen yahut kalıcı çözümlerin geciktiği durumlarda içinde buldukları hassas durumla baş etmekte zorlanmaktadırlar. Türkiye’de bulunan sığınmacıların büyük bir kısmı geçici barınma merkezleri dışında, şehirlerde, şehir yakınlarında yahut ilçelerde yaşamaktadırlar. Öncelikli olarak geçici barınma merkezleri dışında yaşayan sığınmacıların yaşam koşullarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Bunun yapılabilmesi için bakanlıklar arasındaki eşgüdümün sağlanması, eğitim, çocukların korunması ve Medeni Kanun çerçevesinde haklara erişimin sağlanması gerekmektedir. Türkiye’nin sığınmacılara ilişkin çalışmalarını uzun vadeye taşıyabilmesi için birbirine bağlı ulusal politikaları gözden geçirmesi ve geliştirmesi gerekmektedir.

Mülteci konusu birbirinden farklı birçok problemi beraberinde getirdiği için üretilecek çözümler de bir hayli farklı alanı içermektedir. Mülteci krizlerini çözenin yolu siyasetten geçmektedir. BMMYK, ülkeler mülteci konusunda siyasi çözümlere ulaşana kadar, mültecilere ev sahipliği yapan ülkelere destek vermektedir. Dünya çapında mültecilere verilen destek, hem mali yardım hem de yeniden yerleştirme konularında, tarihte hiç olmadığı kadar fazla olmakla birlikte; mülteci sayısı ve ihtiyaçlar hızla arttığı için verilen destekler yeterli olamamaktadır. Bundan dolayı Türkiye, Kenya, Sudan, Lübnan, Ürdün, Pakistan ve İran gibi ülkelere verilen uluslararası desteğin artırılması ve yük paylaşımının adil bir şekilde yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda, Türkiye’nin 19 Eylül 2016’da Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda düzenlenecek olan mültecilere ilişkin küresel zirveye katılması büyük önem arz etmektedir. Dünyadaki mültecilere en fazla ev sahipliği yapan ülkelerin gerçekleştirilecek olan zirvede seslerini duyurmaları, mültecilere ilişkin sorumluluğun adil bir şekilde paylaşılmasına büyük katkı sağlayacaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

BMMYK, Türkiye’de Birleşmiş Milletler kurumları arasında en fazla kaynak kullanan kuruluştur. Ancak verilmeye çalışılan bütün desteğe rağmen ihtiyaçların tamamının karşılanması mümkün olmamaktadır. BMMYK, Birleşmiş Milletler bünyesinden neredeyse hiç kaynak almamakta, bütün harcamalarını ülkelerin gönüllü katkıları, özel sektör ve şahısların yaptıkları katkılarla sağlamaktadır. BMMYK hem Suriyeli sığınmacılar hem de diğer sığınmacılarla ilgili olarak, uzmanlığı ve operasyonel kapasitesi çerçevesinde kamu kurumlarına ve sivil topluma doğrudan katkıda bulunmaktadır. BMMYK’nın verdiği desteklerden en önemlileri kapasite oluşturma ve geliştirmeye katkıda bulunmak; uzmanlık alanlarında teknik destek vermek; sığınmacıların kayıtlama işlemlerine destek vermek; altyapı desteği sunmak; mülteciliğe ilişkin mevzuatın hazırlanması sırasında uzmanlık desteği vermek şeklindedir. BMMYK, YUKK’un hazırlanması ve sonrasında uygulanması sürecinde kamu kurumlarına önemli destekler vermiştir. Bunların arasında, kapasite oluşturma aktiviteleri, seminerler, çalıştaylar düzenlenmesi ve el kitaplarının hazırlanması bulunmaktadır. Talep üzerine sığınmacılara hizmet sağlayan bütün bakanlıklarla ortak çalışılmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile ortak çalışılmaktadır.

Suriyelilerle ilgili yapılan çalışmalar hem geçici barınma merkezlerini hem de bu merkezlerin dışını kapsamakla beraber, yapılan çalışmalar geçici barınma merkezlerinin dışında bulunanlara yoğunlaşmış durumdadır. Geçici barınma merkezleriyle ilgili olarak AFAD’la yakın çalışma yürütülmekte, bu merkezlere gıda dışı malzeme, kışlık malzeme, su, hijyen malzemesi destekleri yapılmaktadır. Kamp dışında bulunan Suriyelilerle ilgili olarak, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği ve Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi gibi sivil toplum örgütleri ile ortak çalışmalar yürütülmektedir. BMMYK’nın en büyük önceliği geçici barınma merkezi dışında bulunan Suriyelilere ulaşılması ve hizmetlere erişimlerinin sağlanmasıdır. BMMYK, toplum merkezleri, çocuk dostu merkezler kurmakta; en kırılgan durumda olan Suriyelilere nakit desteği sağlamak; dil öğrenmeye ve meslek edinmeye yönelik eğitimler vermektedir. BMMYK’nın acil durum müdahale kapasitesi de bulunmaktadır. Acil durumlarda AFAD ve Kızılay’la yakın çalışmalar yürütmektedir.

BMMYK, tüm yaşlardan sığınmacıların Türkçe öğrenmeleri için kurslar açılması, burs, eğitim ve öğretim malzemeleri sağlanması konularında Milli Eğitim Bakanlığı ile; çalışma izni konusunda bilinçlenme sağlanması, izne nasıl başvurulacağı gibi konularda Çalışma ve Sosyal

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Güvenlik Bakanlığı ile; sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu bölgelerde daha iyi sağlık hizmeti verilebilmesi için gezici ve prefabrik sağlık merkezleri sağlanması ve ambulans desteği konusunda Sağlık Bakanlığı ile yakın çalışmaktadır. Dokuz ilde iş kurmak isteyenlere yahut çalışma izni almak isteyenlere danışmanlık veren yardım masaları kurulmuştur. Çocukların korunması, psiko-sosyal destek sağlanması, toplumsal cinsiyete bağlı şiddet konusunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile yapılan görüşmeler ise devam etmektedir.

BMMYK'nın çalışmalarının ağırlıklı alanlarından bir tanesi mülteciler için kalıcı çözümler üretmektedir. Bu kapsamda, mültecilerin üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilmesini sağlamak amacıyla çalışmalar yapılmaktadır. Günümüzde yeniden yerleştirme ihtiyacı çok yüksek rakamlara tekabül etmektedir. 2015 yılında BMMYK dünya çapında 100 bin mültecinin yeniden yerleştirmesini gerçekleştirmiştir. Ancak dünya ölçeğinde 65 milyon mülteci olduğu düşünüldüğünde, 100 bin kişinin yeniden yerleştirilmesi yetersiz kalmaktadır. BMMYK'nın görevi dünya ölçeğinde mültecilerin yeniden yerleştirilmesinin savunuculuğunu yapmaktır. 2015 yılında Türkiye'de bulunan mültecilerden 18 bin kişi üçüncü ülkelere yerleştirilmişken, 2016 yılı için üçüncü ülkelere yerleştirilecek mülteci sayısı 27 bin kişi olacaktır. BMMYK bu rakamı sürekli yükseltmeye çalışmaktadır. Mültecilerin sadece bir kısmı yeniden yerleştirmeden faydalanabildikleri için, yeniden yerleştirilen mültecilerin tespiti konusunda tarafsız ve kurumsal sitemlerin kurulmuş olması gerekmektedir. BMMYK, üçüncü ülkelere yerleştirilecek mültecileri tespit ederken altı temel gruba öncelik tanımaktadır. Bu gruplar, tıbbi ihtiyaç içerisindeki kimseler, işkence mağdurları, yasal veya fiziksel koruma ihtiyacı içinde bulunan kimseler, aile birleşmesine ihtiyaç duyanlar ve risk altındaki çocuklar ile gençlerden oluşmaktadır.

Üçüncü ülkelere yeniden yerleştirme yapılırken, öncelikle Göç İdaresi Genel Müdürlüğü yerleştirilebileceklere yönelik listeleri temin etmekte, BMMYK bu listelerin içerisinde yeniden yerleştirmeye en çok ihtiyaç duyan kişileri tespit etmekte ve bu kişilerle ilgili olarak hazırlanan dosyaları yeniden yerleştirmeyi kabul eden ülkelere sunmaktadır. Son kararı ise yeniden yerleştirme yapılacak olan ülkeler vermektedirler. Ülkeler dosyaları incelemekte ve özellikle güvenlikle ilgili araştırmalarını yaptıktan sonra ilgili mülteciyi kabul edip etmemeye karar vermektedirler. Yeniden yerleştirilmesi kabul edilen mültecilerin ülkeden çıkışlarının organize edilmesi, yerleşecekleri ülkeye kültürel oryantasyonlarının sağlanması,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

sağlık kontrollerinin yapılması ve seyahat belgelerinin hazırlanması gibi teknik konularla Uluslararası Göç Örgütü ilgilenmektedir.

2016 yılında Türkiye’den yeniden yerleştirme kapsamında alınacak 27 bin kişilik kontenjan bulunmakta olup, bugün itibariyle 15.800 kişinin yeniden yerleştirme dosyaları hazırlanıp üçüncü ülkelere sunulmuştur. Bu rakama hem Suriyeli hem de diğer uyruklardan mülteciler dahildir. Yeniden yerleştirme kapsamında en fazla kişiyi alan ülke Amerika Birleşik Devletleri olmakla birlikte, diğer devletler de kontenjanlarını arttırmaya başlamışlardır.

Mültecilere koruma sağlanması ve sorunlarına çözüm üretilmesi için milletvekillerinin de katkısına ihtiyaç duyulmaktadır. Milletvekilleri, seçim bölgelerinde bulunan mültecilere olan saygının artırılması, ulusal ve uluslararası manada mültecilerin korunmasıyla ilgili tartışmalara önderlik edilmesi, mültecilere ayrılacak kaynakların yeterli olmasının sağlanması, mültecilere hizmet veren kurumların bütçelerine ilişkin çalışma yapılması, ulusal mülteci mevzuatının uluslararası mevzuata uygun hale getirilmesi ve mevzuatın doğru uygulanmasının takip edilmesi konularında katkıda bulunabilirler.

Dünyada mülteci sayısının artmasının önüne geçilebilmesi için, sorunların siyasi çözümlerle sonuçlandırılması gerekmektedir. Siyasi çözümlerin olmadığı durumlarda, yerinden edilmeler ve insani ihtiyaçlar artacaktır. Siyasi çözümler üretilmesi ise BMMYK’nın yetki ve görev alanı dışındadır. Mülteciler için yapılan insani yardımlar ise hiçbir zaman yeterli düzeyde olmamaktadır. BMMYK’nın 30 yıl önceki bütçesi 3 milyon dolar iken, bugünkü yıllık bütçesi 6 milyar dolardır. Katkıların çok artmış olmasına rağmen ihtiyaçlar daha büyük ölçüde arttığı için insani yardımlar yeterli olmamaktadır. Mülteci sorununun tek ve kesin çözümü çatışmaların ortadan kaldırılmasıdır. BMMYK insani yetki alanı çerçevesinde sorumluluk paylaşımını ve mali desteği arttıracak, mültecilere ev sahipliği yapan ülkelerle empati kurulmasını sağlayacak yönde savunuculukta bulunmaktadır. Yük paylaşımının artırılmasını teşvik için, 19 Eylül 2016’da Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda düzenlenecek olan küresel zirveye Türkiye’nin en üst düzeyde katılımı büyük önem arz etmektedir.

BMMYK, sığınmacıların adli yardıma ücretsiz olarak ulaşabilmesi, yasal konularda bilgilerinin artırılması için Dünya Mülteciler Gününde Türkiye Barolar Birliği ile mutabakat zaptı imzalamıştır. Adli yardım konusunda Barolarla ve avukatlarla işbirliği hedeflenmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile Sağlık Bakanlığına sığınmacılara daha iyi hizmet

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

verilebilmesi amacıyla tercüman desteğinde bulunmaktadır. Türkiye’de Türkçe konuşanların çok daha kolay ayakta durabileceği düşüncesiyle Türkçe kursları arttırılmaktadır.

Mültecilerin içinde buldukları toplumla bütünleşmeleri ve sosyal uyumlarının attırılması uluslararası camianın ortak sorumluluğu altındadır. Özellikle genç mültecilerin umut ışığına ve geleceğe ilişkin, yaşamlarına ve ne iş yapacaklarına ilişkin vizyona ihtiyaçları bulunmaktadır. Mültecilerin buldukları topluma sosyal uyumlarının sağlanması sadece ulusal değil, bölgesel ve küresel güvenliğin ve istikrarın sağlanması için de önemlidir ve bu konuda herkesin üzerine düşeni yapması gerekmektedir. Mültecilerin içinde buldukları topluma entegrasyonları içinde buldukları toplumlar için de çok önemlidir.

Mültecilere verilecek hizmetlerin ve sosyal uyumlarının daha iyi sağlanabilmesi için özel sektörden gelen verginin bir kısmının bu alana aktarılması yahut mülteciler için özel bir vergi oluşturulması düşünülebilir. Ancak bu konu BMMYK’nın yetki alanı dışında kaldığı için bu konudaki çözüm siyasi karar vericilere bağlıdır. Türkiye’de özel sektör BMMYK’ya ulaşmakta ve mültecilerle ilgili farklı alanlarda çalışmak istemektedirler. Türkiye’de çalışmak isteyen Suriyeliler için çalışma izinlerinin alınması işverenin başvurusu üzerine mümkün olmaktadır. BMMYK, çalışma izni konusunda özel sektörde bilinçlendirme yapmaya çalışmaktadır. BMMYK üniversiteler ile çok yakın çalışmalar yapmakta, bilinçlendirme ve bilgilendirme faaliyetleri yürütmektedir. Ancak mültecilerle beraber yaşamaya ilişkin bilinçlendirmenin ilköğretim ve ortaöğretim okullarında da yapılmasında büyük fayda görülmektedir.

Birkaç yıl önce Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri tarafından mülteci sorununu değerlendirmek üzere dini liderlerin davet edildiği bir toplantı gerçekleştirilmiştir. ‘Koruma Diyalogları’ başlığı altında gerçekleştirilen toplantıda samimiyet, cömertlik ve ilticanın prensiplerine dair değişik konular ele alınmıştır.

Afganlar Dünya Mülteciler Gününde BMMYK Ofisi önünde bir protesto gösterisi düzenlemişlerdir. Yapılan bu protesto BMMYK tarafından olumlu karşılanmaktadır çünkü bu Afganların kendileriyle ilgili konularda savunuculuk yaptıklarının göstergesidir. İltica sistemi, başvuruların değerlendirilmesi yeterince hızlı değildir. Ancak BMMYK’nın kapasitesi süreci hızlandırmaya yetmemekle birlikte, ülkelerin açtıkları yeniden yerleştirme kontenjanları yeterli değildir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Yabancı düşmanlığı hem ulusal hem de küresel ölçekte karşılaşılan bir problem olup, bazı ülkelerde çok daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu konuda sadece politik manada bir mücadele değil, toplumun bütün kesimlerini ilgilendiren çabalara ihtiyaç duyulmaktadır. Mücadele sadece mültecilere yönelik yabancı düşmanlığı değil, bütün yerinden edilmiş insanlara yönelik yabancı düşmanlığıdır. Ancak Avrupa’da yabancı düşmanlığı bir taraftan yükselirken, bir taraftan da sivil toplumun mültecilere olan katkısı giderek artmaktadır. Türkiye’de de gerek sivil toplum örgütleri ve gerekse bireyler mültecilere gönüllü katkılarda bulunmaktadır. Burada unutulmaması gereken nokta, mültecilere ev sahipliği yapan topluma da destek verilmesi gerekliliğidir. Sosyal uyumun önemli bir ayağını da ev sahipliği yapan topluma verilecek olan destek oluşturmaktadır.

ÖZET

1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü mültecilikle ilgili her sorunu çözememekle birlikte, mültecilerin korunması konusunda kabul edilmiş iki temel belge olup, mülteci koruma sisteminin temelini bu iki belge oluşturmaktadır. Bu iki belgeyi destekleyici farklı Birleşmiş Milletler belgeleri ile iki taraflı ve çok taraflı anlaşmalar bulunmaktadır. Mülteci koruma sistemi, uluslararası alanda yeni gelişmeler meydana geldiği için çok dinamik bir prensipler bütünü olup, gelişen olaylara göre yeni prensiplerle ve belgelerle desteklenmesi gereken bir alandır. Örneğin genel şiddet durumları yahut devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen zulümler 1951 Cenevre Sözleşmesi kapsamında yer almayan konulardır. Bu tür yeni vakalar ortaya çıktıkça, mülteci koruma sistemine yeni eklemeler yapılmaktadır.

BMMYK elli beş yıldır daha uzun süredir Türkiye’de çalışmakta, çalışmalarını Türkiye’deki yetkili makamlar ve kurumlarla beraber eşgüdüm içerisinde yürütmektedir. Türkiye Suriyeliler gelemenden önce de birçok farklı milletten sığınmacıya ev sahipliği yapan bir ülkedir. BMMYK Türkiye’de çalışmaya başladığından beri tecrübesini, uzmanlığını ve doğrudan yardımlarını Türkiye’deki yetkili kurumlara aktarmaya devam etmektedir.

BMMYK’nın görevi dünya ölçeğinde mültecilerin yeniden yerleştirilmesinin savunuculuğunu yapmaktır. 2015 yılında Türkiye’de bulunan mültecilerden 18 bin kişi üçüncü ülkelere yerleştirilmişken, 2016 yılı için üçüncü ülkelere yerleştirilecek mülteci sayısı 27 bin kişi olacaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

II.1.13. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Başkan Yardımcısı Dr. Mehmet Ali TORUNOĞLU

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 03/10/2016 tarihinde gerçekleştirdiği toplantısında Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Başkan Yardımcısı Dr. Mehmet Ali TORUNOĞLU'nu dinlemiştir. Verilen bilgiler şu şekildedir:

2 Kasım 2011 tarihinde çıkarılmış olan 663 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle Sağlık Bakanlığı yeniden yapılandırılmış ve Bakanlık bünyesinde Türkiye Halk Sağlığı Kurumu kurulmuştur. Bu yapının altında ise ülkemizde bulunan göçmenlere sunulan sağlık hizmetlerini yürütmek ve koordine etmek üzere Göç Sağlığı Hizmetleri Daire Başkanlığı (Başkanlık) kurulmuştur.

Suriye'den Türkiye'ye doğru sınır geçişleri başladığı andan itibaren güvenlik kuvvetlerinin yanı sıra Başkanlık da çalışmaya başlamış; acil müdahale ekipleri öncelikli olarak aşılama hizmetine başlamıştır. Dünya Sağlık Örgütü'nün de tavsiyeleri dikkate alınarak çocuklara çocuk felci, kızamık, kızamıkçık, kabakulak vb. aşılar yapılmaya başlanmıştır. Devamında ise Türkiye vatandaşı olan çocuklara uygulanan aşı şeması neyse aynısı Suriyeli çocuklara uygulanmaya başlanmıştır. Aşı hizmetinin tam anlamıyla uygulanması için yakında ev ev dolaşılmaya başlanacak ve Suriyeli bütün çocukların aşılmasının tamamlanmasına çalışılacaktır. Bugün için çocukların yüzde 85 kadarı aşılanmıştır. Yapılan aşılarla ilişkin kayıtlar Başkanlık tarafından tutulmakta olup, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve diğer kamu kurumları tarafından da görülebilecek ortak bir platform/program oluşturulması gerekmektedir. Suriye iç savaşından kaynaklı kriz başladığından beri sınır ötesinden hasta nakilleri yapılmaya başlanmış ve yaralılara hizmet verilmiştir. Geçici barınma merkezlerinde kalmakta olan Suriyeliler için 24 adet sağlık hizmet ünitesi açılmıştır. Bu üniteler yakınlarında bulunan hastanelerin uzantısı şeklinde olup, bu hastanelerle entegre bir şekilde çalışmaktadırlar. Sağlık hizmet üniteleri, ileri tedaviye ihtiyaç duyan hastaları bağlı oldukları hastanelere sevk etmektedirler. Tedavi hizmetlerinin yanı sıra, halk sağlığı programları da yürütülmektedir. Bu kapsamda aşılama, gebe takibi, bebek takibi, çocuk takibi ve çevre sağlığı programları yürütülmektedir. Ülke genelinde 85 adet göçmen sağlığı merkezi hizmet vermekte olup, Avrupa Birliğinden gelecek olan yardımlarla bu sayının 500'e çıkarılması planlanmaktadır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından kayıt altına alınmış olan her Suriyeli sağlık hizmetine ücretsiz-katkı payı ödemeksizin ulaşabilmektedir. Ancak kayıt altına alınmamış olanlardan durumu acil olanlar yahut bulaşıcı hastalık taşıyorsa veya konu bağışıklamaya ilişkin

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ise tedavi hizmeti hemen verilmeye başlanmaktadır. Bu kişilerin tedavileri ile eş zamanlı olarak kayıt altına alınma süreçleri de başlatılmaktadır. Sağlık hizmeti verilirken Başkanlığın esas aldığı temel yasal dayanak ise Sağlık Uygulama Tebliğidir. Geçici koruma altında olanlar için sağlık hizmetinin ana hizmet sunucusu Sağlık Bakanlığı olup, sivil toplum örgütlerinin katkısı önemli olmakla birlikte oldukça küçük boyuttadır.

Suriye krizinin başladığı 2011 yılından beri Suriyeli geçici korunanlara 20 milyon adet in üzerinde poliklinik hizmeti sunulmuş; 1 milyon hasta yatarak tedavi görmüş; 1 milyona yakın ameliyat gerçekleştirilmiştir.¹⁴ Ancak sunulamayan bazı hizmetler de bulunmaktadır. Canlıdan organ nakli yapılabilirken, kadavradan organ nakline izin verilmemektedir. Yurt dışından kemik iliğine ihtiyaç duyulduğu durumlarda sıkıntılar yaşanmaktadır. Protez ihtiyaçları konusunda da bir takım sorunlar yaşanmakla birlikte, gerekli hizmet verilmeye çalışılmaktadır. Ancak çok ileri düzey protezler oldukça pahalı olduğu için bu konuda da bazı aksamalar yaşanmaktadır.

Sağlık hizmeti verilmesinde yaşanan en önemli sorunlardan bir tanesini dil konusu oluşturmaktadır. Suriyelilerin çoğunluğu Türkçe, sağlık personelinin çoğunluğu da Arapça bilmemektedir. Süreç içerisinde iletişim konusunda ilerleme sağlansa da, sorunun daha sistematik bir çözüme ihtiyacı bulunmaktadır. Bu problemin çözümü için tercüman ve hasta rehberi denilen ara eleman grubunun istihdamına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda çalışanlara hasta mahremiyeti ve tıbbi terminoloji konusunda eğitimler verilmektedir. Sağlık hizmetine ulaşma konusunda rehberlik hizmetleri verilmektedir. Ortaya çıkan sorunlardan bir tanesi ilk derece sağlık kurumlarına gidilmeden doğrudan özel hastaneye veya üniversite hastanelerine gidilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda Suriyelilere sağlık hizmetlerine ne şekilde ulaşacakları konusunda sistematik rehberlik eğitimleri verilmektedir.

Ülkemize sığınan Suriyeliler için bugüne kadar 25 milyar doların zerinde harcamada bulunmuştur. Sağlık hizmeti için harcanan meblağ, Hazine Müsteşarlığı ve AFAD üzerinden gelmektedir. Bu yapılanmaya global bütçe denilmektedir. İlaç masrafları AFAD tarafından karşılanmaktadır. Sağlık Bakanlığının yaptığı harcama konusunda net bir rakama ulaşmak oldukça zordur. Bugüne kadar faturalandırılmış 600 milyon TL civarında harcama yapılmıştır. Avrupa Birliği ile yapılan projelerin toplamı 300 milyon Euro civarında olup, bu rakamın 120

¹⁴ 2017 yılı Ekim ayı itibariyle Suriyeli ve Iraklı sığınmacıların tedavileri kapsamında 25.919.750 poliklinik hizmeti verilmiş; 1.143.393 yatan hasta tedavi edilmiş; 953.466 ameliyat gerçekleştirilmiştir. 2017 yılı Ekim ayı itibariyle ülkemizde doğmuş Suriyeli bebek sayısı 224.750'dir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

milyon Eurosu gelmiş, kalanının ise 3 yıl içerisinde gelmesi beklenmektedir. İmzalanmış olan bu projelerle illerdeki mevcut kapasite genişletilmekte, hastane altyapısı güçlendirilmekte, yeni göçmen sağlığı birimleri kurulmakta ve yeni ekipmanlar alınmaktadır. Bu projeler kapsamında Suriyeli sağlık personelinin de sistem içerisine alınması planlanmaktadır. Bu kapsamda, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelik dahilinde Sağlık Bakanlığı tarafından başvurular alınmış, belge incelemeleri yapılmış ve mülakatlar tamamlanmıştır. Suriyeli sağlık çalışanları geçecekleri teorik ve pratik eğitim sonrasında sağlık hizmeti vermeye başlayacaklardır. Ancak bu aşamada doktor, hemşire ve ebeler için diploma denkliği söz konusu olmayıp, sınırlı bir çalışma iznine sahip olacaklardır.

Suriyelilerin Türkiye'ye taşıdıkları bir bulaşıcı hastalık türü olmamakla beraber, Halep civarında bulunan bir tür sivrisinekten kaynaklı Halep Çıbanı adı verilen deri hastalığına sık rastlanmıştır. Ancak bu hastalığın insandan insana geçmesi söz konusu değildir. Az miktarda HIV, AIDS ve tüberküloz vakasına rastlanmış olup, bu kişilerin tedavileri devam etmektedir. Suriyelilerin psikolojik problemleriyle toplum ruh sağlığı merkezleri ilgilenmekte olup, bu merkezlerin koordinasyonu Aile Bakanlığı ile beraber yürütülmektedir. Suriyelilerin önemli bir kısmı post-travmatik sendrom yaşamaktadır. Ancak bu hizmet verilirken de dil problemi ortaya çıkmaktadır. Şu anda ruh sağlığı konusunda 17 kayıtlı klinik bulunmakta olup, 250-300 bin kişi için bir toplum ruh sağlığı merkezi açılması stratejisi güdülmektedir.

ÖZET

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından kayıt altına alınmış olan her Suriyeli sağlık hizmetine ücretsiz-katki payı ödemeksizin ulaşabilmektedir. Kayıt altına alınmamış olanlardan durumu acil olanlar yahut bulaşıcı hastalık taşıyorsa veya konu bağışıklamaya ilişkin ise tedavi hizmeti hemen verilmeye başlanmaktadır. Bu kişilerin tedavileri ile eş zamanlı olarak kayıt altına alınma süreçleri de başlatılmaktadır.

Geçici barınma merkezlerinde kalmakta olan Suriyeliler için 24 adet sağlık hizmet ünitesi açılmıştır. Bu üniteler yakınlarında bulunan hastanelerin uzantısı şeklinde olup, bu hastanelerle entegre bir şekilde çalışmaktadırlar. Sağlık hizmet üniteleri, ileri tedaviye ihtiyaç duyan hastaları bağlı oldukları hastanelere sevk etmektedirler.

2017 yılı Ekim ayı itibariyle Suriyeli ve Iraklı sığınmacıların tedavileri kapsamında 25.919.750 poliklinik hizmeti verilmiş; 1.143.393 yatan hasta tedavi edilmiş; 953.466 ameliyat gerçekleştirilmiştir. 2017 yılı Ekim ayı itibariyle ülkemizde doğmuş Suriyeli bebek sayısı 224.750'dir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

II.1.14. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürü
Ahmet SARICAN

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 10/05/2017 tarihinde gerçekleştirdiği toplantısında İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürü Ahmet SARICAN'ı dinlemiştir. Verilen bilgiler şu şekildedir:

5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu yabancıların vatandaşlığa alınmaları için üç usul öngörmüştür. Bunlar genel hükümlere göre vatandaşlığa alınma, evlenme yolu ile vatandaşlığa alınma ve istisnai usulle vatandaşlığa alınma şeklindedir.

Genel hükümlere göre vatandaş olmak için öncelikle yabancınn Türkiye'de geçerli bir ikametinin olması gerekmektedir. Ülkemizde bulunan Suriyelilerin statüsü geçici koruma statüsüdür. Bu statü ile Türkiye'de kalınabilmekte ancak Kanun uyarınca aranılan geçerli ikamete sahip olunamamaktadır. Geçerli ikamet en az beş yıllık süre boyunca devam etmesi gerekmektedir. Türkiye'de geçici ikamet statüsünde bulunan bir Suriyeli on yıl Türkiye'de bulunsa da geçerli ikamet sahibi olma koşulunu gerçekleştirememektedir. Geçerli ikamete sahip bir yabancınn beş yıllık geçerli ikamet süresi içerisinde yüz seksen günden fazla yurt dışında bulunmaması gerekmektedir. Şayet bu süre aşırsa beş yıllık süre yeniden başlatılmaktadır. Beş yıllık ikamet koşulu tamamlandıktan sonra doğrudan vatandaşlığa geçiş mümkün olmamakta, vatandaşlık komisyonu tarafından kişinin topluma adaptasyonuna, ekonomik durumuna ilişkin değerlendirmeler yapılmaktadır. Sonrasında öncelikle mahalli çapta güvenlik soruşturması yapıp ilgili bilgiler Genel Müdürlüğe gönderilmekte, gerek emniyet ve gerekse Milli İstihbarat Teşkilatı tarafından da güvenlik soruşturması yapılmaktadır. Şayet güvenlik tahkikatında da bir problem çıkmazsa, Genel Müdürlüğün teklifi ve İçişleri Bakanının onayıyla yabancı Türk vatandaşlığına geçmektedir.

Türk vatandaşlığına geçmede bir diğer usul, bir Türk vatandaşıyla evlenme yoluyla vatandaşlık almaktır. Evliliğin üç yıl sürmesi ve gerçek manada bir evlilik olması şartları aranmaktadır. Bu koşulların sağlanıp sağlanmadığının takibi vatandaşlık komisyonu tarafından yapılmaktadır. Şayet güvenlik soruşturmasında da bir problemle karşılaşılmazsa kişinin Türk vatandaşı olması sağlanmaktadır.

Türk vatandaşlığına geçebilmek için bir diğer usul ise 'istisnai vatandaşlık' kazanılmasıdır. Bu usule göre, Türkiye'ye sanayi tesisi getiren veya bilimsel, ekonomik, kültürel, sosyal ve sportif anlamda ülkeye katkı sağlayan veya katkı sağlayacağı düşünülen kişilerin süre, ikamet vb. şartlar aranmaksızın doğrudan Türk vatandaşlığına alınması

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

mümkündür. Bu usulde vasıflı kişilerin Türk vatandaşlığına hızlı bir şekilde alınması gayesi güdülmektedir.

Son dönemde ise yabancı yatırımcıların Türk vatandaşlığına geçmesi ve ülkeye sermaye akışının sağlanması yönünde bir usul üzerinde çalışılmaktadır. Buna göre Türkiye’de en az bir milyon dolar değerinde gayrimenkul satın alan veya iki milyon dolarlık sabit sermaye yatırımı gerçekleştiren veya en az 100 kişilik istihdam alanı oluşturan veya bankalarda üç yıl çekilmemek şartıyla üç milyon dolar ve üzerinde para bloke eden veya üç milyon dolar ve üzeri devlet tahvili satın alıp bunu üç yıl satmama şartını kabul eden veya bir buçuk milyon dolarlık yatırım fonu katılma payı alanların vatandaşlığa alınmasıyla ilgili yeni bir süreç başlatılmıştır. Bu koşulların sağlanması durumunda vatandaşlığın kazanılması istisnai vatandaşlık kazanılmasındaki usulle gerçekleşecektir.

Bugüne kadar yaklaşık 12 bin Suriyeli Türk vatandaşlığına geçmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi geçici koruma altında ülkemizde bulunan üç milyona yakın Suriyelinin vatandaşlığa alınması gibi bir durum söz konusu değildir. Vatandaş olan Suriyelilerin 6500 kadarı bir Türk anne ve/veya babadan olduğu için vatandaşlık almıştır. Bu kişilerin vatandaşlık hakları doğdukları andan itibaren olmakla birlikte, nüfus kütüklerine tescilleri sonradan yapılmıştır. Türkiye’de toprak esasına dayalı vatandaşlık alma usulü bulunmamakta, vatandaş olmak için kişinin annesi veya babasından en az birisinin Türk vatandaşı olması şartı aranmaktadır. Vatansızlar için özel hükümler ise saklıdır. Vatansızlar başka bir ülkenin vatandaşlığına sahip olmadıkları için, Türkiye’de toprak esasına göre Türk vatandaşlığı almaları mümkündür. Bugüne kadar vatansız olduğu iddiasıyla Suriyelilerden başvuru olmadığı için, bu şekilde Türk vatandaşı olan bulunmamaktadır. 2011 yılından sonra 4500 civarında Suriyeli Türk vatandaşı ile evlenerek ve üç yıllık süre şartını yerine getirerek vatandaş olmuştur.¹⁵ Yaklaşık 1000 kişi ise geçici koruma kararı çıkması öncesinde beş yıllık ikamet şartını yerine getirerek Türk vatandaşlığına geçmiştir.

Hükümet vasıflı Suriyelilerin Türk vatandaşlığına kazandırılması için bir ön çalışma başlatmış durumdadır. Bu kapsamda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile ortaklaşa yapılan çalışmada 10 bin civarında ailenin durumu inceleme altına alınmıştır. Bu toplamda 20 bin küsur kişiye tekabül etmekte olup, net bir rakam vermek mümkün değildir. Bu ailelerdeki bireylerin

¹⁵ Evlenme yoluyla 2011’de 113 kişi, 2012’de 229 kişi, 2013’te 499 kişi, 2014’te 1000 kişi, 2015’te 1.700 kişi, 2016’da 2 bin kişi Türk vatandaşı olmuştur.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

eğitim durumları ve diğer vasıfları teker teker incelenmeye başlanmıştır. Ailelere ilişkin toplanan bilgiler vatandaşlık komisyonunda görüşülmeye başlanmıştır. Suriyelilere ilişkin bilgilerin önemli bir kısmı beyana dayalı olduğu ve belge kriterleri yeteri şekilde yerine getirilmediği için bahsi geçen ailelere ilişkin araştırma uzun sürmektedir. Doğru beyanda bulunduğu tespit edilen ve Türkiye için faydalı görülen ailelerin Türk vatandaşlığına geçirilmesi yönünde bir irade bulunmaktadır. Bu kişilerden vatandaşlık komisyonları tarafından onay verilenlerinin güvenlik tahkikatları devam etmekte olup, henüz bu usulle vatandaşlığa geçmiş birisi bulunmamaktadır. Özellikle Almanya vasıflı mültecilere vatandaşlık verme konusunda hızlı davrandığı için Türkiye’de bulunan birçok vasıflı Suriyeli Almanya’ya gidip ekonomik hayata katılmıştır. Türkiye’nin bu konuda hızlı davranması ve bürokrasiyi azaltması gerekmektedir.

Suriye’de bir erkeğin dört kadınla evlenmesi mümkün olduğu için gelen ailelerden çok eşli olanlar bulunmaktadır. Ancak Türk Medeni Kanunun uyarınca kişi tek eşli olabileceği için eş olarak gösterilen bir kişi eş vasfı kazanabilmektedir.

ÖZET

5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu yabancıların vatandaşlığa alınmaları için üç usul öngörmüştür. Bunlar genel hükümlere göre vatandaşlığa alınma, evlenme yolu ile vatandaşlığa alınma ve istisnai usulle vatandaşlığa alınma şeklindedir.

Bugüne kadar 12 bin Suriyeli Türk vatandaşlığına geçmiştir. Vatandaş olan Suriyelilerin 6500 kadarı bir Türk anne ve/veya babadan olduğu için vatandaşlık almıştır. 2011 yılından sonra 4500 civarında Suriyeli Türk vatandaşı ile evlenerek ve üç yıllık süre şartını yerine getirerek vatandaş olmuştur.

II.1.15. Yükseköğretim Kurulu Başkan Vekili Prof. Dr. Hasan MANDAL

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 11/05/2017 tarihinde gerçekleştirdiği toplantısında Yükseköğretim Kurulu Başkan Vekili Prof. Dr. Hasan MANDAL’ı dinlemiştir. Verilen bilgiler şu şekildedir:

Türkiye’de 182 tane yükseköğrenim kurumu bulunmakta olup, bunların 111 tanesini devlet üniversiteleri, 65 tanesini vakıf üniversiteleri ve 6 tanesini ise vakıf meslek yüksekokulları oluşturmaktadır. Türkiye’de yükseköğrenimde bulunan toplam öğrenci sayısı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

7,2 milyon civarında olup; öğretim üyesi¹⁶ sayısı 71.390 olup, öğretim elemanlarıyla¹⁷ beraber sistemde toplam 151.763 eğitimci bulunmaktadır. Avrupa Yükseköğrenim Alanında (48 ülkeyi kapsamaktadır) Rusya'dan sonra en fazla yükseköğrenim öğrencisi olan ülke Türkiye'dir.

7,2 milyon öğrencinin 3,9 milyonunu erkek öğrenciler (%54), 3,3 milyonunu ise kadın(%46) öğrenciler oluşturmaktadır. 2,5 milyon önlisans öğrencisi, 4 milyon lisans öğrencisi, 500 bin yüksek lisans öğrencisi ve 100 bin civarında ise doktora öğrencisi bulunmaktadır.

Türkiye'de bulunan uluslararası öğrenci sayısı 110 bin civarındadır. Uluslararası öğrenciden kasıt, geçici bir süre Türkiye'de bulunan öğrenciler değil, Türkiye'den akademik derece alan öğrencilerdir. Bu kapsamda Erasmus ve Mevlana programları kapsamında bir veya iki dönem için Türkiye'de bulunan öğrenciler uluslararası öğrenci statüsüne dahil değildir. Uluslararası öğrenci sayısı 2010 yılından itibaren hızla artmaktadır.¹⁸ Uluslararası öğrenci sayısının 2010 yılından sonra artmasının nedeni, daha öncesinde merkezi olarak yapılan Yabancı Öğrenci Sınavıyla (YÖS) öğrenci alınmasının yerini, üniversitelerin - YÖK onayı dahilinde – belirledikleri kriterlere göre öğrenci almasına bırakmış olmasıdır. Sonuç olarak ülkemizde bulunan uluslararası öğrencilerin yerleştirilmesi YÖK tarafından değil, YÖK'ün onayladığı kriterler dahilinde üniversiteler tarafından yapılmaktadır.

Türkiye'de bulunan uluslararası öğrencilerin (108 bin) 72 bin kadarını erkek öğrenciler, 36 bin kadarını kadın öğrenciler oluşturmaktadır. Bunların 6 bin kadarı ön lisans, 75 bin kadarı lisans, 19 bin kadarı yüksek lisans ve 7,5 bin kadarı doktora eğitimine devam etmektedir. Türkiye'de bulunan uluslararası öğrencilerin ülkelerine göre 2017 yılındaki dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Öğrencinin Geldiği Ülke	Öğrenci Sayısı
Suriye	15.042
Azerbaycan	14.878
Türkmenistan	10.418
İran	6.099

16 Yardımcı doçent, doçent, profesör.

17 Araştırma görevlisi, okutman.

18 2001 yılında 16.656; 2002 yılında 16.328; 2003 yılında 15.719; 2004 yılında 15.298; 2005 yılında 15.428; 2006 yılında 16.059; 2007 yılında 16.455; 2008 yılında 17.389; 2009 yılında 18.720; 2010 yılında 21.948; 2011 yılında 27.329; 2012 yılında 31.933; 2013 yılında 43.251; 2014 yılında 48.183; 2015 yılında 48.183; 2016 yılında 72.187 ve nihayet 2017 yılında 108.076 uluslararası öğrenci ülkemizde eğitim görmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Afganistan	5.251
Irak	5.012
Almaya	3.755
Yunanistan	2.285
Kırgızistan	2.032
Bulgaristan	2.030
Kazakistan	2.015
Libya	1.943
Somali	1.735
Pakistan	1.606
Çin Halk Cumhuriyeti	1.496
Filistin	1.472
Yemen	1.380
Kosova	1.362
Nijerya	1.287
Rusya	1.280

Türkiye’de bulunan uluslararası öğrencilerin üniversitelere göre 2017 yılındaki dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Uluslararası Öğrencilerin Kayıtlı Olduğu Üniversiteler	Öğrenci Sayısı
İstanbul Üniversitesi	7671
Anadolu Üniversitesi (Örgün Eğitim)	4770
Gaziantep Üniversitesi	3546
Uludağ Üniversitesi	3202
Sakarya Üniversitesi	3153
İstanbul Aydın Üniversitesi	2836
Marmara Üniversitesi	2638
Ankara Üniversitesi	2518
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2465

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Selçuk Üniversitesi	2433
Uşak Üniversitesi	2368
İstanbul Teknik Üniversitesi	2345
Bahçeşehir Üniversitesi	2053
Karabük Üniversitesi	2031
Gazi Üniversitesi	1999
Trakya Üniversitesi	1900
Hacettepe Üniversitesi	1844
Atatürk Üniversitesi	1794
Mersin Üniversitesi	1749
Erciyes Üniversitesi	1663

Uluslararası öğrencilerin Türkiye’de bulunan üniversitelere yerleştirilmeleri için öncelikle üniversiteler kendi kriterlerini belirlemektedir. Bu kriterler ulusal ve uluslararası sınavlar, not ortalaması ve üniversitelerin kendi yaptığı sınav notlarından oluşmaktadır. Uluslararası öğrencilerin ödeyecekleri minimum ve maksimum öğrenim ücretleri yıllık olarak Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmektedir. Devlet üniversiteleri Bakanlar Kurulu kararına bağlı olarak kendi fakülte/programları için öğrenim ücretlerini belirlenmekteyken, vakıf üniversitelerinde öğrenim ücretleri kendi yönetim kurullarınca belirlenmektedir. Vakıf üniversiteleri Bakanlar Kurulunun ücretlerle ilgili olarak koyduğu sınırlamalara tabii değildir.

Türkiye’de bulunan uluslararası öğrencilerin çift diploma alma imkanı da bulunmaktadır. Bu durumda öğrenci hem bir Türk üniversitesinden hem de anlaşmalı bir başka ülke üniversitesinden diploma alabilmektedir. Ortak eğitim-öğretim programı protokolü uyarınca önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora da çift diploma alabilmek mümkündür. Türkiye’deki bir üniversitenin başka bir ülkede bulunan üniversite ile protokol yapması YÖK’ün onayı dahilinde mümkündür. Türkiye’de 60 üniversite bu sistemin içerisindeki 19 ülkenin üniversiteleri ile ortak eğitim-öğretim protokolü imzalamıştır. Bu üniversitelerin büyük kısmı Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Almanya’dadır.

Türkiye’de bulunan Suriyeli öğrenci sayısı 2011-2012 öğretim yılında 608 kişi iken, yıllar içerisinde bu sayı artmış ve 2016-2017 öğretim yılında 15.042’ye yükselmiştir. Bu sayı, önümüzdeki yıllarda lise öğrenimi tamamlayacak Suriyeli öğrencilerle birlikte çok daha fazla

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

artacaktır. Suriyeli öğrencilerin % 7'si önlisans, % 83'ü lisans, % 8'i yüksek lisans ve % 2'si doktora eğitimi almaktadır. Suriyeli öğrencilerin % 65'ini erkekler, % 35'ini kadınlar oluşturmaktadır. Öğrencilerin % 7'si meslek yüksekokullarında okumaktadır. Bu rakam oldukça düşüktür. Çünkü bu öğrencilerin savaş sonrası ülkelerine dönmesi durumunda beceri odaklı eğitim almış olmaları, Suriye'nin yeniden inşası için önem arz etmektedir. Bu öğrenciler Türkiye'de kalsalar dahi, beceri odaklı eğitim almış olmaları hem kendilerine hem de ülkemize daha fazla katkı sağlayacaktır.

En fazla Suriyeli öğrencinin bulunduğu 10 üniversite aşağıda gösterilmektedir:

Suriyeli Öğrencilerin Buldukları Üniversite	Öğrenci Sayısı
1. Gaziantep Üniversitesi	2.011
2. İstanbul Üniversitesi	1.025
3. Karabük Üniversitesi	927
4. Mersin Üniversitesi	741
5. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	646
6. İnönü Üniversitesi	463
7. Çukurova Üniversitesi	437
8. İstanbul Aydın Üniversitesi	391
9. Sakarya Üniversitesi	300
10. Yüzüncü Yıl Üniversitesi	300

Suriyeli öğrencilerin Fakülte/Enstitü/Yüksekokul vb. göre dağılımları aşağıda gösterilmektedir:

Kayıtlı Fakülte/Enstitü/Yüksekokul	Olunan Öğrenci Sayısı
Mühendislik-Mimarlık-İnşaat-Tasarım-Bilgisayar Ve Bilişim	4969
İktisadi Ve İdari Bilimler-Siyasal Bilgiler-İşletme	1629
Enstitü	1469
Fen-Edebiyat-İnsan Ve Toplum Bilimleri	1342

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Yüksekokul Ve Myo	1272
Tip Ve Sağlık Bilimleri Fakültesi	888
Eğitim Fakültesi	651
İlahiyat Ve İslami İlimler Fakültesi	614
Diğer Fakülteler (Teknoloji, Denizcilik, Su Ürünleri, Gemi, Uçak Ve Uzay Vb.)	462
Eczacılık Fakültesi	310
Ziraat-Veterinerlik-Orman	266
Diş Hekimliği Fakültesi	251
İletişim Fakültesi	242
Hukuk Fakültesi	96
Güzel Sanatlar Fakültesi Ve Konservatuvar	91
Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi	79
Açıköğretim Fakültesi	65
Turizm Fakültesi	34
Odtu Kuzey Kıbrıs Kampüsü	10

Kadın erkek öğrenci oranlarının denk hale getirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Karabük gibi Suriye'ye ve bölgeye sınır olmayan bir ilde diğer illere göre fazla öğrenci olmasının nedeni, Karabük Üniversitesinde bulunan Suriyeli öğretim üyesi sayısının fazla olmasıdır. Suriyeli öğretim üyeleri, öğrencileri kendi üniversitelerine çekme gücüne sahiptir.

Yatay geçiş imkanı vatandaş veya uluslararası öğrenci farkı gözetilmeden 2'nci ve 3'üncü sınıfta bütün öğrencilere sunulmaktadır. Ancak Suriyeli öğrenciler için bu sınırlama uygulanmamaktadır. Suriyeli öğrencilere hangi sınıfta olurlarsa olsunlar yatay geçiş imkanı verilmektedir.

Suriyeli öğrenciler için bazı üniversitelerde kendi dillerinde eğitim almaları için yeni bir program başlatılmıştır. Bu program Suriyeli öğrencilerin yoğun olarak bulunduğu illerdeki üniversitelerde uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle Gaziantep, Harran ve Mustafa Kemal Üniversitelerinde bu program uygulanmaya başlamıştır. Ancak bu eğitim 2+2 şeklinde uygulanmaktadır. Buna göre öğrenciler öğretimlerinin ilk iki senesinde Arapça eğitim almakta,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

bu esnada bir yandan TÖMER'in Türkçe kurslarına devam etmek ve son iki sene Türkçe eğitim görmektedirler.

Uluslararası öğrencilerin bir kısmı burslu öğrenci statüsündedir. YÖK tarafından verilen bir burs bulunmamaktadır. Bursların bir kısmı Yurt Dışı Türkler ve Akraba Türkler Başkanlığı tarafından verilmektedir. Bunun yanı sıra SPARK ve HOPES programları kapsamında farklı ulusal ve uluslararası ajanlar tarafından çeşitli burslar verilmektedir. Hangi öğrencilere burs verileceği konusunda AFAD'ın yönlendirmesi ve ihtiyaç sahiplerini belirlemesi ön plandadır. Türkiye tarafından burs verilen öğrenci sayısı çok yüksek değildir.

Yıllara göre Türkiye bursları alan Suriyeli öğrenci sayıları aşağıda gösterilmektedir:

Burs Verilen Yıl Aralığı	Burs Alan Suriyeli Öğrenci Sayısı
2012-2013	127
2013-2014	388
2014-2015	1035
2015-2016	1148
2016-2017	775
Toplam	3473

Türkiye'de bulunan çeşitli üniversitelerde 392 Suriyeli akademisyen istihdam edilmektedir. Bunların 13'ü profesör, 15'i doçent, 115'i yardımcı doçent kadrosunda çalışmaktadır. Suriyeli akademisyenlerin 36'sı Mardin Artuklu Üniversitesi, 16'sı Gaziantep Üniversitesi, 16'sı Marmara Üniversitesi ve 15'i Karabük üniversitesinde çalışmaktadır. YÖK'un bünyesinde uluslararası meselelere ilişkin olarak çalışan bir ofis bulunmakta olup; Suriyeli öğrenciler ve akademisyenlerle ilgili çalışan bir masa oluşturulmuştur.

ÖZET

Türkiye'de bulunan uluslararası öğrenci sayısı 110 bindir. Uluslararası öğrenciden kasıt, geçici bir süre Türkiye'de bulunan öğrenciler değil, Türkiye'den akademik derece alan öğrencilerdir. Bu kapsamda Erasmus ve Mevlana programları kapsamında bir veya iki dönem için Türkiye'de bulunan öğrenciler uluslararası öğrenci statüsüne dahil değildir.

Uluslararası öğrencilerin (Suriyeliler dahil) Türkiye'de bulunan üniversitelere yerleştirilmeleri için öncelikle üniversiteler kendi kriterlerini belirlemektedir. Bu kriterler ulusal ve uluslararası sınavlar, not ortalaması ve üniversitelerin kendi yaptığı sınav notlarından oluşmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Türkiye’de bulunan Suriyeli öğrenci sayısı 2011-2012 öğretim yılında 608 kişi iken, yıllar içerisinde bu sayı artmış ve 2016-2017 öğretim yılında 15.042’ye yükselmiştir. Bu sayı, önümüzdeki yıllarda lise öğrenimi tamamlayacak Suriyeli öğrencilerle birlikte çok daha fazla artacaktır. Suriyeli öğrencilerin % 7’si önlisans, % 83’ü lisans, % 8’i yüksek lisans ve % 2’si doktora eğitimi almaktadır. Suriyeli öğrencilerin % 65’ini erkekler, % 35’ini kadınlar oluşturmaktadır. Öğrencilerin % 7’si meslek yüksekokullarında okumaktadır.

Türkiye’de bulunan çeşitli üniversitelerde 392 Suriyeli akademisyen istihdam edilmektedir. Bunların 13’ü profesör, 15’i doçent, 115’i yardımcı doçent kadrosunda çalışmaktadır. Suriyeli akademisyenlerin 36’sı Mardin Artuklu Üniversitesi, 16’sı Gaziantep Üniversitesi, 16’sı Marmara Üniversitesi ve 15’i Karabük üniversitesinde çalışmaktadır.

II.1.16. Türk Kızılayı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürü Bayram SELVİ

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 30/05/2017 tarihinde gerçekleştirdiği toplantısında Türk Kızılayı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürü Bayram SELVİ’yi dinlemiştir. Verilen bilgiler şu şekildedir:

Türkiye’ye Suriyeli göçünün başlamasını müteakiben İçişleri Bakanlığı bünyesinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuş, bu gelişmeye paralel olarak da 2014 yılında Kızılay bünyesinde Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü kurulmuştur. Ancak Kızılay’ın göç ve mültecilerle ilgili çalışmaları çok daha eskilere dayanmaktadır. Türkiye’de bulunan 3 milyona yakın Suriyelinin ihtiyaçlarına yönelik olarak ülke alan koordinatörlüğü öncelikle Hatay’da kurulmuş, sonrasında koordinatörlük Gaziantep’e taşınmıştır. Ülke koordinatörlüğü şu anda 12 sınır kapısı, 23 geçici barınma merkezi ve 10 ilde faaliyet göstermektedir. Ülke koordinatörlüğünün altında il ekip başkanlıkları oluşturulmuştur. Hatay, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Maraş, Osmaniye, Adıyaman, Adana, Mardin ve Malatya’da bulunan il ekip başkanlıkları, ağırlıklı olarak geçici barınma merkezlerine yönelik faaliyet yürütmektedirler.

Ülke alan koordinatörlüğünün yürüttüğü en önemli görev Suriye sınırları içerisinde yaşamakta olan yerlerinden edilmiş insanların buldukları yerlerde hayatlarına devam ettirebilmelerine yönelik projeleri yürütmektedir. Bu kapsamda 2012 yılında beri sınır yardımları yapılmaktadır. Sınır yardımları programı Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi tarafından desteklenmektedir. Bu kapsamda Birleşmiş Milletler tarafından 2016 yılında 1 milyon 258 bin dolar Kızılay’ın kasasına aktarılmış olup, bu rakam 2017 yılı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

için 2 milyon dolara yükselmiştir. Kızılay tarafından bugüne kadar 12 sınır kapısından 2 milyar 131 milyon TL'lik ayni yardım sınır ötesine, Suriye tarafında ulaştırılmıştır. Bu yardımları 2133 bağışçının bağışlarıyla ve toplamda 36693 tırla gerçekleştirilmiştir. Yardımlar gıda, sağlık, giyim ve barınma malzemelerinden oluşmaktadır. Giden yardımlar içindeki gıda oranı %67,52'dir.

Türkiye'de kamp içinde ve kamp dışında bulunan Suriyelilerin gıda ihtiyaçlarını karşılamak için Birleşmiş Milletler ortaklığıyla Gıda Kart Projesi yürütülmektedir. Suriyeli göçünün başladığı 2012 yılında Kızılay sıcak yemek dağıtımını yapmaktaydı. Ancak Suriyelilerin damak tadının farklı olmasından dolayı çok fazla yemeğin israf edildiğinin görülmesi üzerine bu programa geçilmiştir. Program öncelikle geçici barınma merkezlerinde uygulanmaya başlanmış olup, bu merkezlerde yaşayan 27290 kişiye (aile bireylerinin de yararlandığı) 441 milyon TL kadar gıda için harcanmak üzere para transferi yapılmıştır. Transferler Kızılay Kart adı verilen bir karta para yüklenmesi şeklinde yapılmakta olup, geçici barınma merkezlerinde bulunan toplam 29 markette faal olarak kullanılmaktadır. Geçici barınma merkezlerinde bulunanların Kızılay Kartlarına ayda 62 TL para yüklenmektedir.

Kızılay Kart uygulaması geçici barınma merkezleri dışında 2015 yılının Mayıs ayından itibaren 4 ilde pilot olarak hayata geçirilmiştir. Öncelikle Hatay, Kilis, Şanlıurfa ve Gaziantep'te başlayan uygulama sonrasında Maraş ve Osmaniye'de de uygulanmaya başlanmıştır. Geçici barınma merkezi dışında yaşayan Suriyelilere Kızılay Kart verilirken engellilik durumu, bakılmaya ihtiyacı olan aile bireyi sayısı, gelir durumu gibi kriterlere bakılmaktadır. Bu kapsamda bugüne kadar geçici barınma merkezi dışında yaşayan Suriyelilere 32268 Kızılay Kart dağıtılmış ve toplamda 147.6 milyon TL civarında nakit transferi gerçekleştirilmiştir.¹⁹

Kızılay tarafından 2016 yılında Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı yürütülmeye başlanmıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, AFAD, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ve Halkbank işbirliğiyle yürütülen proje Türkiye'de 1 milyon Suriyeliye ulaşma hedefiyle yola çıkmıştır. Program kapsamında her ay ailede birey başına 100 TL nakit transferine başlanmıştır. Pilot olarak Ankara'nın Altındağ ve Ayaş ilçeleri ile Sivas'ta uygulanmaya başlanmış ve oldukça başarılı olunmuştur. Bu

¹⁹ 2018 yılı itibariyle geçici barınma merkezlerinde yaşayan 144.096 kişiye 499.093.445,00 TL kadar gıda için harcanmak üzere Kızılay Kart aracılığıyla para transferi yapılmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

kapsamda 81 bin haneden 507 bin kişiye nakit transferi gerçekleştirilmiş olup, bu güne kadar gerçekleşen transfer 130 milyon TL'ye ulaşmıştır.²⁰ Kızılay'ın kurduğu 18 hizmet merkezine ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının 970 sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfına bu yardımı almak isteyenler başvuru yapmakta; Bakanlık ise yardım alması gereken aileleri seçerek Kızılay'a liste halinde bildirmektedir. Bu programdan faydalanacak kişilerin seçiminde ailede engelli olup olmadığı, dulluk ve yetimlik durumları, sosyal sigorta kaydının olup olmaması, üzerinde mal varlığı olup olmadığı gibi kriterlere bakılmaktadır. Bu programla da birlikte geçici barınma merkezi içi ve dışı olmak üzere toplamda 810 bin Suriyeli Kızılay Karttan ve nakit transferinden faydalanmaktadır. Bu programdan kriterleri sağlayan Türkmenler, Afganlar, Iraklılar, İranlılar da faydalanmaktadır. Geçici barınma merkezi içinde ve dışında yaşayanlara aylık olarak verilen meblağın eşit hale getirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır.

Kızılay, Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Avrupa Birliği İnsani Yardım Ofisi (ECHO) işbirliği ile Türkiye'de okuyan Suriyeli çocuklar için ailelere şartlı nakit transferi yapılması projesi üzerinde çalışılmaktadır. Bu kapsamda, ilkokul 4'üncü sınıfa kadar kız çocuklarına 40 TL ve erkek çocuklarına 35 TL; ilkokul 4'üncü sınıftan sonra erkek çocuklarına 50 TL ve kız çocuklarına 60 TL olmak üzere şartlı nakit transferine başlanacaktır. Çocukların okula devamı şartıyla gerçekleşecek bu transferlerde belirlenen meblağ anneye ödenecektir.

Kızılay Suriyelilerin Türkiye'ye uyumu için uyum programları da yürütmektedir. Kamp dışında barınmakta olan Suriyeli nüfusa yönelik psiko-sosyal destek, yönlendirme, koruma ve eğitim hizmetleri sağlanması hedeflenmiştir. Bu kapsamda 21 geçici barınma merkezinde, kentlerde 8 toplum merkezinde ve 1 çocuk merkezinde çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmektedir. 1500'ü aşkın kişinin gönüllü olarak yer aldığı bu faaliyetlerle bugüne kadar 165 binin üzerinde çocuğa ulaşılmıştır. 2018 yılına kadar toplum merkezi sayısının 18'e ulaşması hedeflenmektedir.

Kızılay'ın Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile yaptığı protokol uyarınca, geri gönderme merkezinde bulunan kişilere gıda ve gıda dışı yardımlar yapılmaktadır. Bunun yanı sıra, geri

²⁰ 2018 yılı itibariyle geçici barınma merkezi dışında Uluslararası veya Geçici Koruma altında yaşayan yabancılara Sosyal Uyum Yardımı (SUY) Programı kapsamında 201.967 Kızılay Kart dağıtılmış ve toplamda 1.175.254 yararlanıcıya 1.067.469.620,00 TL nakit transferi gerçekleştirilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

gönderme merkezlerinde yaşam şartlarını ve idari şartları değerlendirilip raporlanmakta ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile paylaşılmaktadır. Her hafta yurt çapındaki 1 kabul ve barınma ile 20 geri gönderme merkezi Kızılay uzmanları tarafından incelenmekte ve raporlar hazırlanmaktadır. Bu raporlar Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün iyileştirme çalışmalarında kullanılmaktadır. Geri gönderme merkezlerinin Kızılay tarafından işletilmesi mümkün olmakla birlikte, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa, bu hizmetin yürütülmesi için Genel Müdürlük tarafından Kızılay'a para aktarılabilmesi hükmünün konulması gerekmektedir.

Türkiye Suriyelilerin hayatını kolaylaştırmak için çok başarılı çalışmalar yapmış olsa da halen ulaşılamamış hedefler de bulunmaktadır. Özellikle çocuk ve kadınları korumaya yönelik hizmetlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Birçok kişi halen eğitim, sağlık gibi kamu hizmetlerine nasıl erişeceği bilgisine sahip değildir. Bu kişilerin doğru yönlendirilmeye ve bilgilendirilmeye ihtiyaçları bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin Suriyeli misafirlerin ülkelerine dönmesi veya dönmemesi ihtimallerine karşı uzun vadeli bir plan geliştirmesi ve uygulamaya koyması gerekmektedir. Eğitim ve istihdam konusunda istenilen noktaya gelinebilmiştir. Meslek becerisi edindirme konusunda başta İŞ-KUR tarafından olmak üzere daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir.

Kızılay'ın ve Türkiye'nin karşılaştığı sorunlardan bir tanesi yapılan yardımların ortak bir veri tabanına işlenmemesi sonucu, yapılan yardımların iç ve dış kamuoyu tarafından yeterince görülebilmesidir. Bu kapsamda Kızılay'ın, devlet kurumlarının, sivil toplum örgütlerinin ve şirketlerin yaptıkları yardımların ortak bir kayıt havuzunda toplanması gerekmektedir. Bu şekilde mükerrer yardımın önüne de geçilebilecek ve doğru hedef kitleye de ulaşılabilecektir. Bu kapsamda çalışmalar yapılmaya başlanmış; 1,3 milyon Suriyelinin aldığı yardımlar, kültürel ve ekonomik durumları, çocuklarının okula gidip gitmediği ve aşlarının yapılıp yapılmadığı kayıt altına alınmış ve bu konuda ortak bir bilgi havuzu oluşturulmuştur.

ÖZET

Kızılay tarafından Türkiye'de bulunan 3 milyondan fazla Suriyelinin ihtiyaçlarına yönelik olarak ülke alan koordinatörlüğü öncelikle Hatay'da kurulmuş, sonrasında koordinatörlük Gaziantep'e taşınmıştır. Ülke koordinatörlüğü şu anda 12 sınır kapısı, 23 geçici barınma merkezi ve 10 ilde faaliyet göstermektedir.

Bugüne kadar geçici barınma merkezlerinde yaşayan 144.096 kişiye 499.093.445,00 TL kadar gıda için harcanmak üzere para transferi yapılmıştır. Transferler Kızılay Kart adı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

verilen bir karta para yüklenmesi şeklinde yapılmakta olup, geçici barınma merkezlerinde bulunan toplam 25 markette faal olarak kullanılmaktadır.

Bugüne kadar geçici barınma merkezi dışında Uluslararası veya Geçici Koruma altında yaşayan yabancılara Sosyal Uyum Yardımı (SUY) Programı kapsamında 201.967 Kızılay Kart dağıtılmış ve toplamda 1.175.254 yararlanıcıya 1.067.469.620,00 TL nakit transferi gerçekleştirilmiştir.

Kızılay, Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF), Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Avrupa Birliği İnsani Yardım Ofisi (ECHO) işbirliği ile Türkiye’de okuyan Suriyeli çocuklar için ailelere şartlı nakit transferi yapılmaktadır. Bu kapsamda, anaokulundan ilkokul 8’inci sınıfa kadar kız çocuklarına 40 TL ve erkek çocuklarına 35 TL; ortaöğretim 9. sınıftan sonra erkek çocuklarına 50 TL ve kız çocuklarına 60 TL olmak üzere şartlı nakit transferi gerçekleştirilmektedir. Çocukların okula devamı şartıyla gerçekleşecek bu transferlerde belirlenen meblağ anneye ödenecektir. (2017 yılı Mayıs ayı itibariyle bu proje kapsamında ilk ödemeler gerçekleştirilmiştir.)

II.1.17. Suriye Türkmen Meclisi Başkanı Dr. Emin BOZOĞLAN ve Türkmenevi eski Başkanı Dr. Davut KARATAŞ

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 15/06/2017 tarihinde gerçekleştirdiği toplantısında Suriye Türkmen Meclisi Başkanı Dr. Emin BOZOĞLAN ve Türkmenevi eski Başkanı Dr. Davut KARATAŞ’ı dinlemiştir. Verilen bilgiler şu şekildedir:

Türkmenler Suriye’nin her bölgesinde yaşamakta olup, yoğunluklu olarak Halep merkez ve kuzey kırsalı Lazkiye, Bayırbucak, Hama, Humus, Golan, İdlip, Cisir eş-Şuğur, Rakka ve Tel Abyad bölgelerinde yaşamaktadırlar. Suriye’de 3 milyonu aşan sayıda Türkmen yaşamakta olup, Türkmenler ülkedeki ikinci büyük topluluktur. Suriye’de bulunan Araplar, Türkmenler, Kürtler ve Asuriler ve diğer tüm gruplar bin yılı aşkın zamandır kardeşlik hukuku çerçevesinde yaşamaktadırlar. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı Devletinden ayrılan Suriye, 24 yıl Fransız mandası altında, 10 yıl Suriye Cumhuriyeti tarafından ve son 60 yıldır da Suriye Arap Cumhuriyeti tarafından yönetilmiştir. Son 50 yılda Baas rejiminin ve özellikle 1970-2000 yılları arasında Suriye’yi yöneten Hafız Esad’ın halk kitlelerini ötekileştirici politikaları, toplumsal ve siyasi baskısı 2011 yılında patlamaya neden olmuş ve devamında Suriye iç savaşına yol açmıştır. Savaş başladığından beri yarım milyonun üzerinde insan hayatını kaybetmiş, 10 milyondan fazla insan iç ve dış göçe maruz kalmıştır. Yüzbinlerce çocuk öksüz ve yetim kalmıştır. Özellikle Babandro, Zara, Hacerül Esved gibi bölgelerde de

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

etnik temizlik yapılmış, tapu ve nüfus kayıtları bilinçli olarak yok edilerek ülkenin demografisi büyük ölçüde tahrip edilmiştir. Suriye'nin milli serveti heba olmuş, ülkenin altyapısı ve tüm sistemleri yok olmuştur.

Suriye Türkmenleri iç savaşta en ağır bedeli ödeyen topluluk olmuştur. Binlerce insan şehit olmuş ve topraklarını terk etmek zorunda kalmıştır. Şam'ın güney kırsalında, Hama ve Humus'ta bulunan Türkmenler rejimin baskısına ve saldırısına uğramaktadır. Bu insanlar iç göçe zorlanmakta ve bu şekilde bölgenin demografisi değiştirilmektedir. Abluka altında olan bu bölgelere insani yardım ulaştırılması rejim ve destekçileri tarafından engellenmektedir. Rejimin hapishanelerinde muhalif oldukları gerekçesiyle 250 bin civarında tutuklu bulunmaktadır ve bu kişiler sistematik olarak işkence görmektedirler. Hapishanelerde bugüne kadar ölen insan sayısı 18 bine ulaşmıştır.

Astana görüşmeleri ile mutabakata varılan ateşkes sonrasında ilan edilen çatışmasızlık bölgelerinde, mutabakatın ihlal edildiği durumlarda Rusya, Türkiye ve İran yeterli ölçüde yaptırım uygulamamaktadır. Suriye'nin kuzeyinde, özellikle sınıra yakın bölgelerde, Türkmenler de dahil olmak üzere bölge halkının evlerine PYD ve YPG tarafından el konulmakta; el konulan evler askeri lojistik merkezi olarak kullanılmakta; Türkmenler sudan bahanelerle tutuklanmakta, tehdit edilmekte ve zorla askere alınmaktadırlar. Rejim, rejim destekçisi örgütler ve terör örgütleri Türkmenleri her zaman için Türkiye ajanı olmakla suçlamaktadırlar. Savaş öncesinde var olan bu bakış açısı, savaş sonrasında da devam etmektedir.

Türkiye'de faaliyet gösteren Batı kaynaklı bazı sivil toplum kuruluşları, teröre destek vermekte ve sığınmacı Suriyeli aileleri ve çocuklarını istismar etmektedir. Bu tür kuruluşlar yardım yapılacağı vaadiyle Suriyelilerin kimlik bilgilerini istihbari amaçlarla toplamaktadırlar. Özellikle Türkiye'de çalışma izni yakın zamanda iptal edilmiş olan Mercy Corps Derneği, aralarında Türkmenlerin de olduğu birçok kişiden, belli bir maaş ve Batı ülkelerine gitmek için vize kolaylığı sağlama vaadiyle, çeşitli istihbari bilgiler toplamışlardır. Bunu üzerinde adı geçen derneğin Türkiye'de çalışma izni iptal edilmiştir. Bu dernek 2012 yılından beri Çobanbey'de çalışma yürütmüş ve özellikle Suriye'de Kürtlerin yoğun olduğu Afrin bölgesinde çalışmalarını yoğunlaştırmış bir yapılanmadır.

Türkmenlerin yoğun olarak yaşadığı Bayırbucak'a yakın bölgelerde Suriye'deki adı Mukaveme Şabiye olan DHKP-C terör örgütü eğitim faaliyetlerini yürütmekte ve Türkmenlere

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

tehdit oluşturmaktadır. Bayırbucak bölgesi ağırlıklı olarak Suriye rejiminin kontrolünde olmakla birlikte, 5-6 köy Türkmenlerin kontrolindedir. Bu bölgede kendisini Türkiye'ye müzahir hissedenden 1400-1700 arası Türkmen yaşamaktadır.

Türkiye'de yaşayan Türkmenlerden ekonomik durumu iyi olmayanların hepsinin geçici barınma merkezlerine yerleştirilmesi gerekmektedir. Çadır kentlerin konteynır kentlere ve mümkün olduğu ölçüde kalıcı konutlara dönüştürülmesi yerinde olacaktır. Türkmenlerin kalıcı konutlara yerleştirilmesi ekonomik ve toplumsal hayata katılmalarını kolaylaştıracaktır. Geçici barınma merkezlerinde kalan yaşlı, kimsesiz, kanser hastası, zihinsel ve bedensel engelli bireylerin oluşturulacak özel bir bakım merkezine yerleştirilmesi gerekmektedir. Geçici barınma merkezleri yerine TOKİ eliyle kalıcı konutlar yapılmaya başlanmış olsa da bu sürecin hızlandırılması lazımdır. Geçici barınma merkezlerinde çalışan kamu personeli ve özel idari personelin insan merkezli, göçmen psikolojisinden anlayan kişilerden seçilmesi ve personele bu konuda gerekli eğitimin verilmesi önem arz etmektedir.

Türkmenler arasında beyin göçünün önüne geçilebilmesi için diploma denkliği sorununa çözüm getirilmeli; özellikle Türkmenlerin çifte vatandaş olması yahut Türkiye içerisinde özel bir statüye kavuşturulması gerekmektedir. Suriye Türkmen Meclisi, Suriye'de güven sağlandığı ölçüde Türkmenlerin kendi topraklarına dönmelerini desteklemektedir. Gelecekte kurulacak Suriye'de Türkmenlerin garantörünün Türkiye Cumhuriyeti olması Türkmenlerin bekası için büyük önem arz etmektedir.

Suriye'de özellikle Şam kırsalı, Hama ve Humus'taki abluka sivillerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasına ve yardımların ulaşmasına engel olmaktadır. Türkiye'nin bu ablukayı kaldırmak için inisiyatif alması ve Suriye içindeki zorunlu göçü durdurmak için çalışması gerekmektedir. Fırat Kalkanı Operasyonu ile temizlenen bölgelere gidenler Türkiye'ye geri dönememektedirler. Bunun sebebi bu bölgelerin temizlenmiş ve tehlike arz etmiyor oluşudur. Ancak bu insanlara Türkiye'ye giriş çıkış izninin verilmesi, Suriye'ye geri dönüşlerini kolaylaştıracaktır. Türkmenlere yapılan yardımların devlet koordinasyonunda ve mümkünse devlet eliyle ulaştırılması önemlidir.

2014 yılında Irak'ta bulunan Telafer kasabasının DEAŞ tarafından saldırıya uğraması ve alınması sonrasında, kasabada bulunan 500 bin Türkmenin bir kısmı göç etmek zorunda kalmıştır. Telafer nüfusunun yarısı Şii, yarısı Sünni Türkmen olup; Şii Türkmenler güneye, Şii bölgesine, Necef-Kerbela-Balad bölgesine göç etmiş; Sünni Türkmenler ise kaçak yollardan

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Türkiye'ye gelmeye başlamışlardır. Daha önce Ankara'ya yerleşmiş olan akrabalarının yanına gelen çok sayıda Türkmen bulunmaktadır. Ağırlıklı olarak eğitimli bir topluluktur. Ancak Ankara'da göçmen nüfusu yeterli orana ulaştı denilerek, Türkmenlerin bir kısmı başka illere gönderilmeye çalışılmaktadır. Türkiye, Suriye'den gelenlerin aksine Irak'tan gelen Türkmen göçünün önüne geçmeye çalışmaktadır. Musul, Kerkük ve Telafer bölgesi Türkiye'nin güvenliği açısından önemli olduğu için, Türkiye bu bölgelerdeki demografik yapının bozulmasını istememektedir.

Ankara'da Irak'tan gelen 8760 aile ve 60 bin civarında Türkmen bulunmaktadır. Irak'tan gelen Türkmenlerin Türkiye'de statü sorunları bulunmaktadır. Türkiye Suriye'den gelenlere geçici koruma statüsü verirken, Irak'tan gelen Türkmenlere Birleşmiş Milletlerin sağladığı kimlikler verilmektedir. Türkiye'de bulunan Irak Türkmenleri uluslararası koruma başvurusu yapmış kişi statüsündedirler. Bu durumda, bu statüye sahip olup Irak'a giden bir Türkmenin Türkiye'ye 5 yıl boyunca girmesi mümkün olmamaktadır. Telafer'de DEAŞ hakimiyetini sürdürmekte olup, kasabaya girmek mümkün değildir. Musul en son operasyonlarla yaşanılmaz bir yer haline gelmiştir. Kerkük'te Kürt yönetiminin baskısı mevcuttur ve referandum yapılması beklenmektedir. Kerkük'te demografik bir değişiklik arzu edilmektedir. Bütün bunlardan dolayı Irak Türkmenleri için Türkiye'de kalabilmek çok önemlidir. Türkiye'de bulunan Irak Türkmenleri arasında 40 civarında uzman doktor ve 200 civarında röntgen teknisyeni, laboratuvar teknisyeni gibi sağlıkçı bulunmaktadır. Bu kişiler belli oranlarda hastanelerde çalışsalar da, kendi sağlık merkezlerini açmak istemektedirler. Ancak bu sağlıkçıların diploma denklikleri olmadığı için çalışmaları çok zor olmaktadır. Başka ülkelere gitmek zorunda kalan uzman doktorlar bulunmaktadır. Bu doktorlara muayenehane açma izni verilmesi gerekmektedir. Ayrıca Irak Türkmenlerine geçici koruma statüsü verilmediği için, hastanede yatılı olarak kalan hastaların ilaç masrafları devlet tarafından karşılanırken, evinde tedavisi devam eden hastaların ilaç masrafları karşılanmamaktadır.

Irak Türkmenlerinin eğitimle ilgili sıkıntıları da bulunmaktadır. Türkiye'de okuyan Türkmen öğrenciler derslere misafir öğrenci olarak katılabilmektedirler. Derslere katılıp, sınavları geçseler dahi sınıf atlayamamakta ve en nihayetinde diploma alamamaktadırlar. Üniversite eğitimlerini yarıda bırakmış olan öğrencilerin, Türkiye'de ilgili fakülteye devam hakları bulunmamaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ÖZET

Suriye Türkmenleri iç savaşta en ağır bedeli ödeyen topluluk olmuştur. Binlerce insan şehit olmuş ve topraklarını terk etmek zorunda kalmıştır. Şam'ın güney kırsalında, Hama ve Humus'ta bulunan Türkmenler rejimin baskısına ve saldırısına uğramaktadır. Bu insanlar iç göçe zorlanmakta ve bu şekilde bölgenin demografisi değiştirilmektedir. Abluka altında olan bu bölgelere insani yardım ulaştırılması rejim ve destekçileri tarafından engellenmektedir. Türkiye'de yaşayan Suriyeli Türkmenlerden ekonomik durumu iyi olmayanların hepsinin geçici barınma merkezlerine yerleştirilmesi gerekmektedir. Çadır kentlerin konteynir kentlere ve mümkün olduğu ölçüde kalıcı konutlara dönüştürülmesi yerinde olacaktır. Türkmenlerin kalıcı konutlara yerleştirilmesi ekonomik ve toplumsal hayata katılmalarını kolaylaştıracaktır.

Türkiye'de Irak'tan gelen ve ağırlıklı olarak Ankara'ya yerleşmiş 8760 aile ve 60 bin civarında Irak Türkmeni bulunmaktadır. Irak'tan gelen Türkmenlerin Türkiye'de statü sorunları bulunmaktadır. Suriye ve Irak Türkmenleri tarafından çifte vatandaşlık talep edilmektedir.

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU**

**ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İNCELEME ZİYARETLERİ**

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. İNCELEME ZİYARETLERİ

III.1.1.Yabancılar İletişim Merkezinde Gerçekleştirilen İnceleme

Mülteci Hakları Alt Komisyonu, 07.04.2016 tarihinde Ankara'da bulunan İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yabancılar Çağrı Merkezine (YİMER-Alo 157) inceleme ziyareti gerçekleştirmiştir. İncelemeye, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı İstanbul Milletvekili Mustafa YENEROĞLU, Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Antalya Milletvekili Atay USLU, Ankara Milletvekili Şenal SARIHAN, Konya Milletvekili Leyla ŞAHİN USTA, Osmaniye Milletvekili Ruhi ERSOY, Sakarya Milletvekili Ali İhsan YAVUZ katılmış; ayrıca Yasama Uzmanı Ahmet KAYMAZ Alt Komisyona eşlik etmiştir.

Öncelikle YİMER çalışanlarının çağrı aldıkları bölümler incelenmiş, çalışma koşulları, gelen çağrılara ne şekilde cevap verildiği konularında gözlemlerde bulunulmuştur. Sonrasında, Göç İdaresi Genel Müdür Yardımcısı Salih Bıçak ve Merkezde görevli uzmanlardan bilgi alınmıştır. Verilen bilgiler şu şekildedir:

YİMER, 2005 yılının Mayıs ayında insan ticareti mağdurlarına yardım amacıyla acil iletişim hattı olarak faaliyetine başlamış olup, sonrasında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından Uluslararası Göç Örgütünden devralınmış ve hizmet ağının genişletilmesinin ardından 20 Ağustos 2015 tarihi itibarı ile Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER) adıyla hizmet vermeye başlamıştır.

Başlangıçta Türkçe, İngilizce, Arapça ve Rusça dillerinde hizmet veren YİMER'e, 1 Nisan 2016 tarihi itibarıyla Almanca ve Farsça dillerinin de eklenmesiyle 6 dilde 7 gün 24 saat kesintisiz hizmet verilmektedir.

YİMER'de, yabancıların vize, ikamet, uluslararası koruma, geçici koruma gibi konularda sordukları tüm sorulara yanıt verilmekte, aynı zamanda insan ticareti mağdurlarına yönelik ihbar ve yardım hattı olarak da hizmet verilmektedir.

YİMER'de bulunan ve çağrı karşılayan yabancı temsilcileri, yabancılara bilgi vermek dışında, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün yetki alanına giren tüm konulara ilişkin şikâyetleri karşılamakta, kayıt altına almakta, Kurumun ilgili birimlerine söz konusu şikâyetleri iletmekte ve sonucunu takip ederek geri bildirimde bulunmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Bunun dışında YİMER, acil yardıma ihtiyaç duyan yabancılara ilgili kolluk kuvvetleriyle koordineli şekilde yardım sağlamaktadır. Gereken durumlarda yabancılardan kolluk birimleriyle temasa geçebilmesi adına dolaylı olarak tercüme hizmeti de sunmaktadır.

YİMER, 20 Ağustos 2015 tarihinde 35 personel ile faaliyete geçmiş olup, 17 Eylül 2015 tarihinde yapılan ek sözleşme sonrasında 15 personel daha alınmış, 1 Nisan 2016 tarihine kadar toplam 50 personel ile hizmet verilmiştir. 1 Nisan 2016 tarihi itibarıyla personel sayısı yaklaşık 3 kat artırılmış ve 132'ye yükselmiştir.

YİMER'e tek numaradan (Alo 157) ve hem yurtiçinden hem de yurtdışından erişilebilmekte, Merkez 7/24 kesintisiz hizmet vermektedir. YİMER'e telefon dışında alternatif yollarla (dış arama, web chat, sosyal medya) ulaşmak da mümkündür. YİMER'i aramak yurt içinden ve yurt dışından ücretsizdir. YİMER, Türkiye'de bulunan veya Türkiye'ye gelmek isteyen yabancılardan doğru, hızlı ve güvenilir bilgi alabildikleri doğrudan iletişim kanalı pozisyonundadır. YİMER'de çağrı merkezi çalışanlarının yanı sıra, mevzuat uzmanı, yabancı temsilcisi, saha koordinasyon uzmanı, yazılım uzmanı, raporlama uzmanı, kalite uzmanı ve sosyal medya uzmanı pozisyonlarında çalışanlar bulunmaktadır.

YİMER'e, 2015 yılının Ağustos ayında 17.064 çağrı gelmişken, bu rakam ilerleyen süreçte hızla artmış ve 2016 yılının Mart ayında gelen çağrı sayısı 80.187'ye ulaşmış ve bugüne kadar 500 bin civarında çağrı alınmıştır. Çağrı konularının çok büyük bir bölümünü bilgi talebi oluştururken, rahatsız edici aramalar, yanlışlıkla yapılan aramalarla da karşılaşmakta, zaman zaman ihbar ve şikayetlerde de bulunmaktadır. YİMER'den talep edilen bilgilerin çok büyük bir kısmını ikamet konularına ilişkin olup (yüzde 70 civarında), sonrasında sırasıyla geçici koruma, vize, çalışma izni ve belgelere ilişkin bilgi talepleri gelmektedir. Kimlik doğrulamasının yapılması durumunda kişilere ikamet başvurusunun durumu hakkında bilgi verilmektedir. Geçici korumaya ilişkin sorular daha çok yeni kimlik kartlarının verilmesi, sağlık hizmetleri ve eğitim hizmetleri konularına ilişkindir.

Gelen aramaların çok büyük bölümü Türkçe olup, sonrasında sırasıyla Arapça, İngilizce ve Rusça dillerinde aramalar gelmektedir. Çağrılarının genellikle Türkçe olmasının nedeni yabancılardan Türk vatandaşlarının aramasıdır. Gelen aramalarda istenilen bilgi taleplerinin, yüzde 97,4'ü yabancı uzmanının (çağrıyı ilk karşılayan uzman) yönlendirmesiyle çözülmekte; şayet sorun çözülemezse mevzuat uzmanı (yüzde 1,3'ü) ve bu durumda da çözüm sağlanamazsa ise göç uzmanlarının (yüzde 1,2'si) yardımıyla çözülmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

YİMER sadece bilgi taleplerini karşılamakla kalmamakta; özellikle Ege’de mültecileri taşıyan botlarda yaşanan kazalarda YİMER’e ulaşılması durumunda Sahil Güvenlik Komutanlığı ile temasa geçilip mültecilerin kurtarılmasına destek vermektedir. Bu kapsamda, 2015 yılının Eylül ayından 2016 yılının Mart ayına kadar toplamda 6180 mülteci kurtarılmıştır. Denizde zor durumda olan mültecilerin konum tespitlerini ilerleyen dönemde mobil ağlar üzerinden doğrudan yapmak mümkün olacaktır.

YİMER’de alınan her çağrı kayıt altında tutulmakta olup, kapalı bir network üzerinden çalışma yapılmakta; konuşmalara ve kişisel bilgilere ilişkin olarak dışarıdan sisteme ulaşım imkanı bulunmamaktadır.

ÖZET

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yabancılar Çağrı Merkezine (YİMER), yabancıların vize, ikamet, uluslararası koruma, geçici koruma gibi konularda sordukları tüm sorulara yanıt verilmekte, aynı zamanda insan ticareti mağdurlarına yönelik ihbar ve yardım hattı olarak da hizmet verilmektedir. YİMER’de 6 dilde 7 gün 24 saat kesintisiz hizmet verilmektedir. YİMER’e tek numaradan (Alo 157) ve hem yurtiçinden hem de yurtdışından erişilebilmekte, Merkez 7/24 kesintisiz hizmet vermektedir. YİMER’e telefon dışında alternatif yollarla (dış arama, web chat, sosyal medya) ulaşmak da mümkündür. YİMER’i aramak yurt içinden ve yurt dışından ücretsizdir.

YİMER’e, 2015 yılının Ağustos ayında 17.064 çağrı gelmişken, bu rakam ilerleyen süreçte hızla artmış ve 2016 yılında gelen çağrı sayısı 963.513’e, 2017 yılında 1.943.377’ye ulaşmış ve bugüne kadar toplam 3.184.367 çağrı gelmiştir.

YİMER sadece bilgi taleplerini karşılamakla kalmamakta; özellikle mültecileri taşıyan botlarda yaşanan kazalarda, insan ticareti ihbarlarında, acil ve adli vakalarda YİMER 157’ye ulaşılması durumunda Sahil Güvenlik Komutanlığı, Emniyet Müdürlükleri ve Jandarma Komutanlıkları gibi kolluk kuvvetleri ve 112 ile temasa geçilip mağdurların kurtarılmasına destek vermektedir. Bu kapsamda, 2015 yılında 2.476, 2016 yılında 4.155, 2017 yılında 1.657 olmak üzere bugüne kadar toplam 8.317 mağdur kurtarılmıştır.

Denizde zor durumda olan mültecilerin konum tespitlerini ilerleyen dönemde mobil ağlar üzerinden doğrudan yapmak mümkün olacaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

III.1.2. Mardin'in Midyat İlçesinde Bulunan Geçici Barınma Merkezi İncelemesi

Mülteci Hakları Alt Komisyonu, 29 ve 30 Nisan 2016 tarihlerinde Mardin'in Midyat ilçesinde bulunan geçici barınma merkezine inceleme ziyareti gerçekleştirmiştir. İncelemeye, Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Antalya Milletvekili Atay USLU, Ankara Milletvekili Şenal SARIHAN, Kars Milletvekili Ayhan BİLGİN, Konya Milletvekili Leyla ŞAHİN USTA ve Osmaniye Milletvekili Ruhi ERSOY katılmış; ayrıca Yasama Uzmanı Ahmet KAYMAZ Alt Komisyona eşlik etmiştir.

İncelemelerde, Mardin merkezde bulunan ve Suriyeli çocukların okudukları bir okul ziyaret edilmiş; Midyat Kaymakamı Oğuzhan BİNGÖL ve diğer idari yetkililerden bilgi alınmış, Mardin'in Midyat ilçesinde bulunan geçici barınma merkezinde yerinde incelemeler yapılmış, bu merkezlerde yaşayan Suriye vatandaşlarıyla görüşmeler gerçekleştirilmiş ve barınma merkezlerindeki faaliyetler gözlemlenmiştir.

i) Geçici Barınma Merkezindeki Yetkililerle Yapılan Görüşme

Geçici barınma merkezi hakkında Midyat Kaymakamı Oğuzhan BİNGÖL ve diğer yetkililer tarafından verilen bilgiler şu şekildedir:

Midyat Geçici Barınma Merkezi yapımı çalışmalarına 10.04.2013 tarihinde başlanmış ve 19.06.2013 tarihinde hazır hale gelmiştir. Merkez iki bölümden oluşmakta olup, birinci kısımda Suriyeliler, ikinci kısımda ise Irak'tan gelen Ezidiler bulunmaktadır. Birinci kısımda 14 mahalle ve 670 çadır bulunmaktayken, ikinci kısımda 15 mahalle ve 1330 çadır bulunmaktadır. Geçici barınma merkezinde, jandarma ve Kızılay birimleri ile muhasebe hizmetleri, lojistik işlem, din hizmetleri ve tercümanlık, özel güvenlik hizmetleri, temizlik ve çevre sağlığı, itfaiye hizmetleri, kayıt kabul, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri ve spor faaliyetleri, teknik hizmetler ve ulaşım hizmetleri büroları bulunmaktadır.

Geçici barınma merkezinin kurulum ve işletim çalışmaları için bugüne kadar 75.882.879,12 TL harcama yapılmıştır. Geçici barınma merkezinin kurulum maliyeti 15.802.077,71 TL, aylık ortalama işletim maliyeti ise 1.300.000,00 TL'dir. Bugüne kadar hayırsever vatandaşlar geçici barınma merkezine 6.000.000 TL yardımda bulunmuşlardır. Geçici Barınma Merkezinde 54'ü kamu görevlisi, 201 diğer personel olmak üzere toplam 255 personel görev yapmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Geçici barınma merkezinde, Suriyeli sığınmacıların konakladığı bölümde 1453'ü kadın ve 1329'u erkek olmak üzere 2782 kişi; Iraklı sığınmacıların konakladığı bölümde ise 391'i kadın ve 450'si erkek olmak üzere 841 kişi ve geçici barınma merkezinde toplamda 3623 kişi bulunmaktadır.

Merkez kurulduktan sonra ilk süreçte yemek ihtiyacı hizmet alımı yolu ile sıcak yemek olarak karşılanmıştır. Market kurulumu ve gıda kartı uygulaması ile birlikte gıda ihtiyaçları misafirlerin kendileri tarafından karşılanmaya başlanmıştır. Gıda kartına birey başına aylık 85,00 TL yükleme yapılmaktadır. Bu uygulama ile birlikte aylık %60 oranında tasarruf sağlanmıştır.

Suriyeli çocuklar için açılan okulda Suriye uyruklu 60 gönüllü öğretmen görev yapmaktadır. 2015-2016 öğretim yılında, anasınıfında 23'ü kız, 23'ü erkek olmak üzere 46 öğrenci; ilkokulda 253'ü kız, 330'u erkek olmak üzere 583 öğrenci; ortaokulda 131'i kız, 142'si erkek olmak üzere 273 öğrenci; lisede 66'sı kız, 79'u erkek öğrenci olmak üzere 145 öğrenci öğrenim görmüştür. Toplam öğrenci sayısı 473'ü kız ve 574'ü erkek olmak 1047'dir.

Iraklı (Ezidi) çocuklar için açılan okulda Irak uyruklu 12 gönüllü öğretmen görev yapmaktadır. 2015-2016 öğretim yılında, anasınıfında 20'si kız, 10'u erkek olmak üzere 30 öğrenci; ilkokulda 35'i kız, 52'si erkek olmak üzere 87 öğrenci; ortaokulda 33'ü kız, 42'si erkek olmak üzere 75 öğrenci; lisede 2'si kız, 4'ü erkek öğrenci olmak üzere 6 öğrenci öğrenim görmüştür. Toplam öğrenci sayısı 90'ı kız ve 108'i erkek olmak 198'dir. Iraklı sığınmacıların çoğunluğu Avrupa'ya gitmek istediği için çocuklarını okula gönderme oranları düşüktür.

Geçici barınma merkezinde bulunanlar için 9 ayrı kurs bulunmakta ve 256 kursiyer bu kurslara devam etmektedir. Üniversiteye hazırlık için Türkçe kursu ile Çocuk Dostu Alanı adı altında psiko-sosyal destek eğitimi verilmektedir. Aktif olan kurslar Türkçe, Kur'an-ı Kerim, giyim, bilgisayar, nakış, kuaförlük, spor, halı dokuma ve aile eğitimi kurslarıdır.

Geçici barınma merkezinde kurulmuş olan Sahra Hastanesi'nde 7/24 çalışma sistemine göre hizmet verilmektedir. Hastanede 1 uzman hekim, 7 pratisyen hekim, 17 sağlık personeli ve Suriye uyruklu 1 uzman hekim olmak üzere toplam 26 kişi görev yapmaktadır. Bugüne kadar 99.778 kişiye poliklinik hizmeti verilmiştir. Geçici barınma merkezi mahallelerden oluşmaktadır. Her mahallenin bir muhtarı bulunmakta ve talepler muhtarlar tarafından iletilmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Geçici barınma merkezinde, 412'si Suriyeli ve 61'i Iraklı olmak üzere, 473 bebek doğmuştur. Günlük poliklinik sayısı, Suriyeliler için ortalama 50-60 civarında iken, Iraklılar için 10-15 civarındadır. Merkezde bugüne kadar yapılan aşılama sayısı 25954'tür. Merkezde kalanlardan devlet hastanelerinde ameliyat edilenlerin sayısı 671'i Suriyeli ve 302'si Iraklı olmak üzere, 992 kişidir.

Geçici barınma merkezinde ne kadar iyi hizmet verilirse verilsin, sığınmacılara sunulan yaşam 16 metrekare çadırlardan ibaret olup, geçici barınma merkezi de tel örgülerle çevrili olduğu için özgürlükleri kısıtlanmış bir şekilde yaşamaktadırlar. Bundan dolayı Suriyelilerin bir an önce topluma entegre edilmesi gerekmektedir. Birleşmiş Milletler standartlarına göre bu tür kamplarda kalma süresinin maksimum 6 ay olması gerekmektedir. Geçici barınma merkezinde uzun süre yaşayanlar dışarıdaki hayata uyum sağlama kabiliyetlerini yitirmektedirler. Midyat Geçici Barınma Merkezinde kalanlar etraflarındaki bölgeyi kendi istekleriyle ağaçlandırmışlardır. Bu tür faaliyetler, gündelik hayata adapte olmalarını sağlamaktadır.

Sığınmacılara gıda almaları için aylık olarak kişi başına verilen 85 TL yeterli olmamaktadır. Midyat'ta Suriyelilerin suç oranı yüzde 1'i bile bulmamaktadır. Midyat'ta yapılan araştırmaya göre, dilencilik yapanların hemen hemen hepsinin Türk vatandaşı olduğu ortaya çıkmıştır. Geçici barınma merkezlerinden çıkma izni 6 ay içinde 15 gün kadardır. Bu durumda Suriyelilerin geçici barınma merkezi dışında çalışmaları ve topluma entegre olmaları mümkün olmamaktadır.

Iraklı Ezidilere Türkiye devleti pozitif ayrımcılık yapmakta ve durumlarını iyileştirmek için çabalamaktadır. Ancak gerekli kamuoyu desteği alınmamakta, Ezidilere yönelik olarak sivil toplum örgütleri, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler gerekli desteği vermemektedir. Kamuoyundaki algı uluslararası camianın Ezidilere sahip çıktığı yönündedir. Ancak bu durum fiiliyatta gerçekleşmemektedir. Yardımlar ve bağışlar ağırlıklı olarak Suriyeliler için gelmekle birlikte, bu yardımlar herhangi bir ayırım yapılmaksızın Suriyeliler ve Ezdiler arasında adaletli bir şekilde bölüştürülmektedir. Ezdiler geçici koruma statüsü içinde olmadıkları için, genel uygulamaya göre ilaç alamamaktadırlar. Ancak Merkezde inisiyatif alınarak ilaçların temini yoluna gidilmektedir. Geçici koruma altına alınmayı kabul eden Ezdiler sağlık ve ilaç hizmetlerinden faydalanmaktadır ancak birçok Ezidi Avrupa'ya gitmek istediği için geçici

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

koruma statüsüne girmek istememektedirler. Ezidiler ilaca ulaşmak için yüzde 10 katılım payı ödemektedirler ancak bu meblağı ödemeleri dahi çok zor olmaktadır.

Geçici barınma merkezinden çıkış yapmak isteyen kişiler kendi rızaları ile Merkez dışına çıkabilmektedirler. İl dışına çıkışlar izne tabidir. İl göç müdürlüğünden aile birleşmesi, vize ve konsolosluk işlemleri, sağlıkla ilgili nedenlerle yahut çalışma izni kapsamında il dışına çıkma izni verilebilmektedir. İl içindeki hareketlilik ise sınırlandırılmamaktadır.

Mardin iline 2011 yılının Nisan ayından bugüne kadar 296 bin Suriyeli gelmiştir. Gelenlerin 227 bin kadarı gönüllü geri dönüş yapmış olup, 69 bin Suriyeli il genelinde yaşamakta; 8736 kişi ise geçici barınma merkezlerinde yaşamaktadır. Ancak geçici barınma merkezlerinde kalanların sayısı sürekli değişmektedir. Mardin ili genelinde Suriyeli sığınmacılar için yapılan sağlık harcamaları toplamı 44 milyon TL civarında olup, kamu kurumlarının ve sivil toplum örgütlerinin yaptıkları toplam harcama 215 milyon TL civarındadır. Midyat Geçici Barınma Merkezinin itfaiye, vidanjör ve çöp hizmetleri için belediyeden hizmet alımı yapılmakta, personel giderleri dahil AFAD tarafından belediyeye ayda 110 bin TL ödeme yapılmaktadır.

ii)Geçici Barınma Merkezinde Bulunan Suriyeli Mahalle Muhtarlarıyla Yapılan Görüşme

Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıları kabul ettiği için minnet duyguları ifade edilmiştir. Geçici barınma merkezi idaresine teşekkür edilmiş, bütün taleplerin ve ihtiyaçların yerine getirilmeye çalışıldığı söylenmiştir. Aylık kişi başı 85 TL yükleme yapılan gıda kartlarının yeterli olmadığı, fiyatların yükseldiği; çadırların yaz ve kış koşulları için yetersiz olduğu, çadırların konteynirlerle değiştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Geçici barınma merkezi dışına çıkma izinlerinin 6 ay içerisinde 15 gün olduğu ancak bu sürenin yeterli olmadığı, ayda 10 gün barınma merkezi dışına çıkış izni verilmesi gerektiği dile getirilmiştir. İl dışına çıkmak istendiği zaman, göç idaresi il müdürlüğünden izinlerin çok geç çıktığı ifade edilmiş; aile birleşmelerinin kolaylaştırılması istenmiştir. Evlenmek isteyenlerden pasaport istendiği ancak Suriye pasaportu çıkarmanın imkansızına yakın olduğu belirtilmiştir.

iii)Geçici Barınma Merkezinde bulunan Iraklı Ezidilerle Yapılan Görüşme

Türkiye Cumhuriyetinin sağladığı bütün yardımlardan ve ev sahipliğinden dolayı heyete ve geçici barınma merkezi çalışanlarına teşekkür edilmiştir. Geçici barınma merkezinde 14 Ağustos 2014'ten itibaren yerleşildiği, Midyat'tan 2785 ve Nusaybin'den 5000 kişinin geçici

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

barınma merkezine geldiği, ancak Ezidilerin çok önemli kısmının Avrupa'ya gittiği, kalan 800 kadar kişinin ise koşullar uygun olursa Avrupa'ya geçmek istediği ifade edilmiştir.

Suriyeli sığınmacıların bütün ilaçlarının karşılandığı gibi, Ezidilerin ilaçlarının da devlet tarafından karşılanması talep edilmiş; daha önce ilaçla ilgili sorun yaşamadıkları ve bu problemin yeni başladığı söylenmiş; ilaç katılım payı alınmaması talep edilmiş; kanser gibi bazı hastalıklar için gerekli olan ilaçların tedarik edilemediği belirtilmiştir. İzin alınıp Merkez dışına çıkıldığı ancak giriş için gecikildiği zaman Merkeze alınmama sorunu ifade edilmiştir. Irak'a gidildiği zaman uluslararası koruma başvurusu sonlandırıldığı için tekrar Türkiye'ye girmek istendiğinde sorun yaşandığı, Türkiye'ye girişlerin beş sene yasaklandığı söylenmiştir.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında yapılan geri kabul mutabakatı ile Avrupa Birliğinin Türkiye'den 72000 sığınmacı alacağı, ancak bunların Suriyeli olacağı, Türkiye'de Ezidi nüfusun 2000 civarında olduğu ve bu kontenjana Ezidilerin de dahil edilmesi talebi iletilmiştir.

ÖZET

Midyat geçici barınma merkezinde, Suriyeli sığınmacıların konakladığı bölümde 1453'ü kadın ve 1329'u erkek olmak üzere 2782 kişi; Iraklı sığınmacıların konakladığı bölümde ise 391'i kadın ve 450'si erkek olmak üzere 841 kişi ve geçici barınma merkezinde toplamda 3623 kişi bulunmaktadır.

Suriyeli çocuklardan 2015-2016 öğretim yılında, anasınıfında 23'ü kız, 23'ü erkek olmak üzere 46 öğrenci; ilkokulda 253'ü kız, 330'u erkek olmak üzere 583 öğrenci; ortaokulda 131'i kız, 142'si erkek olmak üzere 273 öğrenci; lisede 66'sı kız, 79'u erkek öğrenci olmak üzere 145 öğrenci öğrenim görmüştür. Toplam öğrenci sayısı 473'ü kız ve 574'ü erkek olmak 1047'dir.

Iraklı çocuklardan 2015-2016 öğretim yılında, anasınıfında 20'si kız, 10'u erkek olmak üzere 30 öğrenci; ilkokulda 35'i kız, 52'si erkek olmak üzere 87 öğrenci; ortaokulda 33'ü kız, 42'si erkek olmak üzere 75 öğrenci; lisede 2'si kız, 4'ü erkek öğrenci olmak üzere 6 öğrenci öğrenim görmüştür. Toplam öğrenci sayısı 90'ı kız ve 108'i erkek olmak 198'dir.

Geçici barınma merkezinde kurulmuş olan Sahra Hastanesi'nde 7/24 çalışma sistemine göre hizmet verilmektedir. Hastanede 1 uzman hekim, 7 pratisyen hekim, 17 sağlık personeli ve Suriye uyruklu 1 uzman hekim olmak üzere toplam 26 kişi görev yapmaktadır. Bugüne kadar 99.778 kişiye poliklinik hizmeti verilmiştir.

Geçici barınma merkezinde, 412'si Suriyeli ve 61'i Iraklı olmak üzere, 473 bebek doğmuştur. Günlük poliklinik sayısı, Suriyeliler için ortalama 50-60 civarında iken, Iraklılar için 10-15 civarındadır. Merkezde bugüne kadar yapılan aşılama sayısı 25954'tür. Merkezde kalanlardan devlet hastanelerinde ameliyat edilenlerin sayısı 671'i Suriyeli ve 302'si Iraklı olmak üzere, 992 kişidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

III.1.3. Gaziantep'in Nizip İlçesinde Bulunan Geçici Barınma Merkezinde Gerçekleştirilen İnceleme

Mülteci Hakları Alt Komisyonu, 25.05.2016 tarihinde Gaziantep'in Nizip ilçesinde bulunan geçici barınma merkezine inceleme ziyareti gerçekleştirmiştir. İncelemeye, Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Antalya Milletvekili Atay USLU, Ankara Milletvekili Şenal SARIHAN, Batman Milletvekili Ayşe ACAR BAŞARAN, Isparta Milletvekili Sait YÜCE, Konya Milletvekili Leyla ŞAHİN USTA katılmış; ayrıca Yasama Uzmanı Ahmet KAYMAZ Alt Komisyona eşlik etmiştir.

İncelemelerde Gaziantep Valisi ve diğer idari yetkililerden bilgi alınmış; Gaziantep'in Nizip ilçesinde bulunan iki geçici barınma merkezinde yerinde incelemeler yapılmış; bu merkezlerde yaşayan Suriye vatandaşlarıyla görüşmeler gerçekleştirilmiş ve barınma merkezlerindeki faaliyetler gözlemlenmiştir.

i) Gaziantep Valisi İle Gerçekleştirilen Görüşme

Gaziantep Valisi Ali YERLİKAYA ile gerçekleştirilen görüşmede, Gaziantep'te bulunan geçici barınma merkezlerinin genel durumu ve güvenliklerinin nasıl sağlandığı konularında bilgi alınmıştır. Edinilen bilgiler aşağıda özetlenmiştir:

Gaziantep ilinde 4 çadır kent ve 1 konteynır kent ile 1 geri gönderme merkezi bulunmakta olup, 46.370 Suriyeli çadır kentler ile konteynır kentte yaşamaktadır. Bu merkezler, Islahiye-1 çadır kenti (7887 kişi), Islahiye-2 çadır kenti (16.044 kişi), Karkamış çadır kenti (7133 kişi), Nizip çadır kenti (10.477 kişi) ve Nizip konteynır kentinden (4829 kişi) ibarettir. Geçici barınma merkezlerinde kalmak gönüllülük esasına dayalı olup, bu merkezlerde kalmak için zorlamada bulunulmamaktadır.

Geçici barınma merkezlerinin iç ve dış güvenliğinden sorumlu kolluk kuvveti jandarmadır. 5 geçici barınma merkezi ve 1 geri gönderme merkezinde toplamda 117 jandarma ve 696 özel güvenlik personeli hizmet vermektedir. Kamplarda bulunan ortak alanlar, yerleştirilmiş bulunan kameralar vasıtasıyla haftanın 7 günü ve günün 24 saati esasına göre takip edilmektedir.

2012 ile 2016 yılları arasında geçici barınma merkezlerinde toplamda 1057 suç ve kabahat meydana getiren olay gerçekleşmiştir. Suçları işlenme sıklığına göre asayiş bozma, kaçakçılık ve terör şeklinde sıralamak mümkündür. Gaziantep geneline bakıldığında ise, şehirde işlenen suçların %2,5 kadarı Suriye vatandaşları tarafından işlenmektedir. Geçici

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

barınma merkezleri dışında 300.000 kadar Suriyeli yaşamakta olup, Gaziantep ilinin bugünkü nüfusu 1.930.000 kişidir.

Geçici barınma merkezlerinde 2012 ve 2016 yılları arasında 12 cinsel saldırı ve taciz, 25 çocuğun cinsel istismarı ve 39 reşit olmayanla cinsel ilişki suçu meydana getiren olay gerçekleşmiştir. Cinsel şiddet içeren bu suçları işlediği tespit edilen 76 şüpheli bulunmakta olup, bu kişiler yargı mercilerine teslim edilmişlerdir. Bu olaylarda mağdur olan kişi sayısı ise 79'dur. Çocukların cinsel istismarı şüphelilerinden 1 kişi Türk uyrukludur.

Basında yer almış olan ve Islahiye-2 çadır kentinde gerçekleşen çocuğun cinsel istismarı olayı hakkında bilgi verilmiştir. Olay, 20.11.2015 günü bir özel güvenlik görevlisinin ortak alanların izlendiği kamera odasında durumu fark etmesiyle ortaya çıkmıştır. 87 yaşında olan erkek şüpheli, cumhuriyet savcısının talimatıyla sevk edildiği mahkemece tutuklanmıştır. Şüphelinin tutuklu olarak yargılaması devam etmektedir.

Valilikte gerçekleştirilen toplantıda, çocuğun cinsel istismarı olaylarının her yıl arttığı; verilen cezaların arttırılması gerekliliğinin yanı sıra, ailelere yönelik eğitimler verilmesinin bu tür olayların gerçekleşmesinde önleyici tedbir işlevi göreceği; basında yer alan haberlerde çocukların ad ve soyadlarının baş harflerinin dahi paylaşılmasının çocukları sistematik olarak mağdur ettiği, internet ortamında paylaşılan bilginin kaybolması imkansızca yakın olduğu için, mağdur çocukların haklarında yapılan haberlerle her zaman karşılaşma ve tekrar travmatize olma risklerinin olduğu; çocuğun cinsel istismarına ilişkin haberlerin çocuğun yüksek yararının gözetilerek yapılması gerektiği ve bu haberlerin veriliş tarzına ilişkin yasal düzenleme yapılması gerektiği; Suriye vatandaşlarının suça meyilliymiş gibi gösterilmelerinin toplumsal barışı bozma tehlikesi içerdiği ve bu konuda önlem alınması gerektiği tespitlerinde bulunulmuştur.

ii) Nizip Çadır Kenti ve Konteynır Kenti İncelemesi

Nizip'te bulunan çadır kent ve konteynır kentte yapılan incelemelerde yöneticilerden bilgi alınmış; okul, hastane, kurslar ve market gibi sosyal donatılar incelenmiş; Suriyeli sığınmacılarla gündelik hayatları, talepleri ve gelecekte beklenenleri odaklı temaslarda bulunulmuştur.

Nizip konteynır kentinde 2404 kadın ve 2425 erkek olmak üzere toplam 4829 sığınmacı bulunmaktadır. 908 adeti barınma ve 30 adeti sosyal amaçlı olarak kullanılan toplam 938 adet konteynır bulunmaktadır. Her bir konteynır 21 metrekare ebadında olup, 6 kişinin barınmasını

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

sağlayabilmektedir. Konteynırlarda 2 oda, 1 tuvalet/banyo bulunmaktadır. Bir konteyner içerisinde vantilatör, soba, buzdolabı, mutfak seti, elektrikli ocak ve sıcak su ihtiyacı için şofben bulunmaktadır.

Nizip çadır kentinde 5250'si kadın ve 5227'si erkek olmak üzere toplam 10.477 sığınmacı bulunmaktadır. 1531 tanesi 16 metrekare ve 342 tanesi 28 metrekare olmak üzere toplam 1873 adet çadır bulunmaktadır.

Konteynır kentte veya çadır kentte kalmada öncelik geçici barınma merkezlerine geliş tarihlerine göre verilmekle birlikte, engelli, yaşlı ve hastalara konteynır kentte öncelik tanınmaktadır.

Konteynır kentte 2 ve çadır kentte 3 tane market bulunmaktadır. Sığınmacıların ihtiyaçları kendilerine verilen karta her ay yatırılan 85 TL ile bu marketlerden yaptıkları alışverişler ile sağlanmaktadır. Marketlerdeki fiyatlar düzenli olarak kontrol edilmekte ve piyasa fiyatının üstünde satış yapılmaması sağlanmaktadır. Gıda dışında hijyenik malzemeler, kıyafetler ve diğer ihtiyaçlar AFAD, BM ve Kızılay tarafından ortaklaşa karşılanmaktadır.

Konteynır kentte 4 yatak kapasiteli bir hastane bulunmakta olup, hastanede 5 pratisyen hekim ve 3 hemşire görev yapmaktadır. Çadır kentte ise 5 yataklı bir hastane bulunmakta olup, 6 pratisyen hekim ve 2 hemşire görev yapmaktadır. Uzman doktora gözükmeye gereken hastaların sevki bu hastanelerden yapılmaktadır. 7/24 görev yapan tam teşekküllü bir ambulans da verilen sağlık hizmetinin parçasıdır.

Konteynır kentte okul öncesi, ilköğretim ve lise eğitimi verilmektedir. Burada yer alan okullarda 263'si okul öncesi, 1313'i ilköğretim, 235'si lise, ve 25'i TÖMER dil kursu olmak üzere toplam 1836 kişiye eğitim verilmektedir. Konteynır kentte eğitim almış olan 39 öğrenci üniversiteye yerleşmeye hak kazanmıştır. Üniversitede okuyan öğrencilere ayda 600 TL burs verilmektedir. Çadır kentte ise 260 okul öncesi, 3488 ilköğretim ve 702 lise öğrencisi bulunmaktadır. Konteynır kentteki okullarda 17 Türk, 98 gönüllü Suriyeli öğretmen olmak üzere toplam 115 öğretmen görev yapmaktadır. Çadır kentteki okullarda ise 8 Türk öğretmen ve 165 gönüllü Suriyeli öğretmen olmak üzere 173 öğretmen görev yapmaktadır. Barınma merkezlerinde eğitime katılım oranı %100 olup, engelli ve kronik hasta çocuklar için özel sınıflar açılmıştır.

Geçici barınma merkezlerinin güvenliği jandarma ve özel güvenlik tarafından sağlanmakta olup, ortak alanlar 7/24 esasına göre kameralar ile izlenmektedir. Olası yangınlara

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

karşı 7/24 esasına göre çalışmakta olan itfaiye personeli ve itfaiye araçları bulunmaktadır. Barınma merkezlerinde, kanalizasyon, içme suyu ve elektrik tesisatında meydana gelen arızalar, Teknik Hizmet Bürosu tarafından giderilmekte, ihtiyaç duyulması halinde Gaziantep AFAD'dan teknik destek alınmaktadır.

Konteynır kentte ve çadır kentte psiko-sosyal destek amaçlı 2 adet, sosyal etkinlik (tiyatro, konferans, toplantı) amaçlı 2 adet donanımlı salon bulunmakta olup; bilgisayar, kuaförlük, halıcılık, mozaik kursları, el sanatları ve dekoratif ev tekstili kursları bulunmaktadır.

Barınma merkezlerinde 8 adet mescit bulunmaktadır. Barınma merkezlerinde vefat edenlerin cenazeleri yakınlarının isteği doğrultusunda, ya Gaziantep'te bulunan mezarlıklara defnedilmekte ya da defnin Suriye'de olması isteniyorsa, defnedilmek istenen yere en yakın sınır kapısının sıfır noktasına kadar nakliye hizmeti verilmektedir.

Geçici barınma merkezleri mahalleler şeklinde yapılandırılmış olup, her mahallenin seçilmiş bir muhtarı, kadın temsilcisi ve eğitim temsilcisi bulunmaktadır. Geçici barınma merkezlerinde bulunan mahallelerde incelemelerde bulunulmuş, yaşayanların gündelik hayatları konusunda bilgi alınmıştır. Çadır kentte yapılan incelemelerde mahallelerin kadın temsilcileri ile bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Yapılan toplantıda temsilciler barınma merkezinde verilen hizmetten memnun olduklarını, koşulların iyileşmesi durumunda ülkelerine dönmek istediklerini, çocuklara verilen eğitim hizmetinin kendilerini memnun ettiğini belirtmişler; yetişkin kadınlara verilen okuma yazma kursunun çok faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. Çocuk istismarlarına ilişkin olarak ise, zaman zaman Suriyeli çocukların kendi aralarında bu tür olayların gerçekleştiğini gözlemlediklerini; bu tür olayların daha çok gündüz vakti ve ortak alanlarda gerçekleştiğini ifade etmişler; bu tür olayları gördükleri zaman kamp yönetimini uyardıklarını ve kamp yönetiminin bu konuda duyarlı olduğunu söylemişlerdir. Basında çıkan çocuk istismarı olaylarına ilişkin olarak ise, onların da konuyu gazetelerden öğrendiklerini ve konu hakkında kamuya mal olan dışında bir bilgileri olmadığı belirtmişlerdir.

ÖZET

Gaziantep ilinde 4 çadır kent ve 1 konteynır kent ile 1 geri gönderme merkezi bulunmakta olup, 46.370 Suriyeli çadır kentler ile konteynır kentte yaşamaktadır. Bu merkezler, İslahiye-1 çadır kenti (7887 kişi), İslahiye-2 çadır kenti (16.044 kişi), Karkamış çadır kenti (7133 kişi), Nizip çadır kenti (10.477 kişi) ve Nizip konteynır kentinden (4829 kişi) ibarettir. Geçici barınma merkezlerinde kalmak gönüllülük esasına dayalı olup, bu merkezlerde kalmak için zorlamada bulunulmamaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Nizip çadır kentinde 5250'si kadın ve 5227'si erkek olmak üzere toplam 10.477 sığınmacı bulunmaktadır. 1531 tanesi 16 metrekare ve 342 tanesi 28 metrekare olmak üzere toplam 1873 adet çadır bulunmaktadır. Nizip konteynır kentinde ise 2404 kadın ve 2425 erkek olmak üzere toplam 4829 sığınmacı bulunmaktadır.

Konteynır kentte 4 yatak kapasiteli bir hastane bulunmakta olup, hastanede 5 pratisyen hekim ve 3 hemşire görev yapmaktadır. Çadır kentte ise 5 yataklı bir hastane bulunmakta olup, 6 pratisyen hekim ve 2 hemşire görev yapmaktadır. Uzman doktora gözükmeye gereken hastaların sevki bu hastanelerden yapılmaktadır. 7/24 görev yapan tam teşekküllü bir ambulans da verilen sağlık hizmetinin parçasıdır.

Konteynır kentte yer alan okullarda 263'si okul öncesi, 1313'i ilköğretim, 235'si lise ve 25'i TÖMER dil kursu olmak üzere toplam 1836 kişiye eğitim verilmektedir. Çadır kentte ise 260 okul öncesi, 3488 ilköğretim ve 702 lise öğrencisi bulunmaktadır.

III.1.4.Osmaniye'nin Cevdetiye Beldesinde Bulunan Geçici Barınma Merkezi İncelemesi

Mülteci Hakları Alt Komisyonu, 10 Haziran 2016 tarihinde Osmaniye'nin Cevdetiye Beldesinde bulunan geçici barınma merkezine inceleme ziyareti gerçekleştirmiştir. İncelemeye, Alt Komisyon Başkanı ve Antalya Milletvekili Atay USLU, Ankara Milletvekili Jülide SARIEROĞLU, Ankara Milletvekili Şenal SARIHAN, İzmir Milletvekili Zeynep ALTIOK, Kars Milletvekili Ayhan BİLGİN ve Osmaniye Milletvekili Ruhi ERSOY katılmış; ayrıca Yasama Uzmanı Ahmet KAYMAZ Alt Komisyona eşlik etmiştir.

İncelemede, Osmaniye Valisi Kerem AL ve diğer idari yetkililerden bilgi alınmış; Cevdetiye Beldesinde bulunan geçici barınma merkezinde yerinde incelemeler yapılmış, bu merkezde yaşayan Suriye vatandaşlarıyla görüşmeler gerçekleştirilmiş ve barınma merkezindeki faaliyetler gözlemlenmiştir.

i)Osmaniye Valisi ile Gerçekleştirilen Görüşme

Osmaniye Valisi Kerem AL ile gerçekleştirilen görüşmede, Osmaniye genelinde ve Cevdetiye Geçici Barınma Merkezinde yaşayan Suriyeliler hakkında bilgi alınmıştır. Edinilen bilgiler şu şekildedir:

Osmaniye'de bulunan geçici barınma merkezi 2012 yılının Temmuz ayında açılmıştır ve dört yıldır faaliyettedir. Osmaniye ilinde 41000 civarında Suriyeli bulunmaktadır. Bunlardan

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

19800 kadarı Kadirli ilçesinde bulunmaktadır. Suriye’de sürmekte olan iç savaşın daha kısa sürede sonlandırılacağı beklenirken, savaşın bitmemiş olması ülkemizde bulunan Suriyeliler için uzun vadeli planlamayı gerektirmektedir.

Osmaniye’de bulunan Suriyelilerin önemli bir kısmını Bayır Bucak Türkmenleri oluşturduğu için kentte yaşayan Suriyeliler toplumsal dokuya uyum sağlamışlardır ve bu açıdan bir problem bulunmamaktadır. Çalışma hayatında bir takım küçük problemler yaşansa da bu sorunlar kısa sürede çözülmektedir. Valilik ve sivil toplum örgütleri işbirliği ile çocuklu ve eşi bulunmayan kadınlara çeşitli yardımlar götürülmektedir. Kentte bulunan Suriyelilerin suç oranları çok düşüktür.

Devletin uzun vadeli bir planlama yapması ve Suriyelilerin topluma entegrasyonunu sağlaması gerekmektedir. Bu kapsamda TOKİ’nin Suriyelilerin yerleştirebileceği konutlar inşa etmesi düşünülebilir.

ii)Geçici Barınma Merkezindeki Yetkililerle Yapılan Görüşme

Cevdetiye’de bulunan geçici barınma merkezinde yapılan incelemelerde yöneticilerden bilgi alınmış; okul, hastane, kurslar ve market gibi sosyal donatılar incelenmiş; Suriyeli sığınmacılarla gündelik hayatları, talepleri ve gelecekte bekledikleri odaklı temaslarda bulunulmuştur. Osmaniye Valisi Kerem AL, Osmaniye Vali Yardımcısı Muammer BALCI ve diğer yetkililer tarafından verilen bilgiler şu şekildedir:

Osmaniye Geçici Barınma Merkezi 7 Eylül 2012 tarihinde hizmete açılmıştır. Merkez beş mahalleden oluşmakta olup, 10000 kişiyi barındırabilecek şekilde planlanmıştır. Merkezde toplamda 2012 çadır bulunmakta ve 9101 kişi barınmaktadır. Kalanların 4384’ü erkek, 4717’si kadın olup, büyük çoğunluğunu Bayır Bucak Türkmenleri oluşturmaktadır. Kurulmuş olan her çadırda mini buzdolabı, radyatör, vantilatör, mutfak dolabı vb. yeteri kadar yaşamsal malzeme bulunmakta olup, bütün çadırlar doludur. Su ihtiyacı, tesis içerisinde açılmış su kuyusundan karşılanmaktadır ve suyun sağlığa uygunluk denetimleri rutin olarak yapılmaktadır. Tesis içerisinde yeteri kadar lavabo, duş ünitesi, aydınlatma ve farklı amaçlı kullanılan, prefabrik üniteler (eğitim, küçük işyerleri, cami vb.) bulunmaktadır. Mahallelerde, ortak kullanım ünitelerinde 129 adet güneş enerjisi sistemi ve 172 adet elektrikli şofben faal halde kullanılmaktadır. Barınma Merkezi girişinde, misafirlerin kalabilecekleri ve akrabalarıyla görüşebilecekleri kadın ve erkek misafir üniteleri bulunmaktadır. Tesiste, atık su kanalizasyon sistemi ve kirli suların arıtılması için sekiz üniteden oluşan arıtma tesisi bulunmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Merkezde, İl Jandarma Komutanlığı Temsilciliği, İl AFAD Müdürlüğü Temsilciliği, İl Göç Müdürlüğü Temsilciliği, İl Emniyet Müdürlüğü Temsilciliği, Sağlık Hizmetleri Bürosu, Lojistik, Depo ve Dağıtım Hizmetleri Bürosu, Teknik Hizmetler Bürosu, Eğitim ve Spor Hizmetleri Bürosu, İtfaiye Hizmetleri Bürosu, Bilgi Sistemleri ve İletişim Hizmetleri Bürosu, Özel Güvenlik Hizmetleri Bürosu, Tercümanlık Hizmetleri Bürosu, Temizlik ve Çevre Sağlığı Hizmetleri Bürosu, Din Hizmetleri Bürosu, Yazı İşleri Hizmetleri Bürosu, Muhasebe ve Satın Alma Hizmetleri Bürosu, Yetişkin Kurs Hizmetleri Bürosu ve Psiko - Sosyal Hizmetler Bürosu bulunmaktadır. Merkezde kamu kurumlardan ve özel sektörden toplam 348 personel görev yapmaktadır.

Geçici barınma merkezinde kalanlarla idare arasında iletişim sağlamak ve sorunların çözümüne katkıda bulunmak için seçilmiş olan 5 mahalle muhtarı bulunmaktadır. Kadınlara ve gençlere özgü sorunların çözümüne katkıda bulunmak ve kadınlarla ilgili eğitim ve sosyal etkinlikleri gerçekleştirmek amacıyla kadın ve gençlik komiteleri oluşturulmuştur.

Barınma merkezinin güvenliği Geçici Asayiş Jandarma Karakol Komutanlığınca sağlanmaktadır. Dış güvenlik ve iç güvenlik 28 adet Jandarma personeli ve hizmet satın alma yöntemiyle çalıştırılan 100 adet özel güvenlik görevlilerince sağlanmaktadır. Merkezde 9 itfaiye personeli ve 1 adet itfaiye aracı 24 saat esasına göre görev yapmaktadır.

Merkezde, bütün sağlık hizmetleri Konaklama Tesisi Sahra Hastanesi'nde verilmektedir. Sahra Hastanesinde, 3 uzman doktor (kadın doğum, çocuk ve dahiliye uzmanları), 3 acil doktoru, 1 diş hekimi ve 20 yardımcı personel olmak üzere toplamda 27 sağlık personeli görev yapmaktadır. Sahra Hastanesinde günlük ortalama 250 - 350 arasında kişinin sağlık muayenesi yapılmaktadır. Merkezde, 7 Eylül 2012 ile 08.06.2016 tarihleri arasında toplam 998 doğum olayı gerçekleşmiş olup, 159 ölüm vakası meydana gelmiştir. Sosyal ve psikolojik destek vermek amacıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından görevlendirilmiş 2 meslek elemanı bulunmaktadır.

Geçici barınma merkezinde yaşayanların ibadet ihtiyaçları, 5 adet mescitte, Osmaniye İl Müftülüğü tarafından görevlendirilen 2 din görevlisi ve konaklama tesisi içerisindeki gönüllü Suriyeli din görevlileri tarafından karşılanmaktadır.

Geçici barınma merkezinde, her bir mahallede 15 bölümü bulunan, toplam 75 adet küçük işyeri yaptırılmıştır. Merkezde yaşayanlar bu işyerlerinde berberlik, terzilik, ayakkabıcılık, telefon tamirciliği gibi işlerle uğraşmaktadırlar.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Geçici barınma merkezinde bulunanların gıda ihtiyaçları için her kişiye 2 adet gıda kartı verilmiştir. Bu kartların bir tanesine Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programınca aylık kişi başı 50 TL, diğerine ise AFAD Başkanlığınca aylık kişi başı 35 TL olmak üzere, kişi başı aylık toplam 85 TL tutarında para gıda kartlarına yüklenmektedir. Geçici barınma merkezinde bulunanlar gıda ihtiyaçlarını tesis içerisinde bulunan marketten karşılamaktadırlar.

Geçici barınma merkezinde, 277 çocuk okul öncesi eğitim, 1850 çocuk ilköğretim, 396 öğrenci lise öğrenimi görmekte olup, toplamda 109 öğretmen hizmet vermektedir. Öğrenim gören öğrencilerin 1292'si kız ve 1231'i erkek öğrenci olup, 26'sı Türk ve 86'sı Suriyeli toplam 112 öğretmen görev yapmaktadır. Tesiste kütüphane, çocuk dostu alanlar ve sportif faaliyet alanları bulunmaktadır

Merkezde, üniversite sınavına hazırlanan 57 öğrenciye TÖMER tarafından Türkçe eğitimi verilmekte ve burada 3 öğretmen görev yapmaktadır. 15 usta öğretici tarafından meslek edindirme eğitimi verilmektedir. Ailesi geçici barınma merkezinde olan toplam 182 öğrenci çeşitli üniversitelerde öğrenim görmektedir.

Geçici Barınma Merkezinde kalanlar evlenme akitlerini nüfus idarelerinde yapabilmektedirler. Kişinin medeni durumu beyanı esas alınarak belirlenmektedir. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan yeni bir genelge uyarınca Türkiye'de evlilik yapmak mümkün hale gelmiştir. Geçici Barınma Merkezinde kalan Suriyelilerden Türk vatandaşlarıyla evlenenler de olmaktadır.

Geçici Barınma Merkezi dışında çalışanlar için günlük giriş çıkışlarda problem bulunmamaktadır. Ancak gece konaklamalı çıkışlar için izin alınması gerekmektedir. AFAD genelgesi uyarınca 6 ay içerisinde en fazla 15 gün barınma merkezi dışında bulunma izni getirilmiştir.

Geçici barınma merkezinde gerçekleştirilen sunum sonrasında Osmaniye Milletvekili Ruhi ERSOY kampta yaşayanlar tarafından kendisine iletilen şikayetleri görevlilere iletmıştır. Gelen şikayetler şu şekildedir:

Çadırlar yaz sıcaklığında koku yapmakta olup, yazın çadır içerisinde kalmak mümkün değildir. Daha önce klimalı konteynırlarda dinlenmek imkanı bulunmaktaydı. Banyolar fiziki olarak yetersizdir. Kampta bulunan sağlık merkezinin acil kısmında çalışan sağlık görevlilerinin kamp sakinlerine kötü davrandıkları ve hakaret ettikleri iddiası bulunmaktadır. Doktorların bir kısmının mesaisini tam anlamıyla yerine getirmediği iddiası vardır. Aylık 85

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

TL gıda yardımı yetersiz olmakla birlikte, gıda karta aynı gün para yüklendiği için, para yüklenilen günler markette kuyruklar oluşmaktadır. Markette 2 kasiyerin sayısı olarak yetersiz olduğu, marketteki fiyatların yüksek olduğu ve son kullanma tarihi geçmiş gıdaların satıldığı iddiaları bulunmaktadır. Fiyatların yetkililerce kontrol öncesinde indirildiği, sonrasında yükseltildiği, hafta sonu çöplerin toplanmadığı, misafir giriş çıkışlarında problemlerle karşılaşıldığı iddiaları vardır. Kuru gıda ve temizlik malzemesi yardımlarının dağıtılmadığı, gelen yardımların adaletsiz dağıtıldığı, bazı mahallelerde kanalizasyon kokusu olduğu, kampta ilaçlamanın iki üç ayda bir yapıldığı, kampta bulunan çarşı içerisindeki kira yerlerinin hangi kriterlere göre kiralandığının bilinmediği ve buradan elde edilen gelirin ne şekilde harcandığının merak edildiği iletilmiştir. Bazı çadırlarda birden fazla aile barındırıldığı söylenmiştir.

Gelen şikayetlere ilişkin soruları Osmaniye Valisi Kerem AL ve Osmaniye Vali Yardımcısı Muammer BALCI cevaplandırmıştır. Yapılan açıklamalar şu şekildedir:

Geçici Barınma Merkezinde bulunan market örnek bir market niteliğinde olup, Birleşmiş Milletler yetkilileri ve Kızılay tarafından sürekli denetlenmektedir. Markette son kullanma tarihi geçmiş ürün satılmamaktadır. Sadece sebze meyve fiyatlarında piyasa koşullarına göre iniş çıkışlar olmaktadır. Markette AFAD tarafından temin edilen 3 barkod okuma cihazı olduğu için bunlar yetersiz kalmaktadır. Daha önce kullanılan konteynırlar okula, yetişkin eğitim kursuna, kütüphaneye ve ibadet yerine çevrilmiştir. Banyolar ve tuvaletlere ilişkin yapılan çalışmalar devam etmekte olup, 443 banyo ünitesi bulunmakta, sıcak su güneş enerjisi ve şofbenler vasıtasıyla sağlanmaktadır. Mecburi olarak, akraba olmak koşuluyla birden fazla aile aynı çadırda barındırılabilir. Geçici barınma merkezinde bulunanların sayısı azaldıkça, aileler ayrı çadırlara yerleştirilmektedir. Bir çadırda kalanların sayısının maksimum 7 olması gerekmektedir, bazı çadırlarda 9 kişi kalmaktadır. Doktor sayısının artırılması için çalışmalar devam etmekte olup, doktor sayısı yeterli değildir. Acil durumlarda ve başka hastaneye sevk durumlarında geçici barınma merkezi araçları ve ambulansları hastaların düzenli olarak ulaşımını sağlamaktadırlar. Sağlık merkezinde sistematik kötü muamele bulunmamaktadır ancak bazı münferit olaylar yaşandığı doğrudur. Oluşturulan çarşıdaki dükkan kiralari aylık 50 TL olup, elde edilen gelire geçici barınma merkezinin acil ihtiyaçları karşılanmaktadır. Arıtma tesisi zaman zaman içine atılan katı nesnelere dolayı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

bozulmakta olup, düzenli olarak çalışması sağlanmaktadır. Kampın ilaçlanması düzenli olarak yapılmaktadır.

ÖZET

Osmaniye Geçici Barınma Merkezinde toplamda 2012 çadır bulunmakta ve 9101 kişi barınmaktadır. Kalanların 4384'ü erkek, 4717'si kadın olup, büyük çoğunluğunu Bayır Bucak Türkmenleri oluşturmaktadır.

Merkezde, bütün sağlık hizmetleri Konaklama Tesisi Sahra Hastanesi'nde verilmektedir. Sahra Hastanesinde, 3 uzman doktor (kadın doğum, çocuk ve dahiliye uzmanları), 3 acil doktoru, 1 diş hekimi ve 20 yardımcı personel olmak üzere toplamda 27 sağlık personeli görev yapmaktadır. Sahra Hastanesinde günlük ortalama 250 - 350 arasında kişinin sağlık muayenesi yapılmaktadır. Merkezde, 7 Eylül 2012 ile 08.06.2016 tarihleri arasında toplam 998 doğum olayı gerçekleşmiş olup, 159 ölüm vakası meydana gelmiştir. Sosyal ve psikolojik destek vermek amacıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından görevlendirilmiş 2 meslek elemanı bulunmaktadır.

Geçici barınma merkezinde, 277 çocuk okul öncesi eğitim, 1850 çocuk ilköğretim, 396 öğrenci lise öğrenimi görmekte olup, toplamda 109 öğretmen hizmet vermektedir. Öğrenim gören öğrencilerin 1292'si kız ve 1231'i erkek öğrenci olup, 26'sı Türk ve 86'sı Suriyeli toplam 112 öğretmen görev yapmaktadır.

III.1.5.Almanya'nın Başkenti Berlin'de Gerçekleştirilen İncelemeler ve Yapılan Görüşmeler

1) Başlangıç

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonununun 26'ncı Yasama Dönemi 1'inci Yasama Yılı'nın 17 Aralık 2015 tarihli 2'nci toplantısında kurulmuş bulunan Mülteci Hakları Alt Komisyonu çalışmaları kapsamında ülkemizde mültecilere hizmet vermekte olan kamu kurumu temsilcilerini, mültecilere yönelik çalışmalar yürüten ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütlerini ve konuyla ilgili akademisyenleri dinlemiş; özellikle Suriyeli geçici korunanların barındırıldıkları geçici barınma merkezlerinde incelemelerde bulunmuştur. Alt Komisyon çalışmaları kapsamında, kamu kurumlarının yaptığı çalışmaları değerlendirmek, mültecilerin barındırıldığı merkezleri yerinde görmek ve Federal Almanya Parlamentosundaki muadilleri ile temaslarda bulunmak üzere 27-30 Kasım 2016 tarihleri arasında Almanya'ya inceleme ziyareti gerçekleştirmiştir.

İnceleme ziyaretini gerçekleştiren heyette, Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı ve Antalya Milletvekili Atay USLU, Osmaniye Milletvekili Ruhi ERSOY, Ankara Milletvekili Şenal SARIHAN ve Yasama Uzmanı Ahmet KAYMAZ yer almıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

2) İncelemenin Konusu ve Amacı

Mülteci Hakları Alt Komisyonunun inceleme ziyaretinin amacı, Almanya’da bulunan Suriyeli ve diğer milletlerden sığınmacıların durumlarını yerinde incelemek; Almanya’ya gelen bir sığınmacının ülkeye girişinden mülteci statüsüne geçmesine kadar geçen sürecin ne şekilde işlediğini, sığınmacıların barındırıldıkları yerlerin fiziki koşullarını gözlemlemek; Almanya’nın geçmişten gelen entegrasyon tecrübesinin günümüzün sığınmacı akınına cevap verip veremediğinin tespitini yapmak; sığınmacılara ve mültecilere ilişkin çalışmalar yürüten bürokratlar, düşünce kuruluşu temsilcileri ve milletvekilleri ile görüş alışverişinde bulunarak, Türkiye’nin Almanya’dan ve Avrupa Birliğinden beklentilerini bu muhataplara iletmeğdir.

3) İncelemede Uygulanan Yöntem

Mülteci Hakları Alt Komisyonu Almanya incelemesinde öncelikle, Almanya’da sığınmacı ve mültecilerle ilgili çalışma yürütmekte olan İçişleri Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı bürokratları, mülteciler konusunda çalışma yürütmenin yanı sıra Türkiye-Almanya ve Türkiye-Avrupa Birliği konularında çalışmalar yapan Almanya’nın önde gelen düşünce kuruluşları, mülteci hakları konusunda çalışmalar yürüten federal milletvekilleri, Almanya-Türkiye Dostluk Grubuna mensup federal milletvekilleri ile görüşmeler yapmayı yöntem olarak benimsemiştir.

Alt Komisyonun incelemesi için benimsemiş olduğu diğer yöntem ise, sığınmacı ve mültecilerin barındırıldıkları mülteci yurtlarını ziyaret edilmesi, yurtlarda kalan sığınmacılarla temas edilmesi, mülteci yurtlarının fiziksel koşullarının incelenerek ne tür hizmetler verildiğinin gözlemlenmesi, mülteci yurdu yöneticilerinin ve çalışanlarından yurtlarda kalanlar hakkında bilgi alınması yöntemidir.

4) Konuya İlişkin Gerçekleştirilen Temaslar Ve Yapılan İncelemeler

i) Almanya İçişleri Bakanlığı Göç ve Mültecilerden Sorumlu Müsteşar Yardımcısı Norbert SEİTZ ile Gerçekleştirilen Görüşme

Heyet ilk görüşmesini Almanya İçişleri Bakanlığı Göç ve Mültecilerden Sorumlu Müsteşar Yardımcısı Norbert SEİTZ ile gerçekleştirmiştir. Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay USLU tarafından Alt Komisyonun çalışmaları hakkında bilgi verilmiş; aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

- Türkiye 2 milyon 750 bini Suriyeli olmak üzere 3 milyondan fazla sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Bunlardan 250 bin kadarı Türkiye’de bulunan 25 geçici barınma merkezinde, kalanları ise çeşitli şehirlerde yaşamaktadır.
- Bu dönemde yaşanan daha önce görülmeyen yeni bir göç dalgasıdır. Suriye’de 7 milyon insan ülkesini terk etmiş ve 600 bin Suriyeli hayatını kaybetmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Avrupa ülkeleri arasında mülteci yükünü üstlenen ülkelerin başında Almanya bulunmaktadır. Almanya göç ve entegrasyon politikalarını uzun yıllardır uygulamaktadır ve bu konuda tecrübelidir.
- Akdeniz dünyanın en büyük mezarlığı haline gelmiştir. Mülteci göçünden kaynaklı yükün paylaşımı konusunda Avrupa devletleri yeteri kadar çaba harcamamakta, bu konuda inisiyatif almamaktadırlar. Ancak mülteci göçünün büyüklüğü göz önüne alındığı zaman, dünyada artık sınırların ortadan kalktığından bahsetmek mümkündür. Mülteci sorunu, tek tek devletlerin sorunu olmaktan çıkmıştır. Bütün ülkelerin ortak bir şekilde inisiyatif geliştirmesi gerekmektedir. Mülteci Hakları Alt Komisyonunun ziyaret amacı da geliştirilecek ortak inisiyatiflerin nasıl şekilleneceği konusunda görüş alış verişinde bulunmaktır.

Almanya İçişleri Bakanlığı Göç ve Mültecilerden Sorumlu Müsteşar Yardımcısı Norbert SEİTZ aşağıdaki görüşleri ifade etmiştir:

- Mülteci sorunu artık tüm dünyayı ilgilendirmektedir ve sorumluluk ortaktır. Şimdiye kadar göç sorununa yaklaşımda İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişen ve uygulamada olan bir gelenek takip ediliyordu. Ancak günümüzde gerçekleşen eskiye bezemeyen farklı bir göç dalgasıdır.
- Almanya’da mültecilerin aile birleşmesi ve çalışma hakları bulunmaktadır. Göçmenlerin Almanya’yı tercih etmelerinin başlıca sebebi budur. Almanya son 3 yıldır sadece Suriye’den değil, Afrika gibi istikrarsızlığın yoğun olduğu bölgelerden göç almaktadır.
- Ayrıca daha iyi hayat şartlarında yaşamak isteyen insanlar da Almanya’ya göç etmektedirler. Özellikle 2015 yılının ilk 6 ayında Batı Balkan ülkelerinden, sığınmacı statüsünde değerlendirilemeyecek pek çok kişi Almanya’ya göç etmiştir.
- Ülkeler için, göç arttığı müddetçe uyum politikaları eskiye oranla daha fazla önem kazanmaktadır. 2015 yılında gerçekleşen göçler göz önüne alındığında, Almanya da dahil olmak üzere bir çok Avrupa devletinin daha fazla göçmen alması mümkün gözükmemektedir. Ancak göç kabulü belli bir süre boyunca ve belli bir sayıya kadar devam edebilir. Sonuç olarak, göçün gerçekleştiği kriz bölgelerinde normalleşmenin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu normalleşmenin ise ne şekilde ve ne zaman gerçekleşeceğine ilişkin ise tahmin yürütülemediği için, Avrupa devletleri göçmen kabulünde çekingen davranmaktadırlar.
- 2015 senesinde Almanya’ya her gün 10 binin üzerinde sığınmacı gelmiştir. 1 yıl içerisinde 1 milyon sığınmacı alan Almanya bu konuda kendi sınırlarına ulaşmıştır.
- Avrupa Birliğinde mülteci sorunun ne şekilde çözülebileceği üzerine çeşitli yaklaşımlar tartışılmaktadır. Bu yaklaşımlar, mülteciler için Avrupa Birliğinin ortak bir sistem/mekanizma oluşturması; sığınmacıların ülkelere eşit sayıda dağıtılması; Avrupa Birliğinde mülteci olarak kalamayacak kişiler için gerekirse mahkemeler üzerinden çözüm aranması olarak özetlenebilir.
- Türkiye ile Yunanistan arasında işlerlik gösteren Geri Kabul Mutabakatı oldukça olumlu bir ilerlemedir. Ayrıca Avrupa Birliğinin Akdeniz üzerinden gelen mülteciler için İtalya’ya da yardımcı olması gerekmektedir. Avrupa ülkeleri ve Türkiye’nin

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

önceliklerinden bir tanesi, daha fazla ölüm gerçekleşmemesi için göç yollarının daha güvenli olmasını sağlamaktır.

- 10-15 yıl içerisinde Afrika'dan kaynaklanacak yeni bir göç dalgasına hazırlıklı olmak gerekmektedir. Afrika'da nüfus patlaması yaşanmakta olup, insanlar daha iyi yaşam koşulları için göç etme eğilimindedir. Dünya çapındaki tüm göçmenlerin yüzde 80'i daha iyi yaşam için, geriye kalanı ise gerçek manada sığınma talebiyle göç etmektedirler.
- Önümüzdeki süreçte dünyanın hangi bölgesinde insani kriz ve çatışma yaşanacağı öngörülememekle beraber, böyle durumlara karşı hazırlıklı olmak, bu insanlar için buldukları bölgelerde korunaklı alanlar yaratmaya hazır olmak gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, yeni bir insani kriz veya çatışma durumunda göç gerçekleşmeden müdahalede bulunulmalı ve potansiyel göçmenler için ilgili bölgede güvenli alanlar oluşturulmalıdır.
- Tunus, Mısır, Mali gibi göç edilen bölgelere yakın ülkelerin kitlesel göçleri tek başlarına/ülke olarak kaldırmaları mümkün değildir. Bu tür ülkeler için özellikle ekonomik paylaşımı içeren ortak bir sorumluluk sisteminin geliştirilmesi gerekmektedir. Uluslararası çapta ortak sorumluluğu hedefleyen yeni bir sistem oluşturulması için Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Uluslararası Göç Örgütü nezdinde çalışmalar devam etmektedir.
- Ülkelerin göçmen kaçakçılığı yapan aktörlerle ortak mücadele etmesi gerekmektedir. Yasadışı göçle mücadelenin bir diğer ayağı da, yasadışı göç yapmış insanlara ülkelere geri gönderileceklerini ve dolayısıyla kaçakçılara boşa para verdiklerini anlatmak olacaktır.

Görüşmede Mülteci Hakları Alt Komisyonu üyesi ve Osmaniye Milletvekili Ruhi ERSOY aşağıdaki görüşleri ifade etmiştir:

- Türkiye çok farklı birçok kültürü içinde barındırmakta olup, şu anda 3 milyonun üzerinde sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Sayıları 2 milyon 750 bini geçen Suriyelilerin ülkelerine geri mi döneceği, Türkiye'de mi yaşayacakları yoksa bu konuda diğer ülkelerin yük paylaşımına gidip gitmeyeceği belirsizliğini korumaktadır.
- Milliyetçi bir partinin üyesi olmakla beraber, hiçbir parti üyesi Suriyelilerin Türkiye'de bulunmasından rahatsız değildir. Suriyelilerin sığınma talepleri insani bir çerçevede değerlendirilmiş olup, hükümetin sığınmacı politikalarında yapıcı muhalefet yürütülmüş, göçmen politikaları iç politika malzemesi yapılmamıştır.
- Almanya'da ve Avrupa'da yükselen mülteci karşıtlığı endişe vericidir. Zaman zaman güncel politik meseleler Almanya ve Türkiye arasında problem var izlenimi yaratsa da, Osmanlıdan beri süregelen gelen iki ülke arasındaki dostlukta ve ilişkide bir zedelenme söz konusu değildir.

Devamında söz alan Almanya İçişleri Bakanlığı Göç ve Mültecilerden Sorumlu Müsteşar Yardımcısı Norbert SEİTZ aşağıdaki görüşleri ifade etmiştir:

- Son zamanlarda Avrupa Birliği'nin temel ilkelerinden addedilen 'dayanışma' terimini anlamlandırmak zorlaşmıştır. Bugünlerde Avrupa halklarında yabancı olan her şeyden korku duyma duygusu yükselmektedir. Oysaki Avrupa Birliği bir değerler topluluğu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

olup, özellikle sığınmacı olarak gelenlerin yabancı karşıtlığından mağdur olmasının önüne geçilmelidir.

- Savaştan ve zulümden kaçarak Avrupa'ya gelenlerle, ekonomik göçmen olarak gelenler arasında ayırım yapılması gerekmektedir. Ekonomik nedenlerle Avrupa'ya göç edenler için yeni iş imkanları yaratılmalı yahut göçü engelleyecek şekilde geldikleri ülkelerin ekonomilerinde iyileştirmeler yapılması yoluna gidilmelidir.
- Fransa, Hollanda ve Avusturya'da yakın zamanda seçimlere gidilecek olup, göç konusu her zaman iç politika malzemesi olarak kullanılmakta, bu durum da siyasi partileri göç konusunda daha temkinli politikalar üretmeye itmektedir.
- Federal Almanya İstatistik Dairesinin kayıp çocuklar konusunda yayınladığı son istatistiklere göre Almanya genelinde 4000 civarında çocuğun kayıp olduğunun tespit edilmiştir ancak tam rakam vermek mümkün değildir. Eurodoc adında yeni bir kayıt sistemine geçilmek üzere olup, 6 yaşından büyük çocuklar için parmak izi alınan yeni bir kayıt sistemine geçilecektir. 6 yaşından küçük çocuklarda parmak izi oluşmadığı için bu şekilde kayıt yapılması mümkün olmamaktadır.
- Almanya'da çocuklar bugünkü sistem gereği 14 yaşından itibaren kayıt altına alınmaktadır. Velayet yahut vesayet altında olmayan çocuklar ilgili kamu kurumlarının sorumluluğunda bulunan merkezlerde kalmakta veya koruyucu ailelerin yanına verilmektedirler. Çocukların bakımını üstlenen koruyucu aileler devletten destek almaktadırlar. Anne babasıyla gelen sığınmacı çocuklar ise ailelerinden ayrılmamaktadırlar.

Devamında Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay USLU tarafından aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

- Bugün için dünyadaki mülteci trafiğinin büyük kısmını Suriye iç savaşından kaçanlar oluşturmaktadır. Göç hareketlerinden en olumsuz etkilenen gruplar ise kadınlar ve çocuklardır. 20 yıl öncesine kadar Suriye çok büyük sayıda göçmen barındırmaktaydı. Şimdi ise Suriyelilerin büyük kısmı göçmen pozisyonuna gelmiştir. Bu bize hepimizin bir gün mülteci olabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla mülteci sorununda daha insani yaklaşımlar geliştirilmeli ve sınırları kapatmak gibi yollara gidilmemelidir.
- Avrupa ülkelerinde yükselmekte olan aşırı sağ partilerin söylemleri, hem merkez sağ hem de merkez sol partilerin söylemlerini ve politikalarını etkilemektedir. Bu durum, mültecilerin toplumdan dışlanmalarına ve topluma entegrasyonlarının zorlaşmasına neden olmaktadır.
- Cenevre Sözleşmesi ve Türkiye-Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşması dışında, 18 Mart 2016 tarihinde Türkiye ile Avrupa Birliği arasında Geri Kabul Mutabakatı imzalanmıştır. Bu mutabakat öncesinde Ege Denizinden Yunanistan'a geçen mülteci sayısı günlük bin kişi civarındaydı. Ancak mutabakat sonrası geçişler günde sifira kadar düşmüştür. Bunun nedeni, adı geçen Mutabakat sonrası Yunanistan'a geçen mültecilerin geri gönderileceklerini biliyor olmalarıdır. Türkiye bu Mutabakat kapsamında üzerine düşen yükümlülüklerini yerine getirmiştir. Ancak külfet paylaşımı konusunda Avrupa Birliği tarafının üzerine düşeni yaptığını söylemek mümkün değildir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Avrupa Birliği, Suriyeli sığınmacılar konusunda Türkiye'nin yükünü azaltmak amacıyla vermeyi taahhüt ettiği 3 milyar Euronun küçük bir kısmını göndermiştir. Mülteci yükünün önemli bir kısmını Türkiye ile birlikte üstlenmiş olan Yunanistan ve İtalya'ya da Avrupa Birliği tarafından hak ettikleri desteğin verilmediğini gözlemlenmektedir.
- Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılar için bugüne kadar harcadığı para 25 milyar doları geçmiştir. Avrupa Birliğinden çok sınırlı yardım gelmekle birlikte, tüm Birleşmiş Milletler kuruluşlarının Suriyeliler için Türkiye'de yaptığı harcama 500 milyon dolar civarındadır.
- Avrupa genelinde mülteci meselesi iç politika malzemesi haline gelmiştir. Bu noktada bürokratların inisiyatif geliştirmesi beklenmektedir. Zira mülteci sorunu politika üstü ve insani bir sorun olarak karşımızda durmaktadır.
- Türkiye'de son 4 yılda 170 bin civarında Suriyeli bebek doğmuştur. Okul çağında 900 bin Suriyeli çocuk bulunmakta olup, bunların yarısı okullaştırılabilmektedir. 20 bin yeni öğretmen ve 20 bin yeni derslik ihtiyacı bulunmaktadır. Suriyelilere 20 milyonun üzerinde poliklinik hizmeti verilmiş olup, 1 milyon civarında ameliyat gerçekleştirilmiştir. Sağlık sistemi üzerinde baskı hissedilmeye başlanmıştır. Kilis ilinde şehrin yerli nüfusundan fazla Suriyeli bulunmaktadır. Türkiye'nin mülteci yüküyle başa çıkabilmesi için, Avrupa Birliğinin külfetin paylaşımına ciddi şekilde katkıda bulunması gerekmektedir.

Devamında söz alan Almanya İçişleri Bakanlığı Göç ve Mültecilerden Sorumlu Müsteşar Yardımcısı Norbert SEİTZ aşağıdaki görüşleri ifade etmiştir:

- Mülteci sorunu Türkiye ve Avrupa Birliği tarafından farklı şekilde yorumlanmaktadır. Ancak iki tarafından vermiş olduğu taahhütleri yerine getirmesi güven ilişkisinin kurulması için kaçınılmazdır.
- Yunanistan Avrupa Birliği tarafına vermiş olduğu sözleri yerine getirmemekte ancak sürekli olarak Avrupa Birliğinin politikalarından şikayet etmektedir.
- Almanya tarafı olduğu ikili ve çoklu uluslararası anlaşmalara sadık kalmaya devam etmektedir. Mülteci konusunda gerek Cenevre Sözleşmesine ve gerekse Almanya'nın iç hukuka tam olarak riayet edilmektedir. Almanya mülteci statüsüne dahil olan insanlara kapılarını açık tutmaktadır. Ancak mülteci statüsüne girmeyenlerin ise Almanya'da kalmasına müsaade edilmemektedir. Almanya uluslararası koruma ihtiyacı olan insanlar için tam anlamıyla sorumluluk almaktadır.
- Almanya'da bulunan Suriyelilerin yüzde 40 kadarına Cenevre Sözleşmesinin 3'üncü maddesi bağlamında mülteci statüsü verilmiş olup, geriye kalan yüzde 60 ise Cenevre Sözleşmesi gereğince ikincil koruma statüsündedirler.

Devamında Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay USLU tarafından aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

- Dünya çapındaki mülteci hareketlerini önlemenin yollarından bir tanesi kriz bölgelerinde oluşturulması gereken güvenli alanlardır. Bu kapsamda Türkiye Birleşmiş Milletlere, Suriye'de güvenli bir bölge oluşturulmasını ve savaştan kaçan sığınmacıların bu bölgede toplanılmasını önermiştir. Ancak bu öneri kabul görmemiştir. Türkiye

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

bunun üzerine savaştan kaçan Suriyeliler için açık kapı politikasını uygulamaya başlamıştır.

- Türkiye’de bulunan 3 milyona yakın Suriyelinin topluma uyumu için politikalar geliştirilmektedir. Bu kapsamda, Suriyelilere işgücü piyasasına erişebilmeleri için, buldukları ilde çalışma izni getirilmiş; Suriyeli çocukların okullaşabilmesi için büyük çaba sarf edilmiştir. Uyum politikalarının uygulanmasına eş zamanlı olarak gönüllü geri dönüş projeleri de üretilmektedir. Son zamanlarda Cumhurbaşkanının söylemleri etrafında Suriyelilere vatandaşlık verilmesi konusu kamuoyunda tartışmaya açılmıştır.
- Almanya’nın geçmişten gelen bir entegrasyon politikası bulunmaktadır. Son zamanlarda Almanya’nın entegrasyon politikalarının asimilasyon politikalarına doğru evrildiği gözlemlenmektedir. Örneğin, Evangelik Kilisesinin Suriyeli sığınmacıların din değiştirmesi koşuluyla mülteci statüsü alınmasına yardım ettiği yönünde haberler çıkmaktadır.
- Cenevre Sözleşmesi ve dünya ülkelerinin mülteci sorununa ilişkin bugüne kadar geliştirmiş olduğu pratikler artık yeterli olmamaktadır. Cenevre Sözleşmesi yerine daha kapsayıcı, günümüz göç dalgalarına cevap verebilecek ve daha bağlayıcı yeni bir uluslararası sözleşme yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Son olarak Almanya İçişleri Bakanlığı Göç ve Mültecilerden Sorumlu Müsteşar Yardımcısı Norbert SEİTZ aşağıdaki görüşleri ifade etmiştir:

- Evangelik Kilisenin bu tür yaklaşımları eskiden beri bilinen bir durumdur. Ancak din değiştirmeye yönelik pratikler detaylı bir şekilde incelenmekte ve koşullu olarak din değiştirilmesine ilişkin münferit durumlar varsa müdahale edilmektedir.
- Almanya’da yasalar önünde din ve etnik orijin farklılığı önem arz etmemektedir. Hukuk önünde herkese eşit muamele edilmekte olup, bir insanın dininin yahut etnisitesinin devlet nezdinde yahut sahip olacağı statüye herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.
- Halihazırda yürürlükte olan Cenevre Sözleşmesine devletlerin tam olarak uyması çok önemlidir. Almanya Cenevre Sözleşmesine tam olarak riayet etmekte, bu kapsamda uluslararası koruma talebi olan kişi güvenli bir üçüncü ülkeden gelmiş ise, kişi bu ülkeye geri gönderilmektedir. Hangi ülkenin güvenli üçüncü ülke olduğu ise Federal Meclis tarafından tespit edilmektedir.

ii) **Federal Meclis İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Başkanı Michael BRAND ve Beraberindeki Heyetle Gerçekleştirilen Görüşme**

Heyet ikinci görüşmesini Hristiyan Demokrat Parti Milletvekili ve İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Başkanı Michael BRAND, Sol Parti Milletvekili Ulla JELPKE ve Sosyal Demokrat Parti Milletvekili Dr. Ute Finckh KRAMER ile gerçekleştirmiştir.

Toplantıda ilk olarak söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Suriye iç savaşından kaçarak Türkiye’ye gelen Suriyeli sığınmacı sayısı 2 milyon 750 bin kişiye ulaşmıştır. Bunlardan 250 bini geçici barınma merkezlerinde yaşamakta olup, geri kalanı Türkiye’nin farklı illerinde yaşamaktadır. Geçici barınma merkezleri dışında

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

yaşayanlar kendi imkanları ile yaşamakla beraber, temel ihtiyaçlarının karşılanması için devletin üstlendiği bir çok yükümlülük bulunmaktadır.

- Türkiye’de 2 milyon 750 bini Suriyeli olmak üzere 3 milyon sığınmacı bulunmaktadır. Türkiye’de sığınmacıların toplumsal kabulü yüksek olup, şimdiye kadar ciddi bir toplumsal huzursuzluk yaşanmamıştır.
- Türkiye Suriyeli sığınmacılar için bugüne kadar 25 milyar dolar harcama yapmıştır. Avrupa Birliği ile yapılan külfet paylaşımı anlaşması uyarınca, Türkiye’ye Suriyeli sığınmacılar için harcanmak üzere verilmesi taahhüt edilen 3 milyar Euronun küçük bir kısmı gönderilmiştir. Türkiye 18 Mart Mutabakatı (Geri Kabul Mutabakatı) uyarınca verdiği taahhütleri yerine getirmiştir. Mutabakat öncesi Ege Denizinden günde binden fazla göçmen Yunanistan adalarına geçmeye çalışırken, Mutabakat sonrası bu sayı günde sıfıra kadar düşmüştür. Avrupa Birliğinin de taahhütlerini yerine getirmesi gerekmektedir.
- Türkiye’de son dört yılda 170 bin Suriyeli bebek doğmuştur. Bugüne kadar Türkiye’de bulunan Suriyeliler için 1 milyon ameliyat gerçekleştirilmiş ve 20 milyon poliklinik hizmeti verilmiştir. Sağlık sistemi üzerinde baskı oluşmaya başlamıştır.
- 900 bin Suriyeli çocuğun yarısı okullaştırılamamıştır. 20 bin yeni derslik ve 20 bin öğretmen açığı vardır. Avrupa Birliğinden aktarılacak olan para projelerin yürütülmesi süreçleri ve bürokrasi yüzünden gelememektedir.

Sonrasında söz alan İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Başkanı Michael BRAND tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Bütün dünya mülteci krizi bağlamında yeni bir sınavdan geçmektedir. Bu yılın başında İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Türkiye’yi ziyaret etmiştir. Almanya, Suriyeli sığınmacı yüküyle başa çıkabilmesi için Türkiye’ye kaynak tahsis etmektedir ve etmeye devam edecektir. Türkiye’deki Suriyelilerin yüzde 90’ı geçici barınma merkezleri dışında kendi imkanlarıyla hayatlarını sürdürmektedir.
- Avrupa Birliği Türkiye’ye Suriyeli sığınmacılar için vaat ettiği 3 milyar Euronun 676 milyon Euroluk kısmını göndermiştir. Geriye kalan kısmının henüz ödenememiş olmasının sebebi, Türkiye’nin kaynakların aktarılacağı projeleri hazırlamamış olmasıdır.

Devamında söz alan Osmaniye Milletvekili Ruhi Ersoy tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Suriye iç savaşını ve bundan kaynaklı mülteci krizini ekonomik olarak ele almak yerine, konuya insani açıdan yaklaşmak gerekmektedir. Bugün için dünyada 600 milyondan fazla insan göçmen durumundadır.
- Suriye’den kaçanlar ekonomik nedenlerle değil, ölümden kurtulmak için, dünya genelinde güvenli alanlar aramaktadırlar.
- İç savaş çıkana kadar Şam, Halep ve bütün olarak Suriye çok kültürlü, hayat standardı yüksek ve göç alan bir yerd. Ancak iç savaş sonrasında ülke işadamlarını, akademisyenlerini ve daha birçok alanda yetenekli nüfusunu kaybetmiştir. Bu insanların

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

birçoğu Türkiye'ye sığınmıştır. Türkiye-Suriye 910 kilometre olup, Suriye'de gerçekleşen en ufak hadise Türkiye'de de şiddetle hissedilmektedir.

- Türkiye'de Suriye'den gelen milyonlarca sığınmacıya öteki muamelesi yapılmamıştır. Ancak Avrupa'da mülteci/yabancı karşıtlığı yükselmekte olup, bununla mücadele edilmesi gerekmektedir. Bulunduğu ülkeye entegrasyonu sağlanamayan her mülteci ileride daha büyük huzursuzluklara neden olacaktır. Bundan dolayı entegrasyon politikalarına önem verilmeli ve yabancı karşıtlığı ile mücadele edilmelidir.
- Türkiye ve Almanya'nın tarihten gelen kader birliği bulunmaktadır. Her iki ülke de dünyadaki mülteci krizinin çözülmesi için çok önemli görevler üstlenmektedir. Suriye'nin istikrara kavuşması için güçlü ülkelerin inisiyatif alması gerekmektedir.
- Almanya'nın bütün Avrupa'yı etkileme gücü bulunmaktadır. Bu bağlamda Almanya'nın yabancı karşıtlığıyla mücadelede Avrupa kamuoyunu etkilemesini ve mültecilerin dışlanmasına karşı politikalar geliştirmesini arzu ediyoruz.
- Türkiye ve Almanya arasında zaman zaman siyasi problemler olsa da, orta ve uzun vadede işbirliğine odaklanmak önemlidir. Türkiye'nin huzurlu ve istikrarlı bir ülke olması gerek Avrupa ve gerekse bütün dünya için önem arz etmektedir.

Devamında söz alan İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu üyesi Ulla JELPKE aşağıdaki belirtilen soruları sormuştur:

- Suriye sınırının kapatılmış olduğu ve sığınmacıların Türkiye'ye giriş yapamadığına dair iddialar vardır. Bunlar doğru mudur?
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve İnsan Haklarını İzleme Örgütü Türk makamlarının kendileriyle işbirliği yapmadığını iddia etmektedirler. Bu iddialar doğru mudur?

Ulla Jelpke'nin sorularına Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu aşağıdaki cevapları vermiştir:

- Türkiye Suriye iç savaşından kaçanlar için açık kapı politikasını benimsemiştir. Dünyada başka hiçbir devlet bu seviyede açık kapı politikası uygulamamaktadır. İnsani nedenler kaynaklı olarak Suriye'den Türkiye'ye geçişler halen devam etmektedir. Sınırların insani nedenlerle kaçanlara kapatılması gibi bir durum söz konusu değildir. Türkiye-Suriye sınırında inşası devam etmekte olan duvarın yapılıyor olmasının sebebi DAESH ve PYD gibi terör örgütlerinin militanlarının Türkiye'ye girişine engel olmaktadır. Bu örgütler sadece Türkiye için tehdit değil, Avrupa için de tehdit oluşturmaktadırlar. Kaldı ki, dünyada en fazla sığınmacı almış ülkemize Suriye sınırının kapatıldığı iddiası en son sorulacak sorudur. Almanya ve Avrupa Birliği, sınırlarının kapatılması sorusunu bize değil kendine sormalıdır.
- Türkiye Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile yakın olarak çalışmaya devam etmektedir. Yüksek Komiserlik de Türkiye'nin yakın işbirliğini takdirle karşıladığını dile getirmektedir.
- Savaşın kaçmanın ne olduğunu 2. Dünya Savaşı tecrübesi nedeniyle en iyi Avrupa devletleri bilmektedir. Savaş sonrasında imzalanmış olan 1951 tarihli Cenevre

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Sözleşmesi hem iltica hem de uyum konularına ilişkin hükümler içermektedir. Ancak Sözleşme hükümleri taraf devletlerce yeterli ölçüde uygulanmamaktadır.

- Suriye 20 yıl öncesine kadar dünyanın en çok mülteci kabul eden ülkelerinden iken, bugün dünyanın en çok göç veren ülkesi konumuna gelmiştir. Bir gün herkesin mülteci olabilir. Bundan dolayı, ülkeler güvenlikçi politikalarından ve mültecilere sınırlarını kapatmaktan vaz geçmeli, açık kapı politikasını benimsemelidirler.
 - Almanya’da ve Avrupa genelinde aşırı sağ söylemler yükselmekte, mülteci aleyhtarlığı artmaktadır. Aşırı sağ partiler merkez sağ ve merkez sol partilerin söylemlerini de etkilemektedir. Hem aşırı sağ söylemleri benimseyip hem de mülteci dostu politika oluşturmak mümkün değildir.
 - Suriyeli sığınmacı yükünü en fazla Türkiye, Almanya, Yunanistan ve İtalya çekmektedir. Birçok Avrupa devleti sığınmacılara kapısını kapatmıştır. Yardım etmek istemiyorlar. Avrupa Birliği 18 Mart Mutabakatındaki külfet paylaşımı hususunda ve diğer hususlarda dürüst davranmıyor. Proje bürokrasiyle mazeretler üretiliyor. Oysa Suriyeliler için proje olarak ifade edilen çalışmalar, okul yapmak, hastane yapmaktır, dil öğretmek, bebelere, yetimlere, öksüzlere el uzatmaktır.
 - Türkiye’de Suriyeli sığınmacıların topluma uyumunun sağlanması için büyük çaba sarf edilmektedir. Suriyeli çocukların okullaşması için çalışmalar devam etmektedir. Suriyelilerin işgücü piyasasına girebilmeleri için çalışma izni getirilmiştir. Sadece Kilis’te ilin yerli nüfusundan daha fazla Suriyeli bulunmaktadır. Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin illeri de büyük sayıda Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır. Ancak bu illerde kayda değer bir toplumsal huzursuzluk yaşanmamıştır. Bu durum Türk milletinin uyum konusundaki reflekslerinin birçok millete göre daha iyi durumda olduğunu göstermektedir.
 - Almanya’nın ötekiyi/yabancıyı kabul eşiğinin düştüğü gözlemlenmektedir. Münih yakınlarında bulunan bir mülteci yurdunun etrafının duvarlarla çevrildiğine ilişkin haberler kaygı yaratmaktadır. Almanya’da 6 bin mülteci çocuğunun kaybolduğuna ilişkin haberler çıkmaktadır. Bu durum kaygı vericidir.
 - Gelen göçmenlerin din değiştirmeleri koşuluyla mülteci statüsü aldığına ilişkin çıkarımlar haberler endişe vericidir.
 - Cenevre Sözleşmesi günümüzün mülteci krizine yanıt verememektedir. Daha bağlayıcı ve günümüz koşullarına uygun yeni bir uluslararası sözleşme ihtiyacı doğmuştur.
 - İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Başkanı Michael BRAND tarafından yöneltilen Geri Kabul Mutabakatının işlerliğine ilişkin soru üzerine, Atay Uslu, Mutabakatın sağlıklı bir şekilde işlediğini, Türkiye’nin üzerine düşeni yaptığını, Ege Denizinden geçen göçmen sayısının çok büyük oranda düştüğünü ifade etmiştir.
- Devamında söz alan İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu Başkanı Michael BRAND tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:
- Kayıp çocuklar hakkında bilgi sahibi olmamakla beraber, konu İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonunu ilgilendirdiği için konu hakkında gerekli araştırma yapılacaktır. Ancak mülteci krizi ilk olarak başladığında kayıtlar doğru bir şekilde yapılamadığı için medyada yanlış bilgiler veriliyor olması olasılığı da vardır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Almanya’da din özgürlüğü bulunmaktadır. Din değiştirme kişisel bir tercih olduğu için, devletin bu konuya karışması mümkün değildir.
- Almanya’da mülteciler yüksek oranda kabul görmektedir. Mülteciler için çalışan azımsanamayacak bir gönüllü topluluğu mevcuttur. Türkiye ve Almanya’nın her alanda olduğu gibi, mülteci krizinde de beraber çalışmasında büyük fayda bulunmaktadır. Toplantıda son olarak söz alan Ankara Milletvekili Şenal Sarıhan tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Alt Komisyonun gerçekleştirdiği inceleme ziyaretinin amacı iki ülkenin deneyimlerini paylaşmaktır.
- Din değişikliği şartına bağlı olarak mültecilik statüsünün verilmesi insan haklarına aykırı ve onur kırıcı bir durumdur. Din değiştirmeye zorlandığı iddia edilen insanların hangi ülkeden geldiklerinin bir önemi yoktur. Bu durum kabul edilemez.
- Türkiye’de bulunan geçici barınma merkezlerine yapılan ziyaretlerden, Suriyelilerin neredeyse tamamının savaş sonrası ülkelere dönmek istediği sonucu çıkmaktadır. Bundan dolayı bütün devletlerin esas sorumluluğu öncelikle Suriye’de yaşanan savaş sonlandırmaktır.

iii) **Bilim ve Politika Vakfı (SWP) Temsilcileriyle Gerçekleştirilen Görüşme**

Heyet üçüncü görüşmesini Bilim ve Politika Vakfı (SWP) temsilcileriyle gerçekleştirmiştir. Görüşme, Küresel Konular Araştırma Grubundan David KIPP, AB/Avrupa Araştırma Grubundan kıdemli araştırmacı Dr. Günter SEUFERT, Bilkent Üniversitesi öğretim üyesi ve SWP araştırmacısı Dr. Ioannis GRİGORİADİS, Uluslararası Güvenlik Grubundan Binbaşı Rayk HAHNLEİN ve araştırmacı Arzu YILMAZ ile gerçekleştirilmiştir.

Toplantıda ilk olarak söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Mülteci Hakları Alt Komisyonu, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde bulunan bütün siyasi parti temsilcilerinin ortak kararıyla kurulmuştur. Yaklaşık 9 aydır çalışmakta olan Alt Komisyon, sığınmacılara hizmet götüren kamu kurumlarının temsilcilerini, konuyla ilgili çalışmalar yürüten ulusal sivil toplum örgütlerini ve uluslararası kuruluşları ve konuya ilişkin araştırmalar yapan akademisyenleri dinlemiş olup; Türkiye’nin çeşitli yerlerinde kurulmuş bulunan geçici barınma merkezlerini ziyaret etmiştir. Alt Komisyon çalışmalarının sonucunda bir rapor yayınlayacak olup, yürütme organına konu hakkında tavsiyelerde bulunacaktır. Türkiye içişiindeki çalışmalarını büyük oranda tamamlamış olan Alt Komisyon, Avrupa ülkelerinde bulunan sığınmacılara ilişkin incelemelerde bulunmak üzere ilk olarak Almanya’ya ziyaret etmiştir.

Devamında söz alan SWP Küresel Konular Araştırma Grubundan David Kipp tarafından aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Türkiye Suriye'den gelen 3 milyona yakın sığınmacıyı kabul ederek ev sahipliğini çok iyi bir şekilde göstermiştir. Bundan sonra Türkiye ve Avrupa Birliği arasında geliştirilebilecek en iyi işbirliği modeli ne olabilir?
- Avrupa Birliği ve Türkiye arasında imzalanmış olan Geri Kabul Anlaşması çok tartışma yarattı. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Türkiye'nin Geri Kabul Anlaşmasını tek taraflı olarak fesih edebileceği yönündeki söylemleri Almanya'da çok yankı uyandırdı. Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?

Devamında söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Türkiye'de 250 bini çeşitli şehirlerde kurulmuş bulunan geçici barınma merkezlerinde olmak üzere 2 milyon 750 bin Suriyeli bulunmaktadır. Kilis ilinde bulunan Suriyeli sayısı kentin yerli nüfusundan daha fazladır. Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin illerinin yüzde 30'u Suriyelidir. Türkiye'de Suriyeliler dışında 300 binden fazla sığınmacı bulunmaktadır. Halihazırda, Türkiye nüfusunun yüzde 5 kadarı sığınmacılardan oluşmaktadır. Avrupa aynı oranda mülteci kabul etmiş olsa idi, Avrupa'da 30 milyon mülteci olması gerekecekti.
- Türkiye'de yabancı düşmanlığı ve Suriyelilerin dışlanması gibi bir durum söz konusu değildir. Türk halkının uyum yeteneği çoğu millete göre oldukça yüksektir.
- Ancak Suriyeli sayısının fazla olması zaman içerisinde Türk toplumu ve devleti üzerinde baskı oluşturmaya başlamıştır. Son 4 yılda doğan Suriyeli bebek sayısı 170 bini bulmuştur. Geçen sene doğan Suriyeli bebek sayısı 55 bindir. Bu rakam İskandinav ülkelerinde bir yılda doğan bebek sayısından fazladır. Suriyeliler 20 milyon poliklinik hizmeti almış olup, toplam 1 milyon ameliyat yapılmıştır. Verilen sağlık hizmetleri göz önüne alındığında, sağlık sistemi baskı altına girmiştir.
- Türkiye'de bulunan 40.000 Suriyeli çocuk yetim ya da öksüzdür. Suriyeli çocukların yüzde 60'ının gece düzgün uyuyamadığı tespiti yapılmıştır. Bu çocuklar büyüyecek ve bu coğrafyada yaşayacaklardır.
- Türkiye Suriyeli sığınmacılar için şu ana kadar 25 milyar dolar harcama yapmıştır. 900 bin Suriyeli çocuğun yarısı okullaştırılamamıştır. Suriyeli çocukların tam olarak okullaşmasını sağlamak için 25 bin yeni derslik ve 25 bin yeni öğretmene ihtiyaç bulunmaktadır.
- Topluma entegrasyonun sağlanması ve kendi hayatlarını idame ettirebilmeleri için Suriyeliler için çalışma izni getirilmiştir. İstihdam piyasasını etkileyecek ve politik olarak alınması zor bir karar olmakla beraber, Türkiye Suriyelilere çalışma izni vermiştir.
- Kriz zamanında Ayn el-Arap'tan 3 gün içerisinde 150 bin kadar Suriyeli'nin Türkiye'ye geçişi sağlanmıştır. Gelenlerin elinde Suriye rejimi tarafından verilmiş herhangi bir belge bulunmamaktaydı. Rejim Ayn el-Arap'ta yaşayan Kürtlere kimlik kartı vermemiştir. Bu kişiler DAES'ten kaçmaktaydılar. Türkiye'nin Avrupa'nın karşılaşmadığı bu tür problemleri olmuştur.
- Türkiye coğrafyasında Avrupa'da bulunmayan uyum refleksleri bulunmaktadır. Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılar konusunda işini kolaylaştıran bu durumdur. Ancak Avrupa'da bulunan az sayıda mülteci huzursuzluk yaratmaktadır. Almanya'da aşırı sağ

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

söylemlerden etkilenen merkez sağ ve merkez sol partilerin mülteci karşıtı söylemleri kaygı uyandırmaktadır.

- Geri Kabul Anlaşması Türkiye ve Avrupa Birliği arasında 2014 yılında imzalanmış olup, 2017 yılında yürürlüğe girecektir. 18 Mart 2016 Geri Kabul Mutabakatı görüşmelerinde ile Anlaşmanın yürürlük tarihinin öne çekilmesi tartışılmıştır. Ancak Geri Kabul Mutabakatında iki tarafında da yerine getirmesi gereken yükümlülükler bulunmaktadır. Mutabakat öncesi Ege Denizinden günde bin sığınmacı geçmekteyken, Mutabakat sonrası bu rakam günde sıfır kişiye kadar düşmüştür. Avrupa Birliği tarafı 18 Mart Mutabakatı ile Türkiye’de bulunan Suriyelilere harcanmak üzere 3 milyar Euro yardımda bulunacağı sözü vermiştir. Ancak henüz 600 milyon Euro kadar yardımın gelmesi sağlanabilmiştir. Taahhüt edilen paranın Türkiye’ye bu kadar gecikmeli gelmesinde proje bürokrasisinin yavaş işlemesinin payı bulunmaktadır. Türkiye’nin eğitim, sağlık başta olmak üzere Suriyelilere ücretsiz olarak verilen hizmetler için bu yardıma ihtiyacı bulunmaktadır. Okullaştırılmayan 450 bin Suriyeli çocuğun eğitime katılabilmesi için 25 bin yeni derslik ve 25 bin yeni öğretmene ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaçların proje bürokrasisine takılmadan çok hızlı bir şekilde giderilmesi mümkündür.
- Geri Kabul Anlaşmasının geleceği, Avrupa Birliği tarafından verilen taahhütlerin yerine getirilmesine bağlıdır. Taahhütler yerine getirilmezse, Türkiye’nin Anlaşmaya bağlı kalması zor olacaktır.

Devamında söz alan AB/Avrupa Araştırma Grubundan kıdemli araştırmacı Dr. Günter Seufert tarafından aşağıdaki görüşler ve sorular dile getirilmiştir:

- SWP yayınladığı çalışmalarla Avrupa Birliğine düzenli olarak Türkiye’ye vize muafiyeti getirilmesi ve mülteciler konusundaki yardımın artırılması konusunda tavsiyede bulunmaktadır.
- Mülteci krizi konusunda Avrupa Birliği üyesi ülkelerin ortak bir politika geliştirmeleri ve hep beraber inisiyatif almaları zor görünmektedir.
- Türkiye’nin Suriye sınırı hala açık mıdır? Sığınmacıların Türkiye’ye gelebilmesi halen mümkün müdür?
- Bazı haberlerde Türkiye’nin yeni gelen Suriyeliler için vize yükümlülüğü getirdiği, geri göndermelerin başladığı, Türkiye’nin bu konuda politika değişikliğine gittiği, başka ülkelerle geri kabul anlaşmalarının yapılmasının planlandığı ve Türkiye’nin ülkesinde bulunan Suriyeli sayısında sınırlamaya gideceği iddia edilmektedir. Bu haberlerin gerçeklik payı nedir ?

Devamında söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Türkiye’nin Suriye sınırında inşa etmeye başladığı duvar Suriyeli sığınmacıların geçişini engellemek amacıyla değil; DAESH, YPG ve PYD terör örgütlerinin militanlarının Türkiye’ye girişini engellemeye yöneliktir. Suriyeli sığınmacılar için sınır kapıları açık vaziyettedir.
- Son 5 gündür Halep’te Suriyeli siviller rejim güçleri tarafından sürekli bombalanmaktadır. Halep’ten Türkiye’ye doğru gerçekleşecek olası bir akın

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

durumunda, sığınmacılar sınır kapılarından Türkiye'ye alınacaklardır. Olası göç akınına karşı 2 kamp hazırda bekletilmektedir.

- Türkiye Suriye iç savaşının başından beri Suriye'nin kuzeyinde bir güvenli bölge oluşturulmasını uluslararası camiaya teklif etmektedir. Ancak yaklaşım kabul görmemiştir. Ancak Türkiye'nin terör örgütleriyle mücadelesi sonucunda Suriye'nin kuzeyinde fiili bir güvenli bölge oluşmuştur. Örneğin, Merni kasabasında kaçanlar bu fiili güvenli bölgede barındırıldıktan sonra, kasabalarına geri dönebilmişlerdir. Türkiye'de bulunan Suriyelilerin hemen hepsi iç savaş bittikten sonra ülkelerine dönme eğilimindedirler.
- Suriyelilere vize uygulanması gibi bir durum söz konusu değildir. Ancak, üçüncü bir ülkeden Türkiye'ye hava yoluyla gelenlere vize uygulaması yapılmaktadır. Hava yoluyla gelen kişiler aile birleşmesi vb. geçerli bir sebeple geliyorlarsa kendilerine vize verilmektedir.
- Türkiye Suriyelilerin topluma entegrasyon politikalarını Avrupa tecrübesinden faydalanarak oluşturmaktadır. Entegrasyon politikaları planlanırken, Suriyelilere vatandaşlık verilmesi de tartışılmaktadır.
- Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden beri Almanya'dan, Balkanlardan, Rusya'dan ve dünyanın birçok ülkesinden gelen sığınmacılara kapılarını açmıştır. Türkiye Irak'tan gelen Ezidilere de kapılarını açmıştır. Mülteci krizlerinde Türkiye'nin temel politikası, açık kapı politikasıdır.
- Türkiye'de bulunan hiçbir siyasi parti sığınmacılar konusunda ötekileştirici bir dil kullanmamakta, yabancı düşmanlığı üzerinden politika yapmamaktadır. Sığınmacı politikalarına bütün siyasi partiler insani bir perspektiften yaklaşmaktadır.

Devamında söz alan Osmaniye Milletvekili Ruhi Ersoy tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Mülteci meselesine sadece sorun olarak yaklaşmak doğru değildir. Farklı kültürlerin karışması ve birbirlerinin eksikliklerini tamamlaması toplumlar için bir fırsattır. Avrupa tarihinin oluşumunda gerçekleşmiş olan kavimler göçü bunun en önemli göstergelerindedir.
- İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'dan kaçan birçok aydın Türkiye'ye gelmişler ve ülkemize birçok yönden katkıda bulunmuşlardır.
- Dünyada 60 milyondan fazla göçmen kendisine yaşayacak güvenli ve müreffeh bölgeler aramaktadır. Bu insanlar içerisinde dünyaya katkı sağlayabilecek ölçekte potansiyeli olanlar vardır. Ancak birçok ülkede iç politika ve dış politika birbirinin içine girdiği için, politikacılar bu potansiyeli görmek yerine, göç konusunu iç politika malzemesi olarak görmektedirler.
- Avrupa ülkelerinin birçoğunda yakın zamanda seçimler yenilecek ve siyasi partiler göç konusunu iç politika malzemesi olarak kullanacaklardır. Ancak SWP gibi düşünce kuruluşlarının göç konusuna günlük politikalarından bağımsız ve gerçekçi yaklaşımları önemlidir.
- Ekonomik olarak göç eden insanlarla, canını kurtarmak amacıyla savaştan ve zulümden kaçan insanları ayırt etmek gerekmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Devamında söz alan AB/Avrupa Araştırma Grubundan kıdemli araştırmacı Dr. Günter Seufert tarafından aşağıdaki görüşleri dile getirilmiştir:

- Mülteci konusunda Türkiye ve Almanya'nın kader birliği bulunmaktadır. Bu durum iki ülke arasında zaman zaman sorunlar yaşanmasına da neden olmaktadır. İki ülke hükümetleri arasında ortaya çıkan sorunlar halklar arasında da bazı sorunların doğmasına neden olabilmektedir.
- Avrupa Birliği'nin Geri Kabul Mutabakatı ile Türkiye'ye taahhüt ettiği 3 milyar Euronun ne kadarının Türkiye'ye geldiği konusunda, Avrupa Birliği kurumları ve Türkiye farklı rakamlar belirtmektedirler. Henüz Türkiye'ye gönderilen paranın miktarı üzerinde bile uzlaşma yokken, güven tesis edilmesi ve mülteci sorununda ortak hareket edilmesi oldukça zor olmaktadır.
- Türkiye'ye vize muafiyeti getirilmesi gerektiğini savunuyoruz. Ancak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın vize muafiyeti konusunda mültecileri siyasi baskı aracı olarak gören söylemlerini olumlu karşılamıyoruz.
- Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacılarla, mülteci statüsüne sahip kişiler aynı haklara sahip durumdadır. Bu durumda Türkiye'nin Cenevre Sözleşmesine getirmiş olduğu coğrafi çekinceyi kaldırmıyor olmasının sebebi nedir ?

Devamında söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Suriyelilere yardım için Avrupa Birliğinden Türkiye'ye aktarılan para miktarı konusunda bir çelişki bulunmamaktadır. Bu konuda iki taraf da mutabıktır. Çelişki aktarılması gereken paranın aktarılmamasındadır.
- Avrupa Birliği ve Türkiye arasındaki güven ilişkisinin zayıf olduğu konusunda haklısınız. Avrupa Birliği Türkiye'ye güvenerek taahhüt etmiş olduğu 3 milyar Euroyu aktarmalıdır. Bizim Avrupa Birliğine güvenimiz kalmadı. Türkiye bugüne kadar Suriyeli sığınmacılar için 25 milyar dolar maliyeti olmuştur.
- Avrupa Birliği tarafı taahhütlerini yerine getirmemektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan Avrupa tarafına yükümlülüklerini yerine getirmesini hatırlatma amaçlı olarak, sınırları açma yönünde bir söylemde bulunmuştur.
- Dünyada bir tek Türkiye sığınmacılar kendi ülkesinden çıkmasını diye sınırlarını korumaktadır. Türkiye sığınmacıların girişi için açık kapı politikası uygulamakta, sığınmacıların sınırlarından çıkmasını ise engellemeye çalışmaktadır. Makedonya, Finlandiya ve Macaristan sınırlarına tel örgüler çekmekte ve sığınmacıların ülkelerine girişini engellemeye çalışmaktadır.
- Avrupa ülkelerinin savaştan kaçan sığınmacılara kapılarını neden açmadıklarının sorgulanması gerekmektedir. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve insanlık ülkelerin sığınmacılara sınırlarını açmalarını gerektirmektedir. İkinci Dünya Savaşındaki mülteci krizini yaşamış olan Avrupa'nın kapılarını öncelikli olarak açması gerekmektedir.
- Türkiye'deki Suriyeliler geçici koruma statüsündedirler. Sağlık, eğitim ve istihdam piyasasına erişim açısından herhangi bir sorun yaşamamaktadırlar. Coğrafi çekince nedeniyle geçici koruma statüsünde olmayan bir başka sığınmacı grubu da şartlı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

mültecilerdir. Şartlı mülteci ile mülteci arasında ise haklar açısından bir farklılık bulunmamaktadır.

- 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ile ülkelere Sözleşmeye coğrafi çekince ile taraf olma hakkı tanınmıştır. Türkiye'nin bu çekinceyi koymuş olması, sığınmacı almayacağı manasına gelmemektedir. Dünyada en fazla sığınmacıyı barındıran ülke Türkiye'dir.

Devamında söz alan Bilkent Üniversitesi öğretim üyesi ve SWP araştırmacısı Dr. Ioannis Grigoriadis tarafından heyete aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

- Eğer şartlı mültecilerle şartlı mülteciler arasında haklar açısından fiilen bir farklılık bulunmaması, Türkiye Cenevre Sözleşmesine koymuş olduğu coğrafi çekinceyi neden kaldırmamaktadır?
- Türkiye ve Avrupa Birliği arasında imzalanmış olan Geri Kabul Anlaşmasında Yunanistan çok önemli bir pozisyonda. Türkiye-Yunanistan ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Devamında söz alan SWP araştırmacısı Arzu Yılmaz tarafından heyete aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

- Suriyeli sığınmacılar içerisinde Suriye muhalefetiyle ilişkili olanlara dair bilgi vermeniz mümkün müdür?
- Türkiye Suriyeliler için uyguladığı açık kapı politikasını Irak'ta Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgeler için uygulamamıştır. Bunun nedeni nedir?

Devamında söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki görüşler ve devamında sorular dile getirilmiştir:

- Haklar açısından mültecilerle şartlı mülteciler arasındaki farkın fiili olarak kalktığı doğru olmakla beraber, bu iki grup farklı hukuki statülerde bulunmaya devam etmektedir. Cenevre Sözleşmesine konulan coğrafi çekince kaynaklı bu durum, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyesi olmasıyla ortadan kalkacaktır. Bir başka ifadeyle, Cenevre Sözleşmesine koymuş olduğumuz coğrafi çekinceyi kaldırmamız, Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliğine bağlıdır.
- Avrupa Birliği üyesi ülkelerin 18 Mart Geri Kabul Mutabakatına uymaması ve Avrupa Birliğinin mültecilerle ilgili iç düzenlemesi olan Dublin Tüzüğüne riayet edilmiyor olması, Türkiye'yi Cenevre Sözleşmesine koyduğu çekinceyi devam ettirmeye ve temkinli davranmaya itmektedir.
- Dublin Tüzüğü, Avrupa Birliği üyesi ülkelerde bulunan mültecilerin paylaşımına ve külfetlerin paylaşımına ilişkin sorumluluklar getirmektedir. Ancak İtalya'dan diğer Birlik üyesi diğer ülkelere yerleştirilen mültecilerin sayısı hala 5000'i bulmamıştır.
- Avrupa Birliği kendi üyesi olan İtalya ve Yunanistan'ı mülteci krizinde yarı yolda bırakmıştır. Yunanistan çok sayıda mülteciye adalarda bakmaya çalışmaktadır. Bu mültecilerin hemen hepsi diğer Avrupa ülkelerine geçmeyi beklemektedirler. Mülteci Hakları Alt Komisyonu Yunanistan'ın adalarında bulunan mülteci merkezlerini yerinde incelemek için çeşitli girişimlerde bulunmuş, ancak bu talepler Yunanistan tarafından kabul görmemiştir. Bu durum, adalarda bulunan mültecilerin durumlarının çok iyi olmadığını düşündürmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Geri Kabul Mutabakatının işleyişinde Türkiye ve Yunanistan arasında bir problem gözükmemektedir.
- Türkiye Suriye'nin iç politikasına karışmayı hiç istememiştir. Ancak Suriye'de devam etmekte olan bir savaş bulunmaktadır. Türkiye Suriye'nin toprak bütünlüğünü savunmaktadır.
- Türkiye'de bulunan geçici barınma merkezlerinde gizli bir çalışma yoktur. Bu merkezlerde bulunan herhangi bir savaşçı bulunmamaktadır. Geçici koruma statüsüne alınacak kişi sınırdan geçtiği zaman ilk yapılan şey varsa silahtan arındırmadır. Sonrasında kişinin kaydı yapılmaktadır. Gelen çoğu kişinin kendisini tanıttığı resmi bir belgesi bulunmamaktadır. Gelenlerin Türkiye destekçisi ya da muhalifi olduğu yönünde de herhangi bir kayıt tutulmamaktadır.
- Gelenlerin belgeleri olmadığı için medeni hallerinin ne olduğu ispatlanamamaktadır. Türkiye kişinin beyanını yeterli sayarak, kişinin medeni halini bu şekilde kabul etmektedir.
- Türkiye yalnız bugün değil, 15 yıl öncesinde de Kuzey Irak'tan gelen sığınmacılara kapılarını açmıştı. Açık kapı politikası, can güvenliğinin olmadığı durumlarda uygulanmaktadır. Can güvenliği sorunu yoksa uluslararası kuruluşlarla beraber sınır ötesinde kamplar kurulmaktadır.
- Almanya'nın büyük bir entegrasyon tecrübesi bulunmakta. Ancak özellikle Evangelik Kilisesinin din değiştiren sığınmacılara mültecilik statüsünün verilmesi için referans olduğu yönde haberler çıkmaktadır. Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Gazetelerde Avrupa genelinde 10 bin, Almanya'da ise 6 bin mülteci çocuğun kayıp olduğuna dair haberler yayınlanmaktadır. Bu konuda son durum nedir?
- Almanya'da mülteci yurtlarında yapılan saldırıların sayısının 1000'i geçtiği ifade ediliyor. Bu saldırılar arasında Molotof kokteyli ile yapılanlar da bulunmakta. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?
- Avrupa genelinde ve Almanya'da aşırı sağ partiler yükselişe geçmiş durumdadır. Bu partilerin söylemleri merkez sağ ve merkez sol partileri de etkilemektedir. Entegrasyonu öne çıkaran söylemler yerine, dışlayıcı aşırı sağ söylemlerin yükselişini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Birçok Avrupa ülkesinin hiç mülteci kabul etmemesini, bütün külfeti diğer devletlerin üzerine bırakmaları ve Cenevre Sözleşmesinin günümüze uygun olup olmadığı konularında fikriniz nedir?

Devamında söz alan SWP Küresel Konular Araştırma Grubundan David Kipp tarafından aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

- SWP olarak sorunları politik görüşlerden etkilenmeden, gerçeğe ulaşma gayesiyle ve bağımsız bir şekilde inceliyoruz.
- Mülteci statüsüne sahip olabilmek için din değiştirmenin kolaylaştırıcı etken olduğunu söylemek mümkün değildir. Kiliseler kişinin dininden bağımsız olarak mültecilere destek sağlamaktadırlar. Devlet bütün mültecilere yardım götürememekte, eksik kalan noktaları kiliseler ve sivil toplum örgütleri tamamlamaktadırlar.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Türkiye kadar olmasa da Almanya son yıllarda 1 milyona yakın mülteciyi kabul etmiştir. Mülteci yurtlarına yönelik saldırılar derin kaygı ve üzüntü yaratmaktadır. Bu tür saldırılara karşı etkin önlemler alınmaya çalışılmaktadır.
- Gerek Almanya ve gerekse Avrupa genelinde halkın mülteci akınından kaynaklı korkuları olduğu gerçektir. Ancak bu korkular popülist akımlar tarafından istismar edilmektedir. Almanya’da seçim öncesi atmosferde uyum politikalarının ön plana çıkarıldığını söyleyebiliriz.
- Federal hükümetin genel politikası mültecileri geri göndermemek üzerine kuruludur. Ancak mülteci statüsüne sahip olamayacak, gerekli koşulları taşımayan kimseler geri gönderilmektedir.
- Mülteci meselesinde Avrupa Birliği üyesi ülkelerin birbirinden farklı politikaları bulunmakta olup, üye devletler arasında bu mesele üzerinden bir kutuplaşma mevcuttur. Almanya, Yunanistan ve İtalya mülteci meselesine çözüm üretmeye çalışırken, Avusturya başka bir kutupta yer almaktadır. Mülteci sorununun çözümü için Avrupa ülkeleri arasında yeni ittifaklara ihtiyaç bulunmaktadır.
- Almanya’ya gelen sığınmacıların kayıt altına alınması konusunda Almanya Türkiye kadar iyi bir noktada değildir. Bu konuda Türkiye’den öğreneceklerimiz bulunmaktadır.

Devamında söz alan AB/Avrupa Araştırma Grubundan kıdemli araştırmacı Dr. Günter Seufert tarafından aşağıdaki görüşleri dile getirilmiştir:

- Avrupa ülkeleri mali kriz içerisinde bulunmakta olup, buna mülteci krizi de eklenmiştir. Avrupa ülkelerinin birçok açıdan rekabet içerisinde oldukları. Avrupa Birliğinin geleceği tehlike altındadır.
- Mali kriz Avrupa’nın kuzeyindeki ve güneyindeki ülkeler arasında kutuplaşmaya neden oldu. Kuzey ülkeleri Almanya’nın tasarruf politikasını desteklerken, güney ülkeleri tasarruf politikalarına destek vermiyorlar.
- Almanya bu bölünme sonucu istemeden de olsa lider konumuna gelmiştir. Mali konularda başlayan liderlik, mülteci politikasının yönetilmesinde de kendisini göstermiştir. Almanya bu konularda kendisini lider pozisyonunda bulmakla birlikte, burayı dolduracak güce sahip değildir. Özellikle mülteci konusunda en mağdur ülkelerin başında Almanya gelmektedir.
- Avrupa Birliğinin genel sorunları arasında, Birlik kurumlarına olan güvenin azalması ve aşırı sağ, Avrupa karşıtı hareketlerin güçlenmesi gelmektedir. Bundan nasıl çıkılabileceğini öngörmek mümkün değildir.
- Türkiye ileride, sadece ulusal devletlerden ve aşırı sağcı hükümetlerden oluşan, sadece ortak pazarını korumuş bir Avrupa ile karşılaşabilir. Bundan dolayı, Türkiye ile Almanya arasındaki ikili ilişkilerin korunması elzemdir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Devamında söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Avrupa Birliği bir çıkarlar bütünü değil, değerler bütünüdür. Şayet Avrupa Birliği çıkarlardan oluşan bir bütüne dönüşürse, insanlık zor bir döneme girecektir. Avrupa'nın mültecilere sahip çıkarak bütün dünyaya örnek olması gerekmektedir.
- Paris Anlaşması ile ülkeler atmosferdeki karbon miktarı sorunu konusunda anlaşmaya varmışlardır. Daha fazla karbon üreten ülkeler daha fazla sorumluluk altına girmişlerdir. Karbon salınımı konusunda bağlayıcı anlaşmalar yapan dünya devletlerinin mülteciler konusunda da bağlayıcı anlaşmalar yapabilmeleri gerekmektedir.
- 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi günümüz mülteci krizine yanıt verememektedir. İnsani değerlere sahip çıkan ve bağlayıcılığı yüksek yeni bir sözleşmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılacak yeni bir sözleşmeyle entegrasyon politikaları ve külfet paylaşımı düzenlemelidir.

Devamında söz alan Ankara Milletvekili Şenal Sarıhan tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Mülteci sorunu çözümü esnasında yeni problemlere sebep olabiliyor. Bütün ülkeler bu konuda yanlış uygulamalar yapabiliyorlar. İnsani değerlerin ticari çıkarların korunması için gerilediği, ırkçılığın milliyetçilik adı altında yeniden türediği bir dönemdeyiz.
- Mülteci sorununun çözülebilmesi için bağlayıcılığı olan ve günümüz mülteci krizine yanıt verebilecek yeni bir uluslararası sözleşme yapılması gerekmektedir.
- İkinci Dünya Savaşında, Türkiye Almanya'dan gelen sığınmacıları, 12 Mart ve 12 Eylül dönemlerinde ise Almanya Türkiye'den gelen sığınmacıları ağırlamıştır. Mülteci sorununun çözümünde her bir insanın başlı başına bir değer olduğunun unutulmaması gerekiyor.

iv) Berlin Treskowstraße Mülteci Yurduna Gerçekleştirilen Ziyaret

Heyet dördüncü görüşmesini Berlin Treskowstraße Mülteci Yurdunda yetkililerle gerçekleştirmiş ve Yurtta incelemelerde bulunmuştur. Gerçekleştirilen görüşmede Berlin Eyaletinin Mültecilerden Sorumlu Müdüründen ve Yurt Müdüründen bilgi alınmıştır.

Gerçekleştirilen toplantıda ilk olarak söz alan Berlin Eyaletinin Mültecilerden Sorumlu Müdürü tarafından aşağıdaki bilgiler verilmiştir:

- Berlin Eyaletinde bulunan mülteci yurtlarının işletilmesi ve denetimi Berlin Belediyesi tarafından yapılmaktadır. Mülteci yurtlarının işletilmesi hayır kurumları yahut kar amacı güden kuruluşlar tarafından yapılmakta olup, gerekli bütçe Berlin Eyalet Senatosunun bütçesinden karşılanmaktadır.
- Berlin'e 2014 yılında 14 bin kadar mülteci, 2015 yılında 80 bin, 2016 yılında ise 16 bin kadar mülteci gelmiştir. Bunlar sadece iltica talebiyle Berlin'e gelmiş olanlar olup, mültecilik başvurusu yapmaktadırlar. İltica talebi dışında yaşamak amacıyla Berlin'e gelen insan sayısı yılda 40 bin kişi civarındadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Berlin'in nüfusu gelen göçlerden dolayı sürekli artmaktadır. Şu anda 3 milyon 700 bin kişi Berlin'de yaşamakta olup, bu sayı her gün artmaktadır. Nüfusun artması konut yetersizliğine neden olduğu için, yüksek kiralari ödeyemeyenler için ucuz konut ihtiyacı doğmuştur. Yüksek kiralar nedeniyle, eve çıkamamış 38 bin kişi mülteci yurtlarında yahut acilen oluşturulan barınaklarda kalmaktadır.
- Treskowstraße Mülteci Yurdu ortak konut olarak dizayn edilmiş olup, ortak mutfaklar kullanılmaktadır. Mülteciler kendi yemeklerini kendileri yapmaktadırlar. Acil barınaklarında kalanlar için mutfak imkanı bulunmamakta olup, yemek merkezler tarafından verilmekte ve ortak yatakhaneler kullanılmaktadır. Acil barınak olarak bir çok spor salonu ve kapatılan bir havaalanı kullanılmaktadır.
- Gelen mültecilerin topluma entegrasyonları, istihdam piyasasına girişleri ve eğitimlerinin doğru bir şekilde sağlanabilmesi için birincil öncelik barınmadır. Dolayısıyla yeni ve ucuz konutların inşa edilmesi önemlidir.

Devamında söz alan Berlin Treskowstraße Mülteci Yurdu Müdürü tarafından aşağıdaki bilgiler verilmiştir:

- Treskowstraße Mülteci Yurdu öncesinde işyeri olarak kullanılmakta olup, uzun yıllar boş kaldıktan sonra Berlin eyaletinin mültecilerden sorumlu dairesi tarafından mülteci yurduna dönüştürülmüştür.
- 1 Eylül 2016 tarihinde açılan yurda ilk başta 4 farklı acil barınağından gelen 400 kişi yerleştirilmiş olup, şu an için yurdun mevcudu 513 kişidir.
- Altı katlı olan yurtda daire sistemi bulunmakta olup, her dairede 2 oda ve 1 banyo bulunmaktadır. Mutfaklar ise ortaktır. Her bir dairede 4 ila 5 kişi yaşamaktadır. Mülteciler dairelere aileler şeklinde yerleştirilmeye çalışılmakla beraber, birbirini hiç tanımayan 5 kişinin bir arada kaldığı da olmaktadır. Aile olarak kalmayanlar için erkek odaları ve kadın odaları şeklinde ayrıma gidilmektedir. Merkezde 300 kişi ailesiyle beraber olan, 200 kişi ise yalnız gezen kategorisindedir.
- Mülteci yurduna yerleştirilen kişiler öncesinde spor salonunda kalmaktaydı. Spor salonunda kimler bir arada kalmışsa, yurdun odalarına yerleştirme de o şekilde yapılmıştır.
- Mülteci yurdunda kalan çocuklar okula alıştırılmaktadır. Yetişkinler ise meslek eğitimi ve dil kurslarına yönlendirilmektedirler.
- Mültecilere geçimlerini sağlayabilmeleri için Berlin Eyaletinin ilgili dairesi tarafından her ay belli bir miktar para verilmektedir. Aile için, aile reisine ayda 350 Euro verilmekte, aile büyükse bu miktar biraz daha arttırılmaktadır. Bu meblağ Alman Sosyal Yasası uyarınca ödenen işsizlik maaşına denktir.
- Berlin eyaleti tarafından ödenen yardım ilgili kişinin iltica davası devam ettiği sürece ödenmektedir. İltica davası sonuçlananlar ve teknik olarak mülteci statüsü alanlara Federal İş Bulma Ajansı tarafından ayda 350 Euroya ek olarak kira yardımı da yapılmaktadır. İltica davası olumlu sonuçlananların kiraya çıkmaları şarttır. Bu kişilerin mülteci yurtlarında kalmaları mümkün değildir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Son çıkan bir yasayla birlikte iltica başvurusu olumlu sonuçlanan aile reisine ayda 404 Euro, eşine 360 Euro ve çocuk başına 200 ila 300 Euro arası para ödenmektedir.

Devamında söz alan Berlin Eyaletinin Mültecilerden Sorumlu Müdürü tarafından aşağıdaki bilgiler verilmiştir:

- Almanya'ya gelen bütün mültecilerin yüzde 5'i Berlin'e gelmektedir. Ancak Federal Hükümetin aldığı bir karar uyarınca Moldovalı bütün mülteciler de Berlin'e yönlendirilmektedir.
- Sağlık giderleri, eğitim giderleri ve yetişkinler için mesleki eğitim giderleri eyalet bütçesinden karşılanmaktadır. Ancak özel sektörün işlettiği kurslara gitmek isteyenler bunların ücretini kendileri ödemektedirler.
- Berlin mahkemelerinde sürmekte olan 40 bine yakın iltica davası bulunmaktadır. Bu davaların sene sonuna kadar sonlandırılmasına çalışılmaktadır. Ayda 3000 ila 4000 civarı dava sonuçlanmaktadır. Ortalama bir iltica davası 4 ay içerisinde sonuçlandırılmaktadır.
- Berlin'de 150 civarında mülteci yurdu bulunmaktadır. Ancak bu yurtların büyüklükleri değişmektedir. En küçük yurttan 26 kişi kalmaktayken, 1000'den fazla kişinin kaldığı yurtlar da bulunmaktadır.

v) Berlin Marburger Straße Mülteci Yurduna Gerçekleştirilen Ziyaret

Heyet beşinci görüşmesini Berlin Marburger Straße Mülteci Yurdundaki yetkililerle gerçekleştirmiş ve Yurttan incelemelerde bulunmuştur. Gerçekleştirilen görüşmede Yurt Müdüründen aşağıdaki bilgiler alınmıştır:

- Yurt binası öncesinde huzur evi olarak kullanılmaktayken, sonrasında mülteci yurduna dönüştürülmüştür. Yurt 22 Ekim 2015'te açılmıştır. Yurdu mültecilere hazırlanmasında itfaiye, ordu, Kızıllaç ve gönüllülerden oluşan 150 insan 3 saat içerisinde yurdu kullanıma hazır hale getirmiştir. Açıldığı gün öğleden sonra ilk mülteciler gelmiştir.
- Yurttan 68 oda bulunmakta olup, her birinin ayrı banyosu bulunmaktadır. Bundan dolayı yurttan aileler kalmaktadır. Yurttan şiddete izin verilmemekte, şiddet uygulayan bir birey yurttan atılmaktadır.
- Yurt acil barınma merkezi olarak düzenlenmiş olup, gelenlerin maksimum 6 ay kalmaları, sonrasında daha uzun kalabilecekleri diğer yurtlara geçmeleri beklenmektedir. Acil barınma merkezine gelen bir kişi sonrasında diğer yurtlara transfer edilmekte, bu yurtlarda iltica davasının sonuçlanmasını beklemekte, iltica davasının da olumlu sonuçlanmasıyla kendi evine çıkması gerekmektedir.
- Berlin Marburger Straße Mülteci Yurdunda 170'i çocuk olmak üzere 330 kişi kalmaktadır. Bunlardan 160'ı Suriyeli, 40'ı Iraklı ve 90'ı Afganistanlıdır. Yurt Kızıllaç tarafından işletilmektedir.
- Yurttan şimdiye kadar bir çocuk kaçırma teşebbüsü gerçekleşmiş; bir çocuk ise kaçırıldıktan sonra istismar edilerek, öldürülmüştür. Bu tür olayların önüne geçilebilmesi için daha sıkı güvenlik önlemleri alınmaya başlanmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

vi) Federal DıŐıŐleri Bakanlığı Mülteciler, Vize ve Yabancılar Genel Müdür Yardımcısı Philipp SCHAUER ile Gerçekleştirilen Görüşme

Heyet altıncı görüşmesini Federal DıŐıŐleri Bakanlığı Mülteciler, Vize ve Yabancılar Genel Müdür Yardımcısı Philipp Schauer ile gerçekleŐirmiŐtir.

Toplantıda ilk olarak söz alan Federal DıŐıŐleri Bakanlığı Mülteciler, Vize ve Yabancılar Genel Müdür Yardımcısı Philipp Schauer tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Türkiye uzun yıllardır Almanya'nın müttefiki olup, iki ülke halkı arasında aile bağları söz konusudur. Bu kadar yakın olmak bir takım sorunları da beraberinde getirmektedir.
- Türkiye ve Avrupa Birliği arasında imzalanmış olan Geri Kabul Anlaşması, Almanya'nın mülteci politikasının temel sütunlarından birisini oluşturmaktadır.
- Avrupa Birliği kaynaklarını seferber ederek mülteci sorununun çözümleri için çabalamaktadır. Ancak Türkiye'nin mülteci meselesine ilişkin gerçekleŐtirilmek istenen projelere dair daha çok çaba sarf etmesi gerekmektedir.
- Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliğine ilişkin müzakerelerin sürdürülmesi gerektiği konusunda hem fikiriz. Vize serbestisi konusunda verdiğimiz taahhütlere bağlı kalacağız. Ancak Türkiye'nin Avrupa Birliğinin değerler sistemine daha çok uyum sağlaması gerekmektedir.
- Almanya ülkesinde bulunan Suriyelilerin aile birleŐmelerine odaklanmıŐ durumundadır. Bundan dolayı Ankara, İzmir ve İstanbul'da bulunan vize birimlerinin çalışan sayısı arttırılmıŐtır. Türkiye'de yaşayan Suriyelilerden aile birleŐme vizesine baŐvuranların talepleri işleme alınmaktadır. Ancak halihazırda Suriye'de bulunup, Türkiye'de bulunan Alman temsilciliğine aile birleŐme vizesi için baŐvuracakların Türkiye'ye giriŐlerinde sorun çıkartılmaktadır.

Devamında söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiş ve aşağıdaki sorular sorulmuştur:

- Türkiye'de kaydı yapılmış olan 2 milyon 750 bin Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. 18 Mart 2016 yılında yapılan Geri Kabul Mutabakatı çerçevesinde Türkiye sorumluluklarını yerini getirmiştir. Mutabakat öncesi Ege Denizinden günde ortalama bin kişi Yunanistan'ın adalarına geçmekte iken, Mutabakat sonrası bu sayı günde sıfıra kadar düşmüştür.
- Almanya'da iltica başvurularının yapılma Şekli nedir? Şimdiye kadar kaç başvuru yapılmıştır?
- 2011 yılından beri kaç Suriyeli mülteci statüsü ve kaç Suriyeli ikincil koruma statüsü almıştır?

Devamında söz alan Federal DıŐıŐleri Bakanlığı Mülteciler, Vize ve Yabancılar Genel Müdür Yardımcısı Philipp Schauer tarafından aşağıdaki bilgiler verilmiştir:

- Avrupa Birliği-Türkiye Geri Kabul Mutabakatı için elinizden geleni yapmış olduğunuz için müteŐekkirimiz.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Almanya 2016 yılında toplam 970 bin mülteci kabul etmiştir. 2016 yılında bu sayı 300 bin civarındadır.
- 2015 ve 2016 yıllarında Suriyeliler tarafından 450 bin, Afganistanlılar tarafından 300 bin ve Iraklılar tarafından 250 bin iltica başvurusu yapılmıştır.
- Özellikle Suriyelilerden iltica başvurusunda bulunan hiç kimse geri gönderilmemiştir. 2016 yılının Mart ayından itibaren yapılan sözlü mülakatlar neticesinde bazı Suriyelilere mülteci ve bazılarına ise ikincil koruma statüsü verilmiştir. Özellikle savaş bölgesinden gelenlere ikincil koruma statüsü verilmektedir. Başvuran Suriyelilerin yüzde 60'ına ikincil koruma statüsü verilmiştir. Bu insanların aile birleşimi yapmasına ise (ikincil koruma statüsünde olanların) 17 Mart 2018 tarihinden itibaren imkan tanınacaktır.
- Mülteci statüsünde olan Suriyeliler ise aile birleşmesi hakkında hemen faydalanabilmektedirler. Aile birleşmeleri de hesaba katıldığı zaman Almanya'da bulunan Suriyeli sayısının iki katına çıkması öngörülmektedir.
- 2015 yılında gelen Suriyelilerin yüzde 90'ına mülteci statüsü; 2016 yılında gelene Suriyelilerin ise yarısına mülteci, diğer yarısına ise ikincil koruma statüsü tanınmıştır. Devamında söz alan Osmaniye Milletvekili Ruhi Ersoy tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Türkiye'nin Suriye ile sınırı kalmamış durumdadır.
- Yaşanmakta olan savaş nedeniyle Suriyelileri sınırın ötesinde bir yerde toplayıp kontrollü olarak Türkiye'ye alma şansı olmadı. Türkiye savaştan kaçanları hızlı bir şekilde ve topluca topraklarına almak durumunda kaldı.
- Ruhi Ersoy tarafından yöneltilen Suriyelilerle ilgili ayrı bir kriz masası kurulup kurulmadığı sorusuna Philipp Schauer tarafından, böyle bir masanın kurulmadığı ancak Suriye politikası konusunda çalışan büyük bir birimin bulunduğu cevabı verilmiştir.

Devamında söz alan Federal Dışişleri Bakanlığı Mülteciler, Vize ve Yabancılar Genel Müdür Yardımcısı Philipp Schauer tarafından aşağıdaki bilgiler verilmiştir ve aşağıdaki sorular sorulmuştur:

- Almanya'ya gelen mültecilerin ülke geneline dağıtımı merkezi bir şekilde yapılmaktadır. Mülteciler öncelikle Bavyera eyaletine getirilmekte, sonrasında Almanya'da farklı bölgelere dağıtılmaktadırlar. Sonrasında mültecilerin sorumluluğu yerel yönetimlere geçmektedir.
- Almanya son mülteci krizinde 1 milyon mülteci kabul etmiştir. Diğer Avrupa ülkeleri çok az sayıda mülteci kabul etmektedir. Almanya, Türkiye ve Yunanistan'dan yeniden yerleştirme çerçevesinde mülteci kabul etmektedir.
- Ankara milletvekili Şenal Sarıhan'dan gelen Cenevre Sözleşmesinin günümüze cevap verip veremediği yönündeki soru üzerine Philipp Schauer, yeni bir sözleşme bağlanması görüşünde olmadıklarını, Birleşmiş Milletlerin çizdiği çerçevede çalışmaya devam edeceklerini ifade etmiştir.
- Asıl sorunun yasa dışı yolla gelenlerden mülteci statüsüne sahip olmayanların geri gönderilmesi konusu olduğu ifade edilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacıların topluma uyumu ne durumdadır ?
- Türkiye’de bulunan Suriyelilerin ne kadarı istihdama katılmıştır?
- Türkiye’de bulunan Suriyelilerin gelecek perspektifleri nelerdir ?

Devamında söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Türkiye’de 2 milyon 750 bini Suriyeli olmak üzere 3 milyonun üzerinde sığınmacı bulunmaktadır. 250 bin Suriyeli çeşitli illerde bulunan 25 geçici barınma merkezinde kalmaktadır. Kilis’te kendi nüfusundan fazla Suriyeli bulunmaktadır. Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin’de kent nüfuslarının üçte biri Suriyelilerden oluşmaktadır. Bu illerde kayda değer bir toplumsal huzursuzluk bulunmamakta olup, toplumsal uyum yüksektir. Türkiye’de Avrupa’da olduğunun tersine sığınmacılara yönelik toplumsal uyum yüksektir. Yabancı düşmanlığı yok seviyesindedir.
- Türkiye’de hastanelerde Suriyeliler için 1 milyon ameliyat yapılmış ve 20 milyon poliklinik hizmeti verilmiştir. Bu durum sağlık sistemi üzerinde baskı yaratmaktadır.
- Türkiye’de bulunan 900 bin Suriyeli çocuktan 450 bini okullaştırılabilmektedir. Tüm çocukların okullaşabilmesi için 25 bin yeni derslik ve 25 bin yeni öğretmene ihtiyaç bulunmaktadır.
- Türkiye’de bulunan Suriyeliler geçici koruma statüsündedir. Bu statüye sahip herkese çalışma hakkı verilmiştir. Suriyelilerin bir kısmına vatandaşlık verilmesi düşünülmektedir.
- Türkiye’de geçen sene doğan Suriyeli bebek sayısı 55 bindir. Bu sayı bir yılda Danimarka ve Finlandiya’da doğan bebek sayısından fazladır.
- Türkiye Suriyeli sığınmacılara 25 milyar dolar insani yardımda bulunmuştur. Birleşmiş Milletlerin bütün örgütlerinin yaptığı toplam yardım ise 500 milyon dolardır. Avrupa Birliği ile varılan mutabakat çerçevesinde Türkiye’ye Suriyeli sığınmacılara harcanmak üzere 3 milyar dolar taahhüt edilmiştir. Ancak bu paranın 650 milyon dolar kadarı Türkiye’ye gelmiştir. Avrupa Birliği taahhüdünü yerine getirmemektedir. Avrupa Birliğinin parayı vermek için şart olarak koyduğu projelendirmeler, Avrupa Birliğinin yavaş işleme nedeniyle gerçekleşmemektedir.
- Yapılan anketler Suriyelilerin büyük bir kısmının savaşın sonlanmasıyla beraber ülkelerine dönmek istediklerini göstermektedir. Türkiye iç savaşın başından beri uluslararası kamuoyuna Suriye’de bir güvenli bölge oluşturulmasını teklif etmektedir. Ancak bu kabul görmemiştir. Türkiye’nin terörle mücadele kapsamında güvenli hale getirdiği Suriye’deki bazı bölgelere yerel halkın göç ettiği gözlemlenmektedir.
- Suriye’den gerçekleşen göç Avrupa ve Türkiye’nin ortak problemidir. Bir yandan açık kapı politikası uygularken, sınırlarından sığınmacıların çıkmasını engelleyen tek ülke Türkiye’dir. Avrupa Birliği üyesi ülkeler ise sığınmacıların topraklarına girmemesi için, sınırlarına tel örgü örmektedirler.
- Cenevre Sözleşmesinin şartları üye her ülke tarafından yerine getirilmeli ve devletler sınırlarını mültecilere açmalıdırlar. Sığınmacıların farklı ülkelere dağıtılması ve külfet paylaşımı konusunda yeni inisiyatifler geliştirilmelidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Suriye bundan 20 yıl önce dünyanın en çok mülteci barındıran ülkelerinden birisi iken, şu anda nüfusunun büyük bölümü mülteci statüsüne gelmiştir. Bu durum herkesin başına gelebileceği için ülkelerin bu konuda empati yapması gerekmektedir.
- Cenevre Sözleşmesi günümüzün mülteci krizine yanıt verememektedir. Daha bağlayıcı ve külfet paylaşımını da içeren yeni bir sözleşme yapılması gerektiğini düşünüyoruz.

vii) **Konrad Adenauer Vakfı Temsilcileriyle Gerçekleştirilen Görüşme**

Heyet yedinci görüşmesini Konrad Adenauer Vakfı Başkanı Hans-Gert POETTERİNG, Vakfın Orta Doğu ve Kuzey Afrika Departmanı Başkanı Thomas BİRRİNGER, Araştırmacı Dr. Wolfgang MAİER, Vakfın Yakın ve Orta Doğu Masası Araştırmacısı Dr. Oliver ERNST ve Vakfın Ankara Temsilcisi Sven-Joachim IRMER ile gerçekleştirmiştir.

Toplantıda ilk olarak söz alan Vakıf Başkanı Hans-Gert Poettering tarafından aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

- Türkiye ve Almanya arasındaki ilişkiler son dönemde çok yoğunlaşmıştır. Türkiye'ye Suriye'den gelen mültecilere yaptığı ev sahipliği için çok teşekkür ediyoruz. Türkiye'de Suriye'den gelenlerle birlikte 3 milyon 250 bin civarında sığınmacı olduğunu biliyoruz.
- İçinden geçmekte olduğumuz bu zor günlerde her ne kadar görüş farklılıklarımız olsa da diyalogun sürdürülmesi gerektiğine inanıyoruz. İki ülke karşılıklı çıkarları dahilinde parlamentolar düzeyinde, hükümetler düzeyinde ve NATO'da olan işbirliğini devam ettirmelidir.
- Türkiye'deki mültecilerin durumları nedir ?

Devamında söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki bilgileri vermiştir:

- Türkiye'de 2 milyon 750 bini Suriyeli olmak üzere 3 milyondan fazla sığınmacı bulunmaktadır. Sığınmacılarla birlikte Türkiye'nin nüfusu 85 milyona yaklaşmış durumdadır. Suriyelilerin 250 bin kadarı geçici barınma merkezlerinde, kalanları ise Türkiye'ye dağılmış şekilde şehirlerde yaşamaktadır. Kilis'te kentin nüfusundan fazla Suriyeli bulunmakta olup, İstanbul, Şanlıurfa, Gaziantep ve Mardin illerinin her birinde 300'er binden fazla Suriyeli yaşamaktadır. Kilis'te kendi nüfusundan fazla Suriyeli yaşamasına rağmen herhangi bir toplumsal olay meydana gelmemiştir. Kilis'in Suriyelileri toplumsal kabulü çok yüksektir. Bundan dolayı Kilis iline Nobel Barış Ödülünün verilmesi konusunda girişimlerde bulunduk. Sizden de bu konuda destek bekliyoruz.
- Türkiye'de Suriyeli sığınmacılar nüfusun yaklaşık yüzde 4'ünü oluşturmaktadır. Avrupa ise Suriyeli oranı 10000'de 10'dur. Bu kadar fazla sığınmacı olması Türkiye'de verilen kamu hizmetleri üzerinde yoğun baskı oluşturmaktadır. Türkiye'de şimdiye

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

kadar 175 bin Suriyeli bebek, sadece geçen sene 55 bin Suriyeli bebek doğmuştur. Danimarka ve Finlandiya'da bir yılda bu kadar bebek doğmamaktadır.

- Eğitim çağında bulunan 900 bin Suriyeli çocuktan yarısı okullaştırılabilmıştır. Geriye kalanların da okullaştırılabilmeleri için 25 bin yeni derslik ve 25 bin yeni öğretmene ihtiyaç duyulmaktadır. Suriyeliler için 20 milyon poliklinik hizmeti verilmiş ve 1 milyon ameliyat gerçekleştirilmiştir.
- Geçici barınma merkezlerinde kalan çocukların yarısı uyku problemi yaşamaktadır. Bu çocuklara Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve ilgili kurumlarımızca yoğun bir psikolojik destek verilmektedir. Bu çocuklar gelecekte Türkiye veya bir Avrupa ülkesinde yaşayabilirler. Çocukların ruh sağlığının korunması önem arz etmektedir.
- Türkiye'de bulunan bütün Suriyelilere çalışma izni getirilmiştir. Bu zor ve cesur bir karardır. İşgücü piyasası bu karardan etkilenecek olsa da Suriyelilerin Türkiye'ye uyumları için önemli bir karardır. Uyumunu hızlandırmak için Cumhurbaşkanı Erdoğan Suriyelilerin bir kısmının vatandaş yapılabileceği önerisini kamuoyunda tartışmaya açmıştır.
- Suriyelilerin sayılarının çok olması ve birçoğunun okuma yazma dahi bilmemesi uyum çalışmalarını yavaşlatan etkenlerdir. Ancak Türk halkının hoşgörülü olması ve yabancıyı kabullenme kapasitesinin yüksek olması da uyum çalışmaları açısından büyük bir avantajdır.
- 18 Mart 2016 tarihli Avrupa Birliği-Türkiye Geri Kabul Mutabakatı öncesinde, Türkiye'den Yunanistan'a ait adalara günde ortalama binden fazla kişi geçmekte iken, Mutabakat sonrası bu sayı günde sıfıra kadar düşmüştür. Türkiye Mutabakat çerçevesinde yükümlülüklerini yerine getirmektedir. Avrupa Birliği tarafının da yükümlülüklerini yerine getirmesini bekliyoruz.
- Vakıf Başkanı Hans-Gert Poettering'in Türkiye'nin ve Türk halkının daha ne kadar sığınmacıyı kabul edebileceği yönündeki sorusu üzerine Atay Uslu, Suriyelilerin eğitim, sağlık ve istihdam üzerinde baskı oluşturmaya başladığını, dolayısıyla devletin ve toplumun bunu ne kadar taşıyabileceğini kestirmenin zor olduğu cevabını vermiştir.
- Son bir haftadır Esad Halep'i bombalamaktadır. Bundan dolayı Türkiye'ye doğru kitlesel bir akın olma ihtimali vardır. Türkiye'nin öncelikli hedefi olası bir akını Suriye'de teröristlerden temizlenmiş olan güvenli bölgede durdurmaktır. Ancak her ihtimale karşı Türkiye kendi toprakları içerisinde kamplar hazırlamıştır ve bu olası akına karşı hazırlıklıdır.
- Türkiye insani ve hukuki görevlerini yerine getirmektedir. Ancak mültecilerin yeniden dağıtımı ve külfet paylaşımı konusunda diğer devletlerin de inisiyatif alması gerekmektedir. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi sığınmacı hareketlerini düzenlemekte yetersiz kalmaktadır. Birçok ülke Sözleşmenin mevcut haline de uymamaktadır. Sözleşmeye uymamanın bir yaptırımı bulunmamaktadır. Bundan dolayı külfet paylaşımını düzenleyen ve entegrasyonu önceleyen yeni bir uluslararası sözleşmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Cenevre Sözleşmesinin yenilenmesi de bir seçenek olarak düşünülebilir. Sınırlara tel örgüler çekerek veya Akdeniz'de NATO gemileri görevlendirerek göçü engellemek mümkün değildir. İnsanlar göç için farklı bir rota bulacaklardır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Devamında söz alan Ankara Milletvekili Şenal Sarıhan tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Avrupa ülkelerinde mültecilere karşı ayrımcılık ve nefret suçlarında artış gözlemlenmektedir.
- Mülteci yükünün paylaşımı ve külfet paylaşımı önem arz etmektedir. Türkiye'nin gücü bir noktadan sonra mülteci problemiyle mücadele etmeye yetmeyecektir. Bundan dolayı mülteciler konusunda çalışmalar yapan sivil toplum örgütlerinin Türkiye üzerindeki yükü hafifletilmesi konusunda desteğine ihtiyacımız bulunmaktadır.
- Gaziantep ve Mardin gibi kentlerde Suriyelilerle Türkler arasında akrabalık ilişkilerinin olması bu kentlerde sorunları asgariye indirse bile, daha büyük kentlerde toplumsal huzursuzların başlaması ihtimali bulunmaktadır. Bundan dolayı Türkiye'nin külfet paylaşımına ihtiyacı bulunmaktadır.

Devamında söz alan Osmaniye Milletvekili Ruhi Ersoy tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Mülteci Hakları Alt Komisyonu Almanya'da hem siyasetçilerle hem de düşünce kuruluşlarında çalışan akademisyenlerle görüşmeler gerçekleştirmektedir. Bir insanın hem bilim insanı hem siyasetçi olması konulara farklı gözlüklerle bakabilmesini sağlamaktadır. Düşünce kuruluşlarının meselelere salt bilimsel perspektiften yaklaşmaları yeterli olmamaktadır. Düşünce kuruluşu çalışanlarının siyasete de hakim olması gerekmektedir. Özellikle mülteci meselesi gibi konularda bu durum daha da önem kazanmaktadır.
- Türkiye ve Almanya arasında Osmanlı dönemine dayanan çok köklü bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişkinin siyasetçilerin günlük konuşmalarıyla kesintiye uğraması mümkün değildir.
- Almanya'ya yapmış olduğumuz bu ziyaret bize Almanya'nın mülteci politikasının değişmediğini göstermektedir. Almanya'nın Suriyelilerin göçünü ekonomik göçmüş gibi değerlendirip eski göç politikasını devam ettirdiğini gözlüyoruz. Mülteci yurtlarına yapılan ziyaretlerde diğer ülkelerden gelen insan kadar Suriyeli sığınmacı olduğunu gözlemledik.
- Almanya'nın Suriye kriz masası adı altında yeni bir yapılanma oluşturup, hem Almanya'ya hem de diğer Avrupa ülkelerine daha fazla Suriyeli gelmesini sağlamasını öneriyoruz.
- Sadece Suriyelilerin gelmiş olması ve onların temel ihtiyaçlarının karşılanması da yeterli olmuyor. Bunun yanı sıra entegrasyon politikalarına önem vermek gerekiyor. Avrupa'nın Türkiye'ye sadece para vermesi de bu sorunu çözmiyor. Her ülkenin sığınmacıları hazmetmesinin bir sınırı bulunmaktadır. Artık Türkiye bu sınıra ulaşmıştır. Almanya'nın mültecilerin yeniden yerleştirilmesi ve külfet paylaşımı konusunda Avrupa'ya liderlik yapmasının ve inisiyatif almasının vakti gelmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Devamında söz alan Vakıf Başkanı Hans-Gert Poettering tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Türkiye ve Avrupa Birliği arasında kabul edilmiş olan Geri Kabul Mutabakatından kaynaklı bütün yükümlülüklerin yerine getirilmesi konusunda hemfikiriz.

Devamında söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki görüşler ifade edilmiş ve sorular sorulmuştur:

- Avrupa Birliği ile Türkiye arasında 18 Mart 2016'da yapılan Geri Kabul Mutabakatında verilen taahhütler Avrupa Birliği tarafınca yerine getirilmemiştir. Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Okul veya sağlık tesisi yapmanın proje bürokrasisine boğulması konusunda ne düşünüyorsunuz?
- Karbon sorunuyla ilgili olarak imzalanmış olan Paris Antlaşması, Cenevre Sözleşmesine göre daha bağlayıcıdır. Dünyanın ve Avrupa Birliğinin günümüzün mülteci krizini yönetmediğini düşünüyor musunuz?
- Almanya'da ve Avrupa genelinde aşırı sağcı akımlar yükselmektedir. Merkez sağ ve merkez sol partilerin bu akımların söylemlerinden etkilenmeleri konusunda ne düşünüyorsunuz?
- Almanya'nın Bavyera eyaletinde mültecilerin mallarına ek konulması, 6000 mülteci çocuğun kayıp olması, mülteci statüsünün verilmesi için din değiştirme telkinlerinde bulunulması, bazı mülteci yurtlarının etrafının duvarlarla çevrilmesi konularında ne düşünüyorsunuz?

Devamında söz alan Vakıf Başkanı Hans-Gert Poettering tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Avrupa Birliğinin Türkiye'ye Suriyeli sığınmacılar için harcanmak üzere taahhüt ettiği 3 milyar Euronun tamamını hızlı bir şekilde ödemesi gerekmektedir.
- Cenevre Sözleşmesinin günümüz mülteci krizine yanıt veremediği konusunda haklısınız. Sözleşmede değişiklik yapılması gerekmektedir. Bu konuda Avrupa Konseyi nezdinde bir girişim başlatılabilir.
- Vakfımız aşırı sağ söylemleri ve Alternatif Partiyi desteklememektedir. Şansölye Merkel mültecilerin topluma uyumu konusunda pozitif bir söylem içerisindedir.
- Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sınırları açarız söylemi çok talihsizdir. Bu ifade Gümrük Birliğini dahi zora sokabilir. Bu söylemin Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerine bir faydası yoktur.
- Türkiye-Almanya ilişkileri hayati önemdedir ve iki ülke arasındaki diyalogun kopmadan devam etmesi gerekmektedir.

Devamında söz alan Vakfın Ankara Temsilcisi Sven-Joachim Irmer tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Türkiye'nin mülteciler konusunda yaptıklarını takdirle karşılıyoruz.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Avrupa Birliği'nin taahhüt etmiş olduğu 3 milyar Euronun Türkiye'ye aktarılması istenilen hızda yürümektedir. Ancak bu para serbest olmayıp, projelendirmeye bağlanmıştır. Paranın gelebilmesi için projelerin hızlı ve anlaşılır bir şekilde hızlıca hazırlanması gerekmektedir. Projelerin hızlanması para akışını sağlayacak ve acilen harekete geçilmesi gereken alanlar fonlanabilecektir.

Devamında söz alan Vakfın Yakın ve Orta Doğu Masası Araştırmacısı Dr. Oliver Ernst tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Türkiye gibi Almanya'nın da mülteci yükü konusunda külfet paylaşımına ihtiyacı bulunmaktadır. Almanya İsveç'ten sonra kişi başına düşen mülteci sayısı en fazla olan Avrupa ülkesidir. Almanya Avrupa Birliği üyesi ülkelere göre çok daha fazla mülteci almıştır ve bunu yapmaya devam edecektir.
- Almanya'ya gelen mülteci olma kriterlerini taşıyan herkese mülteci statüsü verilmektedir. Mülteci sayısı konusunda Almanya'nın bir üst sınırı bulunmamaktadır. İnsani açıdan mülteci sayısının sınırlandırılmasını doğru bulmuyoruz.
- Fransa ve Avusturya'daki gelişmelere bakıldığı zaman, Almanya'da bulunan aşırı sağcı Alternatif Parti oldukça küçük kalmaktadır. Konrad Adenauer Vakfı Alternatif Partinin karşısındadır. Vakıf Şansölye Merkel'in başında olduğu Hristiyan Demokratlara yakın bir çizgidedir.
- Alternatif Parti Merkel'e mülteci konusunda çok baskı uygulamakta, Merkel'i Türkiye'ye fazla müsamahakâr davranmakla suçlamaktadır. Ancak Türkiye tarafından gelen ve Almanya'nın mülteci politikasını küçümseyen ifadeler Almanya'yı zor durumda bırakmaktadır. Türkiye-Almanya ilişkileri konusunda bilgi sahibi olmadan konuşmanın bir faydası bulunmamaktadır. Türkiye ve Almanya arasındaki işbirliğinin artarak devam etmesi gerekmektedir.

Devamında söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Mülteci probleminde Almanya, İtalya ve Yunanistan Avrupa'da en fazla yük alan devletlerdir.
- Alternatif Parti gibi aşırı sağcı partilerin yükselişi tüm Avrupa'yı ve beraberinde tüm dünyayı etkileyecektir. Bu tür görüşleri savunan gruplara karşı yapılabilecek en doğru mücadele kamuoyunu entegrasyon söylemiyle beslemektir. Merkel'in entegrasyon söylemine daha fazla sahip çıkması yerinde olacaktır.
- Türkiye dünyada ülkesinden sığınmacı çıkışını engelleyen tek ülkedir. Aynı zamanda açık kapı politikasını da devam ettirmektedir. Ondandır Türkiye'de 3 milyondan fazla sığınmacı bulunmaktadır. Sınırlarını sığınmacılara açmayan ülkeleri eleştiriyoruz.

viii) Almanya Federal Meclisi Türkiye-Almanya Parlamentolararası Dostluk Grubu ile Gerçekleştirilen Görüşme

Heyet sekizinci görüşmesini Almanya Federal Meclisi Türkiye-Almanya Parlamentolararası Dostluk Grubu ile gerçekleştirmiş. Görüşmeye Dostluk Grubu Başkanı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ve Sosyal Demokrat Parti Milletvekili Michelle MÜNTEFERİNG, Sosyal Demokrat Parti Milletvekilleri Elfi SCHO-ANTWERPES ve Dr. Dorothee SCHLEGEL'in yanı sıra Berlin Alman-Türk Derneği Başkanı Dr. Gerd ANDRES katılmıştır.

Toplantıda ilk olarak söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Türkiye'de 2 milyon 750 bini Suriyeli olmak üzere 3 milyonun üzerinde sığınmacı bulunmaktadır. Suriyeli sığınmacıların 250 bini geçici barınma merkezlerinde yaşamakta olup, geriye kalan Türkiye'nin çeşitli illerine dağılmış durumdadırlar.
- Kilis ili yerli nüfusundan daha fazla Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır. Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay illerinin nüfusunun üçte birini Suriyeli sığınmacılar oluşturmaktadır. Ancak bu illerde kayda değer bir toplumsal huzursuzluk meydana gelmemiştir.
- Türkiye'de son beş yılda doğan Suriyeli bebek sayısı 175 bindir. Geçtiğimiz sene 55 bin Suriyeli bebek doğmuştur. Bu rakam Danimarka ve Finlandiya'da bir yılda doğan bebek sayısından fazladır.
- Türkiye'de bulunan 900 bin Suriyeli çocuğun yarısı okullandırılabilmiştir. Geriye kalanların da okullandırılması için 25 bin yeni derslik ve 25 bin yeni öğretmen ihtiyacı bulunmaktadır.
- Türkiye'de bulunan Suriyeliler için bugüne kadar 20 milyon poliklinik hizmeti verilmiş ve 1 milyon ameliyat gerçekleştirilmiştir. Sağlık sistemi üzerindeki baskı oluşmuştur.
- Türkiye Suriyeli sığınmacılar için toplamda 25 milyar Euro para harcamıştır. Birleşmiş Milletlerin bütün kuruluşlarının Türkiye'deki Suriyelilere katkısı 500 milyon dolar civarındadır. 18 Mart 2016 Geri Kabul Mutabakatı ile Avrupa Birliği Türkiye'ye vermiş olduğu sözleri yerine getirmemektedir. Türkiye'ye Suriyeliler için harcanmak üzere 3 milyar Euro taahhüt edilmişse de, gelen yardım miktarı 600 milyon Euro civarındadır. Avrupa Birliğinin proje bürokrasisi taahhüt edilen parayı gelmesinde engel oluşturmaktadır. Okul veya sağlık merkezi yapmanın projesi olmaz. Bu konuda yeni bir mekanizma geliştirilmesi gerekmektedir.
- Avrupa ülkelerinin sınırlarına tel örgü çekmeleri yahut NATO gemilerinin Akdeniz'deki denetimleri göçü engellemeye yetmeyecektir. Göçü engellemenin yegane yolu savaşları sonlandırmaktır.
- 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi günümüz mülteci krizine cevap verememektedir. Dünya devletleri sığınmacı hareketlerini yönetemez duruma gelmiştir. Küresel ısınmayla mücadele konusunda imzalanmış olan Paris Sözleşmesi Cenevre Sözleşmesine nazaran daha bağlayıcıdır. Yeni ve bağlayıcılığı yüksek bir mülteci sözleşmesinin hazırlanması gerekmektedir.
- Almanya'da 6000 ve Avrupa genelinde 10 bin mülteci çocuğun kaybolduğuna dair haberler basın yayın organlarında yer almaktadır. Bu konuda endişeliyiz.
- Basın yayın organlarında, Almanya'da bazı kiliselerin sığınmacıların din değiştirmeleri koşuluyla mülteci statüsü almalarına referans olduklarına dair haberler yer almaktadır. Bu konu hakkında yapılan bir çalışma bulunmakta mıdır?

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Devamında söz alan Federal Almanya-Türkiye Dostluk Grubu Başkanı ve Sosyal Demokrat Parti Milletvekili Michelle Müntefering tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Türkiye ve Almanya arasındaki ilişkilerin daha iyi bir noktaya gelmesi için yeni yolların aranması gerekmektedir.
- Türkiye ve Avrupa Birliği arasında imzalanan Geri Kabul Mutabakatı sonrası Ege Denizinde daha az insan hayatını kaybetmiştir. Şimdiye kadar Almanya'da bulunan hiçbir Suriye vatandaşı Türkiye'ye zorla geri gönderilmemiştir.
- Federal Almanya Kalkınma Bakanlığı şimdiye kadar Türkiye'ye Suriyelilere harcanmak üzere 500 milyon Euro göndermiştir. Almanya ve Avrupa kamuoyu Türkiye'ye gönderilen paraların nereye harcandığından emin olmak istemekte, bütün paranın Suriyelilere harcanmasını istemektedirler.
- Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Avrupa tarafı taahhütleri yerine getirmezse Geri Kabul Anlaşmasını fesih ederiz söylemleri tehdit olarak algılanmıştır. Bu tür açıklamalar Alman kamuoyu tarafından sindirilemez ve iki ülke ilişkilerin geri götürme tehlikesi içermektedir.
- Almanya'nın entegrasyon deneyimi sadece Alman devletinin ve halkının tek başına başarısı değildir. Bu deneyim Almanya'ya gelen Türkler ve diğer insanlarla birlikte yaratılmıştır.
- Almanya dini yapıların ilişkisi oldukça gelişmiştir. Katolik Kilisesi ile İslami yapılar birlikte çalışmaktadırlar. Almanya'da çok kültürlü bir toplumsal yapı istenmektedir. Ancak Türkiye'nin Avrupa'dan ve çoğulculuktan uzaklaştığını düşünmekteyiz.

Devamında söz alan Sosyal Demokrat Parti Milletvekili Dr. Dorothee Schlegel tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Almanya'da mülteciler için çalışmakta olan birçok gönüllü insan bulunmaktadır. Farklı dinlere mensup insanlar ve çevreler mülteciler için ortak etkinlikler düzenlemektedirler.
- Almanya'da bulunan mültecilerin çocukları Alman çocuklarla aynı okullara gitmektedirler. Ondan dolayı entegrasyonun önüne zaman zaman dil problemi çıkmaktadır.

Devamında söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Türkiye'de bulunan 25 geçici barınma merkezinde 250 bin Suriyeli kalmaktadır. Geçici barınma merkezlerinde konaklama çadırlar veya konteynirlarda olmaktadır. Bu merkezlerde oluşturulan okullarda çocuklara eğitim, sağlık merkezlerinde temel sağlık hizmetleri verilmekte, yetişkinler için meslek edindirme kursları açılmaktadır.
- Türkiye'de bulunan Suriyelilerin iç savaş sonrasında ülkelerine dönme ihtimalleri bulunduğu için çocuklara verilen eğitimin hangi dilde ve ne şekilde olacağı tartışılmaktadır. Çocukların bir kısmı Türk okullarında Türkçe müfredata göre, bir kısmı ise Suriye müfredatına göre Arapça eğitim almaktadırlar. Bu konuda bir yeknesaklık

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

olmasa da önemli olan Suriyeli çocukların o ya da bu şekilde okullaştırılması gerekliliğidir.

- Halep'te devam etmekte olan çatışmalar sonucunda 500 bin kadar Suriyelinin daha Türkiye'ye gelmesi mümkündür. Türkiye olası bir göç dalgasına karşı hazırlıklarını yapmış ve toprakları içerisinde hazır kamplar oluşturmuştur.
- Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sınırlarımızı açarız söylemi eleştirilmekte birlikte, şu anda sığınmacılara hem açık kapı politikası uygulayıp hem de sığınmacıların sınırları dışına çıkmasına izin vermeyen tek ülke Türkiye'dir. Avrupa devletlerinin bir kısmı sığınmacılara sınırlarını kapatmışlardır. Bu durum eleştirilmektedir.

Devamında söz alan Osmaniye Milletvekili Ruhi Ersoy tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Türkiye milleti ve devleti nezdinde Almanya ile çok eskiden gelen dostluğuna büyük önem vermektedir. Dönemsel politikalar ve bir takım zorunluluklar zaman zaman problemlere yok açsa da iki ülke arasındaki ilişki çok güçlüdür.
- Almanya'nın eskiden beri gelen rutin entegrasyon politikasını değiştirmedini gözlemledik. Almanya'nın Suriyelilerle ilgili çalışmalarında özel bir masa oluşturması gerekmektedir. Suriyeliler için özel bir entegrasyon politikası geliştirilmelidir.
- Mensubu olduğum siyasal parti hükümetin Suriyeliler için geliştirdiği politikalara muhalefet etmemiş, aksine destek olmuştur. Türkiye Suriyeli sığınmacılar için bugüne kadar 25 milyar dolar harcamıştır. Ancak Suriyelilerin görünürlüğü arttıkça ve sistem üzerinde baskı oluşmaya başladıkça yavaş yavaş toplumsal huzursuzluk oluşmaya başlamıştır. Türkiye'nin bu yükü hafifletmek için Almanya'nın yardımına ihtiyacı bulunmaktadır.

Devamında söz alan Ankara Milletvekili Şenal Sarıhan tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- İnsanları yurtlarından göç etmeye zorlayan iki temel sebep bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi insanların işsiz ve aç kalmaları iken diğeri savaşlar ve hayatta kalma çabalarıdır.
- Bazen ülkelerin kendi yaratmadıkları sebeplerden ötürü sorumlulukları olabilmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 1'inci maddesinde yaşama hakkı düzenlenmiştir. Yaşama hakkını korumak ise bütün ülkelerin ortak sorumluluğudur.
- Savaştan kaçan insanların yaşamlarının korunmasındaki sorumluluk ortak olduğu için, külfet paylaşımı gerekmektedir. Suriyeli sığınmacı problemi sadece Türkiye'nin altından kalkabileceği bir yük değildir. Mensubu olduğum siyasal parti Avrupa kültürünün bir parçası olmayı hedeflemektedir. Mülteci krizini birbirimizi tehdit ederek değil, diyalog yoluyla çözebileceğimize inanıyorum.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ix) Federal Hükümetin İnsan Hakları Politikası ve İnsani Yardım Koordinatörü Federal Milletvekili Bärbel KOFLER

Heyet dokuzuncu ve son toplantısını Federal Hükümetin İnsan Hakları Politikası ve İnsani Yardım Koordinatörü Federal Milletvekili Bärbel KOFLER ile gerçekleştirmiştir.

Toplantıda ilk olarak söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Mülteci Hakları Alt Komisyonu Türkiye Büyük Millet Meclisinde bulunan bütün siyasi partilerin mutabakatıyla kurulmuştur. Alt Komisyon çalışmalarını tamamladıktan sonra yayımlayacağı raporla yürütme organına tavsiyelerde bulunacaktır. Alt Komisyon Türkiye’de yaptığı çalışmaları tamamlamış olup, Avrupa’da mültecilere yapılan insani yardımları ve entegrasyon politikalarını incelemek üzere yurt dışında incelemeler yapmaya başlamıştır.
- Türkiye’de 2 milyon 750 bini Suriyeli olmak üzere 3 milyonun üzerinde sığınmacı bulunmaktadır. Bu kadar büyük sayıda insanın kısa sürede topluma entegre edilmesi oldukça zordur.
- Türkiye’de sadece geçen yıl 55 bin Suriyeli bebek doğmuştur. Bu bebeklerin sadece aşılması bile büyük problem teşkil etmektedir. Suriyeliler için bugüne kadar 20 milyon poliklinik hizmeti verilmiş ve 1 milyon ameliyat yapılmıştır. Sağlık sistemi üzerinde baskı oluşmaya başlamıştır.
- 900 bin Suriyeli çocuğun yarısı okullaştırılabilmektedir. Geriye kalanların da okullaştırılabilmesi için 25 bin yeni derslik ve 25 bin yeni öğretmene ihtiyaç duyulmaktadır.
- Halep’in bombalanıyor olması nedeniyle Türkiye’ye doğru oluşabilecek 500 bin kişilik yeni bir göç dalgası öngörülmektedir. Olası göç dalgası için Türkiye’de hazırda tutulan kamplar bulunmaktadır.
- Kilis ilinde şehrin kendi nüfusundan fazla Suriyeli bulunmaktadır. Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay illerinin nüfusunun üçte birini Suriyeliler oluşturmaktadır. Türkiye’de Suriyeliler için toplumsal kabul çok yüksek olsa da, sistemi üzerinde oluşan bu kadar baskı toplumsal huzursuzlukları körükleyebilir.
- 18 Mart 2016 tarihli Geri Kabul Mutabakatından önce Ege Denizinden Yunanistan’a ait adalara geçen sığınmacı sayısı günde binden fazla, Mutabakat sonrası bu sayı günde sıfıra kadar düşmüştür. Türkiye Mutabakat uyarınca taahhüt ettiği yükümlülükleri yerine getirmektedir. Ancak Avrupa Birliği tarafı taahhütlerine bağlı kalmamaktadır. Türkiye’ye Suriyeli sığınmacılar için harcanmak üzere taahhüt edilen 3 milyar Euronun 600 milyon Eurosu gelmiştir. Okul ve sağlık merkezi yapımında kullanılacak olan bu paranın Avrupa Birliğinin proje bürokrasisine takılmış olmasını doğru bulmuyoruz.
- Avrupa Birliği üyesi ülkeler içinde Suriyelilere kapılarını açan ülkeler Almanya, Yunanistan ve İtalya’dır. 20 kadar ülke mültecilere sırtını dönmüştür. Avrupa Birliğinin mülteciler konusunda kendi iç sözleşmesi olan Dublin Sözleşmesinin uygulanmadığını gözlemlemekteyiz. Dublin Sözleşmesi gereğince İtalya’da bulunan 165 bin mültecinin diğer Avrupa ülkelerine yeniden yerleştirilmesi gerekirken, bu güne kadar sadece birkaç bin kişi yeniden yerleştirilebilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Avrupa ülkelerinin sınırlarına tel örgüler çekmeleri yahut NATO gemilerinin Akdeniz’de devam etmekte olan kontrolleri göçü engelleyemeyecektir. İnsanlar savaştan ve zulümden kaçmak için her daim yeni yollar bulacaklardır. Göçü engellemek yerine göçü doğru yönetmek gerekmektedir. Ülkelerin göç yönetiminin temelini oluşturan 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi günümüzün mülteci krizine yanıt verememektedir. Külfet paylaşımını içeren ve bağlayıcılığı yüksek yeni bir uluslararası sözleşmeye ihtiyaç duyulmaktadır.
- Avrupa Birliği bir değerler bütünüdür. Avrupa ülkelerinde yükselen aşırı sağın ve mültecilerin ötekileştirilmesinin orta ve uzun vadede Avrupa toplumları için olumsuz sonuçları olacaktır. Mültecileri dışlayan söylemlerle mücadele edilmelidir.

Devamında söz alan Federal Hükümetin İnsan Hakları Politikası ve İnsani Yardım Koordinatörü Federal Milletvekili Bärbel Kofler tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiş ve sorular sorulmuştur:

- Almanya’da 2016 yılının Haziran ayında yeni bir uyum yasası kanunlaşmıştır. Yasa uyarınca Almanya’da oturma izni olmayanlar dahi mesleki eğitim görüp bir işveren tarafından istihdam edilirse 2 yıl daha Almanya’da kalabileceklerdir.
- Mültecilerin topluma uyumu için dil kursları düzenlenmektedir. Almanya’da uzun süre kalacağı düşünülen mülteciler için ise daha kapsamlı kurslar düzenlenmektedir. Sivil toplum mültecileri ciddi bir şekilde desteklemektedir.
- Almanya’ya 2014 yılında 500 bin, 2015 yılında 890 bin iltica talebi olmuştur. 2016 yılının da yüksek sayıda iltica talebiyle sonlanması beklenmektedir. Bundan dolayı çok yoğun bir iş yüküyle uğraşmakta, personel sayısı artırılıp, kalifiye eleman istihdam edilmeye çalışılmaktadır. Federal Göç Dairesinin personeli öncesinde 2000 kişi civarındayken, 2016 yılı itibarıyla çalışan sayısı 9500’e çıkarılmıştır.
- Ancak devlet ve sivil toplum örgütleri ne kadar iyi çalışırsa çalışsın, Almanya’daki mülteci sayısının artmış olmasının bazı toplumsal sıkıntılara yol açtığını kabul etmek gerekmektedir.
- Özellikle Avusturya sınırına kurulmuş olan ve mültecilerin ilk olarak barındırıldıkları yerler (spor salonları vb.) ilk başlarda problemliydi. Ancak konteynır kentlerin kurulmuş olması ve mülteci yurtları sayesinde bu sorun önemli ölçüde halledilmiştir.
- Mültecilerin geleceği açısından yapılması gereken en önemli şey savaşın sonlandırılmasıdır. Bunun için oluşturulacak bir barış süreci büyük önem taşımaktadır. Suriye’de barışın gerçekleşmesi çok tarafı içine alan bir süreçtir.
- Avrupa Birliği ve Türkiye arasında imzalanan Geri Kabul Mutabakatı uyarınca gerçekleşmekte olan yeniden yerleştirme sürecinin yavaş ilerlemesinin nedeni iltica taleplerinin tek tek ele alınıyor olmasıdır.
- Türkiye’de Suriyeli olmayanların iltica başvurusunda bulunurken büyük sıkıntı yaşadıklarına dair duyular almaktayız. Türkiye’de yapılan iltica taleplerinin yüzde 3’ü ile yüzde 5’inin kabul edildiği yönünde haberler çıkmaktadır. Bu konuda gelişme olacak mıdır? Suriyeli olmayıp da iltica talebinde bulunan kişi sayısı nedir?
- Türkiye’deki geri gönderme merkezlerine girmenin imkansızla yakın olduğu, burada kalanların iltica başvurusu yapmasının imkansızla yakın olduğu şeklinde duyular

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

almaktayız. Bu durum doğru mudur? Birleşmiş Millet Mülteciler Yüksek Komiserliği temsilcilerine ve sivil toplum örgütü temsilcilerine geçici barınma merkezlerini inceleme izni verilmediği doğru mudur?

Devamında söz alan Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından aşağıdaki görüşler dile getirilmiştir:

- Avrupa Birliği ile varılan mutabakat çerçevesinde Suriyeli sığınmacılar için Türkiye'ye 620 milyon Euro kaynak aktarmıştır. Gelen kaynağın 400 milyon Euro kadarı Türkiye'de çalışma yürüten uluslararası kuruluşlara, geriye kalan kısmı ise Sağlık Bakanlığı ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne aktarılmıştır. Avrupa Birliğinin taahhüt etmiş olduğu 3 milyar Euronun kalan kısmının da Türkiye'ye gönderilmesi gerekmektedir.
- Türkiye 2013 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununu kabul etmiştir. Adı geçen kanun uyarınca Türkiye'de bulunan Suriyelilere geçici koruma statüsü verilmiştir. Türkiye Cenevre Sözleşmesini coğrafi çekinceyle imzalamış olduğu için Suriyelilerin teknik olarak mülteci olması mümkün değildir. Ancak Türkiye'de bulunan Suriyelilere sağlık, eğitim hizmeti verilmekte ve iş piyasasına ulaşmalarına imkan tanınmaktadır.
- Suriyeli geçici korunanlar dışında bulunanların ise neredeyse tamamı şartlı mültecidir. Bu kişilere de eğitim ve sağlık hizmetleri verilmekte, iş piyasasına katılmalarına olanak sağlanmaktadır. Şartlı mülteci olmalarının nedeni, Türkiye'nin Cenevre Sözleşmesine koymuş olduğu coğrafi çekince. 300 bin kişi civarında olan şartlı mülteciler Türkiye'nin 62 ilinde ikamet etmektedirler.
- 3 milyondan fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan, bu sığınmacılara eğitim, sağlık ve iş piyasasına erişim hakları sağlayan Türkiye'ye salt statü konusunda eleştiri getirilmesi haksızlıktır.
- Türkiye'de sığınmacılar için üç çeşit barınma merkezi bulunmaktadır. Bunlardan 250 bin kişinin barınmakta olduğu geçici barınma merkezleri ile Almanya'da bulunan mülteci yurtlarına benzeyen kabul ve barınma merkezlerine inceleme ziyareti düzenlenmesinde bir sıkıntı bulunmamaktadır. Bir de sınır dışı edilecek kişilerin tutulmakta olduğu geri gönderme merkezleri bulunmaktadır. Bu merkezlere giriş izne tabidir ve mümkündür. Şimdiye kadar geri gönderme merkezlerinde idari gözetim altında tutulan 4000 yabancı savaşı sınır dışı edilmiştir. Avrupa'nın sığınmacılar hususunda insani olmayan uygulamaları sistematize etmesinden endişe duymaktayız. Yabancı ve sığınmacı düşmanlığına karşı doğru politikalar ve uyum çalışmaları oluşturulamazsa Avrupa'nın siyasi haritası değişecektir ve Avrupa değerleri deformasyona uğrayacaktır.
- Türkiye açık kapı politikasını sürdürmeye devam edecektir. Avrupa devletlerinin ise sığınmacılar için sınırlara tel örgüler çekmesini doğru bulmuyoruz.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ÖZET

Türkiye'nin Yaptıkları ve Heyetimizce Vurgulananlar

- Türkiye 2 milyon 750 bini Suriyeli olmak üzere 3 milyondan fazla sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Bunlardan 250 bin kadarı Türkiye'de bulunan 25 geçici barınma merkezinde, kalanları ise çeşitli şehirlerde yaşamaktadır.
- Suriye'de 7 milyon insan ülkesini terk etmiş ve 600 bin Suriyeli hayatını kaybetmiştir.
- Akdeniz'de yaşanan ölümlerin en önemli sebebi Avrupa'nın mülteci yükünün paylaşımı konusunda inisiyatif almamış olmasıdır.
- Bugün için dünyadaki en büyük mülteci trafiğini Suriyeliler oluşturmaktadır. Bundan 20 yıl önce Suriye dünyada en fazla sayıda mülteci barındıran ülkeydi. Dolayısıyla bir gün herkesin mülteci olması mümkündür.
- Avrupa yükselen aşırı sağ partilerin söylemleri hem merkez sağ hem de merkez sol partileri etkilemektedir. İrkçi ve aşırı radikal partilerin söylemleri seçmenler üzerinde etkili olmakta; merkez partilerin bu söylemleri sahiplenmesine neden olmaktadır. Bu durum Avrupa'nın geleceği için tehlike arz etmektedir.
- Almanya genelinde 6000 mülteci çocuğun kayıp olduğuna dair bilgiler alınmıştır. Kayıtlama ve çocukların korunması konusunda önlemler alınması gerekmektedir.
- Türkiye'nin Suriyeliler için harcadığı para 25 milyar doları geçmiş durumdadır. Bu paraya merkezden yapılan harcamalar, belediyelerin ve sivil toplum örgütlerinin harcamaları dahildir. Birleşmiş Milletlerin Türkiye'de bulunan örgütleri tarafından yapılan harcamalar ise 500 milyon dolar civarındadır.
- Türkiye'de son 4 yılda 170 bin Suriyeli bebek doğmuştur. Bu sayı İskandinav ülkelerinde bir yılda doğan bebek sayısından fazladır.
- Türkiye'de okul çağında bulunan 900 bin Suriyeli çocuk bulunmaktadır. Bunlardan 450 bin kadarı okullaştırılabilmektedir. Kayıp kuşak yetişmemesi için kalan çocukların da hızlı bir şekilde okullaştırılması gerekmektedir. Türkiye'nin 25.000 yeni derslik ve 25.000 yeni öğretmene ihtiyacı bulunmaktadır. Avrupa Birliği tarafından vaat edilen 3 milyar Euronun okul yapımına aktarılması için proje üretilmesine gerek bulunmamaktadır.
- Suriyeli geçici korunanlar için şimdiye kadar 20 milyon poliklinik hizmeti verilmiş ve 1 milyon ameliyat yapılmıştır. Sağlık sistemi üzerinde baskı oluşmaya başlamıştır.
- Türkiye Suriye kaynaklı mülteci krizinin büyümemesi için Suriye'nin kuzeyinde güvenli bir bölge oluşturulmasını Birleşmiş Milletler nezdinde teklif etmiş ancak bu öneri kabul görmemiştir. Bunun üzerine Türkiye savaştan kaçan Suriyeliler için açık kapı politikası uygulamıştır ve milyonlarca Suriyeli Türkiye'ye gelmiştir.
- Türkiye'de Suriyeli geçici korunanlar için çalışma izni getirilmiştir. Şu anda Suriyelilerin buldukları illerde çalışmalarının önünde bir engel bulunmamaktadır. İş piyasasına erişim imkanının sağlanması, eğitim ve sosyal politikalarının yanında toplumsal uyum çalışmaları için önem arz etmektedir.
- Almanya'nın şimdiye kadar uyguladığı entegrasyon politikaları asimilasyon politikalarına dönüşmektedir. Evangelist Kilisesinin dinini değiştirenlere mülteci statüsü alması için referans olduğuna ilişkin haberler çıkmaktadır. Basında yer alan bir habere göre Münih kenti yakınlarında bir mülteci yurdunun etrafı duvarlarla çevrilmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Almanya'dan Türkiye'ye ekolojik sebeplerden kaynaklı olarak göç gerçekleşmektedir. Sadece Alanya'ya yerleşmiş bulunan 20 binden fazla Alman bulunmaktadır.
- Avrupa Birliği mülteci yükünü paylaşma konusunda Türkiye'ye gerekli desteği vermediği gibi, kendi üyesi olan Yunanistan ve İtalya'ya da yeteri kadar destek vermemektedir.
- Cenevre Sözleşmesine koyulmuş olan coğrafi çekince, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği ile birlikte değerlendirilebilecek bir husustur.
- Kilis'te kendi nüfusundan fazla Suriyeli yaşamaktadır. Buna rağmen toplumsal bir huzursuzluk veya suç oranında ciddi bir artış gözlemlenmemektedir. Bu durumun dünya tarafından bilinmesi ve il halkının hoşgörüsünün takdir görmesi için, Mülteci Hakları Alt Komisyonu tarafından, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun Kilis'e Nobel Ödülü verilmesi konusunda gerekli girişimlerde bulunması konusunda tavsiye kararı alınmıştır.
- Cenevre Sözleşmesi günümüz ölçeğinde gerçekleşmekte olan mülteci trafiğine cevap verememektedir. Sözleşme neredeyse bütün dünya devletleri tarafından imzalanmış olmakla birlikte, bağlayıcılığı zayıflamıştır. Bağlayıcılığı yüksek olan ve karmaşıklaşan mülteci sorununa çözüm getirecek yeni bir sözleşme hazırlanması gerekmektedir.
- 18 Mart Geri Kabul Mutabakatın sağlıklı bir şekilde işlemektedir. Türkiye taahhütlerini yerine getirmektedir. Ancak Avrupa Birliği taahhüt etmiş olduğu 3 milyar Euronun sadece 600 milyon Euro kadarını göndermiştir. Avrupa Birliğinin verdiği sözlere sadık kalması gerekmektedir.

III.1.6. Ankara'nın Altındağ İlçesinde Gerçekleştirilen İnceleme

Mülteci Hakları Alt Komisyonu, 31 Mayıs 2017 tarihinde Ankara'nın Altındağ ilçesinde yaşayan Suriyelilerin durumunu yerinde görmek amacıyla inceleme ziyareti gerçekleştirmiştir. İncelemeye, Alt Komisyon Başkanı ve Antalya Milletvekili Atay USLU, Ankara Milletvekili Şenal SARIHAN, Sakarya Milletvekili Ali İhsan YAVUZ ve Osmaniye Milletvekili Ruhi ERSOY katılmış; ayrıca Yasama Uzmanı Ahmet KAYMAZ Alt Komisyona eşlik etmiştir.

İncelemede, Altındağ Kaymakamı Erol KARAÖMEROĞLU ve Altındağ Belediye Başkanı Dr. Veysel TİRYAKİ ile görüşme gerçekleştirilmiş; sonrasında Altındağ ilçesinde Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde incelemelerde bulunulmuş muhtarlıklar ve eğitim merkezleri ziyaret edilmiştir.

i) Altındağ Kaymakamı Erol KARAÖMEROĞLU ile Gerçekleştirilen Görüşme

Altındağ Kaymakamı Erol KARAÖMEROĞLU ile gerçekleştirilen görüşmede, Ankara'nın Altındağ ilçesinde yaşayan Suriyeliler hakkında bilgi alınmıştır. Edinilen bilgiler şu şekildedir:

Ankara'da bulunan 80 binden fazla Suriyelinin yarısından fazlası Altındağ ilçesinde yaşamaktadır. Bunun sebebi öncelikle Altındağ bölgesinde bulunan sanayi alanının yarattığı iş

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

imkanları ve diğer sebepleri ise kentsel dönüşümün gerçekleşmesi ve ucuz konut bulunmasıdır. Akrabaların bir yerde toplanma isteği de Altındağ'ı çekim merkezi yapmaktadır. Kentsel dönüşüm çok sık adres değişikliğine neden olmaktadır. Bu durum da alanda kontrolü zorlaştırmaktadır.

Altındağ'da 5000 tane Suriyeli öğrenci bulunmakta olup, bunlardan 2500'ü geçici eğitim merkezlerinde ve diğer 2500'ü ise Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda eğitim görmektedir. Şartlı eğitim ve sağlık yardımı Suriyeliler için de uygulanmaya başlanmıştır. 4500 aile şartlı sağlık yardımına, 2500 aile ise şartlı eğitim yardımına başvurmuştur. Okula erişimi olmayan öğrenciler de bulunmaktadır. Sosyal uyum programları devam ettirilmeye çalışılmaktadır. Halk eğitiminde dil kursu ve mesleki eğitim kursu vardır. Dil kursuna giden kadınlara ayda 150 TL yardım yapılmaktadır. Halk eğitimin hayat boyu öğrenim modülünden Suriyeliler de faydalanacaklar. Bu kapsamda Türkiye'nin idari yapısı, sağlık sistemi ve entegrasyon üzerine eğitimler verilecektir.

Altındağ bölgesinde Suriyelilerin suça katılma oranı 50 bin kişide 2015 yılında 283, 2016 yılında 313 ve 2017 yılında (6 aylık) 114 vakadır. Bu çok düşük bir orandır. Altındağ bölgesinde refakatsiz çocuk bulunmamaktadır. İskitler bölgesinde Suriyeli çocukların istismar edildiği iddiaları vardır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı yurtlardan kaçan çocuk olduğu iddiaları bulunmaktadır. Şimdiye kadar tespit edilen 18 refakatsiz çocuk Bakanlığa teslim edilmiştir. İskitler bölgesinde asayişsizlik Türk vatandaşlarından kaynaklanmaktadır. Çocukların istismar edildiğine dair bir tespit bulunmamaktadır.

Ankara'da Türkmen nüfusu da yüksektir. 60 bin civarında da Türkmen bulunmaktadır. Fırat Kalkanı harekatı sonrası göçler artmıştır. Ancak Cumhuriyet tarihi boyunca Ankara'ya Türkmen göçü olmuştur. Oldukça iyi örgütlenmiş durumda olan Türkmenler dernekleri vasıtasıyla Ankara'ya göç eden Türkmenlere sahip çıkmaktadırlar. Ankara'da ağırlıklı olarak Abidinpaşa ve Yenimahalle'de yaşamaktadırlar. Dil ve entegrasyon problemleri çok azdır.

Suriyeli geçici korunanlar dil problemi yaşadıkları için tercüman ihtiyacı yüksektir. Altındağ'da Ulubey ve Alemdağ'da geçici sağlık merkezleri bulunmaktadır. Bir Türk doktor başkanlığında 10 tane Suriyeli doktor hizmet vermektedir. Bu doktorların yarısından fazlası uzman doktordur. Bu sağlık merkezlerinde yeterli tedavi yapılamıyorsa, ileri düzey hastanelere sevk yapılmaktadır. Ankara'da bulunan devlet hastanelerinde de ciddi tercüman sıkıntısı yaşanmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Milli Eğitim Bakanlığının eğitim sistemi Suriyeliler dışındaki misafir öğrencilere açık değildir. Örneğin Ankara'nın Şereflikoçhisar'da yoğun bir şekilde bulunan Afgan öğrencilerin sisteme kaydı mümkün olmamıştır. Milli Eğitim Bakanlığının modüllerini Suriyeli dışındaki çocuklara da açması gerekmektedir. Suriyeliler dışındaki gruplara öncesinde eğitim modülleri açık iken, Sonrasında kapatılmıştır. Ancak kaymakamlık bu çocukların okula yerleştirilmesi için yardımcı olmaktadır.

Ankara'da Suriyeli, Irak Türkmeni ve Afgan 150 bin civarında sığınmacı bulunmaktadır. Ankara'da kamp yapılması bulunmamakta olup, bu insanlar Ankara'ya büyük oranda entegre olmuş durumdadırlar. Eğitim ve sağlık hizmetine ulaşım sağlanmıştır. Dil problemi de aşıldıktan sonra entegrasyon süreci hızlanacaktır.

Ankara'da dilencilik yapanların %99'u Suriyeli olmayıp, birçoğu profesyonel dilencilik yapan Türk vatandaşdır. Türkiye genelinde dilencilik yapan Suriyeliler geçici barınma merkezlerine yerleştirilmektedir.

ii) Altındağ Belediye Başkanı Dr. Veysel TİRYAKİ ile Gerçekleştirilen Görüşme

Altındağ Belediye Başkanı Dr. Veysel TİRYAKİ ile gerçekleştirilen görüşmede, Ankara'nın Altındağ ilçesinde yaşayan Suriyeliler hakkında bilgi alınmıştır. Edinilen bilgiler şu şekildedir:

Ankara'da bulunan Suriyelilerin büyük bir çoğunluğu Altındağ Belediyesi sınırları dahilindedir. Bundan dolayı Altındağ'ın yerli insanlarında tepkiler oluşmaya başlamıştır. Altındağ'da çevre temizliği vb. konularda yaşanan rahatsızlıklar bu tepkiye neden olmuştur. Geçmiş dönemlerde Belediye Suriyelilere çok ciddi yardımlar götürmüştür. Ancak artık bu işi sivil kuruluşların yürütmesi gerekmektedir.

Altındağ bölgesinde yaşayan vatandaşların da eğitim seviyesi çok yüksek düzeyde değildir. Bunun için 40 tane kültür merkezinde 190'a yakın eğitim modülü devam etmektedir. Suriyeliler de bu kurslara dahil edilmeye başlanmıştır.

Altındağ'da Suriyeli birçok kişi esnaf olarak işyeri açmıştır. Yerli esnafın dikkat ettiği kurallara Suriyeli esnafın da dikkat etmesi gerekmektedir. Bu konuda da çalışmalar başlamıştır. Arapça tabelalar kaldırılmıştır.

Gelen yardımlar konusunda belediye sadece yönlendirici rol oynamaktadır. Yerel halk gelen gıda yardımlarının çöpe gittiğini söyleyip, tepki göstermektedir. Avrupa Birliği üzerinden gelen yardımların hükümet tarafından verildiği sanılması, Suriyelilere giden yardımlara yönelik

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

olarak yerel halkta tepki oluşmuştur. Özellikle verilen nakit yardımlar tepkiye yol açmaktadır. Belediyenin Suriyelilere yardım etmesi bu tepkilerden dolayı her geçen gün zorlaşmaktadır. Yerel halkla Suriyeliler arasında kaynaşma sağlanmasına çalışılmaktadır. Kadınlara, çocuklara, hastalara ve yaşlılara yönelik bir tepki bulunmamaktadır. Ancak Suriyeli erkeklerin Suriye iç savaşına katılmamalarına yerel halktan tepki gelmektedir.

Suriyelilerin de yerleşmiş olduğu gecekondular bölgelerinde kentsel dönüşüm kapsamında binalar yıkılmıştır. Bu yıkımlar yapılırken sivil toplum örgütleri ve siyasetler tarafından yıkım yapılmaması için lobi yapılmıştır. 50 binden fazla gecekondular yıkılmış ve yerlerine yeni binalar yapılmıştır. Bu bölgelerde ağırlıklı olarak Suriyeliler oturmaktadır.

İlçe belediyelerinin gelir kaynakları kitlesel bir göçü yönetecek seviyede değildir. Gelir kaynaklarının azlığının yanı sıra mevzuat yetersizliği ve belediyelerin sınırlı kurumsal kapasiteleri de bölgelerine gelen göçü yönetmelerini zorlaştırmaktadır.

iii) Ulubey Mahallesi Muhtarı Niyazi KÖROĞLU ile Gerçekleştirilen Görüşme

Ulubey Mahallesi Muhtarı Niyazi KÖROĞLU ile gerçekleştirilen görüşmede, Ankara'nın Altındağ ilçesinin Ulubey mahallesinde yaşayan Suriyeliler hakkında bilgi alınmıştır. Ayrıca toplantıda bulunan il göç uzmanından bilgi alınmış ve mahallede oturan Suriyelilerden beklentileri dinlenmiştir. Edinilen bilgiler şu şekildedir:

Mahallede 9 ila 10 bin arasında Suriyeli yaşamaktadır. Altındağ ilçesinde en fazla Ulubey mahallesinde Suriyeli bulunmaktadır. Suriyeli nüfusu yerel nüfusu geçmiştir. Suriyelilere yeni biyometrik kimlikler dağıtılmaya başlanmıştır. Suriyelilere verilen ikametgahlar muhtarlıktan verilmektedir. Ancak ikametgah belgelerinde zaman zaman tahrifatlar yapıldığı gözlemlenmektedir.

Ulubey mahallesinde bulunan Suriyelilerin yüzde 80 ila 90'ı Siteler bölgesindeki işletmelerde çalışmaktadır. Bazı ailelerde çalışan bulunmadığı için akrabaları yardım etmekte yahut hayırseverlerden gelen destekler bu ailelere dağıtılmaktadır. Altındağ Belediyesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı da bu ailelere yardım etmektedir. Mahallede Suriyeliler tarafından açılan çok sayıda işyeri bulunmaktadır.

Mahallede 295 hane Kızılay Karttan faydalanmaktadır. Kızılay Kart verilebilmesi için hanede en az 4 çocuk olması veya %40 engelli olan 2 engelli olması yahut 65 yaş üstü 2 kişi bulunması aranmaktadır. Kızılay Karttan faydalanabilmek için bazı aileler hanelerini birleştirmektedir. Ancak bu şartların yumuşatılması beklenmektedir. Ankara'ya gelinmesinin

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ana sebebi iş bulmanın kolay olması ve ücretlerin daha yüksek olmasıdır. Ev sahiplerinin depozito istemesinden şikayet edilmektedir. Mahallede 19 Aralık 2016'da açılan eğitim merkezinde 700 çocuğa ve yetişkine Türkçe dersi verilmiştir.

ÖZET

Ankara'da bulunan 80 binden fazla Suriyelinin yarısından fazlası Altındağ ilçesinde yaşamaktadır. Altındağ'da 5000 tane Suriyeli öğrenci bulunmakta olup, bunlardan 2500'ü geçici eğitim merkezlerinde ve diğer 2500'ü ise Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda eğitim görmektedir. Şartlı nakit transferi ve sosyal uyum yardımı Suriyeliler için de uygulanmaya başlanmıştır. 4500 aile şartlı sosyal uyum yardımına, 2500 aile ise şartlı nakit transferi yardımına başvurmuştur.

III.1.7.İzmir Ve Aydın Geri Gönderme Merkezleri İncelemesi

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde kurulmuş bulunan Mülteci Hakları Alt Komisyonu, Avrupa Konseyi bünyesinde bulunan Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi'nin (CPT) 16-23 Haziran 2015 tarihlerinde Türkiye'de bulunan Geri Gönderme Merkezlerinde yapmış olduğu incelemeler sonucu 17 Ekim 2017 tarihinde yayımladığı Raporun gerçeği yansıtmadığını görmek amacıyla, İzmir ve Aydın'da bulunan Geri Gönderme Merkezlerinde incelemelerde bulunmuştur. İnceleme 24-25 Ekim 2017 tarihlerinde üç siyasal partiden 5 milletvekili tarafından gerçekleştirilmiştir. AK Parti Antalya Milletvekili ve Mülteci hakları Alt Komisyon Başkanı Atay Uslu, Konya Milletvekili Leyla Şahin Usta, Isparta Milletvekili Sait Yüce, CHP Ankara Milletvekili Şenal Sarıhan, MHP Osmaniye Milletvekili Ruhi Ersoy incelemede bulunmuşlardır. Alt Komisyonun gerçekleştirdiği inceleme sonrasında hazırladığı Rapor İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun 08.11.2017 tarihli toplantısında kabul edilmiştir. Raporda varılan sonuçlar özetle aşağıda gösterildiği şekildedir:

CPT Raporunda özetle, Geri Gönderme Merkezlerinin fiziksel kapasitesinin yetersiz olduğundan, bu merkezlerde kalanların havalandırma olanaklarının kısıtlı olduğundan, sosyalleşme imkânlarının olmamasından, insani olmayan koşullardan, Merkezlerde refakatsiz çocukların kalmakta olduğundan bahsedilmektedir.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinin 24-25 Ekim 2017 tarihlerinde gerçekleştirdiği incelemede, İzmir Harmandalı'nda ve Aydın İlinde bulunan Geri Gönderme

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Merkezlerinde yetkililerden bilgi alınmış; Merkezlerin yaşam alanları ayrıntılı olarak incelenmiş; ülkelerine gönderilmeyi bekleyenlerle birebir temaslarda bulunulmuştur.

İncelemelere İlişkin Sonuç Ve Tespitler:

- Merkezlerde faal durumda yemekhane, spor salonu, dinlenme odası, kütüphane, revir, ibadethane, çocuk oyun odaları, TV izlemede odası ve kuaför salonlarının olduğu gözlemlenmiştir.
- Merkezlerde yeterli düzeyde göç uzmanı, psikolog, sosyolog, sosyal çalışmacı, hukukçu ve mütercimden oluşan uzmanların bulunduğu tespit edilmiştir.
- Merkezlerin sosyal donatılarının ve özel yaşam alanlarının iyi durumda olduğu ve aktif olarak kullanıldığı müşahede edilmiştir.
- Merkezlerde yaşamakta olanlarla yapılan görüşmelerde kötü muamele veya işkenceye dair hiçbir şikâyet gelmemiştir.
- Merkezlerde bulunan yabancıların acil ve temel sağlık hizmetlerinin karşılandığı, her gün doktorun bulunduğu tespit edilmiştir.
- Üç öğün gıda ihtiyacının karşılandığı, kantin hizmetlerinin de verildiği izlenmiştir.
- İdari gözetim, sınır dışı hususlarındaki kararlarla birlikte tebligatın ve kanuni süreç ve haklar hususunun 17 ayrı dilde yapıldığı, avukata ulaşımın kolay ve mümkün olduğu, kararlara karşı davaların açıldığı tespit edilmiştir.
- Telefon hizmetlerine her gün belli saatler arasında erişimin mümkün olduğu, gazetelere erişim imkânı verildiği görülmüştür.
- Kadınların, erkeklerin ve ailelerin ayrı bölümlerde kaldığı tespit edilmiştir. Çocukların yüksek yararı gözetilerek ayrı yerde barındırıldıkları, çocuklara ait eğitim, oyun alanları olduğu, bu bölümde öğretmenlerin, psikologların çalıştığı tespit edilmiştir. Merkezlerde refakatsiz çocuk bulunmamaktadır.
- Geri gönderme merkezlerinin Valilikçe haberli ve habersiz denetimleri yapılmaktadır.
- Geri gönderme merkezlerinde açık havaya çıkma olanağı bulunmakta olup, günde 3 saat havalandırmaya çıkmak mümkündür.
- Sınır dışı etme ve idari gözetim kararları süreçlerinin 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Kanununun (YUKK) 52, 53, 54, 55 ve 57'nci maddelerine uygun olduğu, geri gönderme merkezi işletmelerinde verilen hizmetlerin 6458 sayılı YUKK'un 58 ve 59'uncu maddelerine uygun olarak sağlandığı müşahede edilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

TBMM Mülteci Hakları Alt Komisyonu Heyetinin, 24-25 Ekim 2017 tarihlerinde İzmir Harmandalı ve Aydın Geri Gönderme Merkezlerinde yapmış olduğu incelemelerde, Merkezlerin fiziksel kapasitelerinin yeterli olduğu; hizmetlerin insan haklarına uygun bir şekilde verildiği; sağlık hizmetine ulaşımın sağlandığı; iletişim, beslenme, ısınma ve sosyal ihtiyaçların nitelikli bir şekilde karşılandığı; avukata erişim, telefon görüşmesi yapma imkânlarının sağlandığı; kötü muameleye ilişkin herhangi bir iddia yahut emareye rastlamadığı müşahade edilmiştir.

Avrupa Konseyinin Geri Gönderme Merkezleri ile ilgili raporunun hem tespit açısından hem de zamanlama açısından yanıltıcı ve önyargılı olduğu yerinde yapılan incelemede görülmüştür. 2015 yılında yapılan incelemenin raporunun 2017 yılında yayınlanması olumsuz bir algı çalışması yapılmaya çalışıldığını ortaya koymaktadır.

Alt Komisyonun gerçekleştirdiği inceleme sonrasında hazırladığı Rapor İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun 08.11.2017 tarihli toplantısında kabul edilmiştir. İzmir Aydın Geri Gönderme Merkezlerine ilişkin Rapor aşağıda yer almaktadır:

İZMİR VE AYDIN GERİ GÖNDERME MERKEZLERİYLE İLGİLİ OLARAK TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONUNDA 08.11.2017 TARİHLİ TOPLANTIDA KABUL EDİLEN RAPOR

I.BAŞLANGIC

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun 17 Aralık 2015 tarihli 2'inci toplantısında, Türkiye'de geçici koruma statüsündeki bulunan Suriyeliler, uluslararası koruma başvurusu yapanlar, uluslararası koruma altında olanlar ve yasadışı göçmenlerin sorunlarına ilişkin incelemelerde bulunmak üzere Mülteci Hakları Alt Komisyonunu kurulmuştur. Alt Komisyon Avrupa Konseyi bünyesinde bulunan Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi'nin (CPT) 16-23 Haziran 2015 tarihlerinde Türkiye'de bulunan Geri Gönderme Merkezlerinde yapmış olduğu incelemeler sonucu 17 Ekim 2017 tarihinde yayımladığı Raporda yer alan eleştirilerin gerçeği yansıtıp yansıtmadığını görmek amacıyla, İzmir ve Aydın'da bulunan Geri Gönderme Merkezlerinde incelemelerde bulunma kararı almıştır.

24 ve 25 Ekim 2017 tarihlerinde İzmir ve Aydın'da yapılan incelemeye, Alt Komisyon Başkanı ve Antalya Milletvekili Atay USLU, Isparta Milletvekili Sait YÜCE, Konya

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Milletvekili Leyla ŞAHİN USTA, Ankara Milletvekili Şenal SARIHAN, ve Osmaniye Milletvekili Ruhi ERSOY katılmış; ayrıca Yasama Uzmanı Ahmet KAYMAZ Alt Komisyona eşlik etmiştir.

II.İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

İncelemenin konusunu, İzmir Harmandalı ve Aydın Geri Gönderme Merkezlerinde fiziksel kapasitesinin yetersiz olduğu, bu merkezlerde kalanların havalandırma olanaklarının kısıtlı olduğu, sosyalleşme imkânlarının olmadığı, insani olmayan koşullarda yaşadıkları, avukata erişimlerinin güçleştirildiği ve merkezlerde refakatsiz çocukların kalmakta olduğu iddiası oluşturmaktadır.

III.İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

İnceleme kapsamında, İzmir Harmandalı ve Aydın Geri Gönderme Merkezleri hakkındaki iddiaların gerçek olup olmadığını değerlendirmek amacıyla adı geçen merkezlere gidilmiş; yetkililerden bilgi alınmış; merkezlerin sosyal donatıları tek tek incelenmiş; merkezde kalmakta olan göçmenlerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. 24 Ekim 2017 tarihinde İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi, 25 Ekim 2017 tarihinde ise Aydın Geri Gönderme Merkezinde incelemelerde bulunulmuştur.

İncelemeler sırasında hem İzmir’de hem de Aydın’da illerin Valileri ve Büyükşehir Belediye Başkanları ile görüşmeler gerçekleştirilmiş; gerek Geri Gönderme Merkezleri hakkında ve gerekse il çapında yaşayan göçmenler hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur.

IV.İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE YAZILI METİNLER

Alt Komisyon çalışmasında, uluslararası hukukta ve Türk hukuk mevzuatında konu ile ilgili düzenlemeler arasında bulunan Birleşmiş Milletlerin 28 Temmuz 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi, 31 Ocak 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokolü ve 18 Mart 2016 tarihli Türkiye-Avrupa Birliği Geri Kabul Mutabakatı ve 11.04.2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile ilgili diğer yazılı metinleri dikkate almıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

V.GENEL BİLGİ

Geri Gönderme Merkezleri, idari gözetim kararı alınan yabancıların geçici olarak tutulduğu ve bu süre zarfında temel insani ihtiyaçların karşılandığı merkezlerdir. İdari gözetim tabiri, hakkında idari gözetim kararı alınan yabancıların bu merkezlerde tutulması anlamına gelmektedir.

Ülkemizdeki geri gönderme merkezlerinin tümü İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından işletilmektedir. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun (YUKK) 58'inci maddesi uyarınca, geri gönderme merkezleri İçişleri Bakanlığı tarafından işletilmekle birlikte; Bakanlığın, kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirmesi mümkündür.

Türkiye'de şu anda 20 geri gönderme merkezi²¹ hizmet vermekte olup, bu merkezlerin toplam kapasitesi 8.186'dır. Geri gönderme merkezlerinde sirkülasyon çok hızlı olup, merkezlerde kalan nüfus sayısı sürekli olarak değişmektedir.

YUKK'un 57'nci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca, idari gözetim kararı alınabilmesi için (yabancıнын geri gönderme merkezinde tutulması için) hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıнын; kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye'ye giriş veya Türkiye'den çıkış kurallarını ihlal eden, sahte ya da asılsız belge kullanan, kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye'den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturduğu değerlendirilen kişilerden olması gerekmektedir. Hakkında sınır dışı etme kararı olan herkes geri gönderme merkezlerinde tutulmamaktadır. Bu karar yabancıнын bulunduğu ilin valiliği tarafından alınır.

57'nci maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca, *“Geri gönderme merkezlerindeki idari gözetim süresi altı ayı geçemez. Ancak bu süre, sınır dışı etme işlemlerinin yabancıнын iş birliği yapmaması veya ülkesiyle ilgili doğru bilgi ya da belgeleri vermemesi nedeniyle tamamlanamaması hâlinde, en fazla altı ay daha uzatılabilir.”*

Aynı kanunun 57'nci maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca, *“İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim kararına karşı sulh ceza hâkimine*

²¹Adana, Antalya(1), Antalya(2), Aydın, Çanakkale, Edirne, Erzurum(1), Erzurum(2), Gaziantep, Hatay, İstanbul(Silivri), İstanbul(Binkılıç), İzmir(Harmandalı), Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Muğla, Tekirdağ, Van, Van(Kurubaş) Geri Gönderme Merkezleri.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

başvurabilir. Başvuru idari gözetimi durdurmaz. Dilekçenin idareye verilmesi hâlinde, dilekçe yetkili sulh ceza hâkimine derhâl ulaştırılır. Sulh ceza hâkimi incelemeyi beş gün içinde sonuçlandırır. Sulh ceza hâkiminin kararı kesindir. İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği iddiasıyla yeniden sulh ceza hâkimine başvurabilir.” Yapılan bu itiraz beş gün içerisinde sonlandırılır.

YUKK'un 54'üncü maddesi uyarınca aşağıdaki şartları taşıyan yabancılar sınır dışı edilir:

- 1) 5237 sayılı Kanununun 59 uncu maddesi kapsamında sınır dışı edilmesi gerektiği değerlendirilenler (5237 md. 59: *İşlediği suç nedeniyle hapis cezasına mahkûm edilen yabancı, koşullu salıverilmeden yararlandıktan ve her halde cezasının infazı tamamlandıktan sonra, durumu, sınır dışı işlemleriyle ilgili olarak değerlendirilmek üzere derhal İçişleri Bakanlığına bildirilir.*)
- 2) Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar
- 3) Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar
- 4) Türkiye'de bulunduğu süre zarfında geçimini meşru olmayan yollardan sağlayanlar
- 5) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar
- 6) Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler
- 7) İkamet izinleri iptal edilenler
- 8) İkamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler
- 9) Çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler
- 10) Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler
- 11) Hakkında Türkiye'ye giriş yasağı bulunmasına rağmen Türkiye'ye geldiği tespit edilenler
- 12) Uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

13) İkamet izni uzatma başvuruları reddedilenlerden, on gün içinde Türkiye'den çıkış yapmayanlar

14) Uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından tanımlanan terör örgütleriyle ilişkili olduğu değerlendirilenler

YUKK'un 53'üncü maddesi uyarınca, *“Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir.*

Geri gönderme merkezlerinde tutulanlardan avukatlık ücretini karşılayamayanlar için, 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu hükümlerine göre avukatlık hizmeti (adli yardım) sağlanmaktadır.

VI. İNCELEMELER

24 Ekim 2017 tarihinde İzmir'de gerçekleştirilen incelemede öncelikle İzmir Valisi Erol AYYILDIZ ve İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz KOCAOĞLU ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sonrasında İzmir Harmandalı'nda bulunan Geri Gönderme Merkezinde İl Göç Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Sahil Güvenlik, Jandarma ve Emniyet yetkililerinden bilgi alınmış; Geri Gönderme Merkezi incelenerek, Merkezde kalanlarla birebir temaslar gerçekleştirilmiştir.

25 Ekim 2017 tarihinde Aydın'da gerçekleştirilen incelemede öncelikle Aydın Valisi Yavuz Selim KÖŞGER ve Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı Özlem ÇERÇİOĞLU ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sonrasında Aydın'da bulunan Geri Gönderme Merkezinde İl Göç Müdürlüğü yetkililerinden bilgi alınmış; Geri Gönderme Merkezi incelenerek, Merkezde kalanlarla birebir temaslar gerçekleştirilmiştir.

1)İzmir İncelemesi

i)İzmir Valisi ile Gerçekleştirilen Görüşme

İzmir Valisi Erol AYYILDIZ ile gerçekleştirilen görüşmede, İzmir genelinde bulunan Suriyeliler ve diğer göçmenler hakkında bilgi alınmıştır. Vali şunları ifade etmiştir:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

“İzmir’de bulunan Suriyeliler ve diğer milletlerden göçmenler için ülkemiz vatandaşlarına için harcanandan daha fazla emek harcanmaktadır.

İzmir’de 120.623 kayıtlı göçmen bulunmaktadır. İzmir’de bulunan Suriyelilerin önemli bir kısmı tarım işçisi olarak çalışmaktadır. Tarım işçisi olarak çalışanların önemli bir kısmı çadırlarda yaşamaktadır.

İzmir’de bu konuyla ilgilenen geniş bir sivil toplum yapılanması bulunmaktadır. Münhasıran Suriyeliler ve diğer göçmenler için çalışan sivil toplum örgütleri bulunmaktadır. Bunun dışında başka alanlarda çalışan sivil toplum örgütlerinin çalışmalarının bir kısmını mutlaka göçmenler oluşturmaktadır. Sivil toplum örgütlerinin göçmenleri sahiplenme kapasitesi çok yüksektir.

İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi oldukça modern bir yapıya sahiptir. Burada bulunan insanlar Türkiye’de yasadışı olarak buldukları için ülkelerine geri gönderilmek üzere tutulmaktadırlar. Burada bulunan yabancıların avukatlarıyla görüşmelerinin önünde bir engel bulunmamakta olup, görüş yapılmasının idari izin prosedürüne tabi tutuluyor olması gayet normaldir.

Avrupa Birliği ve Türkiye arasında imzalanmış olan Geri Kabul Mutabakatı Yunanistan tarafından kötü niyetli olarak uygulanabilmektedir. Mutabakat uyarınca Türkiye’den Yunan adalarına yasal olmayan yollardan geçenlerin Türkiye’ye iadesi gerekmektedir. Ancak Yunanistan, adalarına Türkiye üzerinden geçmemiş göçmenleri de Türkiye’den geçmiş gibi ülkemize iade etmek istemektedir.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kurulmasından sonra, karmaşık bir yapıya sahip olan göçmen işlemleri sistematik bir hal almıştır. Geri Gönderme Merkezlerinin Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne devredilmiş olması düzensiz göçmenlere ilişkin süreçlerin daha sağlıklı işlemlerini sağlamıştır.”

ii) İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı ile Gerçekleştirilen Görüşme

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz KOCAOĞLU ile gerçekleştirilen görüşmede, İzmir genelinde bulunan Suriyeliler ve diğer göçmenler hakkında bilgi alınmıştır. Belediye Başkanı şunları ifade etmiştir:

“İzmir’de 300 bin civarında Suriyeli bulunmakta olup bunların önemli bir kısmı tarım sektöründe çalışmaktadır. Yasal ve yasa dışı göçmenlere ilişkin işlemler esas olarak Valiliğin

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

sorumluluğundadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi Valilik ile koordineli bir şekilde çalışmakta olup, Valilik tarafından talep edilen hizmetleri yerine getirmeye çalışmaktadır.

Suriyeli veya diğer milletlerden olan göçmenler için Büyükşehir Belediyesi tarafından çok sayıda hizmet verilmektedir. Bunlardan bir tanesi 3000 çocuğun evlerine her gün süt dağıtılmasıdır. Gene günlük olarak sabah ve akşam sıcak yemek dağıtımından isteyen herkes faydalanabilmektedir.

İzmir’de bulunan Suriyeliler için meslek kursları açılmıştır. Ekonomik hayata entegrasyonun hedeflendiği bu kurslar sayesinde Suriyelilerin tarım işçiliği dışındaki mesleklere de yönlendirilmesi hedeflenmektedir.”

iii)İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezinde İl Göç Müdürlüğü, İl Millî Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Jandarma, Sahil Güvenlik ve Emniyet Yetkilileriyle Yapılan Görüşmeler ve İncelemeler

İzmir İl Göç Müdürlüğü yetkilileri tarafından verilen bilgiler şu şekildedir:

Türkiye’de, vizenin veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden fazla kalacak yabancıların ikamet izni almaları zorunludur. İzmir’de ikamet izni ile bulunmakta olan yabancı kişi sayısı 16.205’dir. Türkiye’de kısa dönem ikamet izni ile bulunan (2016 için) 244.034, aile ikamet izni ile bulunan 63.546, öğrenci ikamet izni ile bulunan 61.116, çalışma ikamet izni ile bulunan 56.591 ve diğer ikamet izinleri ile bulunan 35.930 kişi bulunmaktadır.

Türkiye’ye düzensiz göçe en fazla kaynaklık eden ülkeler sırasıyla Suriye, Filistin, Myanmar (Burma), Afganistan, Somali, Pakistan, Bangladeş, Nijerya, Irak ve İran’dır. Türkiye’de yakalanan düzensiz göçmen sayısı 1998 yılında 30 bin kişi civarındayken, Suriye iç savaşının patlak vermesi sonrasında 2016 yılında 180 bin kişiye ulaşmıştır. 2016 yılında yakalanan düzensiz göçmenlerin önemli bir kısmını Suriyeli göçmenler oluşturmakta olup, bunu sırasıyla Afganistan, Irak, Pakistan ve Gürcistan asıllı göçmenler izlemektedir. Türkiye’de yakalanan düzensiz göçmen sayısı yıllar içerisinde düzenli olarak artmaktayken, Avrupa Birliği ile varılan 18 Mart Geri Kabul Mutabakatından sonra bu sayıda ciddi bir düşüş meydana gelmiştir. Türkiye’de bulunan düzensiz göçmenlerin ağırlıklı olarak Ege ve Akdeniz sahil kentlerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezinin, AB Katılım Öncesi Mali Programı (IPA) uyarınca, 2009 yılında yapımına başlanmış, 2014 yılında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

tarafından devralınmıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından devralınan Geri Gönderme Merkezi inşaatı 2015 yılında bitmiş ve 02.05.2016 tarihinde faaliyete geçmiştir.

Harmandalı Geri Gönderme Merkezi 1 Merkez Müdürü, 25 İl Göç Uzman Yardımcısı, 1 Psikolog / 2 Sosyal çalışmacı, 3 Mütercim, 8 Geçici Görevli personel, 4 Sağlık Görevlisi, 5 Teknik Personel, 114 Özel Güvenlik ve 24 temizlik personeli olmak üzere toplamda 186 personel ile hizmet vermektedir.

Geri Gönderme Merkezi 750 kişi kapasiteli olup, şehir merkezine uzaklığı 35 km'dir. Merkezde 2017 yılının Kasım ayı itibariyle 471 kişi kalmaktadır. Merkez, kapalı alan olarak 14.478 metrekare ve açık alan olarak ise 32.000 metrekareye alana sahiptir. 7 blokta toplam 126 odası bulunan merkezde, 3 idari personel odası, 1 konferans salonu, 1 toplantı salonu, 4 yemekhane, 1 spor salonu, 1 dinlenme odası, 1 kütüphane, 1 revir, 2 ibadethane, 1 sağlık bloğu, 2 çocuk oyunu odası, 1 bay/1 bayan kuaför salonu ve 1 sığınak bulunmaktadır. Bunların yanı sıra Merkezde poliklinik (doktor ve hemşire odası), yabancılar için TV izleme odası, terzi odası, internet odası, her katta ise çamaşırhane ve kat depoları bulunmaktadır.

Merkezde, yabancılar tarafından bedeli karşılanamayan acil ve temel sağlık hizmetleri ücretsiz olarak verilmektedir. Yabancıya; yakınlarına, notere, yasal temsilciye ve avukata erişme ve bunlarla görüşme yapabilme, ayrıca telefon hizmetlerine erişme imkânı sağlanmaktadır. Merkezde bulunanlara; ziyaretçileri, vatandaşı olduğu ülke konsolosluk yetkilisi, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği görevlisiyle görüşebilme imkânı sağlanmaktadır. Çocukların yüksek yararlarının gözetildiği Merkezde, aileler ayrı bir blokta barındırılmaktadır. Merkezde refakatsiz çocuk bulundurulmamakta olup, refakatsiz çocuklar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı himayesine verilmektedir.

01.01.2017-31.10.2017 tarihleri arasında Geri Gönderme Merkezinde barınan yabancılarla adli yardım kapsamında merkezimize gelen avukat sayısı 423'tür. Belirtilen tarihler arasında Merkezde kalmakta olan yaklaşık 2000 yabancı adli yardımdan faydalanmıştır.

İzmir'de 2017 yılında yabancıların sınır dışı etme kararlarının iptali yönünde açtıkları 75 dava bulunmaktadır. Bu davalardan 60'ı İl Göç İdaresi lehine sonuçlanmış; 9 dava idare aleyhine sonuçlanmış ve 6 dava ise henüz sonuçlanmamıştır.

2017 yılında yabancıların idari gözetim kararının (Geri Gönderme Merkezine alınmaya karşı) iptali yönünde açtıkları 144 dava bulunmaktadır. Bu davalardan 122'si İl Göç İdaresi lehine sonuçlanmış; 17 dava idare aleyhine sonuçlanmış ve 5 dava ise henüz sonuçlanmamıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

2017 yılında Merkezde 17.848 düzensiz göçmen, 275 yabancı terörist savaşçı, 1002 diğer illerden Merkeze sevk edilen göçmen, 104 cezaevinden tahliye edilen yabancı ve 617 vize/çalışma izni ihlali sebebiyle alınan göçmen hakkında işlem yapılmıştır. 2017 yılında Merkezde hakkında işlem yapılan göçmen sayısı 18.883'tür. Bu rakam, 2013 yılı için, 6.549 2014 yılı için 9.435, 2015 yılı için 36.683 ve 2016 yılı için 39.800'dir.

Merkezde Suriyeliler tutulmamakta; düzensiz göçmen olarak yakalanan Suriyeliler işlem yapıldıktan sonra serbest bırakılmaktadırlar. Merkezde Afganistan'dan, Pakistan'dan, İran'dan ve Afrika ülkelerinden gelen göçmenler çoğunluktadır.²²

2017 yılında Geri Gönderme Merkezine gelenlerin geldikleri ayların dağılımında Ocak ve Şubat aylarında ciddi bir artış olmuş ve bunu Haziran, Temmuz ve Ağustos ayları izlemiştir.

Harmandalı Geri Gönderme Merkezinde günün 24 saati sağlık görevlisi bulunmaktadır. Hafta içi mesai saatlerinde doktor bulunmakta olup, haftanın 2 günü çocuk doktoru görev yapmaktadır. Acil durumlarda gerek Merkezin araçlarıyla ve gerekse ambulans temin edilerek 7/24 hastaneye ulaşım sağlanmaktadır.

Sağlık, hijyen, beslenme ve çocukların rehabilitasyonu konularının üzerinde özenle durulmakta olup, özellikle çocukların mama, süt, meyve suyu ve çocuk bezi ihtiyaçlarının karşılanmasına azami özen gösterilmektedir.

Merkezde film seansları düzenlenmekte, haftanın belirli günleri resim yapma ve kitap boyama etkinlikleri düzenlenmekte, dini etkinlikler yapılmaktadır. Telefon görüşmelerine olanak sağlanan Merkezde, açık havada zaman geçirilmesine özen gösterilmektedir. Merkezde bulunan psikolog ve sosyal çalışma uzmanları özellikle kadınlarla ve çocuklarla düzenli faaliyetler gerçekleştirmektedirler. Merkezde Kızılay'a ait çocuk oyun alanı olarak dizayn edilmiş bir tır bulunmakta olup, çocuklara yönelik olarak fidan dikimi, uçurtma günleri düzenlenmektedir. Ayrıca halk eğitim merkezinden gelen öğretmenler tarafından çocuklara eğitim verilmekte ve sportif faaliyetlere katılmalarına özen gösterilmektedir.

İl göç müdürlüğünün görevleri arasında geri kabul işlemlerini yürütmek bulunmaktadır. 18 Mart 2016 tarihli Türkiye-Avrupa Birliği Zirvesi kararları uyarınca ve 2001 yılında imzalanmış olan protokol çerçevesinde, 20 Mart 2016 tarihi itibarıyla Türkiye'den Yunanistan adalarına geçen düzensiz göçmenlerin ülkemize geri dönüşleri gerçekleştirilmektedir. İzmir ili

²² Merkezde sirkülasyon çok fazladır. Aynı gün gelip çıkanlar olduğu gibi, daha uzun sürelerle Merkezde kalanlar da bulunmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Dikili ve Çeşme Limanları, Muğla ili Güllük Limanı, Aydın ili Kuşadası Limanı geri dönüş sürecinde irtibat noktaları olarak belirlenmiştir. Geri kabul işlemleri İzmir İl Göç Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Ege Deniz Bölge Komutanlığı, İzmir İl Emniyet Müdürlüğü, İzmir İl Sağlık Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İzmir İl Müdürlüğü ve Kızılay ile koordineli olarak gerçekleştirilmektedir.

İzmir Dikili ve Çeşme Deniz Limanlarından 04 Nisan 2016 tarihinden bu yana 45 geri kabul yapılmış ve toplam 1064 düzensiz göçmen teslim alınmıştır. Bu kabullerin önemli kısmını Pakistan, Afganistan ve Afrika ülkelerinin vatandaşları oluşturmuştur.

İzmir İl Sağlık Müdürlüğü yetkilileri tarafından verilen bilgiler şu şekildedir:

İzmir İl Sağlık Müdürlüğü tarafından Suriyeli veya Suriyeli olmayan ayrımı yapılmadan bütün göçmenlere hizmet verilmektedir. Sağlık hizmetleri, halk sağlığı merkezleri ile göçmen sağlığı merkezlerinde verilmektedir. İzmir’de Bornova, Buca, Karabağlar, Konak ve Bayraklı olmak üzere 5 göçmen sağlığı merkezi bulunmaktadır. Bayraklı 2016 yılında, diğer merkezler 2015 yılında açılmıştır. Suriyeli sağlık personelinin eğitimleri devam etmekte olup, eğitimler sonrasında bu kişilerin kendi halkına hizmet vermesinin önü açılacaktır. Göçmen sağlığı merkezleri yalnızca göçmenlere hizmet vermektedir. Henüz eğitimini tamamlayıp göçmen sağlığı merkezlerinde çalışmaya başlayan Suriyeli bulunmamaktadır.

Suriye’den başlayan göçle birlikte Suriyeli çocukların aşılınması hizmetine başlanmıştır. Bu göçle birlikte Türkiye aşı haritası bozulmaya başlamıştır. Göçmen çocukların ikinci aşılamlarına başlanmıştır. İzmir genelinde göçmen çocuklar için 2015 yılında 18.902 doz, 2016 yılında ise 35.924 doz aşılama yapılmıştır. İlk aşılama sonrası göçmenler çocukları saklamaya başlamışlardır. Mobil aşı ekibiyle beraber tercümanın gezmemesi güven sorununa yol açmıştır.

İzmir’de bulunan sağlık hizmetleri yakın zamana kadar Kuzey ve Güney Hastaneler Birliği olarak ikiye ayrılmış durumdaydı. Kuzey Hastaneler Birliğinde 87.470, Güney Hastaneler Birliğinde ise 57.141 hastaya bakılmıştır. İzmir genelinde 140 bin civarında göçmen hastanelerden poliklinik hizmeti almıştır. Sağlık hizmeti alanların 55 bini hastanelerin acil servislerinden giriş yapmıştır. İzmir’de göçmenlerin doğum sayısı toplamda 5000 bebek civarında olup, 5100 kişi de çeşitli hastanelerde ameliyat edilmiştir. 2017 yılı sonuna kadar

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

göçmelere acil ve poliklinik hizmeti kapsamında 290.128 kez sağlık hizmeti verileceği projekte edilmektedir.

Göçmenlerle ilgili olarak çalışan personele yönelik sağlık taramaları yapılmaktadır. Bu kapsamda personelin kan tahlilleri yapılmakta ve göğüs röntgeni çekilmektedir. Çalışan sağlığı korumaya çalışılmakta, bulaşıcı hastalıklar ve tüberküloza karşı önlem alınmaktadır.

Gebelik, aşı, çocuk sağlığı takibi düzenli olarak yapılmaya çalışılmaktadır. Bu uygulamaların sistematik hale getirilmesi için çalışmalar yürütülmektedir.

İzmir Geri Gönderme Merkezinde günde 4 saat kalan bir mobil sağlık ekibi (doktor dahil) bulunmaktadır. Ancak kısa zaman sonra bu süre uzatılacaktır. Merkezde gece sağlık görevlileri kalmaktadır.

Göç.Net sistemi ile il sağlık müdürlüklerinin entegrasyonu bulunmamaktadır. Bu entegrasyonun sağlanması durumunda hangi çocukların kaç defa aşılandığı bilgisine ulaşılabilecektir.

İzmir İl Jandarma Komutanlığı yetkilileri tarafından verilen bilgiler şu şekildedir:

İzmir kıyılarının, Yunanistan adalarına yakın olması, kontrolü güç olan uzun kıyı şeridine sahip olması nedeniyle, İzmir yasadışı göçmenler tarafından Avrupa ülkelerine ulaşmak için geçiş güzergahı olarak kullanılmaktadır.

İzmir İl Jandarma Komutanlığının, sorumluluk sahası kuzeyden güneye kuş uçuşu 200 km, deniz sınırı 705 km, kara sınırı 450 km'dir. 63 koydan yasadışı çıkış yapılmaktadır.

İzmir'den gerçekleşen göçmen kaçakçılığı Yunanistan'a bağlı adalara gerçekleştirilmektedir. Midilli adası ile İzmir Dikili ilçesi arası 16 km, Sakız adası ile Çeşme ilçesi arası 7 km ve Sisam adası ile Selçuk ilçesi arası 21 km'dir. Midilli adasına Dikili, Aliağa ve Foça ilçelerinden; Sakız adasına Karaburun, Çeşme ve Urla ilçelerinden; Sisam Adasına Seferihisar, Menderes ve Selçuk ilçelerinden geçişler yapıldığı gözlemlenmektedir.

Göçmen kaçakçılığı yapan organizatörler, göçmenleri dolandırarak paralarına el koymakta; güvenli olmayan yöntemlerle botlara çok sayıda göçmeni bindirerek, hayatlarını tehlikeye sokmaktadırlar. Göçmenlerin yurtdışına çıkabilmek için yüksek miktarlarda ücret ödüyor olmaları, kolay para kazanma yollarını tercih eden organizatörler için cazip gelir kaynağı oluşturmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Organizatörler göçmenleri Yunanistan'a bağlı adalara geçirmek için sofistike yöntemler kullanmaktadırlar. Öncelikle, Doğu illerinden ve geçici barınma merkezlerinden gelen Suriye uyruklu şahıslar, Basmane bölgesinde Türkçe bilen Suriye uyruklu şahıslar vasıtasıyla organizatörlerle irtibata geçmektedir. Yunanistan adalarına geçmek maksadıyla organizatörlerin yönlendirdiği ve “kasa” olarak tabir edilen şahıslara 1.000 ile 2.000 dolar arasında değişen miktarda parayı teslim ederek karşılığında şifre alınmaktadırlar. Kamyon, minibüs, ticari taksi gibi araçlarla kıyılara taşınan göçmenler buradan organizatör veya aralarından seçilen birisinin kullandığı şişme bot veya teknelerle Yunanistan adalarına gönderilmektedir. Son olarak, Yunanistan adalarına ulaşan göçmen, organizatörü arayarak kendisinde bulunan şifreyi söylemekte, “kasa” tarafından ise organizatörlere söylenen şifre karşılığında para ödenmektedir.

Göçmen kaçakçılarının yöntemleri arasında, yeterli para verildiği zaman, 7 defa Yunanistan adalarına geçme hakkının verilmesi de bulunmaktadır. Bundan dolayı, göçmenler birden fazla kez yakalanmış olsa bile haklarını kaybetmemek için kaçakçının ve/veya organizatörlerin isimlerini vermemektedirler. Ayrıca kaçakçının ismini söyleyen göçmenin başka bir kaçakçıyla anlaşması da mümkün olmamaktadır. Lüks yatlarla yüksek ücretler karşılığında İtalya'ya göçmen kaçıran kaçakçılar da bulunmaktadır.

Son zamanlarda Türk organizatörler dışında Suriye uyruklu şahısların da kendi imkanları ile temin ettikleri araç, bot ve bot motorlarını kullanarak Yunanistan adalarına geçiş yapmakta oldukları tespit edilmiştir.

İzmir Valiliğince onaylanan protokol kapsamında, başta terör olayları, asayiş ve kaçakçılık olaylarının önlenmesi amacıyla 23 Eylül 2016 tarihinden itibaren İzmir ili genelinde 3'ü sabit (Emniyet ve Jandarma), 36'sı Emniyet bölgesi, 29'u Jandarma bölgesi olmak üzere 68 noktada 3 alternatifli yol emniyet ve kontrolleri yapılmaktadır. Sahil şeritleri önleyici devriyeler ile kontrol edilmekte; göçmen kaçakçılığı olaylarının yoğun olduğu ilçeler, yerinde alınan tedbirlere ilaveten, ihtiyaç halinde, merkezden görevlendirilen Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele, İstihbarat, Komando ve diğer İlçe Jandarma Komutanlıklarından görevlendirilen Asayiş Timleri ile desteklenmektedir.

Mülki makamlar, İl Emniyet Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı, MİT ve İl Göç İdaresi Müdürlüğü ile koordineli çalışmalara devam edilmekte olup; göçmen kaçakçılığı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

suçunu işleyen şahıslara yönelik istihbari faaliyetler ile organizatörlere yönelik örgütlü suçlar kapsamında planlı faaliyetlere devam edilmektedir.

Göçmen kaçakçılığı olaylarını önlemeye yönelik olarak aylık ortalama 2.500 önleyici kolluk devriyesi, 1.500 yol emniyet ve kontrol devriyesi olmak üzere toplam 4.000 devriye faaliyeti icra edilmektedir. Alınan ihbarlar sonucu, teyit sonrası, süratli müdahale yapılmaktadır.

Ayrıca, göçmen kaçakçılığı olaylarında kullanılan ticari taksilerle ilgili, İzmir İl Jandarma Komutanlığının girişimleri ile Valilik koordinesinde toplantı yapılarak ticari taksi sahiplerinin ikaz edilmesi sağlanmıştır. Göçmen kaçakçılığına karışan araçlara 690 sayılı KHK gereği el konularak tespit edilen eksik hususlar neticesinde 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve 4925 sayılı Karayolları Taşıma Kanununa göre para cezası kesilmektedir.

İzmir genelinde gerçekleşen göçmen kaçakçılığına ilişkin istatistiki bilgiler aşağıda yer almaktadır:

Yıllar	Olay Sayısı	Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı	Yakalanan Organizatör	Tutuklanan Organizatör
2016 (1 Ocak-15 Ekim)	390	15.691	510	173
2017 (1 Ocak-15 Ekim)	244	9.450	212	112

Göçmen kaçakçılığında olay sayısı 2017 yılında 2016 yılına göre %37; yakalanan organizatör sayısı 2017 yılında 2016 yılına göre %58; yakalanan göçmen sayısı 2017 yılında 2016 yılına göre %40; tutuklanan organizatör sayısı ise 2017 yılında 2016 yılına göre %35 oranında azalma olmuştur.

1 Ocak ile 15 Ekim 2017 tarihleri arasında yakalanan göçmenlerden 11.830'u Suriye; 7.061'i Afganistan; 297'si Irak; 202'si Pakistan; 105'i Eritre; 16'sı Kongo; 180'i ise diğer uyruklardandır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Türk Ceza Kanununun 79'uncu maddesinde, göçmen kaçakçılığı suçunu işleyenler hakkında 3 yıldan 8 yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Ancak organizatörler, yakalandıklarında caydırıcı bir yaptırımla karşılaşmamakta ve aynı suçu işlemeye devam etmektedirler. Cezaların daha caydırıcı hale getirilmesi gerekmektedir.

Ege Bölgesinde kıyı şeridinin uzun, girintili ve çıkıntılı olması, anayollar dışında alternatif tali ve yaya yolların bulunması bölgenin kontrolünü güçleştirmektedir. Yakalanan Suriye uyruklu göçmenlerin sınır dışı edilememesi veya geçici barınma merkezlerinde tutulamamasından dolayı serbest kalmaları kontrollerini güçleştirmekte, Yunanistan adalarına deniz yoluyla tekrar geçiş yapmak istemelerine sebep olmaktadır.

Genellikle göçmenlerin üzerinde pasaport veya herhangi bir belge bulunmaması nedeniyle, kimlikleri kendi beyanları esas alınarak tespit edilmekte, göçmenlerin her seferinde farklı isimler kullanabilmesine imkan vermekte olan bu durum, göçmenlerin arasına karışabilecek terör örgütlerine mensup kişilerin tespitini güçleştirmektedir.

Yakalanan göçmenlerin uzun süre karakolda muhafazası bulaşıcı hastalık riskini artırmakta; göçmenlerin sayıca fazla olmaları durumunda, emniyet ve güvenlik açısından risk oluşturmaktadır.

Yasadışı göçmenlerin kimliklerinin doğru olarak tespiti ve kayıt altına alınabilmeleri amacıyla mobil parmak izi ve fotoğraf alma işlemlerinin İl Göç İdaresi Müdürlüklerince tek elden yerine getirilmesi gerekmektedir. İl Göç İdaresi Müdürlüğünün göçmen kaçakçılığının yoğun olarak yaşandığı ilçelerde de (Dikili, Çeşme) teşkilatlanmasının tamamlanarak, işlemlerin yerinde ve hızlı bir şekilde tamamlanmasının sağlanması gerekmektedir.

Denizden yapılacak geçişleri azaltmak amacıyla, bot ve bot motoru satışı yapılan yerlerin ilgili birimlerce (Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü, Belediye, Liman Başkanlığı, Kolluk) denetim altına alınarak, bot ve motorların sahte beyana dayalı kimlik bilgileri veren şahıslara satılması ile standart dışı bot üretilmesinin engellenmesi gerekmektedir.

Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın kara teşkilatlanmasının yapılarak göçmen kaçakçılığı olaylarında adli ve idari işlemlerin kendi birimlerince yapılması, ayrıca bot sayılarının artırılarak denizden yapılan geçişlere karşı daha etkin mücadele edilmesi faydalı olacaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Sahil Güvenlik Ege Deniz Bölge Komutanlığı yetkilileri tarafından verilen bilgiler şu şekildedir:

Sahil Güvenlik Komutanlığınca İzmir ilinde 2015 yılında 91.611 düzensiz göçmen yakalanırken bu sayı 2016 yılında yaklaşık %60 azalış göstererek 40.000'e inmiştir. 2017 yılında ise 17.711 düzensiz göçmen yakalanmıştır. 2016 yılında azalış gösteren düzensiz göç eğilimi, 2017 yılının ilk 2 ayında da devam etmiş, önceki yıllarda olduğu gibi deniz şartlarının da elverişli olması nedeniyle yaz aylarında hafif bir artış gözlemlenmiştir. 2017 yılında Sahil Güvenlik Komutanlığı ve diğer kolluk birimlerince toplamda 23.754 düzensiz göçmen yakalanmış olup; gene 2017 yılında Yunanistan tarafından yakalanan düzensiz göçmen sayısı 22.515'tir. 2017 yılının Eylül ayında Ege Denizinde Türk ve Yunan makamlarınca yakalanan düzensiz göçmen sayısı 9014 olup, Eylül ayı en fazla düzensiz göçmenin yakalandığı ay olmuştur.

Midilli adası bölgesinde tespit edilen geçişlerin önlenmesi maksadıyla geçişlerin yapıldığı bölgede gündüz süresince 2 sahil güvenlik botu ile ve gece süresince 2 veya 3 sahil güvenlik botu ile devriye gezilmekte; 1 karakol komutanlığı, 1 kolluk destek timi ve 2 mobil radar ile göçmen kaçakçılığının önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Sakız Adasında 2017 bahar aylarında gözlenen yüksek göçmen rakamları Haziran ayı itibari ile düşmüş Eylül ayı itibari ile tekrar yükselişe geçmiştir. Yunanistan makamlarınca 2017 yılı Ekim ayı itibari ile Sakız Adasına 5.157 göçmen geçtiği bildirilmiş, sahil güvenlik unsurlarınca 3.896 göçmen anılan bölgede yakalanmış, 1887 göçmen ise sahil güvenlik unsurlarınca çıkış hazırlığı yaparken kara üzerinde tespit edilerek emniyet ve jandarma birimlerine bildirilmesi neticesinde yakalanmıştır. Sakız Adası bölgesinde tespit edilen geçişlerin önlenmesi maksadıyla Çeşme Kanalı gündüz süresince 1 sahil güvenlik botu ile gece süresince 1 veya 2 sahil güvenlik botu, 1 kolluk destek timi ve 1 mobil radar ile göçmen kaçakçılığının önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Yunanistan makamlarınca 2017 yılı Ekim ayı itibari ile Sisam Adasına 4.611 göçmen geçtiği bildirilmiş, sahil güvenlik unsurlarınca 3.872 göçmen anılan bölgede yakalanmış, 772 göçmen ise müşterek operasyonlarla yakalanmıştır. Sisam Adası bölgesinde tespit edilen geçişlerin önlenmesi maksadıyla Sığacık, Kuşadası Körfezi ve Didim bölgesinde gündüz süresince 2 sahil güvenlik botu ile, gece süresince 2 veya 3 sahil güvenlik botu ile göçmen kaçakçılığının önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Düzensiz göçmenlerin büyük çoğunluğu Ege Denizinde yakalanmaktadır. 2015–2016 yıllarında yüzde %90'ın üzerinde olan Ege Denizi göçmen yakalamaları, 2017 yılında Marmara ve Akdeniz'de gerçekleşen düzensiz göçmen yakalamaları ile birlikte % 84'e inmiştir.

Sahil Güvenlik Komutanlığınca 2016 yılında hayatını kaybeden 192; 2017 yılında ise hayatını kaybeden 51 düzensiz göçmen denizden alınmıştır. Denizde gerçekleşen düzensiz göç olaylarında kullanılan vasıtalar incelendiğinde lastik bot kullanımı fazla olmasına rağmen, ölümlerin %80'i devrilerek göçmenlerin içinde sıkışmalarına neden olan fiber veya ahşap teknelerde yaşanmıştır. Bu nedenle özellikle fiber ve ahşap teknelerin mümkün olduğunca kontrolünün sağlanması ve düzensiz göçmenlerin lastik botların yanı sıra bu tip teknelerle denize açılmasının önlenmesi önem arz etmektedir.

İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü yetkilileri tarafından verilen bilgiler şu şekildedir:

İzmir'de 0-5 yaş aralığında 18.826, 6-18 yaş aralığında 32.309 ve kalanı 19 yaş üstü olmak üzere kayıtlı 120.623 Suriyeli bulunmaktadır. İzmir'de 5-17 yaş arası (ÇAĞ nüfusu) 32.309 çocuktan; 13.611'i örgün eğitime, 1326 öğrenci ise geçici eğitim merkezlerinde eğitimine devam etmektedir. Toplamda ise 14.937 Suriye uyruklu öğrenci eğitim ve öğretimine devam etmektedir. Okula devam etmeyen çocukların bir kısmını, ailesiyle beraber Yunanistan adalarına yahut başka ile göç etmekle beraber kayıttan düşülmeyen çocuklar oluşturmakta; bir kısmını ise çeşitli işyerinde çalışan çocuklar oluşturmaktadır.

İzmir'de bulunan Suriye uyruklu çocuklara ilişkin eğitim verileri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Öğrencinin Okuduğu Sınıf	Öğrenci Sayısı
Ana Sınıfı	404
1.Sınıf	3642
2.Sınıf	3205
3.Sınıf	2602
4.Sınıf	1695
5.Sınıf	1045
6.Sınıf	484
7.Sınıf	217
8.Sınıf	120

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

9.Sınıf	103
10.Sınıf	64
11.Sınıf	19
12.Sınıf	9
Toplam	13611

İzmir’de bulunan Suriye uyruklu çocuklar için 4 adet geçici eğitim merkezi hizmet vermektedir. Suriye uyruklu gönüllü eğiticiler de bu merkezlerde verilen eğitimlerde görev almaktadırlar. Suriyeli Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Projesi kapsamında, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından İzmir’de 160 Sınıf Öğretmeni, 13 Türkçe Öğretmeni, 10 Türk Dili ve Edebiyatı, 8 rehberlik ve 4 Arapça Öğretmeni olmak üzere 195 sözleşmeli öğretmen bu merkezlerde çalışmaya başlamıştır. Geçici eğitim merkezlerinde Suriye müfredatı okutulmakla birlikte, haftada 15 saat Türkçe eğitim verilmektedir. Geçici eğitim merkezinde başarılı olan ve Türkçe eğitim alabilecek olan öğrenciler Milli Eğitim Bakanlığı okullarına alınmaktadırlar. Geçici eğitim merkezlerinde alınan diplomaların uluslararası bir geçerliliği bulunmamaktadır.

Lise çağında çok az öğrenci bulunmaktadır. Erkek çocuklar çeşitli işlerde çalışmaktalar. Kız öğrencilerin ise daha çok ev işlerinde ailelerine yardım ettikleri gözlemlenmektedir.

2)Aydın İncelemesi

i)Aydın Valisi ve Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı ile Gerçekleştirilen Görüşme

Aydın Valisi Yavuz Selim KÖŞGER ve sonrasında Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı Özlem ÇERÇİOĞLU ile gerçekleştirilen görüşmelerde, Aydın genelinde bulunan Suriyeliler ve diğer göçmenler hakkında bilgi alınmıştır. Vali ve Belediye Başkanı tarafından şunlar ifade edilmiştir:

“Aydın il merkezinde göçmen yoğunluğundan bahsetmek mümkün değildir. İl genelinde kayıtlı 8847 Suriyeli bulunmakta olup, bunların büyük çoğunluğu Didim, Kuşadası ve Nazilli’dedir. İlde yaklaşık 2000 Suriyeli çocuk eğitimine devam etmektedir. Çocukların %80’i eğitime katılmakta olup, geriye kalan %20’yi de eğitime katmak için çalışmalar devam etmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Aydın'da bulunan Adnan Menderes Üniversitesinde 438 yabancı öğrenci eğitim görmektedir. Bunlardan 6'sı ön lisans, 423'ü lisans ve 9'u lisansüstü eğitim görmektedir. Bunlardan 82'si Azerbaycan, 38'i Türkmenistan, 24'ü Gana, 21'i Suriye, 19'u Kenya, 18'i Afganistan uyrukludur. Öğrencilerin 297'si erkek, 141'i kadındır.

Aydın'da özellikle Didim ilçesinde yoğun bir İngiliz nüfus bulunmaktadır. Ancak bu kişiler göçmen statüsünde olmayıp, geçerli bir ikametgaha sahip ve yerleşik kişilerdir.

Aydın Büyükşehir Belediyesi göçmen çocuklar da dahil olmak üzere okullarda 500 öğrenciye öğle yemeği yemek dağıtmaktadır. Dağıtılan bu yemeklerle beraber okullaşma oranı büyük oranda artmıştır. Aydın genelindeki sivil toplum örgütlerinin göçmenleri sahiplenme isteği yüksektir.”

ii)Aydın Geri Gönderme Merkezinde İl Göç Müdürlüğü Yetkilileriyle Yapılan Görüşmeler ve İncelemeler

Aydın Geri Gönderme Merkezinde hem Merkezde bulunanların durumuna ilişkin hem de Aydın ili genelinde yaşayan göçmenlerin durumuna ilişkin bilgi alınmıştır.

Aydın İl Göç Müdürlüğü ve Geri Gönderme Merkezi yetkililerinden edinilen bilgiler şu şekildedir:

Aydın Geri Gönderme Merkezinde temel olarak 3 grup bulunmaktadır. Bunları, yabancı terörist savaşçılar (tespiti Emniyet birimleri ve MİT tarafından yapılan), fuhuş amaçlı olarak Türkiye'de bulunanlar ve çoğunlukla da Türkiye'de yaşa dışı olarak bulunanlar ve Türkiye'den yasa dışı olarak çıkmaya çalışanlar oluşturmaktadır.

Aydın Geri Gönderme Merkezi 30 Temmuz 2013 yılında açılmış olup, toplamda 564 kişilik kapasiteye sahiptir. Kurumda Merkez Müdürü, 14 il göç uzman yardımcısı, 44 özel güvenlik personeli, 10 temizlik personeli, 3 polis memuru, mütercim, memur, sağlık personeli, 2 teknik eleman olmak üzere toplamda 77 personel çalışmaktadır. Merkezin 25 Ekim 2017 tarihi itibarıyla nüfusu 376'dır. Merkezde bulunanlardan 65 kişi yabancı terörist savaşçı kapsamında, diğer kalanlar ise düzensiz göç veya suça karışmış kişi kapsamındadır.

Merkezde barındırılan yabancılara günde 3 öğün yemek verilmektedir. Merkezde şeker hastası, kalp hastası gibi özel beslenmesi gerekenlere diyet yemekler verilmekte olup, bebekler için süt, organik mama verilmekte; çocuklar için ara öğünler çıkartılmaktadır. Emziren annelere

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ara öğünler düzenli olarak verilmektedir. Merkezde yabancılara verilen yemek numuneleri herhangi bir zehirlenme durumunda incelenmek üzere 72 saat boyunca muhafaza edilmektedir.

Merkezde idari gözetim altında bulunan yabancılar yasal ve insan hakları çerçevesine uygun şekilde, talepleri doğrultusunda, avukatları ile görüşme yapabilmektedir. Bunun için Merkezde özel olarak 5 adet avukat görüşme odası tahsis edilmiştir. Merkezde tebligat formu ve bilgilendirme broşürlerinde yabancılardan hakları 17 farklı dile çevrilmiştir. Göçmenlere yapılan tebligatlarda, göçmenlerin yasal konumları, geri gönderme işlemleri, kararlara itiraz, yargısal başvuru yolu, kişinin en fazla ne kadar Merkezde tutulabileceği ile Merkezin genel düzenine ilişkin kurallar hakkında bilgilendirilmeler yapılmaktadır. 2017 yılında Geri Gönderme Merkezinde toplam 145 avukat müvekkilleriyle görüşmüştür. Merkezde telefon hizmetlerine her gün belli saatler arasında erişim mümkün olup, gazetelere erişim imkânı bulunmaktadır. Telefonların üzerinde, farklı dillerde, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin ve Aydın Barosunun iletişim bilgileri yer almaktadır.

Merkezde kalan yabancılardan tarafından bedeli karşılanamayan acil ve temel sağlık hizmetleri ücretsiz olarak almaktadırlar. Aydın Geri Gönderme Merkezinde 4 adet revir bulunmaktadır. 7/24 esasına göre hizmet vermekte olan revirlerde 2017 yılında 1197 göçmen muayene olmuş, 401 göçmen ise tedavisi sağlanmak üzere hastaneye sevk edilmiştir. Acil hastalar Merkez araçları yahut ambulans çağrılarak hastaneye götürülmektedir. Merkez 15 günde bir dezenfekte edilmektedir.

Geri Gönderme Merkezinde 1 açık, 1 kapalı çocuk oyun alanı, 1 adet kütüphane, kantin, ibadethane, kadın faaliyet odası, televizyon odası, spor alanları ve berber bulunmaktadır. Yaz aylarında güneş enerjisi ile, kış aylarında ise kalorifer yakıtı ile sıcak su temini sağlanmaktadır.

Merkez, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Kızılay ve sivil toplum kuruluşları tarafından düzenli olarak denetlenmekte olup, hazırlanan raporlar çerçevesinde sorunlara çözüm üretilmeye çalışılmaktadır.

Kurumda çalışmakta olan özel güvenlik personeline düzenli olarak öfke kontrolü, gaz kullanımı ve İnsan Hakları Bilgilendirme Eğitimi verilmektedir.

2017 yılında Merkezde işlem yapılan düzensiz göçmen sayısı 3535 olup, 908 yabancı sınır dışı edilmiştir. Merkezde refakatsiz çocuk bulunmamaktadır. Refakatsiz çocuklar ivedilikle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı himayesi altında alınmaktadır. 2017 yılında Bakanlık himayesine verilen 23 çocuk bulunmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

2017 yılında Aydın'dan üçüncü bir ülkeye yasal yollardan (mülteci olarak) giden Suriyeli sayısı 14'tür. Bunlardan 6'sı Kanada'ya, 4'ü Almanya'ya, 2'si Belçika'ya ve 2'si Lübnan'a gitmiştir. 2016 yılında giden ise toplamda 64 kişidir.

Aydın Geri Gönderme Merkezinde kalan 139 kişi Doğu Türkistanlı olduklarını iddia etmekle beraber, yapılan incelemeler sonucunda bu kişilerden 10'unun Rusya Federasyonu, 19'unun Tacikistan, 10'unun Özbekistan ve 2'sinin Kırgızistan vatandaşı olduğu tespit edilmiştir. Bu kişilerin uyrukları hakkında doğru bilgi vermemelerinin nedeni, Çin'e geri gönderilmeyeceklerine duydukları inançtır. Türkiye'de ülkelerine geri gönderilmemek için sistemi istismar edenler ya Suriye uyruklu oldukları yönünde ya da Doğu Türkistan uyruklu oldukları yönünde yalan beyanda bulunmaktadır. Bu tür yalan beyanlar genellikle yapılan mülakatlar esnasında ortaya çıkmaktadır.

2016 yılında yabancıların sınır dışı etme kararlarının iptali yönünde açtıkları 19 dava bulunmaktadır. Bu davalardan 11'i İl Göç İdaresi lehine sonuçlanmış; 8 dava ise henüz sonuçlanmamıştır. 2017 yılında yabancıların sınır dışı etme kararlarının iptali yönünde açtıkları 14 dava bulunmaktadır. Bu davalardan 9'u İl Göç İdaresi lehine sonuçlanmış; 1 dava idare aleyhine sonuçlanmış ve 4 dava ise henüz sonuçlanmamıştır.

2016 yılında yabancıların idari gözetim kararının (Geri Gönderme Merkezine alınmaya karşı) iptali yönünde açtıkları 72 dava bulunmaktadır. Bu davalardan 62'si İl Göç İdaresi lehine sonuçlanmış; 10 dava idare aleyhine sonuçlanmıştır. 2017 yılında yabancıların idari gözetim kararının (Geri Gönderme Merkezine alınmaya karşı) iptali yönünde açtıkları 125 dava bulunmaktadır. Bu davalardan 117'si İl Göç İdaresi lehine sonuçlanmış; 3 dava idare aleyhine sonuçlanmış ve 5 dava ise henüz sonuçlanmamıştır.

Aydın Geri Gönderme Merkezinde işlem yapılan yabancıların en çok konuştukları diller sırasıyla Afganca, Urduca ve Arapça'dır. Bu dilleri Farsça, İngilizce ve Fransızca izlemektedir.

Türkiye'de en fazla Suriyeliyi barındıran 24'üncü il Aydın'dır. Aydın ilinde geçici koruma statüsü altında yaşayan Suriyeli sayısı 8.147 kişidir. Bunlardan %30'u ilkökul ve ortaokul mezunudur. Okuma yazma bilmeyen kişi sayısı 2009'dur. Lise ve dengi okullardan mezun olanların sayısı 888'dir. 679 lisans ve dengi, 44 yüksek lisans diploması olan Suriyeli bulunmaktadır. Adnan Menderes Üniversitesine kayıtlı 21 Suriyeli öğrenci bulunmaktadır.

Aydın'da bulunan 8147 Suriyelinin 2364'ü 18 yaş altında, 5722'si 18-65 yaş aralığında ve 61'i 65 yaşının üzerindedir. Ekim 2017 itibariyle geçici koruma statüsünde bulunan 0-2 yaş

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

aralığında olan toplam 548 Suriyeli bebek bulunmaktadır. 2015 yılında doğan Suriye uyruklu bebeklerin sayısı 217; 2016 yılında doğan Suriye uyruklu bebeklerin sayısı 187 iken 2017 yılı Ekim ayı itibariyle yeni doğan Suriye uyruklu bebek sayısı 144 olarak kaydedilmiştir.

VII.DEĞERLENDİRME VE SONUC

24-25 Ekim 2017 tarihlerinde İzmir Harmandalı ve Aydın Geri Gönderme Merkezlerinde yapılan incelemelerde²³ Merkezlerin fiziksel durumlarının, sosyal donatılarının gayet iyi durumda olduğu müşahede edilmiş; Merkezlerde çalışan personelin alanında profesyonelleştiği gözlemlenmiş. Merkezlerde kalan göçmenlerle yapılan ikili görüşmelerde Merkezlerin işletilmesine veya personelin kötü muamelesine dair hiçbir şikâyet alınmamıştır.

Aydın ve İzmir Geri Gönderme Merkezlerine yönelik olarak edinilen kanaat özet olarak aşağıdaki şekildedir:

- Merkezlerde faal durumda **yemekhane, spor salonu, dinlenme odası, kütüphane, revir, ibadethane, çocuk oyun odaları, TV izlemede odası ve kuaför salonlarının** olduğu gözlemlenmiştir.
- Merkezlerde yeterli düzeyde göç uzmanı, psikolog, sosyolog, sosyal çalışmacı, hukukçu ve mütercimden oluşan **uzmanların** bulunduğu tespit edilmiştir.
- Merkezlerin **sosyal donatılarının ve özel yaşam alanlarının** iyi durumda olduğu ve aktif olarak kullanıldığı müşahede edilmiştir.
- Merkezlerde yaşamakta olanlarla yapılan görüşmelerde **kötü muamele veya işkenceye dair hiçbir şikâyet gelmemiştir.**
- Merkezlerde bulunan yabancıların **acil ve temel sağlık hizmetlerinin karşılandığı**, her gün doktorun bulunduğu tespit edilmiştir.
- Üç öğün **gıda ihtiyacının karşılandığı**, kantin hizmetlerinin de verildiği izlenmiştir.
- İdari gözetim, sınır dışı hususlarındaki kararlarla birlikte tebligatın ve kanuni süreç ve haklar hususunun **17 ayrı dilde yapıldığı, avukata ulaşımın kolay ve mümkün olduğu, kararlara karşı davaların açıldığı** tespit edilmiştir.
- Yetkililer tarafından verilen bilgiye göre, İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezinde 2017 yılı Ocak - Kasım ayları arasında **423 avukat müvekkilleriyle** görüşmüş; Aydın Geri Gönderme Merkezinde ise 2017 yılı Ocak - Kasım ayları arasında **145 avukat müvekkilleriyle** görüşmüştür.
- **Telefon hizmetlerine** her gün belli saatler arasında erişimin mümkün olduğu, gazetelere erişim imkânı verildiği görülmüştür.
- **Kadınların, erkeklerin ve ailelerin ayrı bölümlerde kaldığı** tespit edilmiştir. Çocukların yüksek yararı gözetilerek ayrı yerde barındırıldıkları, çocuklara ait eğitim,

²³ Avrupa Konseyi bünyesinde bulunan Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi İzmir ve Aydın Geri Gönderme Merkezlerinde 2015 yılında inceleme yapmış olup, ilgili Raporları 2017'de yayımlanmıştır. Aydın Geri Gönderme Merkezi 2013 ve İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi ise 2016 yılında faaliyete geçmiştir. Komitenin 2015 yılında İzmir'de incelediği Geri Gönderme Merkezi kapatılmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

oyun alanları olduğu, bu bölümde öğretmenlerin, psikologların çalıştığı tespit edilmiştir.
Merkezlerde refakatsiz çocuk bulunmamaktadır.

- Geri gönderme merkezlerinin Valilikçe haberli ve habersiz **denetimleri** yapılmaktadır.
- Geri gönderme merkezlerinde **açık havaya çıkma olanağı bulunmakta olup**, günde 3 saat havalandırmaya çıkmak mümkündür.
- **Sınır dışı etme ve idari gözetim kararları süreçlerinin** 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Kanununun (YUKK) 52, 53, 54, 55 ve 57'nci maddelerine uygun olduğu, geri gönderme merkezi işletmelerinde verilen hizmetlerin 6458 sayılı YUKK'un 58 ve 59'uncu maddelerine uygun olarak sağlandığı müşahede edilmiştir.

Avrupa Konseyi bünyesinde bulunan Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi'nin Geri Gönderme Merkezleri ile ilgili raporunun hem tespit açısından hem de zamanlama açısından yanıltıcı ve önyargılı olduğu yerinde yapılan incelemede görülmüştür. 2015 yılında yapılan incelemenin raporunun 2017 yılında yayınlanması olumsuz bir algı çalışması yapılmaya çalışıldığını ortaya koymaktadır.

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU**

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

**KİLİS'İN NOBEL BARIŞ ÖDÜLÜNE ADAY GÖSTERİLMESİ
TEKLİFİ**

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. KİLİS'İN NOBEL BARIŞ ÖDÜLÜNE ADAY GÖSTERİLMESİ
TEKLİFİ

Mülteci Hakları Alt Komisyonu 31.03.2016 tarihinde gerçekleştirdiği toplantısında, Kilis ilinin ev sahipliği yaptığı Suriyeli sayısının, ilin kendi nüfusunu geçmesi ve bu durumun ilde bir toplumsal huzursuzluğa yol açmamasından dolayı, Kilis'in Nobel Barış Ödülüne aday gösterilmesine karar vermiştir. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu nezdinde değerlendirilmesi teklif edilen karar aşağıda yer almaktadır:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU
MÜLTECİ HAKLARI ALT KOMİSYONU

95.yıl

.03.2016

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

Türkiye, 2011 yılından itibaren Suriyeli misafirlerine ev sahipliği yapmaktadır. Suriye'de iç savaşın başlamasından sonra ülkemize sığınan ve Geçici Koruma statüsü ile yaşayan Suriyeli sayısı 2,7 milyon kişiyi aşmıştır. Bu süreçte Türkiye'nin insani yardım harcaması 10 milyar dolara ulaşmıştır.

Ülkemizin açık kapı politikası savaştan kaçan herkesi kucaklamak ve geri göndermemek üzerine kuruludur. Avrupa ülkelerindeki ve Türkiye'deki Suriyeli sığınmacı sayısı ve oranı arasında muazzam bir fark vardır. Türkiye'de yaklaşık nüfusun % 4'ü kadar Geçici Koruma statüsü ile yaşayan Suriyeli varken, 500 milyonluk Avrupa'da bu oran % 0,18'dir.

Kilis şehrimizde bu oran % 100'dür. 120 bin nüfuslu Kilis'te yaklaşık 120 bin Suriyeli sığınmacı yaşamaktadır. Dünyanın hiçbir şehri kendi nüfusu kadar sığınmacıya ev sahipliği yapmamaktadır. Bu oran 2,5 milyon nüfusa yaklaşan Paris şehir merkezinde 2,5 milyon savaştan kaçan sığınmacının yaşaması veya 1 milyon nüfusa ek olarak 1 milyon mültecinin Oslo'ya misafir olması anlamına gelmektedir.

Öte yandan Kilis şehrimizde dört yıldır, hiçbir toplumsal çatışma ve toplumsal gerginlik yaşanmamıştır. Kilis halkı misafirlerini bağrına basmış ve basmaya devam etmektedir. Oysa Hollanda'da, Almanya'da sığınmacı merkezlerine saldırılar olmaktadır. Birçok Avrupa ülkesi nüfusunun binde biri kadar olan ve savaştan, ölümden kaçan Suriyeli sığınmacı akınları karşısından sınırlarına dikenli tel örgüler çekmektedir.

Dünya Kilis'te, tarihte çok az yaşanan bir barış ve misafirperverlik olgusuna şahit olmaktadır. Kilis'teki karşılıklı uyum süreci sosyolojik çalışmalara kaynaklık edecek bir başarıdır. Kilis halkı uyumu, misafirperverliği, hoşgörüsü ve kardeşlik duygusu ile Nobel Barış Ödülüne layıktır.

TBMM Mülteci Hakları İnceleme Alt Komisyonu olarak Kilis halkının ve şehrinin Nobel Barış Ödülüne aday gösterilmesini teklif ediyoruz.

Teklifimizin İnsan Hakları İnceleme Komisyonu ve TBMM Genel Kurulu bünyesinde değerlendirilmesi hususunu takdirlerinize arz ediyoruz.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU
MÜLTECİ HAKLARI ALT KOMİSYONU

95. yıl

31./03/2016

**İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONUNUN DEĞERLENDİRMESİNE
SUNULMAK ÜZERE KİLİS İLİ VE HALKININ SURİYELİ SİĞİNMACILARA
GÖSTERDİĞİ MİSAFİRPERVERLİĞİN NOBEL BARIŞ ÖDÜLÜNE ADAY
GÖSTERİLMESİ HUSUSUNDA MÜLTECİ HAKLARI ALT KOMİSYONUNUN
KARARI**

Unvanı	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi	İmzası
Başkan	Atay USLU	Antalya	AK Parti	
Üye	Sait YÜCE	Isparta	AK Parti	
Üye	Leyla ŞAHİN USTA	Konya	AK Parti	
Üye	Ali İhsan YAVUZ	Sakarya	AK Parti	
Üye	Zeynep ALTIOK	İzmir	CHP	
Üye	Ayhan BİLGİN	Kars	HDP	
Üye	Ruhi ERSOY	Osmaniye	MHP	

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

Adres: Halkla İlişkiler Binası B Blok 4. Kat Bakanlıklar - ANKARA
Tel: 0 (312) 420 56 44 - 45 Faks: 0 (312) 420 24 92
e-posta: insanhaklarikom@tbmm.gov.tr

Bilgi için: Ahmet KAYMAZ Yasama Uzmanı
Tel No: (0312) 420 53 96
e-posta: ahmet.kaymaz@tbmm.gov.tr

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU**

**BEŞİNCİ BÖLÜM
DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER**

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

V.1.1.Göç Olgusuna Genel Bakış:

Göç insanlık tarihinin her döneminde var olmuştur. (Uluslararası/Dış) Göç, “bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek başka bir yere gitmesi” olarak tanımlanmakta ve süresi, yapısı ve nedenine bakılmaksızın insanların yer değiştirmesi sonucunu doğuran nüfus hareketleri bu kapsama dâhil edilmektedir. Söz konusu yer değiştirme hareketleri gönüllü ya da zorunlu sebeplerle gerçekleşebilmektedir. Göç olgusunda, göç hareketinin öznesi “yabancı”dır. Göç eylemi ile yabancı bireyin ilişkisi değerlendirildiğinde, bu bireylerin “göçmen” olarak isimlendirildikleri görülmektedir. Özellikle sosyolojik açıdan göçe muhatap olanlar için göçmen teriminin kullanılması, dışlayıcı bir anlama evrilen “yabancı” teriminden ziyade daha kapsayıcı bir süreç oluşmasını sağlamaktadır. Türkiye’de göç hukukunu düzenleyen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu isminin de bu anlamda değerlendirilmesi, kapsayıcılık anlamında Göçmen Kanunu olarak değiştirilmesi doğru algılar oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Göç neden ve sonuçları ile dinamik bir süreçtir. Göç, siyaset, ekonomi, sosyal ve kültürel yaşamla yakından ilgilidir. Toplumları, politikaları, devletleri, sistemleri ciddi şekilde etkilemektedir. Uluslararası göç, birden fazla devleti aynı anda etkilemektedir. Göçler, çoğu zaman bir yandan yerleşilen ülkeye işgücü katkısı sağlamakta, farklı beceriler ve yeni fikirler getirmekte diğer yandan kaynak ülkelerde nitelikli işgücü kaybına sebep olabilmektedir. Dolayısıyla, göçmenlerin yerleştikleri ülkeler kadar arkalarında bıraktıkları ülkeleri de ilgilendirmekte ve bu ülkeler arasındaki etkileşimi şekillendirip kalıcı izler bırakmaktadır. Mevcut sebepler yanında ekolojik ve iklim değişikliği gibi yeni sebeplerin de eklenmesi ile göçlerin artarak devam etmesi beklenmektedir. Göç hareketleri, iyi yönetilebildiği takdirde olumlu sonuçlar doğurmakta ekonomik, kültürel, sosyal katma değerler oluşturabilmekte, aksi halde başta kamu düzeni ve güvenliğine tehdit olmak üzere insan hakları ihlallerinin ortaya çıkmasına kadar bir dizi olumsuz sonucu beraberinde getirebilmektedir. Bu nedenle çağımızda ekonomik kalkınmayı destekleyen, kamu güvenliğini muhafaza eden ve göçmenlerin insan haklarının korunmasını amaçlayan etkili bir göç yönetimi geliştirebilmek hayati derecede önem kazanmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Göç, sosyal, ekonomik, güvenlik, kültürel, fırsat ve kriz boyutları olan bir olgudur. Çok yönlü bir sosyal boyutu olan göç bugün Dünyada özellikle Avrupa’da maalesef güvenlik boyutu ile çokça değerlendiriliyor.

Maalesef Teröristlerin göç yollarını kullanıyor olması ve yaşanan uyum problemleri, kriminal merceklerle analizi popüler kılmaktadır. Oysa yapılan çalışmalar göçmenlerin suça karışma oranının yerleşiklere göre daha düşük seviyede olduğunu göstermektedir.

Avrupa’da kriminal lenslerle konunun değerlendirilmesi göçmenler toplumsal huzuru bozar, ekonomiyi geriletir yanlıgısını doğuruyor. Oysa göç tek başına iyi ya da kötü bir olay değildir. Göç iyi yönetildiği zaman fırsatlar doğurur. Unutulmamalı Amerika da, Kıta Avrupası da göçlerle şekillenmiştir. Göçmenlerin ekonomilere kattığı katma değer, kültürel ve toplumsal katma değer dünyanın göçe bakışını şekillendirmelidir.

Göç bugün engellenemeyen bir süreçtir. Engelleme çalışmaları, artan sınır kontrolleri, dikenli teller, sığınmacıyı azaltmıyor, göçü azaltmıyor, düzensiz göçü artırıyor. Maalesef daha çok insanın denizlerde boğulmasına sebep oluyor. Dünya, “göçü engelleme performansını” kaynak ülkelerdeki sorunları çözmeye ve uyum politikalarına harcamalıdır.

Bugün göç hareketliliği İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra en hızlı dönemini yaşamaktadır. Birleşmiş Milletler verilerine göre 300 milyona yakın göçmen yani dünya nüfusunun %3 ü kendi doğduğu ülkelerin dışında yaşıyor. Göçmenlerin 60 milyondan fazlası da, sığınmacı, mülteci veya başka bir koruma statüsü ile yuvalarından, evlerinden uzak bir şekilde yaşıyorlar. Sayılar, sonuçlara ve sürece bakınca çağımızı “Göç Çağı” olarak isimlendirmek çok doğru bir değerlendirme olacaktır.

V.1.2.Türkiye’de Göç:

Ülkemiz coğrafi ve stratejik konumu sebebiyle tarih boyunca kitlesel sığınma hareketleri de dâhil olmak üzere geniş anlamda göç hareketlerinin nihai durağı olmuş ve milyonlarca göçmene ev sahipliği yapmıştır. Türkiye, doğusunda ve güneyinde çatışma ve istikrarsızlıkların yaşandığı bazı Orta Doğu ve Asya ülkeleriyle, batısında refah düzeyi yüksek Avrupa ülkeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

arasında köprü konumundadır. Özellikle son yıllarda artan ekonomik ve siyasi gücü ve istikrarlı yapısı, Türkiye’yi düzenli ve düzensiz göç hareketleri için çekim merkezi haline gelmiştir. Ülkemiz, geçmişte uluslararası göç yollarında transit ülke konumundayken son yıllarda gerçekleştirdiği sosyo-ekonomik atılımlar neticesinde hedef ülke konumuna gelmiştir. Bu konumumuz neticesinde 2017 yılsonu itibarıyla; öğrenim, yatırım, çalışma ve akademik faaliyetler gibi çeşitli amaçlarla gelen yaklaşık 600 bin ikamet izni sahibi göçmen ülkemizde bulunmaktadır.

2011 yılında Suriye’de başlayan savaş ve insani krizin sonucu olarak milyonlarca insan yerinden edilmiştir. Açık kapı, temel yaşamsal ihtiyaçların karşılanması ve geri göndermeme esaslarına dayanan insani iltica politikası uygulayan Türkiye’de, 2018 yılı başı itibarıyla yaklaşık 3,4 milyon Suriyeli geçici koruma statüsüyle yaşamaktadır. Suriyelilerin yanı sıra Irak, Afganistan, İran, Somali gibi ülkelerden Türkiye’ye uluslararası koruma bulmak maksadı ile gelen 2017 sonu itibarı ile 300 bin sığınmacı bulunmaktadır. Türkiye’de bu gün 3,4 milyonu geçici koruma statüsüyle, 300 bini uluslararası koruma başvurusuyla, 600 bini ikamet izniyle olmak üzere yaklaşık 190 farklı ülkeden, farklı statülerde 4,3 milyon göçmen yaşamaktadır.

V.1.3.Tarihimizde Göç Hareketleri:

Hem Osmanlı Devleti döneminde hem de Cumhuriyet döneminde din ve ırk ayrımı yapılmaksızın sığınanlara kapıların açıldığı, hoşgörülle yaklaşıldığı herkesin malumlarıdır. Ülkemiz göç açısından hem transit geçiş güzergâhı olmuş, hem de hedef ülke olmuştur. Önemli göç dalgalarına ev sahipliği yaptık, yapmaya devam ediyoruz. Biz 1951 Cenevre Sığınmacı Sözleşmesi olmadan da mazlumlara kapılarını, gönlünü açan bir medeniyetiz.

Cumhuriyet ve Osmanlı döneminde öne çıkan kitlesel ve bireysel sığınma hareketlerinin başlıcaları şunlardır:

- 1492 yılında on binlerce Yahudi’nin İspanya’dan gemilerle kurtarılarak Osmanlı İmparatorluğu topraklarına getirilmesi,
- 1709 yılında İsveç Kralı Şarl’ın beraberindeki yaklaşık 2 bin kişilik grupla birlikte Osmanlı İmparatorluğuna sığınması,
- 1718 Pasarofça Antlaşması’nın ardından Macar Kralı II. Rakoczy Ferenc’in Osmanlı İmparatorluğu’na sığınması,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- 1830 Polonya İhtilali'nin liderlerinden bugünkü Polonezköy'ün kurucusu Prens Adam Czartorski'nin 1841 senesinde Osmanlı İmparatorluğu'na iltica etmesi
1858 - 1864 yılları arasında Rus kaynaklarına göre yaklaşık 493.000 Müslüman Kafkas nüfusun Osmanlı'ya sığınması,
- 1864 senesinde ise Rus ordusundan kaçan yaklaşık 1 milyon Kafkas nüfusun Osmanlı İmparatorluğu topraklarına kabul edilerek, Balkanlar'a ve Anadolu'nun çeşitli yerlerine yerleştirilmesi (Çerkez Sürgünü).
- 1917 Bolşevik İhtilali'nin ardından Vrangel'in yaklaşık 135 bin kişiyle birlikte Osmanlı İmparatorluğu'ndan koruma talep etmesi.
- 1923-1945 yılları arasında Balkanlardan 800 bin kişi,
- 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan 800 kişi,
- 1988 yılında Halepçe katliamından sonra Irak'tan 51.542 kişi,
- 1989 yılında Bulgaristan'dan 345 bin kişi,
- 1991 yılında Birinci Körfez Savaşından sonra Irak'tan 467.489 kişi,
- 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan 20 bin kişi,
- 1999 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 17.746 kişi,
- 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişi

Türkiye 1923'ten 2011 yılına kadar 1,5 milyondan fazla göçmene, 2011-2017 yılları arasında da 4 milyondan fazla göçmene ev sahipliği yapmıştır.

V.1.4.Suriyelilerin Göçü:

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı sonrasında 6,5 milyondan fazla Suriyeli, sığınacak güvenli bir ülke bulabilmek için Türkiye, Lübnan, Ürdün ve diğer ülkelere göçmüşler, sığınmışlardır. Bunun yanı sıra bir o kadar insan Suriye içerisinde bir iç göç yaşamak zorunda kalmıştır. Savaş ve kaos ortamında 700 binden fazla Suriyelinin hayatını kaybettiği uluslararası kuruluşlarca açıklanmıştır.

Türkiye'ye ilk Suriyeli göçü 2011 yılında başlamış olup, iç savaşın bitmemesi ve şiddetini arttırması sonucu ülkemize gelen Suriyeli sayısı her yıl artmıştır. Yaklaşık 3,4 milyonu Suriyeli ülkemize sığınmıştır. Türkiye dünyadaki en büyük sığınmacı nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır. Suriyeli göçmenlerin % 8 kadarı geçici barınma merkezlerinde, geriye kalan kısmı ise şehirlerimizde yaşamaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Türkiye Suriyeli göçü başladıktan sonra acilen sınırlarını açmış ve savaştan kaçan Suriyelileri kucaklamıştır, 2011 yılından itibaren açık kapı politikası, sığınmacıların temel ihtiyaçlarının karşılanması ve geri göndermeme ilkelerine sıkı sıkıya bağlı kalmıştır. Ülkemiz iç savaş mağdurlarının korunmasında tarihsel bir misyon üstlenmiştir.

Ülkemizde bulunan kayıtlı Suriyeliler geçici koruma statüsündedir. Geçici koruma; bireysel uluslararası koruma başvuru mekanizmasının etkin bir şekilde uygulanmasının mümkün olmayacağı ölçüde kitlesel göç hareketinin olduğu durumlarda, uygulanan bir koruma tedbiridir. Geçici koruma kapsamına alınanlara, başta sağlık hizmetleri olmak üzere eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile evlilik, abonelik ve araç kaydı işlemleri yapabilmelerine dair olanaklar ikamet ettikleri illerde sağlanmaktadır. Geçici Koruma statüsü YUKK'un 91. Maddesi ve 22 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe giren Geçici Koruma yönetmeliği ile ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Türkiye'de 28 Aralık 2017 itibarıyla 3.424.237 Suriyeli bulunmaktadır. Suriyelilerin, 1.852.563'ü erkek ve 1.571.674'ü kadındır. Yaş dağılımına bakıldığında, göçmenlerin yaklaşık %50'sini 0-18 yaş aralığındakiler; %45'ini 18-60 yaş aralığındakiler ve %5'inin 60 yaşın üstündekiler oluşturmaktadır.

Ülkemizde bulunan Suriyelilerin, yaklaşık 235 bini 21 geçici barınma merkezinde yaşamaktadır. Geçici Barınma Merkezlerinin 12'si Konteyner Kent, 9'u Çadır Kenttir. Bu merkezlerde kalan Suriyeliler ekonomik durumu en zayıf kesimi oluşturmakta olup; temel insani hizmetler sunulmakta bu hizmetler için hiçbir bedel alınmamaktadır. Geçici Barınma Merkezlerimizde misafir edilen Suriyelilerin ihtiyacı olan eğitim ve sağlık hizmetleri karşılanmakta, beslenmeleri için sosyal yardım yapılmakta, üçüncü kişilere ihtiyaçları olmadan yaşamalarına destek olacak meslek edinme ve özellikle kadınlara yönelik beceri kursları verilmekte, psikolojik destek sağlanmaktadır. Barınma merkezlerinde çocuk oyun bahçeleri, spor sahaları, market, terzi, berber gibi her türlü sosyal aktivite ve ihtiyaç alanları da mevcuttur. Bir yandan 6 yıldır çadır kentlerde zor yaşam koşullarında barınanlar çadırkent-konteynerkent dönüşümü ile modern konteyner kentlere aktarılırken diğer yandan geçici barınma

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

merkezlerinde kalanların sayısı süreç içerisinde azalmaktadır. Bu süreç içerisinde yaşam koşulları sebebiyle çadır kentlerin kapatılması veya konteyner kente dönüşümü çalışmalarına hız verilmesi çok önemli bir gelişmedir. Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Kahramanmaraş, Mardin, Hatay, Adana, Osmaniye, Malatya illerinde geçici barınma merkezleri bulunmaktadır. Geçici Barınma Merkezleri AFAD'ın koordinasyonunda Valiliklerce yönetilmektedir. Geçici Koruma altındaki Suriyeliler iş olanaklarının çok olduğu iller, kültürel yakınlık ve Suriye sınırına yakınlık kriterlerine göre belirli şehirlerde yoğunlaşmışlardır. Geçici Barınma Merkezlerin verilen hizmetlerin kabul edilen uluslararası standartlarının üstünde olduğu ve geçici kent yönetimi sistematığının çok başarılı şekilde işlediği uluslararası kuruluşlarca da tescil edilmiştir.

Yaklaşık 3.2milyon Geçici koruma altındaki Suriyeli Geçici Barınma Merkezlerinin dışında Türkiye'nin 81 ilinde yaşamaktadır. Suriyelilerin hangi kentlerde yoğunlaştıklarına bakıldığında, 517.697 göçmenle ilk sırayı İstanbul almaktadır. Bunu sırasıyla, Şanlıurfa (448.975), Hatay(426.278), Gaziantep(342.442), Mersin(173.191), Adana(164.590), Kilis (129.063), Bursa(127.295), İzmir(118.650), Kahramanmaraş(96.251) ve diğer iller izlemektedir.

V.1.5.Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu:

Coğrafyada ortaya çıkan istikrarsızlıklar göçleri itmiş, ülkemizin yaşadığı ekonomik büyüme, istikrar ve insani bakışımız göçü çekmiştir. Çağımızın göç hareketleri içinde, ülkemizin transit ülke yanında hedef ülke olma konumu da dikkate alınarak, göç alanını daha iyi yönetmek amacıyla köklü değişiklikler öngören, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) Nisan 2013 tarihinde kabul edilmiştir. Bu düzenleme ile Türkiye'ye yönelik artan ve çeşitlenen göç hareketlerinde güvenlik ile hak ve özgürlüklerin güvence altına alma ihtiyacının dengelenmesi hedeflenmiştir. Söz konusu bu dengenin güçlü bir göç yönetimiyle sağlanması göç ve uluslararası koruma (iltica) alanında stratejilerin belirlenmesi, uyum süreçlerinin yönetimi, insan hakları temelli, yönetilebilir ve kurumsal bir yapılanma oluşturulması için önemli mevzuat ve altyapı çalışmaları yapılmış, yapılmaya da devam etmektedir.

YUKK ile hukuki ve kurumsal boşluk 2013 yılı itibariyle doldurulmuştur. Bu Kanun, üç ana kısımdan oluşmaktadır:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Yabancılar,
- Uluslararası koruma,
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

YUKK ile düzenlenen başlıca konu başlıkları şunlardır:

- Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış hükümleri
- Vizelere ilişkin hükümler
- İkamet izni ve çeşitleri
- Vatansız kişi ve hakları
- Sınır dışı etme
- Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezleri
- Uluslararası koruma ve çeşitleri
- Geri göndermeme ilkesi
- Geçici koruma
- Uyum
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün kuruluşu ve görevleri

2013 yılında TBMM'de kabul edilen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile göç ve uluslararası koruma (iltica) alanındaki ulusal politikalarımızın zeminini oluşturulmuş, göçmen ve sığınmacı haklarının yasal çerçevesi uluslararası standartlara uygun hale gelmiştir. Ülkemiz, tarih boyunca kitlesel sığınma hareketleri de dâhil olmak üzere çeşitli göç hareketleri ile karşılaşmış ve milyonlarca göçmene ev sahipliği yapmış bir geleneğe sahiptir. Bu geleneğin Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve bu kanunla göç alanında oluşturulan İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile uzmanlık sahibi, uluslararası işbirliğine açık, dinamik yapıyla kurumsal hale getirilmesi çok önemli bir adımdır. Bu kanun ile Kitlesel akın durumlarında sağlanacak “geçici koruma”, ilk defa kanuni dayanak kazanmıştır.

V.1.6.Geçici Koruma Statüsü:

Suriye'de yaşanan insani krizin büyümesi sonucunda 300-400 kadar Suriye vatandaşının, 29.04.2011 tarihinde Hatay ili Yayladağı ilçesindeki Cilvegözü sınır kapısına doğru hareketlenmesi, Suriye'den Türkiye'ye yönelik bir toplu nüfus hareketinin ilk adımını oluşturmuştur. Türkiye, 2011 yılının Nisan ayından itibaren, Suriye'den ayrılmaya zorlanmış

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

kişilerin ani gelişen kitlesel akınlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Suriye’deki durumun ciddiyetini koruması ve sığınmacıların ülkelerine güvenli dönüşlerine imkân verecek koşulların uzun süre sağlanamamış olması nedeniyle söz konusu sığınmacılara uluslararası koruma sağlanmıştır. Ülkemize kitlesel akınlara gelen Suriyelilere sağlanan koruma uluslararası literatüre göre “Geçici Koruma”dır. Türkiye açık kapı politikası ile ülke topraklarına kabul, Geri göndermeme ilkesi, Gelen kişilerin temel ve acil ihtiyaçlarının karşılanması ilkelerine riayet ederek “Geçici Koruma” statüsünü 04/04/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91’inci maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 13/10/2014 tarihli ve 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği çerçevesinde sağlamaktadır.

Zaman zaman “Geçici Koruma Statüsünün” geçici olduğu, Suriyelilere yeni bir uluslararası koruma statüsü tanımlamak gerektiği gibi kamuoyunda farklı görüşler ifade edilmektedir. Dünyadaki geçici koruma mekanizmalarına bakıldığında devletlerin kendi öznel durumlarına göre bu mekanizmayı geliştirdiğini görmekteyiz. Avustralya geçici koruma statüsünü iklimsel değişikliklerin getirmiş olduğu doğal afetler sonucu yerinden olmuş kişilere sağlamakta iken; Kanada devam eden silahlı çatışma, iklimsel değişikliklerin getirmiş olduğu doğal afetler, diğer olağanüstü geçici durumlar karşısında belli gruplara, göçmenlerden farklı olarak bu statüyü sınırlı süreli olarak vermekte ve koruma sağlamaktadır. Uygulamalarda geri göndermeme ilkesi gözetilmekte, süre bittikçe menşe ülkenin objektif koşullarına ve olaya göre korumanın süresi uzatılabilmektedir.

Avrupa Birliği ülkelerinde geçici koruma Avrupa Birliği topraklarına kitlesel olarak akın eden yerinden edilmiş kişilerle ilgilidir. Geçici koruma mekanizmasının en etkili örneği 1990’lı yılların başında, Eski Yugoslavya’daki çatışmalardan kaçan insanları korumak için bazı Avrupa Devletleri tarafından yapılan uygulamalar olarak gösterilmektedir. Avrupa Birliği sığınma mevzuatında geçici korumanın hukuki temelini “Yurdundan ayrılmaya zorlanmış kimselerin kitlesel sığınma durumunda geçici koruma sağlamak için asgari standartlar hakkında ve üye devletlerarasında bu tür insanları ülkeye kabul etmesi ve sonrasında bunun sonuçlarına katlanmasına ilişkin olarak 20 Temmuz 2001 tarihli Avrupa Konseyi Yönergesi” (Geçici Koruma Yönergesi) oluşturmaktadır. Bu koruma rejimi dünyada niteliği tam belirlenmiş bir statü değildir. Geçici Koruma Rejimi Türkiye’deki uygulama ile içerik ve nitelik kazanmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Eğitim, sağlık, sosyal yardım, istihdama erişim hususlarında oluşturulan yönetmelik uluslararası uygulamaların üstünde, hak temelli yaklaşımlar içermektedir. Uluslararası alanda içeriği net olmayan geçici koruma statüsü, Türkiye’de oluşturulan mevzuat ve beraberindeki uygulamalarla uluslararası sürece örneklik edecek olgunluk düzeyine ulaştığı tespit edilmiştir.

Kitlesel akınlarda topyekûn bir göç söz konusudur. Bireysel başvuru imkanının olmadığı bir süreçtir. Kitlesel akınlardan en çok komşu ülkeler etkilenmektedir. Nitekim Suriye’deki savaş sonucunda 6,5 milyonluk bir kitlesel göç olmuştur ve yerinden edilenlerin %85’i komşu ülkelere sığınmıştır. Suriye’nin savaştan etkilenen coğrafyasında yaşayan sivil halk neredeyse hiç kalmamıştır. Bu şekilde savaştan kaçanlara ve kitlesel olarak göç edenlere daimi bir statü vermek çözüm değildir, aksine hem kaynak ülke hem de hedef ülke için problemi büyütmeştir. Savaşın bitmesi halinde boşalmış coğrafyaya geri dönüşlerin olması gerekir. Eğer kalıcı bir statü verilirse savaş sonrası geri dönüş süreçleri yönetilemeyebilir ve kitlesel akımla neredeyse sivil unsurun kalmadığı coğrafyada boşluklar oluşur. Boşalan coğrafyaya geri dönüşler için statünün geçici olması doğru bir uygulamadır. Kaynak coğrafyadaki boşluklar farklı unsurlarla değil, orayı yüzyıllardır yurdu bilen sahiplerince doldurulması açısından Geçici Koruma Statüsü yerinde bir uygulamadır. Nitekim Fırat-Kalkan Harekatı sonunda oluşturulan güvenli bölgeye 100 binden fazla Suriyeli geri dönmüştür. Geri dönenlerin Geçici Koruma statüleri kaldırılmıştır. Güvenli Bölgeler oluştuğu gönüllü geri dönüşler sağlanmakta, geçici koruma statüleri kaldırılmakta ve kaynak coğrafyada yeni istikrarsızlıklara sebep olacak boşluklar oluşması engellenmektedir. Kitlesel göçün sonucu geçici koruma ile bireysel koruma aynı paradigmalarda değerlendirilmemelidir. Geçici koruma statüsünün adı üzerinden değil içeriği açısından yani sığınma hakları ve insan haklarına uygunluğu açısından değerlendirilmesi gerekir. Türkiye’nin uyguladığı geçici koruma rejiminin hak temelli olduğu, insani olduğu, temel ihtiyaçların karşılanmasına sağlamaya yönelik uygulamalar içerdiği hususu sahada görülmüştür ve uygulamaların dünyadan takdir aldığı müşahede edilmiştir.

Geçici koruma statüsü verilen Suriyelilere “Geçici Koruma Kimlik Belgesi” düzenlenmektedir. Bu belge ile kayıt olunan illerde ikamet edilebilmektedir. Bu belge ile beraber tahsis edilen yabancı kimlik numarası ile geçici koruma altındaki Suriyelilere eğitime, sağlığa, istihdam

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

piyahasına, sosyal yardımlara erişim, elektronik haberleşme, bankacılık vb. hizmetler için abonelik sözleşmesi yapabilme imkânı getirilmiştir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 3,4 milyon Suriyelinin biyometrik verilerinin ve 30'dan fazla kişisel bilgisini almak suretiyle kayıt işlemlerini tamamladığı, ikinci aşama olarak kayıtların güncellendiği bir sürecin başlatıldığı görülmüştür. Göç ve uyum sürecini yönetmek adına biyometrik kayıtların yapılması ve beraberinde diğer kişisel bilgilerin de alınmasının tamamlanması, Göç-net sisteminin aktif edilmesi ve ilgili kurumların paylaşımına açılması önemli bir adımdır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Suriye göçünden sonraki süreçte kurulmasına rağmen, kısa sürede kurumsal yapılanmasını tamamlamıştır. Kuruluş aşamasında Göç İdaresi daha çok kayıt işlemleri gerçekleştirmiş, göç sürecinin koordinasyonunda ise Geçici Koruma Yönetmeliğinin 26. maddesi gereği AFAD görevlendirilmiştir. AFAD sağlık, eğitim, işgücü piyasasına erişim, sosyal, kültürel faaliyetler ve dil eğitimi gibi uyum konularının koordinasyonunda önemli çalışmalara imza atmıştır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün 81 il teşkilatlanmasını tamamlaması ile birlikte kayıt işlemleri yanında Suriyelilerin göç ve uyum konularında da yetkili kuruluş olarak görevlendirilmesi zamanın geldiği aşikârdır. Bu hususta Başbakan Binali Yıldırım, 15 Aralık 2017 tarihinde Göç ve Uyum Sempozyumunda yaptığı açıklamada, göç ve mülteci konularının daha iyi koordinasyonu için bütün yetkinin Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne devredileceğini açıklamıştır. Teknik ve uzmanlık içeren bir konu olan uyum ve göç yönetiminin bu amaçla kurulmuş Göç İdaresi'nin koordinasyonunda şekillenmesi kararının, yerinde bir karar olduğu yaptığımız çalışmalar sonucunda da anlaşılmıştır. Geçiş sürecinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün gerek insan kaynağı gerek mali açıdan gerekse yetkiler açısından güçlendirilmesi gerekmektedir.

V.1.7.Göç Politikaları Kurulu:

Türkiye'nin göç politika ve stratejilerini belirlemek ve bu stratejilerin uygulanmasını takip etmek amacıyla YUKK ile Göç Politikaları Kurulu oluşturulmuştur. İçişleri Bakanının başkanlığında toplanan Kurulda, Aile ve Sosyal Politikalar, Avrupa Birliği, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Dışişleri, İçişleri, Kültür ve Turizm, Maliye, Millî Eğitim, Sağlık ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme bakanlıkları müsteşarları ile Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Başkanı ve Göç İdaresi Genel Müdürü görev almaktadır. Kurul göç ve uyum stratejileri belirleme, eylem süreçlerini değerlendirme anlamında önemli bir koordinasyon noktasıdır. Bu kurulun özellikle 2017 yılı içinde etkin bir şekilde çalıştığı, Aralık 2017 yılı son toplantısında "Türkiye'nin Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı" kurul üyelerinin görüşlerine sunulduğu görülmektedir. Uyum sürecinin bir stratejiye bağlanması, sosyal mesafenin açılmaması, toplumsal kabulün artması açısından çok önemlidir.

V.1.8.Yabancılar İletişim Merkezi:

Göç İdaresi genel müdürlüğü bünyesinde oluşturulan Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER – ALO 157) bu ihtiyacı karşılamak için oluşturulmuş bir bilgilendirme merkezidir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yabancılar İletişim Merkezinde (YİMER), göçmenlerin vize, ikamet, uluslararası koruma, geçici koruma gibi konularda sordukları tüm sorulara yanıt verilmektedir. YİMER’de Türkçe, İngilizce, Arapça, Rusça, Almanca ve Farsça olmak üzere 6 dilde 7 gün 24 saat kesintisiz ve ücretsiz hizmet verilmektedir. Oluşturulduğu 2015 yılının Ağustos ayında bugüne kadar toplam 3.184.367 çağrıya cevap vererek, bilgilendirme ve oryantasyon konusunda başarılı ve örnek bir proje olmuştur. YİMER göçmenlerin bilgi taleplerini cevaplamak yanında özellikle sığınmacıları ve düzensiz göçmenleri taşıyan botlarda yaşanan kazalarda, insan ticareti ihbarlarında, acil ve adli vakalarda Sahil Güvenlik Komutanlığı, Emniyet Müdürlükleri ve Jandarma Komutanlıkları gibi kolluk kuvvetleri ile temasa geçilip mağdurların kurtarılmasına destek vermektedir. Bu kapsamda, çoğu Ege Denizinden geçerken botları batan düzensiz göçmenler olmak üzere 2015 yılında 2.476, 2016 yılında 4.155, 2017 yılında 1.657 olmak üzere bugüne kadar toplam 8.317 mağdur kurtarılmıştır.

2017 yılında 64 ülkeden 1100 adayın yer aldığı Avrupa İletişim Merkezleri Ödülleri Zirvesinde YİMER Alo-157 iletişim merkezinin “Jüri Özel Ödülü” ve “En İyi Çok Dilde Hizmet Veren Çağrı Merkezi Ödülü”nü aldığı görülmüştür. Türkiye’de artan göç hareketleriyle birlikte farklı statüdeki göçmenlerin özellikle de Geçici Koruma altındaki Suriyelilerin bilgi ihtiyaçlarında artış ve çeşitlilik görülmektedir. YİMER tarafından bu hizmetlerin kendi dillerinde verilmesi önemli bir uyum faaliyetidir.

Bilgilendirme açısından farklı kurumların ve sivil toplum örgütlerinin, uluslararası kuruluşların benzer hizmetleri vermeye çalıştığı da görülmektedir. Diğer uyum faaliyetleri gibi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

bilgilendirme ve oryantasyon faaliyetlerinin de, etkinliğine ve içeriğine yönelik standartların oluşturulması Göç idaresi Genel Müdürlüğünün koordinasyonunda ilgili kurumlarla işbirliği çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir.

V.1.9.Düzensiz Göç ve Göçmen Kaçakçılığı:

Türkiye düzensiz göç ile ve beraberinde göçmen kaçakçılığı ile etkin bir mücadele içerisinde ve bu mücadelede önemli mesafeler kaydetmiştir. Yıllık yakalanan düzensiz göçmen sayısı Suriye krizi öncesi 50 binlerde iken, 2015 yılında 146.485, 2016 yılında 174.466, 2017 yılında yaklaşık 130.000'dir. Ülkemizde düzensiz göç konusuna ilişkin faaliyetler; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü koordinesinde, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı ve ilgili kurumlar ile iş birliği halinde yürütülmektedir. Türkiye'de göçmen kaçakçısı olarak yakalanan kişi sayısı 2015 yılında 4471, 2016 yılında 3.314'dür. Göçmen kaçakçılığı ile güvenlik güçleri etkin mücadele etmeye çalışmaktadır.

Göçmen kaçakçılığını düzenleyen Türk Ceza Kanunu 79. maddesi suçun üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ile cezalandırılacağını hükmetmektedir. Bu cezanın caydırıcılık için yeterli olmadığı gözlemlenmiştir. Göçmen kaçakçısı ile tarihi eser kaçakçısının aynı oranda cezalandırılması, eşya ile insan hayatının eş değer tutulduğu gibi bir anlayışa da sebep olduğu sıkça ifade edilmektedir. Caydırıcılık ve mücadelenin önemi açısından göçmen kaçakçılığı suçunun cezasının alt ve üst sınırının artırılması gerekmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği arasında 18 Mart 2016 tarihinde gerçekleştirilen Türkiye-Avrupa Birliği Zirvesi'nde alınan kararlar doğrultusunda 20 Mart 2016 tarihi itibarıyla ülkemizden Yunanistan'a geçen tüm düzensiz göçmenlerin geri dönüşleri 4 Nisan 2016 tarihi itibarıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğümüz koordinasyonunda başlamıştır. Mutabakat sonucunda Ege'de düzensiz göçün kontrol altına alınmıştır ve önemli oranda göçmenlerin hayatını kaybetmesinin de önüne geçilmiştir. Mutabakat öncesinde Ege'de hayatını kaybeden düzensiz göçmen sayısı 2015 yılında 279, 2016 yılının ilk 3 ayında 173 iken, mutabakat sonrası 2016 yılı Nisan ayı itibarıyla Ege denizinde hayatını kaybeden göçmenlerin sayısı oldukça düşük seviyelere gerilemiş, Nisan-Aralık 2016 tarihleri arasında 19 göçmen hayatını kaybetmiştir. 18 Mart mutabakatı çerçevesinde 2017 ilk 6 ayında geri alınan göçmen sayısı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

1073, aynı dönemde Avrupa'ya yerleştirilen Suriyeli sayısı 4928 olmuştur ve yerleştirilen Suriyelilerin tespiti doğrudan İçişleri Bakanlığı tarafından yapılmıştır. “1-1” kuralı olarak da isimlendirilen bu uygulama, insani mağduriyetlere son verilmesi, çocukların denizlerde kaybolup gitmesini önlemek için bir tedbirdir ve bu açıdan başarılı olmuştur, Ege’de ölümler bitme noktasına gelmiştir. Türkiye kıyılarına vuran bebek cesetlerinin olmaması için üzerine düşen tüm görevleri yerine getirirken, Avrupa’nın da sözünde durarak, mutabakatın külfet paylaşımı, yeniden yerleştirme ve vize serbestisi hükümlerine uyması gerekmektedir.

V.1.10.Geri Gönderme Merkezleri:

Düzensiz göç kapsamında değerlendirilen yabancılar hakkında sınır dışı kararı alınmaktadır. Sınır dışı etme kararıyla, yabancı menşe ülkesine veya transit gideceği ülkeye ya da üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilebilmektedir. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancılar kaçma ve kaybolma riskine istinaden Geri gönderme merkezlerindeki idari gözetim altında tutulmaktadır. Türkiye’de 2017 Kasım ayı itibariyle 20 adet aktif geri gönderme merkezi bulunmaktadır. Geri gönderme merkezlerinin toplam kapasitesi 8136 kişidir. 16 geri gönderme merkezinin açılması ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Geri gönderme merkezlerinde yapılan incelemelerde merkezlerin fiziksel kapasitesinin ve sosyal donatılarının çok iyi durumda olduğu; burada çalışan personelin alanında profesyonelleştiği gözlemlenmiştir. Ziyaret edilen merkezlerde kalan göçmenlerle yapılan ikili görüşmelerde Merkezlerin işletilmesine dair hiçbir şikâyet alınmamıştır. Aydın ve İzmir’de bulunan GGM ile ilgili Mülteci Alt Komisyonu Raporu İnsan Hakları İnceleme Komisyonunda kabul edilerek, yayınlanmıştır.

V.1.11.Uyum:

Göç Çağı olarak isimlendirilen 20.yüzyılın ikinci yarsında iki temel problem için çözümler aramaktadır. Birinci temel soru, sınır ötesi insan hareketliliği karşısında devletlerin göç yönetimini nasıl düzenleyeceği olmuştur. İkinci temel soru ise, göçmenleri topluma ne şekilde entegre edileceği ve hızlı göçün toplumların geleceği nasıl etkileyeceği olmuştur.

İkinci soruya cevap bulmak üzere bugün, kavramsal bazda birçok kelime tartışılıyor. Çok kültürlülük, empati, tolerans, kaynaşma, katılım, birlikte var olma, asimilasyon, kabullenme, absorbe etme, bütünleşme, entegrasyon, uyum...

Ve bu kavramlarla beraber modeller de tartışılıyor. Göçmen ile toplumun uyumu nasıl olacak; bir çorba gibi yepyeni bir tat mı; bir salata gibi herkesin tadı yerinde bir karışım mı; yoksa bir

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

aşure gibi bazı tatlar baskın yeni bir tat mı olunacak veya mozaik gibi bileşim mi, yoksa şemsiye gibi koruyuculuk baskın mı olacak...

Farklı tanımlamalar ve yaklaşımlar olsa da, ideal uyum, toplumla, göçmenin iki yönlü, karşılıklı etkileşimi, insani değerlere saygılı, hak ve yükümlüklerin bir arada sunulduğu yaklaşımın benimsenmesi, göçmenin istihdama katılımının sağlanması, yaşanan ülkenin dili, tarihi, kültürü ve temel kurumları ile ilgili bilgi sahibi olma, eğitimden eşit faydalanma, kamusal ve özel hizmetlere erişimin sağlanması hususlarını ortak bir hukuki çerçeve olarak kabul görmektedir.

Göçmenlerin sosyal hayata eşit bireyler olarak katılmalarını içermesi, toplumda yükselen kimlik kaygılarına karşı göçmenlerin toplumun kültürünü benimseyen, ona kendini bağlı hisseden bireyler olduğunu göstermesi ve göçmenlerin yeni bir kültürde yaşarken, kendi kültürel kimliklerinden vazgeçmelerinin istenmemesi ve koruyabilmesi de ideal uyum sürecinin siyasal çerçevesini oluşturmaktadır.

Türkiye’de entegrasyon, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile 2011 yılında ilk defa hukuki bir nitelik kazanmıştır. Kanunda entegrasyon kelimesinin yerine uyum kelimesinin kullanılması yeni bir model ve politika benimseme anlayışının tezahürü olarak anlaşılması gerekmektedir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun’un Uyum başlıklı 96. maddesi uyumu düzenlemektedir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun ilgili maddesinde uyuma yönelik faaliyetlerinin kapsamına herhangi bir ayırım yapılmaksızın “yabancılar” dâhil edilmiştir.

Uyum ötekileştirmeyi, ayrımcılığı ve kırılğanlığı azaltır; karşılıklı bağımlılığı ve ortak faydayı artırır. Uyumun bir maliyeti vardır ancak uyum sağlayamamanın sosyal maliyeti ve neden olacağı ekonomik maliyet çok daha fazladır. Ancak uyum faaliyetleri ile göç bir kriz olmaktan çıkartılıp, bir fırsata dönüştürülebilir. Uyumla desteklenen göç, hem toplum için hem de göçmen için kazan-kazan sürecidir ve uyum politikaları ile göç herkesin yararına yönetilebilir. Uyum göçmenlerin kültürel, sosyal, ekonomik, olarak yaşadıkları topluma dahil edilmesi, aidiyet hissinin geliştirilmesi, farklılıkların karşılıklı tanınması, bir arada yaşama inancının oluşturulması olarak tanımlanabilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Uyum/entegrasyon süreçleri göçü, kalkınma için bir imkana, toplumda, kültürde, ekonomide çeşitlilik için avantaja dönüştürülebilir. Uyum için ayrımcılık ve dışlamaya ilişkin yasal tedbirlerin alınması ve göçmenlerin de yaşadıkları toplumun dilini ve kurallarını öğrenmeleri önemli adımlardır. Sosyal uyum, hukuksal uyum, eğitim, ekonomi ve sağlık gibi alanlarda uyum, işgücü piyasasına erişim, vatandaşlığa kabul uyumun farklı basamakları olarak kabul edilmektedir. Ülkemizde de uyum açısından her bir aşamaya ait politikalar üretilmektedir, Uyum stratejilerinin (2018-2023) planlanması için Göç Politikaları Kurulu bünyesinde çalışmalar yapılmaktadır.

V.1.12.Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Eğitime Erişimi:

Göçmenlerin; eğitime erişimi, eğitime devam edebilmeleri uyumları açısından önem arz etmektedir. Göçmenlerin göç ettikleri ülkenin dilini öğrenmesi, niteliklerinin artması, sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini sağlayacak bilgi ve beceriler kazanması, çocukların okullaşmaları, erken yaşlardan itibaren karşılıklı ve olumlu bir etkileşim içinde olmaları kısacası eğitime erişim büyük önem arz etmektedir. Eğitimden mahrum kalma, uyum sağlama oranını ve beraberinde riskleri arttırmaktadır. %50'si 18 yaşın altında olan, savaş ve şiddet koşullarından travmatik deneyimler yaşayarak Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan Suriyelilerin eğitim sistemine dahil olmaları konusunda çok başarılı çalışmalar yapılmıştır. Suriyelilerin eğitim almaları yönünde çalışmalar Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı ve İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü koordinasyonunda devam etmektedir.

Ülkemizde 2017 yılının Kasım ayı itibariyle eğitim çağındaki (Çağ Nüfus) Suriyeli çocuk sayısı 976.200'dür. Bu çocukları, 333.000'i devlet okullarında ve 305.000'i geçici eğitim merkezlerinde okullaştırılmıştır. Okullaştırılan çocuk sayısı toplamda yaklaşık 638.000'dir. Okullaşma oranı %62 seviyelerindedir. En yüksek okullaşma oranları ilkokulda (%95) gözlemlenirken, ortaokul ve lise seviyesinde düşmektedir.

Eğitim faaliyetlerine Suriyeliler için oluşturulan Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) ve devlet okullarında devam edilmektedir. 2017 sonu itibariyle 369 adet GEM bulunmaktadır. Eğitim ve öğretimde gönüllü olarak 12.630 Suriyeli öğretmene görev verilmiştir. Resmi olarak öğretmen

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

olmasalar da, GEM’lerde görev yapan eğitimciler aylık olarak maddi destek almaktadır. GEM’lerde Türk eğitimciler, rehber ve psikolojik danışmanlar da görev yapmaktadır. GEM’ler Suriyeli öğrencilerin eğitime erişimi açısından büyük bir ihtiyacı karşılamakla birlikte fiziki kapasite yetersizlikleri devam etmektedir. GEM’ler kamuya ait binalarda veya kiralanmış binalarda eğitim hizmeti vermeye çalışmaktadır. GEM’lerde aynı içeriği kapsayacak şekilde Suriye müfredatı ve ders kitapları havuzu oluşturulmuş, Milli eğitim bakanlığınca bir sistematik oluşturulmuştur. Suriyelilerin daha fazla okullaşması, daha kaliteli bir eğitim almaları ve Türkiye’ye toplumsal uyumları açısından Türk eğitim sistemi içindeki okullarda eğitim görmeleri büyük bir öneme sahiptir.

GEM’lerin kademeli olarak kapatılarak, Suriyelilerin Türk okullarında eğitim görmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu sürecin imkanlar doğrultusunda mümkün olduğunca kısaltılması hedeflenmelidir. Bu hedef için yaklaşık 25.000 dersliğe yani 10 bin yeni okula ihtiyaç vardır. Şunu net ifade etmek gerekir ki; Finlandiya, Danimarka, Norveç gibi ülkelerin öğrenci çağı nüfusundan fazla bir sayıda Suriyeli çocuğun bulunduğu ülkemizde kısa sürede yüksek oranda okullaşmaya ulaşılması önemli bir başarıdır. Suriyeli öğrenciler okuldaki akranları tarafından çok küçük münferit olaylar dışında kabullenilmektedir. Bu kabullenmenin artması ve olumsuzluğa dönmemesi için ders müfredatlarında göç, göçmenlik, mülteci, sığınmacı hususları eklenmelidir. Empatinin sağlanması ve öğrencilerin kabulü uyumu hızlandıran önemli bir adımdır.

Göç İdaresi genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan MUYU karakteri ve çok dilli eğitim materyalleri başarılı bir örnek olarak çoğaltılmalı ve genişletilmelidir. Böylelikle hem öğrencilerin hem öğretmenlerin hem de velilerin toplumsal kabulleri arttırılmalıdır. Bu noktada öne çıkan diğer en önemli konulardan bir tanesi öğretmenlerin Suriyeli çocuklara gösterdikleri tutum ve hassasiyeti olacaktır. Öğretmenlerin sığınma, göç ve uyum konularında hizmet içi eğitimlerle bilinçlendirilmeleri çok önemlidir. Okullarda Suriyeli çocuklara yönelik psikolojik destek ve danışmanlık verebilecek rehber öğretmenlerin bulunması üzerine yoğunlaşılması gereken diğer konudur.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Yükseköğrenime erişim açısından ise, geçici koruma altındaki Suriyeliler, tüm diğer ülkelerden gelen göçmen öğrenciler için öngörülen mevcut sistemde bulunan yolları izleyerek ve sınavlardan geçerek yabancı öğrenci kabul eden tüm üniversitelere başvurabilmektedir. Türkiye’de bulunan üniversitelerde ön lisans, lisans ve yüksek lisans eğitimi almakta olan Suriyeli öğrenci sayısı 2017 yılı itibariyle yaklaşık 19 bindir. Suriyeliler Türkiye’de bulunan yaklaşık 130.000 yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin yaklaşık %12’lik bir kısmına tekabül etmektedir. Suriyelilerin sınavsız üniversiteye girdikleri, tamamının devletten karşılıksız burs aldıkları gibi haberler gerçeği yansıtmamaktadır. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın (YTB) yükseköğretim konusundaki çalışmaları kapsamında, birçok uluslararası öğrenciye burs imkânı sağlanmaktadır. Başarılı olanları bu tür burslardan istifade edebilmektedirler. Suriyeli öğrenciler üniversitelerdeki Türk öğrencilerin kontenjanlarını da kullanmamaktadır. Suriye uyruklu öğrenciler yabancı öğrenciler kategorisi içinde değerlendirilmektedir. Suriyeli Akademisyenler Yüksek Öğretim Kurumu’nun izni ve kontrolü ile üniversitelerde çalışabilmektedirler. Üniversitelerde bulunan Suriye uyruklu okutman, öğretim görevlisi ve öğretim üyesi sayısı ise 331’dir.

Geçici korumaya tabi Suriyelilerin meslek edinme kapsamında yaygın eğitime de ulaşabilmeleri uyumu için önemlidir. Bu bağlamda özellikle kadınlara yönelik meslek edindirme ve genel eğitim içerikli yaygın eğitim kursları Halk Eğitim Merkezleri tarafından açılmıştır.

Okullaşan 650 bin çocuğun yanı sıra yaklaşık 85.000 yetişkine meslek kazandırma içerikli ve 210.000 yetişkine Türkiye’ye uyum sağlayabilmeleri için çeşitli konularda eğitim verilmiştir. 160.000 Suriyeli yetişkin Türkçe dil kurslarına katılmıştır. Toplamda 500.000 yetişkin geçici koruma statüsüne sahip Suriyeliye, devlet kurumları tarafından farklı eğitim verilmesi önemli bir başarıdır.

Geçici Koruma altındaki Suriyelilerin eğitime erişiminin kolaylaştırılması ve destek verilmesi, okulların kapasitesinin artırılması, dil eğitimine önem verilmesi, göçmenlerin topluma uyumunu kolaylaştıracak; karşılıklılık esaslı çalışmalara devam edilmesi ve ailelerin, çocukların eğitim süreçleri içine dâhil edilmesi sosyal mesafeyi azaltacak, uyumu arttıracaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

V.1.13.Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sağlığa Erişimi:

Türkiye’de geçici koruma statüsü ile bulunan Suriyelilerin sağlık hizmetleri, Sağlık Bakanlığı’na birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık tesislerinde verilmektedir. Göç sağlığı hizmetlerinin Bakanlık adına koordinasyonunu sağlamak üzere, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü’ne bağlı olan “Göç Sağlığı Daire Başkanlığı” kurulmuştur.

Ülkemize geçmek üzere sınırimıza ulaşan kişiler genel sağlık taramasından geçirilmektedir. Sağlık sorunları tespit edilenlere gerekli sağlık hizmetleri verilmektedir, bulaşıcı ve salgın hastalıklar yönünden gerekli tedbirler alınmaktadır. Geçici Koruma Yönetmeliği’ne göre geçici koruma statüsü alan Suriyelilere yönelik sağlık hizmetleri imkânlar dâhilinde sağlanmakta ve bu kişilere verilecek sağlık hizmetleri Sağlık Bakanlığı kontrolü ve sorumluluğu altında olmaktadır. Aynı Yönetmeliğin 27. maddesine göre temel ve acil sağlık hizmetleri ile bu kapsamdaki tedavi ve ilaçlardan katılım payı alınmaz. Geçici kimlik numarası almamış olanlara ise Geçici Koruma Yönetmeliği çerçevesinde, yalnızca bulaşıcı hastalıklarla mücadele, bağışıklama ve acil sağlık hizmetleri sunulmaktadır. Genel Sağlık hizmetlerinin Geçici Kimlik numarası alma şartına bağlanması, Suriyelilerin biyometrik kayıt altına alınması sürecini hızlandırmıştır.

Hastanelerin yükünü azaltmak, hizmete erişimi artırmak için Suriyeli nüfusun çok olduğu şehirlerde içerisinde dahiliye, çocuk, kadın doğum, diş hekimliği ve psiko-sosyal destek hizmetleri ile görüntüleme ve laboratuvar hizmetlerinin verildiği güçlendirilmiş Göçmen Sağlığı Merkezleri oluşturulmuştur. Halen 103 yerleşkede oluşturulan 103 göçmen sağlığı merkezi hizmet vermektedir.

Dil ve kültür bariyerinin aşılması, personel eksikliğine çözüm getirilmesi amacıyla Suriyeli sağlık çalışanlarının geçici barınma merkezlerindeki sağlık tesisleri ile göçmen sağlığı merkezlerinde çalıştırılması oldukça isabetli bir uygulamadır. İstihdam öncesinde Suriyeli sağlık çalışanlarının belgeleri değerlendirilmekte ve ilgili akademisyenler tarafından mülakatları yapılmaktadır. Bu aşamayı geçenler 5 (beş) gün teorik, 6 (altı) hafta uygulamalı eğitimlere tabi tutulmaktadır. Bu süreci başarıyla tamamlayanlara “Mesleki Yetki Belgesi” düzenlenmekte ve çalışma izinleri verilerek, Suriyelilere hizmet etmek üzere istihdam

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

edilmektedirler. Göçmen sağlığı Merkezlerinde 275'i doktor olmak üzere 680 Suriyeli sağlık personeli istihdam edilmiştir.

Türkiye genelinde ise 2017 yılı sonu itibariyle Suriyelilerin tedavileri kapsamında yaklaşık 32 milyon poliklinik hizmeti verilmiş; 1 milyon 300 bin yatan hasta tedavi edilmiş; 1 milyon 100 bin ameliyat gerçekleştirilmiştir. 2017 yılı Eylül sonu itibariyle ülkemizde doğmuş Suriyeli bebek sayısı 276.158'dir. Suriyelilerin yoğun bulunduğu şehirlerde kapı kapı gezilerek; diğer şehirlerde de kayıtlar üzerinden tek tek taranarak 0-5 yaş grubundaki sığınmacı tüm çocuklardan aşısız bulunanlara; KKK, Beşli karma ve Hep B Aşısı uygulanması yapılmaktadır. Suriyelilere sağlık hizmetleri sunumunda önemli bir başarı yakalandığı sahada da açıkça gözlemlenmektedir. Ancak Geçici Koruma altındaki Suriyelilerin nüfus hareketleri bireylerin koruyucu sağlık durumlarını takip açısından çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Temel Sağlık hizmetlerinin kayıt olunan illerde verilmesi, koruyucu sahip hizmetlerine muhatap kesimin takibini kolaylaştırmaktadır. Suriyeli nüfus hareketliliğinin devam etmesi, ülkelerindeki savaş ortamı nedeniyle yeterli sağlık hizmetleri alamamalarından kaynaklanan sağlık riskleri, engelli ve dezavantajlı kişilerin özellikli hizmetlere ihtiyaç duymaları, yoğun göçmen sayısının oluşturduğu hizmet sunumu üzerindeki baskılar gibi nedenlerden dolayı hem Suriyelilerin hem de göçten etkilenen şehirlerimizdeki vatandaşlarımızın sağlığına yönelik ilave tedbirler alındığı görülmektedir.

V.1.14. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin İş Gücü Piyasasına Erişimi:

Tüm dünyada Göçmen iş gücüne yönelik ihtiyaçlar, politika ve vizyon tartışmaları devam ederken, Türkiye 3.4 milyonu bulan Suriyelilerin Türkiye'ye sığınması ile karşılaşmış, uyumun en önemli aşamalarından olan işgücü piyasalarına erişimlerinin sağlanmasına yönelik yasal ve idari düzenlemelerin oluşturulması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bu bağlamda, 15/01/2016 tarihli Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik çıkarılmış ve istihdama ulaşma konusunda yasal engeller ortadan kaldırılmıştır.

Yönetmelik uyarınca, geçici koruma sağlanan kişilere geçici koruma kayıt tarihinden itibaren altı ay sonra çalışma izni almak için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvurma hakkı tanınmıştır. Bu başvuru, bir hizmet akdiyle çalışacak bağımlı çalışanlar için işverenleri tarafından, bağımsız çalışacaklar için ise kendileri tarafından yapılacaktır. Mevsimlik tarım ve

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

hayvancılık işlerinde çalışacak olan geçici koruma kapsamındakiler için ise çalışma izni muafiyeti getirilmiştir. Bununla birlikte, tarım ve hayvancılık işlerinde çalışacak olan geçici koruma altındakilere ilişkin il ve kota sınırlaması getirme yetkisi ÇSGB'ye tanınmıştır. İstihdama erişimin önünün açılması çok doğru bir karar olarak değerlendirilmektedir. Bu kararın daha kapsamlı uygulanması hususunda işveren ve çalışmak isteyen Suriyelilerin daha çok bilgilendirilmeye ihtiyacı olduğu gözlemlenmiştir.

Yerli genç nüfusun rağbet etmediği tarım sektörü Suriyeliler için istihdam kaynağı olabilir. İş güvenliği ve işçi sağlığı hususları ihmal edilmeden Suriyelilerin tarımsal alandaki istihdamını kolaylaştırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir. Özellikle Suriyeli kadınların istihdam edilebileceği bir alan insan kaynağı açığı olan çocuk ve yaşlı bakımı hizmetleri olabilir. Bu sektörde açıkların olduğu bilinmektedir. Böylece mevcut iş gücünü etkilemeden ihtiyaçları karşılayacak ve Suriyeli kadınlara gelecek sağlayabilecek bir istihdam alanı oluşturulabilir. Son zamanlarda yapılan çalışmalar göçmenlerin uzun dönemde büyümeye pozitif katkısı olduğunu göstermektedir. 1960–2010 yılları arasındaki uluslararası veriler kullanılarak yapılan hesaplamalara göre kültürel çeşitlilikteki yüzde 10 puanlık artış, kişi başı gayrisafi yurt içi hâsıla büyümesini ortalama yüzde 2,1 puan artırıyor. Sadece gelişmekte olan ülkeler dikkate alındığında ise katkı yüzde 2,8 puana çıkıyor. ABD'deki inovasyon ve patent sayılarını inceleyen bir başka çalışma ise göçmenlerin nüfus içindeki paylarının yüzde 5 olmasına rağmen patent alanlar arasındaki oranlarının yüzde 30 olduğunu tespit etmiştir.

Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki iktisadi etkilerine dair bugüne kadar yapılan araştırmalar büyüme üzerinde pozitif, etkisi olduğunu gösteriyor. 2015 yılında gayrisafi yurt içi hasılaya yüzde 0,5 ila yüzde 1,7 oranında katkı sağladığı düşünülüyor. Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin beraberinde pazar ilişki ağlarını da taşımaları neticesinde özellikle güneydoğudaki illerden Ortadoğu'ya yapılan ihracatta ciddi bir artış görülüyor. Kahramanmaraş'ta Suriyeli işadamı şehirde en çok ihracat yapan firmalar arasında 7. sıraya yükselmiştir. 99'u Suriyeli olmak üzere 250 kişiyi istihdam eden fabrika ülke ekonomisine katkı sunmaktadır. Balıkesir'in Marmara ilçesinde, Türk ortağıyla mermer fabrikası işleten Suriyeli iş adamı Suudi Arabistan, Cezayir, Fas, İsrail, Dominik Cumhuriyeti ve ABD'ye mermer ihraç ediyor. Suriye'de uzun yıllar ham deri ticareti yapan işadamı, iç savaştan kaçarak geldikleri Türkiye'de yaklaşık 60 milyon liralık

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

yatırımla Uşak'ta 4 deri işleme tesisi işletiyor. Bu örnekler çoğaltılabilir. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği verilerinden Türkiye'de yabancı sermaye statüsü ile kurulan 8 bin 100 Suriyeli şirket bulunduğunu, bu şirketlerin de toplam istihdamının 100 bin kişiye yaklaştığını anlaşılmaktadır. Geçici Koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye'de büyük yatırımlara imza attıkları görülmektedir.

Göçmenlerin potansiyellerini ve özellikle nitelikli göçü değerlendirme açısından önemli bir düzenleme olarak 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu kabul edilmiştir. Uluslararası işgücü politikalarımız doğrultusunda bu kanun yeni çalışma izni türleri getirilmiştir. Yeni izin türleri, profesyonel meslek mensubu yabancılara verilecek bağımsız çalışma izni ve nitelikli yabancılara ilk üç yılı geçiş süresi olmak kaydıyla verilecek olan Turkuaz Karttır. Turkuaz Kart ile Türkiye'ye doğrudan yabancı yatırımın çekilmesi ve var olan yatırımın artırılması hedeflenmektedir. Turkuaz Kart, eğitim düzeyi, mesleki deneyimi, bilim ve teknolojiye katkısı, faaliyetinin veya yatırımının ülke ekonomisine ve istihdama etkisi doğrultusunda göçmenlere verilmektedir. Ancak geçici koruma altındakilere Turkuaz Kart verilmemektedir. Ekonomik, bilimsel, akademik, mesleki deneyim açısından potansiyeli bulunan Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere Turkuaz Kart verilmesi hususunda yasal düzenleme yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Türkiye yaşanan insani krizin sosyal ve iktisadi etkilerinin nasıl minimize edileceği konusunda ciddi çalışmalar yapmaktadır. Yerli iş gücü üzerindeki etkileri sınırlı tutulmaya çalışılarak, Suriyelilerin bir yandan üçüncü kişilere ihtiyaçları olmadan geçimlerini sağlamaları, diğer yandan da insan gücünü değerlendirmek, akademik, mesleki yeteneklere sahip potansiyelin kaybına engel olmak adına çok önemli adımların atıldığı ve başarıların yakalandığı gözlemlenmektedir.

V.1.15. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere Yönelik Sosyal Destek ve Sosyal Hizmetler:

“Geçici Koruma Altındaki Yabancılara İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi” konulu Genelge ve Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında geçici koruma altındaki yabancılara verilecek psiko-sosyal destek hizmetlerinden birinci derecede Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sorumludur. Psiko-sosyal hizmetler göçmenlere yönelik uyum faaliyetleri için önemlidir. Aile ve Sosyal

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Politikalar Bakanlığı'nın (ASPB) Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Göç Afet ve Acil Durumlarda Psiko-sosyal Destek Dairesi Başkanlığı Bakanlık koordinasyonunda psiko-sosyal destek birimleri aracılığı ile 2014-2016 yılları arasında yaklaşık 170.000, 2017 Kasım ayı itibariyle ise yaklaşık 145.000 olmak üzere toplamda 315 bin Suriyeliye psiko-sosyal destek hizmeti verilmiştir.

Geçici Koruma statüsü sahibi Suriyelilere yönelik Aile Eğitim Programı ülkemizdeki geçici barınma merkezlerinde hayata geçirmiştir. Geçici Barınma Merkezlerinde yaşamını sürdüren Suriyelilerin bugünkü yaşam şartlarında, ihtiyaçlarına cevap verebileceği düşünülen 19 AEP ünitesi belirlenerek Arapçaya çevrilmiştir. Eğitici Eğitimleri sonunda 105 Suriyeli eğitici yetiştirilmiştir. Eğiticiler belirlenen 19 AEP konusunu ortalama 25 kişiden oluşan gruplara anlatmaktadırlar. Gerçekleştirilen eğitimlerle yaklaşık 15.000 ulaşılmıştır. 2017 yılı sonu itibariyle Bakanlığın bağlı çocuk kuruluşlarından; Çocuk Destek Merkezlerinden 67, diğer bakım kuruluşlarından 129 olmak üzere 196 Suriyeli çocuk fiilen hizmet almaktadır. Koruyucu aile yanında 40 çocuğun bakımı sağlanmaktadır. 1 Ocak 2017-31 Ekim 2017 tarihleri arasında toplam 5.934 Suriyeli ve yabancı uyruklu çocuk sosyo-ekonomik destekle kendi ailesi yanında desteklenmiştir. 1-31 Ekim 2017 tarihleri arasında ise toplam 3.553 Suriyeli ve yabancı uyruklu çocuk sosyo-ekonomik destekle kendi ailesi yanında desteklenmeye devam etmektedir.

Ülkemizde kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet mağduru ve can güvenliği riski olan Suriyeli kadınlar ve refakatindeki çocuklar kadın konukevi hizmetinden yararlanmaktadır.

%40'dan yüksek engeli bulunan Suriyeliler engelli bakım merkezlerinde bakım, rehabilitasyon ve danışmanlık hizmetlerinden faydalanabilmektedirler. Engelliler geçici ve misafir bakım hizmetleri, gündüzlü bakım hizmetleri, evde bakıma destek hizmetleri, toplumsal destekli hizmetler, yatılı bakım hizmetleri ve özel bakım merkezi hizmetlerinden de faydalanabilmektedirler.

Diğer bir husus sosyal yardımlardır. Suriyelilere maaş bağlandığı haberleri, bilgileri gerçek dışıdır. Engelli olanlar, çalışma yeteneğine sahip olmayanlar, ailede çalışma çağına bir erkek yetişkini olmayanlar, yetimler, öksüzler belli koşullarda sosyal uyum yardımlarından ve SYDV yardımlarından faydalanabilmektedirler. Bu kapsamda AB tarafından finanse edilen BM Dünya

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Gıda Programı(WFP), AFAD, Türk Kızılay'ı ve ASPB arasında oluşturulan ortaklıkla sığınmacılara yönelik 2016 yılında başlatılan Sosyal Uyum Yardımı kapsamında yaklaşık 1 milyon 170 bin Suriyeliye kademeli olarak 2017 sonunda ulaşılmış ve aylık 120 TL destekte bulunulmuştur.

AB tarafından finanse edilen, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Türk Kızılay'ı, MEB ve ASPB arasında oluşturulan ortaklıkla uygulanan ve 2017 yılında başlatılan Yabancılarla Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı kapsamında ihtiyaç sahibi ve okula devam eden 145 bin sığınmacı öğrenciye yardım yapılmıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sorumluluğunda başta dezavantajlı gruplar olmak üzere Suriyelilere uyum süreçlerini kolaylaştıracak, sosyal desteklerin ve sosyal hizmetlerin başarıyla sağlandığı müşahade edilmiştir.

Belediyeler Suriyelilere sosyal yardım ve hizmetler bağlamında diğer önemli kamu kuruluşlarındandır. Sivil toplum kuruluşlarının geçici koruma altındaki Suriyelilere sosyal destek konusundaki rolü de büyüktür. Devlet kurum ve kuruluşlarıyla beraber birçok dernek ve vakıf Suriyelilere sosyal hizmet ve yardım alanında büyük bir açığı kapatmışlardır. Bu çalışmaların birbirlerini tamamlayıcı, kapsayıcı, koordineli ve denetlenebilir şekilde yürütülmesi için İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve ASBP (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü) işbirliği çok önem arz etmektedir.

V.1.16.Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Yerel Yönetimler:

Özellikle kitlesel akım yoluyla gelip Geçici koruma statüsü ile ülkemizde yaşayan sığınmacıların sayısı illerimizin nüfus yapısını ve yerel hizmet kapasitelerini çok önemli oranda etkilemiştir. Suriyeli sığınmacıların nüfusa nazaran en yoğun olduğu il Kilis'tir. Kilis'te yaşayan 124 bin 481 Suriyeli sığınmacı, yerli nüfusun %95 oranına tekâmül etmektedir. Kilis'i yerli nüfusa oran açısından %24 ile Hatay, yüzde 21 ile Şanlıurfa, yüzde 16 ile Gaziantep illeri takip etmektedir. İstanbul sayı olarak en fazla Suriyeli sığınmacının yaşadığı ildir. Şehirde yaklaşık yarım milyon Suriyeli yaşamaktadır. Suriyelilerin nüfusu açısından İstanbul'u sırasıyla 448 bin ile Şanlıurfa, 426 bin ile Hatay, 342 bin ile Gaziantep izlemektedir. Mersin Adana, Bursa,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

İzmir, Kahramanmaraş, Kilis, Mardin, Mersin illerimizin her birinde Suriyeli nüfus 100.000'in üzerindedir.

Suriyelilerin hareketleri başta olmak üzere artan göç hareketleriyle birlikte, göçmenler belediyeler ve şehir halkı ile daha yakından temas etmeye başlamışlardır. Bu süreçte Belediyeler Suriyelilere yönelik hizmetler de sunmaktadırlar. Birçok belediye tarafından zor durumdaki Suriyelilere yönelik yiyecek, giyecek, battaniye ve diğer gerekli eşya yardımları yapılmakta, yardım toplama kampanyaları organize edilmektedir. Yine belediyeler Suriyelilerin kentlerinde sağlık, eğitim başta olmak üzere kamu kurumlarına erişiminin sağlanmasında kolaylaştırıcı rol üstlenmektedir. Belediyelerin kurduğu bu yapı ile hastane, okul ve ilgili il müdürlüklerine bir sevk sistemi oluşturulmuştur. Şehirler üzerinde kitlesel göçün baskısının sosyal krizlere ve çatışmalara yol açmaması için belediyeler de sosyal etkinlik ve projeler yapmaktadırlar.

Bu gün 4 milyonu aşmış Türkiye'yi hedefleyen göç hareketleri kapsamında, geçici veya kalıcı olarak Türkiye'ye yerleşen göçmenlere bazı hizmetlerin sunulmasında yerel yönetimlerin rolü yeniden değerlendirilmelidir. Farklı statüdeki göçmenlerin, belediyelerin sunduğu şehir hizmetlerinden yerel halk ile beraber yararlanmaya başlaması yerel yönetimlerin göçmenlerle ilgili rol ve sorumluluklarını arttırmıştır. Belediyeler imkânları doğrultusunda özellikle ihtiyaç sahibi göçmenleri mevcut sosyal yardım ve koruma hizmetlerine dâhil etmektedir. Ancak tüm belediyelerde ortak uygulanan sistematik ve standart bir yaklaşımı bulunmamaktadır.

Öte yandan yerel yönetimler mevzuatında da göçmenlere ve sığınmacılara yönelik açık ifadeler veya hükümler bulunmamaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanununda "Hemşehri hukuku" başlıklı "Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir ibaresini içeren 13. maddesi gibi, göçmenlerin ancak dolaylı olarak ilişkilendirilebileceği bazı hükümler vardır. Belediyelerin bu konudaki rol ve sorumluklarının netleştirilmesi, yasal alt yapıya kavuşturulması, standartlaştırılması ve kapasitelerinin geliştirilmesi, göçmenlerle ilk temas noktası olması sebebiyle diğer kamu kurum ve kuruluşlarının üzerindeki yükü paylaşması ve yerel düzeyde etkin çalışmanın geliştirilmesi için önemlidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

5393 sayılı Belediye Kanununun “Belediyenin görev ve sorumlulukları” başlıklı 14. maddesine “Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla; a) ...göçmenlere yönelik uyum hizmetlerini yapar veya yaptırır.” hükmünün, ve aynı kanunun 15. Maddesinin birinci fıkrasına (t) bendi olarak “ İhtiyaç duyulması halinde düzenli ve düzensiz göç konularında hizmetleri yürütmek” ibaresinin eklenmesi yerel yönetimlerin görev sorumluluklarına göç ve uyum konusunun eklenmesi ve görev tanımının netleştirilmesi, uyum faaliyetlerinin standardizasyonu açısından önemlidir.

Öte yandan Suriyeli nüfusun yoğunluğu hem su, atık yönetimi gibi yerel hizmetler ve altyapılar üzerinde baskı hem de yerel sosyal hizmetlerde talep yoğunluğu oluşturmuştur. Göçmenlerin çok sayıda yaşadığı şehirlerde Belediyeler hizmetlerini ifa ederken mali güçlükler çekebilmektedir. Bu sebeple merkezi bütçeden kaynak aktarırken göçmen veya sığınmacı nüfusunun da dikkate alınması gerekir. 5779 Sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun’da düzenleme yapılması yerinde olacaktır.

V.1.17.Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Vatandaşlık:

5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu yabancıların vatandaşlığa alınmaları için üç usul öngörmüştür. Bunlar genel hükümlere göre vatandaşlığa alınma, evlenme yolu ile vatandaşlığa alınma ve istisnai usulle vatandaşlığa alınma şeklindedir.

Genel hükümlere göre vatandaş olmak için öncelikle göçmenin Türkiye’de en az 5 yıl süren geçerli ikametinin olması gerekmektedir. Suriyelilerin statüsü geçici koruma statüsüdür. Geçici Koruma statüsü ile geçirilen süre vatandaşlığa başvuru için bir hak doğurmamaktadır. Türkiye’de geçici ikamet statüsünde bulunan bir Suriyeli on yıl Türkiye’de bulunsa da vatandaşlığa başvuru hakkı kazanamamaktadır. Geçici koruma yönetmeliğinin 25. maddesinde bu husus net olarak düzenlenmiştir: "Geçici koruma kimlik belgesi, Türkiye’de kalış hakkı sağlar. Ancak bu belge Kanunda düzenlenen ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belgelere eşdeğer sayılmaz, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımaz, süresi ikamet izni toplamında dikkate alınmaz ve sahibine Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamaz. "

Türk vatandaşlığına geçebilmek için bir diğer usul ise ‘istisnai vatandaşlık’ yoludur. Bu usule göre, Türkiye’ye sanayi tesisi getiren veya bilimsel, ekonomik, kültürel, sosyal ve sportif

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

anlamda ülkeye katkı sağlayan veya katkı sağlayacağı düşünülen kişilerin süre, ikamet vb. şartlar aranmaksızın doğrudan Türk vatandaşlığına alınması mümkündür. Bu usulde vasıflı kişilerin Türk vatandaşlığına hızlı bir şekilde alınması gayesi güdülmektedir. Bu yöntemle ekonomik güce, akademik ve mesleki yeteneğe sahip bir potansiyelin başka coğrafyalara doğru akmasını durdurarak, ülkemizde kalmasını ve katma değer oluşturmasını sağlamak adına, bir neslin kaybolup gitmesine izin vermemek adına son 6 yılda yaklaşık 30.000 Suriyelinin vatandaşlığa geçişi gerçekleştirilmiştir. Suriyelilerin yaklaşık 10.000 kadarı bir Türk anne ve/veya babadan olduğu için veya evlenme yoluyla vatandaşlık almıştır. Bu konuyu spekülasyon malzeme yapanların gelişmiş ülkelere doğru akışı yada kaçışı gözden kaçırmamaları gerekir. Özellikle Almanya vasıflı mültecilere ikincil koruma başta olmak üzere daimi statü ve vatandaşlık verme konusunda açık davrandığı için 267.500'den fazla vasıflı Suriyelinin Almanya'ya kabul edilip daha doğrusu devşirilip yaşama karıştığı Avrupa İstatistik Ofisi/Eurostat rakamlarından anlaşılmaktadır.

Kamuoyunda Suriyelilere vatandaşlık verilip verilmemesi tartışmaları esnasında bu konuda referanduma gidilmesi ve buna göre karar verilmesi yönünde görüşler ortaya atılmıştır. Bu görüş hukuk devleti yaklaşımına ve insan hakları anlayışına uygun değildir. Hukuk devletinde temel hak ve özgürlüklerin referandum konusu yapılmaması esastır.

Geçici koruma altında ülkemizde bulunan 3,4 milyon Suriyelinin vatandaşlığa alınması gibi bir durum söz konusu değildir. Ülkemizde yaşayan Suriyelilerin %1'inin vatandaşlık aldığı ortada iken, Türkiye'de bulunan Suriyelilerin çok önemli bir kısmına vatandaşlık verildiği haberleri, şehir efsanesi olmanın ötesine geçmemektedir.

Ülkemizde doğmuş 250.000'den fazla Suriyeli bebek doğmuştur. Türkiye'de toprak esasına dayalı vatandaşlık alma usulü bulunmamakta, vatandaş olmak için kişinin annesi veya babasından en az birisinin Türk vatandaşı olması şartı aranmaktadır. Türkiye'de doğmuş olan Suriyeli çocukların vatansız statüsünde kalması, kayıp bir neslin oluşması demektir. Bu kapsamda, Türkiye'de doğmuş olan Suriyeli çocuklara vatandaşlık verilmesi konusunda etki analizini içeren bir çalışma yapıлып, sonucuna göre mevzuat düzenlemesine gidilebilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

V.1.18. Medyanın ve Siyasi Aktörlerin Göç Dili, Sevgi ve Nefret:

Göç alan ülkelerde göçmenlere yönelik ayrımcılık ve nefret söylemleri uzun vadede yerli halk ile mülteciler arasında çatışmaların doğmasına neden olabilmektedir. Bu tür söylemleri topluma kolayca bulaştıran mecra medya ve siyasettir. Pek çok yanlış bilgi ve şehir efsanesi ile sarılmış olan göçmenler konusunda sıradan vatandaşın ortaya koyacağı tavırda medya ve siyaset dilinin oynadığı önemli rol çok çok önemlidir.

Bu çerçevede Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyeliler konusunda son 6 yılda yazılı ve görsel medyanın tavrı hem mevcut durumun anlaşılması hem de gelecek politikaların belirlenmesi bakımından önemli bir araştırma alanıdır.

Dünyada göçmenlere ilişkin yaygın inanışlar arasında suça daha eğilimli oldukları, topluma uyum sağlamakta direnç gösterdikleri, eğitimde başarı gösteremedikleri, kendilerine sunulan imkanları hoyratça kullandıkları, yüksek devlet harcamalarına sebep oldukları, saldırgan, hastalıklı ve kaçak oldukları gibi gerçekle ilgisi olmayan olumsuz önyargılar bulunmaktadır.

Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar için de benzer bir toplum psikolojisinin oluşturulmaya çalışıldığını maalesef zaman zaman görmekteyiz. Türkiye’de Suriyeleri suçlu, suça eğilimli ve uyumsuz olarak gösterme çabaları sadece önyargı ile açıklamaya çalışmak eksik kalır. Bazı açıklamaların gizli bir ırkçılık ve ayrımcılığın dışavurumu olduğu aşikardır. Ayrımcılık ve nefret içeren dil, medeniyetimizden haberi olmayanların, insanlıktan ve merhametten nasibi bulunmayanların kullandığı bir dildir. Ötekileştirici ve ayrımcı dili kullananları kınıyoruz, ayıplıyoruz. Ayrımcı dil medeniyetimize, siyasetimize ve siyasetçilerimize yakışmaz. Oluşturmaya çalıştıkları olumsuz göç ve göçmen algısıyla oy devşirilebileceğini zanneden siyasi aktörler, Anadolu’yu anlayamayıp kendi kültürüne yabancı olanlardır. Asıl yabancı, yabancı düşmanlığını alevlendirmeye yönelik dili konuşan, o dilden medet uman siyasetçilerdir.

Bazı basın ve yayın organlarında da ülkemizde bulunan Suriyelilerin suç işleme eğiliminde olduğu yönünde gerçeği yansıtmayan haberler yayınlanmaktadır. Göçmen ve mültecilerin suça eğilimli oldukları ve suç oranlarını artıracak biçimde adli olaylara karıştıkları iddiasının büyük oranda temelsiz olduğu istatistiklerden anlaşılmaktadır. Suriyelilerin Türkiye’de işlenen

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

toplam suçlara oranı Türkiye'deki toplam nüfusları göz önünde bulundurulduğunda ülkemiz genel suçlarına göre oldukça azdır. Suriyelilerin karıştıkları olayların Türkiye'deki toplam asayiş olaylarına oranı 2014-2017 arasında yıllık ortalama %1,32'dir. Bu olayların önemli bir kısmı kendi aralarındaki anlaşmazlıklardan kaynaklanan olaylar ve illegal çıkışlardır. Kilis'te Suriyeli sayısı Türk nüfus sayısına eşit olmasına rağmen toplam suç oranının sadece yüzde 12'si Suriyelilerce işlenmiş ve suçların çoğunu da kendi aralarında çıkan anlaşmazlıklar oluşturuyor. Medyanın ve siyasetin zaman zaman da olsa, Suriyelileri birer suç makinesi ve potansiyel birer suçlu gibi gören önyargıdan, nefreti ve ırkçılığı körükleyecek içerikteki dilden uzaklaşması gerekir.

Önyargı yanında çoğu zaman literatüre hakim olamamaktan da kaynaklanan yanlışlar ve yanlışlıklar da olmaktadır. Özellikle 2015-2016 yıllarında sığınmacılarla ilgili en çok kullanılan söylem "yasadışı göçmen", "kaçak mülteciler"dir. "Kaçak mülteci veya yasadışı göçmen" tanımlaması sığınmacıların, mültecilerin, göçmenlerin yasadışı olduğuna, suçlu olduğuna dair bir algı oluşturmaktadır. Sığınmacı olmak, uluslararası koruma için göçmek yasadışı bir hareket değildir; aksine bir insan hakkıdır. Kaçak ya da yasadışı terimleri yanlış kullanımdır, doğrusu düzensiz terimidir. Kaçak yada yasadışı göçmen olmaz, düzensiz göçmen olur. Gerek toplumsal bir gerçek olarak gerekse de yasal olarak mülteciliğin ve iltica etmenin bir insan hakkı olduğu topluma anlatılmalıdır.

Medya Suriyelilerin iç savaşta yaşadıkları travmalara, hayat mücadelelerine daha çok yer vermelidir. İlgili mecralar toplumsal uyumun güçlenmesi için Suriyelileri sorun kaynağı olarak göstermekten vazgeçmeli, yerine yaşama tutunma mücadelelerini anlatarak haber yapmalıdır. Göçün ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerdeki kalkınma süreçlerine katkısı topluma anlatılmalıdır. Bilinmelidir ki, savaş ve diğer zorlayıcı nedenlerle ülkelerini terk etmek zorunda kalan başta Suriyeliler olmak üzere bütün sığınmacılar, dünyadaki sığınmacı sorununun kaynağı değil mağdurlarıdır. Bu süreç insanlık için bir yük değil, insanlığımızı ispat için kullanacağımız bir fırsat olarak değerlendirilmelidir.

Medyanın ve siyasi aktörlerin göç dili insan haklarına ve evrensel değerlere uygun olmalıdır. Sığınmacı ve mültecileri hedef alan, yabancı düşmanlığına yaslanan ırkçı, ayrımcı ve dışlayıcı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

söylemlere tolerans gösterilmemelidir. Önyargıları ve ayrımlaştırmayı derinleştirmekten başka işe yaramayan nefret söylemleriyle mücadele edilmeli, ve gerekirse nefret söylemini cezalandırma hususunda yeni mevzuat düzenlemeleri yapılmalıdır. İnsanlığımıza yakışan nefret değil sevgi dilidir.

V.1.19.Suriyeli Mültecilerle İlgili Doğru Bilinen Yanlışlar:

Sığınmacılarla ilgili hemen hemen her gün sosyal medyada, televizyonlarda ve gazetelerde haberler çıkmakta. Sosyal ve geleneksel medyada çıkan kamuoyunu yanıltan asılsız içeriklere sahip haberlerden bazı örnekler:

- Yanlış bilgi: Suriyeliler istediği üniversiteye sınavsız giriyor.
- Doğrusu: Suriyeli öğrenciler için özel bir düzenleme yok. Suriyeli öğrenciler, diğer yabancı uyruklu öğrenciler gibi “Türkiye Burslarının”, Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavının veya yatay geçişin gereklerini sağlamadan üniversitelere giremezler.
- Yanlış Bilgi: Suriyeli öğrencilerin “tamamına” devlet bütçesinden karşılıksız burs veriliyor.
- Doğrusu: Sadece Yurt Dışı Türkler Başkanlığına “Türkiye Bursları” üzerinden başvuru yapan ve başarı başta olmak üzere belirli kriterleri karşılayan diğer ülkelerden gelen öğrencilerde olduğu gibi sınırlı sayıdaki Suriyeli öğrenciye burs verilmektedir.
- Yanlış Bilgi: TOKİ tarafından yapılan sosyal konutlar Suriyelilere bedava veriliyor.
- Doğrusu: TOKİ’den sosyal konut alabilmenin ilk şartı T.C. vatandaşı olmaktır. Suriyeliler Türk vatandaşı olmadıkları için TOKİ’den bedava değil parayla bile sosyal konut alamazlar.
- Yanlış Bilgi: Suriyeliler araçları için MTV ödemiyor.
- Doğrusu: Türkiye’den araç satın alan veya kendi aracını Türkiye’ye getiren Suriyeliler kayıt yaptırarak Türkiye’den plaka almak zorundadırlar. Ayrıca bu araçları için motorlu taşıtlar vergisi ödemekle, sigorta ve fenni muayene gibi işlemleri yaptırmakla yükümlüdürler.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Yanlış bilgi: Suriyeliler seçimlerde oy kullanıyor.
- Doğrusu: Türkiye’de yapılan seçimlerde ve halk oylamalarında oy kullanabilmek için ilk şart Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olmaktır. Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olmayan biri seçimlerde asla oy kullanamaz. Hiçbir yabancıнын seçimlerde oy kullanma hakkı yoktur.
- Yanlış bilgi: Suriyelilere maaş bağlanıyor.
- Doğrusu: Suriyelilere maaş bağlanması söz konusu değil. Belli şartları taşıyan tüm sığınmacılara AB katkısı ile finanse edilen bütçeden aylık 120 TL yardım yapılmaktadır. Bakıma muhtaç engelli, yetim, öksüz çocuğun bulunan ve kadınlar tarafından geçimi sağlanan (çalışma çağında erkek olmayan) aileler bu yardımdan yararlandırılmaktadır. Kasım 2016’da başlayan Sosyal uyum yardımı ile temel insani ve yaşamsal ihtiyaçların karşılanması hedeflenmektedir.

V.1.20.Maliyetlendirme:

Sayıları 3,4 milyonu bulan Geçici koruma altındaki Suriyeliler için 30 milyar dolarlık bir harcama yapılmıştır. Bu harcamaların bir kısmı doğrudan faturalandırılan hizmetlerken, bir kısmı da doğrudan faturalandırılması mümkün olmayan hizmetlerin maliyetidir.

Bir geçici barınma merkezi inşa edilirken o merkeze özel sektörden satın alınan konteynerlerin, elektrik sisteminin, alt yapı malzemesinin veya ihale edilmiş konteyner kent kurma işinin veya orada hizmet alımıyla çalışanların doğrudan faturalandırılmış bir maliyeti vardır. Elbette kamu kurum ve kuruluşlarınca yalnızca Suriyeliler için alınan hizmetlerin ve yapılan yardımların doğrudan faturalandırılması yapılmaktadır. Ancak konteyner kentten çıkan atıkların bertaraf edilmesi için şehrin ortak sistemi kullanıldığı için bu hizmetin doğrudan faturalandırılması mümkün olmaz. Konteyner kentlere yerleştirme yapılırken kullanılan kamuya ait araçların ve devlet memuru olan şoförlerin bir maliyeti vardır ancak doğrudan faturalandırılması mümkün değildir. Geçici barınma merkezinde kamudan görevlendirilip çalışan öğretmenlerin, sağlık personelinin veya diğer kamp görevlilerinin hizmetlerinin de doğrudan faturalandırılması mümkün değildir. 600 binden fazla öğrenci okullara devam etmektedir, bu eğitim faaliyetinin bir maliyeti vardır, ancak bu çalışma için özel sektörden bir hizmet alırken yapıldığı gibi fatura

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

hazırlamak mümkün değildir. Aynı şekilde Bakanlıklarca veya taşra birimlerince sunulan sağlık hizmetlerinden, sosyal destek hizmetlerinden, güvenlik hizmetlerinden, yerel yönetim hizmetlerinden yararlanmanın bir maliyeti vardır bu maliyet hesaplanır ancak bu hizmetin bir faturasını göstermek mümkün değildir.

Dolayısıyla Suriyeli sığınmacılara yapılan harcamaları ikiye ayırmak gerekir; İlki faturalı doğrudan harcamalar, diğeri ise bu alana hizmet vermek için tahsis edilen kaynakların fırsat maliyetidir. Suriyelilerin göç ve uyum sürecinin maliyeti fırsat maliyeti ile doğrudan faturalı ödemeler toplamıyla bulunur ve bu toplam 30 milyar doları geçtiği açıktır.

OECD yaptığı maliyetlendirmede, Türkiye’de bir öğrencinin kişi başına yıllık eğitim harcamasını 3.000 dolar, bir ferdin kişi başına yıllık sağlık harcamasını ise yaklaşık 1.000 dolar olarak hesaplamaktadır. 3milyon üzerindeki Suriyelilere ve 600 bin Suriyeli öğrenciye eğitim ve sağlık hizmetleri sunulmaktadır.

3.000 dolar X 600.000 öğrenci X 4 Yıl = 7.2 milyar dolar eğitim için

1.000 dolar X 3.000.000 Suriyeli X 4 Yıl = 12 milyar dolar sağlık için

6 yıllık bir süreç yerine ortalama 4 yıllık bir süreç bile hesaba alındığında yalnızca sağlık ve eğitim harcamalarının 19.2 milyar doları yani 70 milyar Türk Lirasını aşmış olduğu görülmektedir.

Toplam maliyet Sağlık ve eğitim harcamalarına ek olarak ilgili bakanlıkların ve başta AFAD ve Göç İdaresi olmak üzere kamunun hizmetleri için, güvenlik ve kamu düzeni faaliyetleri için, geçici barınma merkezleri kurulum ve işletilmesi için, sosyal uyum ve destek yardımları için, belediyeçilik hizmetleri için yapılan harcamalar ile Türk Kızılay’ı STK’lar, yardımseverler ve ilgili vakıflarca yapılan yardımlar eklenerek hesaplanmaktadır. Avrupa Ülkelerinde sığınmacılar için maliyet hesaplaması belli endekslerle yapılmaktadır. Kişi başına harcama endeksleri doğrudan faturalı harcamalar ve doğrudan faturalandırılmayan kaynak maliyetleri de göz önüne alınarak hesaplanmaktadır.

Köln Alman Ekonomi Enstitüsünün yaptığı çalışmaya göre Almanya’daki bir mültecinin Almanya’ya yıllık maliyeti 15.000 Euro’dur. Siyasetçilerde bu rakamlara yakın açıklamalar

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

yapmakta olup: Almanya İçişleri Bakanı Thomas de Maiziere geçtiğimiz yıl Almanya'ya yaklaşık 200 bin mülteci geldiğini ve bunun maliyetinin de 2.2 milyar Euro'yu bulduğunu açıklamıştır. Almanların hesaplama endeksine göre 3,4 milyon Suriyelinin yıllık maliyetinin 50 milyar Euro'nun üzerinde çıkacağını görmekteyiz. Kalış süresini ortalama 4 yıl olarak hesap edersek Türkiye'deki Suriyelilere Almanya endeksleriyle 200 milyar Euro harcandığı ortaya çıkacaktır. İngiltere endekslerinde ise bir sığınmacının maliyetinin 8 bin sterlin olarak hesaplandığını görüyoruz. Bu hesaplama kriterine göre ise 3,4 milyon Suriyelinin 4 yıllık maliyeti 110 milyar sterlindir. Hükümet yetkilileri Suriyelilerin maliyetini Avrupa hesaplamalarının %15-20'si olan 30 milyar dolar olarak ifade etmektedirler. Hesaplamalar ve ortaya konan maliyetler hem komisyonumuza sunum yapan akademisyenler hem de Avrupalı muhataplarımız tarafından kabul edilmiş hatta zaman zaman daha fazla harcama yapılmış olduğu dahi ifade edilmiştir.

Türkiye insani, hukuki görevinin gereğini yerine getirirken, külfet paylaşımı hususunda ne uluslararası kuruluşlar ne bu konuda 18 Mart tarihinde mutabakata varılan Avrupa Birliği ne de nüfusunun çoğu Müslüman olan zengin ülkeler üzerlerine düşen görevi yapmamaktadırlar. Bu ülkeler utanmazları, görmezleri oynayıp, bu yükü tamamen sınır ülkelerinin üzerine yıkmaktadırlar. Oysa bu konu herkesi etkiliyor ve etkileyecektir. Dünya 100 yıl önceki dünya değildir. Bugün sınır ülke kavramı değişmiştir ve dünyadaki en uzak mesafeye bile 14 -15 saatte ulaşılabilir. Halep, Brüksel'e çok yakın ve artık Halep konusu bir Orta Doğu meselesi değil bir Avrupa meselesidir. Çünkü Halep'te ortaya çıkacak her yeni istikrarsızlık durumu Avrupa'nın milyonlarca sığınmacıyla karşı karşıya kalması sonucunu doğurmaktadır.

Kavimler göçü nasıl ki bütün Avrupa'nın siyasi haritasını değiştirdi ise, bugün artık Avrupa'ya sınır komşusu olan Suriye sorununun etkisi de, Orta Afrika'daki kıvılcımın etkisi de, Avrupa'da siyasi haritaları değiştirecek kadar, iktidarları yerinden edecek kadar çok güçlü dalgalar üretmektedir. Sorunlara ister Türkiye gibi insani açıdan bakılsın, isterse Avrupa gibi çıkarlar açısından bakılsın her kesimi etkileyen bu kadar büyük bir insani sorun bütün küresel sistem tarafından göğüslenmesi gerekir. Bilinmelidir ki, bu kriz duvarlar örme yerine köprüler inşa edilerek çözülebilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Suriyeli sığınmacıların hizmetlerinde kullanılmak üzere BM üzerinden Türkiye'ye aktarılan kaynak 600 milyon dolar civarında kalmıştır. AB 2017 sonuna kadar 3 milyar Euro, 2018 sonuna kadar da 3 milyar Euro olmak üzere Suriyeliler için destek olacağını ifade etmesine rağmen, bu güne kadar 850 milyon Euro'sunu aktarmıştır. Sözünde durmamıştır, mutabakata uymamıştır. Türkiye'nin sığınmacılar konusunda başı ne kadar dikse kendini modern, gelişmiş olarak gören ülkelerin ki o kadar eğiktir. Hükümet yetkililerince gönderilse de, gönderilmese de insani ihtiyaçların karşılanacağı, sağlık, eğitim vd. önemli hizmetlerin verileceği, Türkiye'nin üzerine düşen insani, hukuki, vicdani, tarihi görevi yapmaya devam edeceği her defasında net olarak açıklanmaktadır.

V.1.21. Avrupa'nın Sığınmacılarla İmtihanı:

Suriye ve Afrika'dan gelen göç dalgası ve sığınmacılar yaşlı kıta Avrupa'ya büyük bir krize sokmuştur. Bugün göç, sığınmacı, mülteci sorununa çözüm bulunamaması durumunda Avrupa projesinin sekteye uğrayacağı hatta biteceği bile ifade edilmektedir.

Avrupa Birliği projesi biter mi, bitmez mi bilinmez ancak başta Almanya'da olmak üzere birçok Avrupalı siyasinin geleceği, göçmen dalgasından etkilenmiş durumdadır. Ege sahiline vurmuş Aylan bebeğin cesedinin fotosu Avrupa'da Suriyeliler ve diğer mülteciler hakkında olumlu hava oluşturmuştu. Aylan bebek Avrupa'nın vicdanını hareketlendirmişti. Ancak kamuoyunda oluşan pozitif hava çok uzun sürmemiştir. Şimdilerde Avrupa'da Sığınmacıların değerli eşyalarına el konulmakta, sınırlarına tel örgüler çekilmekte, hem devletlerin hem de toplumun kabulü noktasında göçmen karşıtlığı fikirler her geçen gün yükselmektedir. Göçmenleri Akdeniz'de kurtarmayalım, gelenleri gerekirse öldürelim gibi turbo radikal fikirler toplumsal kabul bulmaktadır.

Avrupa'da, yabancı düşmanı partilerin oylarının yükselmesi karşısında merkez sağ ve sol partiler, karşı argümanlar üretmek yerine, sınır kontrollerini arttırmaya çalışıyorlar, mültecilerin Akdeniz'de ölmelerinden rahatsız olmuyorlar ve hatta politik kaygılar nedeniyle aşırı sağ söylemleri sahipleniyorlar. Daha çok uyum, insani politikalar, külfet paylaşımı, yeniden yerleştirme, mülteci hakları gibi değerleri sahiplenmesi gereken Avrupa fikriyatı da, ırkçı popülizmin ağır çarkları altında ezilip gidiyor. Çözüm için insani değerlere sahip

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

çıkılmadığından her yeni gelen mülteci ve göç dalgası Avrupa idealini aşındırırken, ırkçı ve popülist partilerin önünü açıyor. Güçlenen aşırı sağ fikirler, Avrupa'yı her zaman savunduğu değerlere sırt çevirmeye itiyor, Avrupa adeta dejavu yaşıyor.

Çek Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Zeman, ırkçı partilerin kullanmış olduğu söylemlerle göçmen karşıtı mitinglere katılıyor. Aşırı sağcı Jobbik partisine yakın bir televizyon kanalında kameramanlık yapan Petra Lasko adlı kadın kameraman Macaristan'ın Sırbistan sınırında Macar polisinden kaçan ve kucağında çocuk taşıyan bir göçmene çelme takarken kameralara yakalandı. Suriyeli göçmen ve kucağındaki çocuk yere yığıldı.

Avrupa'da bu olayı kınanmak bir yana daha ağır insan hakları ihlalleri görülmeye başlandı. Makedonya, Avusturya, Bulgaristan, Macaristan, Fransa, Danimarka giriş sınırlarını dikenli tellerle çeviriyor. Dikenli teller yetmiyor, daha da yükseltiyor, keskinleştiriliyor. Mülteciler sınırları geçerse silahların kullanılması gerektiğini söyleyen siyasetçilerin oy oranları yükseliyor.

Son seçimde % 15'e yakın oy alan "Almanya için Alternatif" (AfD) partisinin başkanı Frauke Petry, Mannheimer Morgen gazetesine verdiği röportajda, "kayıtsız sığınmacıların Avusturya üzerinden ülkeye gelişlerinin engellenmesi gerektiğini" belirtti. "Hiçbir polisin bir sığınmacıyı vurmak istemeyeceği" tehdidini ifade eden Petry, "Polis sınırın yasadışı olarak geçilmesini engellemek zorunda, eğer gerekirse silahını kullanmalı" diye konuştu.

Yunanistan Göç Bakanı Ioannis Mouzalas, Belçikalı İçişleri Bakanı Theo Francken'in, "Sığınmacıları denize geri dök. Üzgünüm ama boğulup boğulmamaları umurumda değil" dediğini öne sürdü. BBC'nin Newsnight adlı programında konuşan Mouzala, AB Dönem Başkanı Hollanda'da yapılan ve sığınmacı krizinin ele alındığı bir toplantı sırasında Belçika'dan sığınmacıların denize dökülmesi teklifi geldiğini belirtti.

İngiliz The Sun gazetesi yazarı Katie Hopkins, 17 Nisan 2015 tarihli yazısında, "Botları kurtarmak mı? Yasa dışı göçmenleri durdurmak için savaş helikopteri kullanmayı tercih

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ederim” ifadelerini kullandı ve şunları yazdı: “Hayır, umurumda değil. Bana tabut resimleri gösterin, suyun üstünde yüzen cesetleri gösterin, yine de umurumda değil. “

Avrupa ülkelerine sığınmacı olarak kabul edilen Suriyeliler de, buldukları ülkelerde can ve mal güvenliği açısından büyük bir tehdit altındadır. Avrupa’da çocukları kaybolmakta, hemen her gün mülteci yurtları kundaklanmakta, kendilerine saldırılar gerçekleşmektedir. Mültecilerin ellerindeki paralara, değerli eşyalara önce göçmen kaçakçıları, sonra da bizzat Avrupa devletleri tarafından el konulmaktadır.

Avrupa Polis Örgütü Europol, 2014 yılından itibaren 10 binin üzerinde göçmen çocuğun Avrupa Birliği (AB) ülkelerine geldikten sonra kaybolduğunu açıkladı ve Europol ’ün istihbarat birimi, bu çocukların çeteler tarafından seks işçiliğine ve köleliğe zorlanabileceği, organ mafyasına ağına düşebileceği uyarısını yaptı. İsveçli yetkililer ülkelerinde yaklaşık 1.000 mülteci çocuğun kayıp olduğunu raporladı. Alman Federal Polisi Kriminal Dairesi, 2006 yılı sonu itibariyle 8 bin 991 mülteci çocuğun kayıp olduğunu açıkladı.

Komisyon olarak 17 aralık 2015 tarihinde Berlin’e yaptığımız ziyarette Alman yetkililer tarafından kaybolan çocuklar konusu kabul edilmiş hatta bir sığınmacı çocuğun Berlin Marburger Strazse Mülteci Yurdundan kaçırıldıktan sonra istismar edilerek öldürüldüğü heyetimize de ifade edilmiştir.

Almanya Federal Kriminal Dairesi 2015 yılında 700’den fazla ve 2016 yılında 600’den fazla mülteci yurduna kundaklama dahil saldırılar yapıldığını açıkladı. 2014 yılında 6 kundaklama saldırısı yapılmıştı. Paris’te soğuktan mülteci çocukların öldüğü, İspanya’da mültecilerin hapislere doldurulduğu, Fransa’nın Calais şehrindeki kampta 140 çocuğun kaybolduğu, aynı kamptaki sığınmacılara hijyen ihtiyaçları için su bile verilmediği gibi haberler artık çok sıradan olmuş durumdadır.

Danimarka hükümetinin mültecilerin takılarına el koyulmasını öngören yasa tasarısı 26 Ocak 2016 tarihinde parlamentoda kabul edildi. İsviçre, sığınmacıların bin İsviçre Frangından fazla para ve değerli eşyalarına el koymaya başladı. İsveç ve Danimarka ile birlikte göçmenlerin para

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ve değerli eşyalarına el koyma kararı alan iki Alman eyaletinin, sığınmacıların 350 bin euro'suna el koyduğu ortaya çıktı.

Almanya'da, Danimarka'da Müslüman göçmenler sığınmacı olarak kalabilme şanslarını artırmak için Hristiyanlığa geçiş yapıyorlar. Mülteciler Berlin'deki Protestan Trinity Kilisesi'nde Hristiyan oluyor. Pek çok Müslüman kadın ve erkeği Hristiyanlığa çeviren papaz Gottfried Martens, "Pek çoğu Almanya'da kalabilmek için.. Mültecilik hakkı kazanabilmek din değiştiriyor." diyerek çaresizliği istismar ettiklerini itiraf ediyor.

Danimarkalı çocuk hakları savunucusu ve yazar Lisbeth Zornig ile eşine, Suriyeli bir aileyi arabalarıyla taşıdıkları, onlara evlerinde kahve ve bisküvi ikram ettikleri ve tren biletlerini aldıkları için para cezası verildi. Yapılan duruşmada, Zornig'e Suriyeli bir aileyi ülkenin güneyindeki liman kasabası Rodbyhavn'dan alıp Kopenhag'a getirdiği için 22 bin 500 kron (9 bin 640 lira) para cezası verildi. Zornig'in eşi de aileyi eve alıp bisküvi ve kahve ikram ettiği, ardından da tren istasyonuna götürüp İsveç biletlerini aldığı için de aynı miktarda para cezasına çarptırıldı. Zornig, duruşma sonrası yaptığı açıklamada "Bu, beni ve eşimi kullanarak - sığınmacılara yardım etmeyin- mesajı gönderen siyasi bir duruşmaydı" dedi.

Göçmen ve mülteci krizi Avrupa'nın değerlerini şekillendirecek bir test gibi duruyor, şu ana kadar Avrupalı hükümetlerin izledikleri politika bu testten geçemediklerini gösteriyor. Göç meselesini insanlık için büyük bir yük değil insanlığımızı ispat edeceğimiz bir fırsat olarak görmek gerekir. Bu mesele sadece teknik bir mesele, siyasi bir mesele değildir, insanlığımızla ilgili bir meseledir. Avrupa'nın mülteci krizindeki insani olmayan, ikiyüzlü tavrını tarih de, insanlık da kaydediyor. Avrupa'daki mülteci hakları ihlallerini, ikiyüzlü tavrını tespit etmek üzere inisiyatifler ve mekanizmalar geliştirilmesi gerekmektedir.

Göç krizi Avrupa'da siyasi bir krize dönüşüyor. Bu kriz arkasından da şimdikinden çok daha büyük bir güvenlik krizi ortaya çıkaracaktır. Ötekileştirici, ayrıştırıcı, sığınmacı düşmanlığını büyüten politik söylemlere teslim olmak, ırkçılışmış fikirlerin girdabına düşmek kısır döngüyü daha da büyütülmektedir. Avrupa'nın kısır döngüden çıkabilmesi için gönül temelli yaklaşımlarla zenginleştirilmiş insan odaklı, hak temelli yaklaşımlara ihtiyacı olduğu aşikar,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Avrupa'nın değerlerinden uzaklaşmak yerine değerlerine daha çok sarılması gerektiği açıktır. Komisyon olarak yaptığımız temaslarda Türkiye'nin Suriyelilerin göçünü yönetmekteki mucizevi başarısının, Avrupa'nın siyasi geleceğini şimdilik kurtardığı ifade edilmiştir.

V.1.22.Nobele Aday Şehir Kilis:

Bugün Avrupa uyum politikalarını içselleştirmedeğinden sığınmacılar dışlanıyor, 2000-3000 sığınmacı kabul edildi diye şehirler ayağa kalkabiliyor ve sığınmacı evleri yabancı düşmanlığını politika haline getirenler tarafından kundaklarken, o mahallede bulunanlar da bu yangını alkışlayabiliyor ve hatta sığınmacıları Akdeniz'de ölüme mahkum edelim diyebilen partilerin oyları yükseliyor. Çünkü hak temelli politikalar, gönül temelli reflekslerle desteklenmiyor. Uyum hem toplumsal kabul ile başka bir ifadeyle gönülleri yakınlaştırmakla hem hak temelli politikalar üretmekle mümkündür. Avrupalılar Türkiye'de 3.4 milyon sığınmacı nasıl kabul gördüğünü anlamakta güçlük çektiklerini ifade ediyorlar. Kültür kodlarımızdaki merhamet, komşuluk, misafirlik, bereket, Muhacir, Ensar anlayışıyla cevabı verdiğimiz zaman da, bu kavramların bilimsel olamayacağını söylüyorlar. Bu toplumsal refleksleri, kavramlarını hissetmeyenler, bilimsel olmadığını iddia edenler; kendi içlerindeki yabancı düşmanlığın yükselişine de çözüm bulamıyorlar.

Uyum politikaları insan ilişkilerini içerir, hem akli hem hak temelli, hem de kalbi yaklaşımları içerirse, başarılı olabilir. Bu gün Kilis'te yaşayan yerli halk kadar Suriyeli göçmen yaşıyor ve bu şehirde toplumsal çatışma veya toplumsal gerginlik yaşanmıyor. Kilis halkı misafirlerini bağrına basmış ve basmaya devam etmektedir. Kilis ilimizde 120 bin Kilisli, 120 bin Suriyeli ile birlikte yaşıyor. Dünyanın hiçbir şehri kendi nüfusu kadar sığınmacıya ev sahipliği yapmamaktadır. Bu oran 2,5 Milyon nüfuslu Paris şehir merkezinde, 2,5 milyon savaştan kaçan sığınmacının yaşaması veya 1 milyon nüfusa ek olarak 1 milyon mültecinin Oslo'ya misafir olması anlamına gelmektedir. Bugün Berlin'in, Paris'in, Oslo'nun bırakın nüfusu kadar sığınmacıya 10 bin sığınmacıya dahi tahammülü yok. Dünya Kilis'te, Antep'te, Urfa'da ve Anadolu'nun 4 bir yanında tarihte çok az yaşanan bir kardeşlik ve misafirperverlik olgusuna şahit olmaktadır. Kilis'teki karşılıklı uyum süreci sosyolojik çalışmalara kaynaklık edecek bir başarıdır. Kilis halkı uyumu, misafirperverliği, hoşgörüsü ve kardeşlik duygusu ile Nobel Barış Ödülüne layıktır. Bu konuda TBMM tarafından girişimler yapılması gerektiği düşünülmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

V.1.23.Cenevre Yerine Anadolu Sözleşmesi:

Bu gün insanlığın sığınmacılar, uyum, göç ve iltica hususlarında yeni inisiyatiflere ihtiyacı olduğunu açıklar.

Çağımız dünyası yoğun bir göç hareketi yaşıyor. BM verilerine göre savaşlar ve çatışmalar nedeniyle göç etmek zorunda kalmış 60 milyon insan var. Sığınmacılar, mülteciler ile ilgili hususlar 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ile düzenlenmekte. Sözleşmeye göre 5 sebepten dolayı, ırkı, dini, milliyeti, grubu veya siyasi düşüncesi nedeniyle zulüm görmesi veya görme korkusunun oluşması ile insanlar ülkelerini terk ederse, antlaşmaya taraf ülkeler onlara kapılarını açar ve sığınma hakkı tanır. Bu hak Cenevre Sözleşmesi yanında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde de açıkça ifade edilmiştir. Beyannamenin 14. Maddesi şöyle emreder: Herkes zulüm karşısında başka ülkelere sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir. Çünkü sığınma hakkı, yaşam hakkı ile doğrudan bağlantılıdır.

Suriye'deki savaş nedeniyle 700 binden fazla insan hayatını kaybetti, 12 milyondan fazla Suriyeli yer değiştirdi ve 6,5 milyonu kendi ülkesinin dışına kaçmak zorunda kaldı. Bu hayata tutunma sürecinde Avrupa'nın kapılarını kapattığına tanık olduk. Oysa Avrupa'nın yazdığı Cenevre sözleşmesi kapıların açılması talimatını içeriyor. Avrupa yazdığı sözleşmeyi artık okumuyor, uygulamıyor. Hatta daha da ileri giderek sınırlarına dikenli ve jiletli teller çekiyor. Kapılar kapatılınca, ölümler, dramlar ortaya çıktı. İOM verilerine göre, son 4 yılda yaklaşık 20 bin sığınmacı Akdeniz'de hayatını kaybetti. Akdeniz bugün dünyanın en büyük mezarlığı. Adeta yüzen tabutların olduğu bir deniz.

İtalyan şair Aldo Busi şiirinde bu durumu etkileyici şekilde mısralara döküyor:

“Akdeniz'den gelen hiçbir balığı yemiyorum artık,

Balıklarla birlikte Libyalıları Somalileri, Suriyelileri, Iraklıları yemekten

Korkuyorum... “

Vicdanların kirlendiği dünyada balıklar yerine artık bebekler kıyıya vuruyor. En küçük balık ölümünde dünyayı ayağa kaldıran sivil toplumdan, Uluslararası örgütlerden, insan hakları için oluşturulan uluslararası inisiyatiflerden ses çıkmıyor. İnsani dramları bitirmek için, çareler üretmek kurulan uluslararası kuruluşlar bugünlerde ölen sığınmacıları sayan, istatistik tutan işlevsiz birer kuruluş haline gelmiştir. NATO savaş gemileri kaynak ülkelerdeki savaşı durdurmak yerine, insanların bombalar altından kaçmasına engel olmak için Akdeniz'de nöbet

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

tutuyor. İnisyatifler de, Uluslararası kurumlar da insanın ve insanlığın ölümüne engel olamıyor.

2016 ilk aylarında Ege’de de çok sayıda ölümler oluyordu. 18 Mart mutabakatı sonrasında Ege’de ölümler çok çok azaldı. Ancak Libya’dan ve Afrika’dan geçişler devam ettiği için Akdeniz’deki dram devam ediyor ve 2017’nin ilk 8 ayında 3000’den fazla sığınmacı hayatını kaybetti. Bizim medeniyetimizde insan varsa rakamların anlamı yoktur. Bir insanın bile Akdeniz’de ölümü o kadar büyüktür ki, tüm insanlığın ölümüne eşdeğerdir.

Dünyaya sığdırılmayan sığınmacılar büyük bir dram yaşıyor. Neden bu drama, insanların ölmesine engel olmuyoruz, olamıyoruz... İnsanı neden yaşatamıyoruz? Çünkü mevcut sözleşmeler, antlaşmalar, teşkilatlar, işbirlikleri yetersiz. Bugün sığınma süreçleri 1951 Cenevre Sözleşmesine göre yönetiliyor. Cenevre Sözleşmesi geçmişte önemli fonksiyonlar ifa etmiş ama bugünün sorunlarına çözüm üretmiyor. Bu inisiyatif mültecilerin yaşamlarını kaybetmelerine, asimilasyonuna ve kültürel ölümlerine çare olamıyor. 1950’li yılların kurumları da, paradigmaları da her alanda olduğu gibi göç alanında da iflas etmiş durumda. 1950 paradigmalarıyla kurulu BM ve BMMYK görevini yapamıyor. Dünyada ve Avrupa’da insani yardım, sığınma ve uyum süreçleri adeta kırmızı alarm veriyor.

Bu gün toplumsal kabulü arttırıcı politikalar uygulamak bir yana ötekileştirmeyi kanunla adeta sistematik hale getirmiş ülkeler var: Avrupa’da ölümden ve zulümden kaçan sığınmacıların değerli eşyalarına el konması için yasa çıkarılması tarif edilemez bir uygulamadır. Bu süreçte, ülkeleri bağlayan her hangi bir uluslararası sözleşme olmadığı için keyfi kanunlar çıkartılıyor, keyfi düzenlemeler ortaya konuluyor ve bunun sonunda da dünyadaki ayrımcılık, ötekileştirme artıyor, mültecilere karşı insan hakkı ihlalleri işleniyor.

Bir yandan kapılar kapatılırken diğer yandan bazı devletler tarafından uyum, entegrasyon çalışmaları istismar edilmesine izin veriliyor ve göçmenler asimiletik politikalara maruz bırakılıyor. Avrupa’daki kiliselere din değiştirmek için sığınmacıların başvuru sayısı artıyor. Danimarka’nın Jylland bölgesinde Holstebro Kasabasında son iki yılda Müslüman sığınmacılar neden hızla Hristiyanlığı seçtiler? Aşağı Saksonya Eyaleti Katolik Kilisesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

çaresizliği nasıl kullanıyor? Niçin, neden, nasıl? Çünkü sığınmacılar din değiştirirse mülteci statüsünü daha kolay alabiliyorlar. Sığınmacılar Hristiyan din adamlarını referans gösterme avantajını kullanabilmek için kiliselere akın ediyor. Hatta Almanya Evanjelik Kilisesi başvuruların ‘Kimliklerin din hanesinde Hristiyan ibaresinin yer alması’ hedefiyle yapıldığını itiraf etti. Yaşayabilmek için sığınmacılar, kültürel kodlarından taviz veriyorlar.

1951 Cenevre Sığınmacı Sözleşmesi yeteri kadar bağlayıcı olmadığından ve yeteri kadar uyum ilkesi içermediğinden, kapılar da kapatılıyor, insani dramlar da yaşanıyor, asimiletik politikalar da uygulanıyor. Parfüm şişelerinden bile çıkan kloro flora gazı ile ozon tabakasının moleküler yapısını değiştirenlere uygulanan yaptırım ve cezalar; insanlığın yaşamsal ve kültürel kromozomlarıyla oynayan asimilasyon içerikli politikalar ve devletler için uygulanamıyor.

Sığınmacıların bedensel ve kültürel ölümlerine dur diyebilmek için yeni bir inisiyatife ihtiyaç var ya da bir geçiş süreci için şimdilik Cenevre Sözleşmesinin ek Anadolu protokolü ile güncellenmesi gerekiyor. Bu reform talebi uluslararası platformlarda ifade edilmelidir ve farklı bir paradigma ile sığınmacıların hak ve yükümlülüklerini içeren yeni bir sözleşme hazırlanmalıdır. Bu eksikliği en çok bizim ifade etme hakkımız var, çünkü biz dünyanın en çok sığınmacı barındıran ülkesiyiz. Anadolu asırlar boyunca göçmenlere kucak açmış bir coğrafya. Tarihi, vicdani, fiili, hukuki, insani olarak hangi açıdan bakarsak bakalım yeni sözleşme ya da ek protokol Anadolu’da hazırlanmalıdır. Bu sözleşme Anadolu ya da İstanbul sözleşmesi olarak da, Antep, Kilis, Urfa, Hatay sözleşmesi olarak da isimlendirilebilir.

Cenevre Sözleşmesinde sığınma hakkı var, ama bundan sonraki süreçler ayrıntılı düzenlenmemiş: Entegrasyon, uyum hususları yetersiz. Yeni sözleşmede hak temelli ve insan temelli gönüllülük ve karşılıklılık esaslarını içeren uyum ilkeleri olmalı. Çaresizliğin fırsata dönüştürülmesi engellenmeli, ötekileştirme cezalandırılmalıdır. Bağlayıcılık, külfet paylaşımı, yeniden yerleştirme, kaynak ülkelerdeki sorunları çözme mekanizmaları olmalıdır.

Göç hareketleri artarak devam ediyor. Her ülke göçten etkileniyor. Artık dünyanın en önemli gündem maddelerinin başında göç geliyor. Göçlerin ve uluslararası koruma arayan sığınmacı göçlerinin düzenlenmesi hususu insanlığın, ülkelerin ve küresel barışın geleceği ile doğrudan

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ilgilidir. Göçler tek başına iyi ya da kötü hareketler değildir. Yönetilirse çok iyi sonuçlar doğuran bir olgudur. Bugün birçok ülke göçlerle kurulmuş, göçmenlerle gelişmiş, kalkınmıştır. ‘Herkesin yararına göç yönetimi’ tüm dünyanın hedefi olmalıdır.

V.1.24.Milletin Başarısı:

Medeniyetimiz kendisine ihtiyaç duyan insanlara elini uzatmaktan hiçbir zaman geri durmamıştır. Türkiye bugün de ölümden kaçan, yerinden edilmiş Suriyeliler konusunda önemli bir süreci başarı ile yürütüyor. Üç milyondan fazla mazlumu, sığınmacıyı misafir eden bir milletin ferdi olmak büyük bir gururdur. İnsanlık açısından önemli bir başarıya imza atan milletimize, hükümet, kurum ve kuruluş yetkililerine, katkı sunan uluslararası kuruluşlara, sivil toplum örgütlerine teşekkür ederiz.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

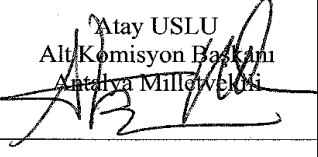
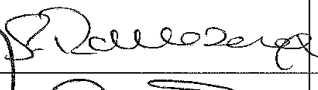
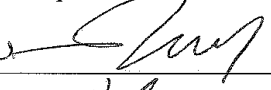
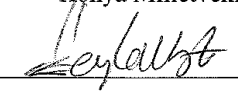
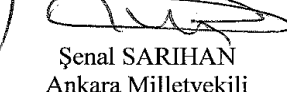

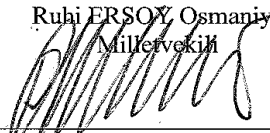
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU BAŞKANLIĞI
MÜLTECİ HAKLARI ALT KOMİSYONU

KARAR

Karar No: 3

16.01.2018

Karar: 26'ncı Dönem 3'üncü Yasama Yılında Hazırlanan "Göç ve Uyum Raporu"nun Kabul Edilerek İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna sunulmasına karar verilmiştir.

<p>Atay USLU Alt Komisyon Başkanı Antalya Milletvekili</p> 	<p>Sema RAMAZANOĞLU Denizli Milletvekili</p> 	<p>Sait YÜCE Isparta Milletvekili</p>
<p>Leyla ŞAHİN USTA Konya Milletvekili</p> 	<p>Şenal SARIHAN Ankara Milletvekili</p> 	<p>Sibel YİĞİTALP Diyarbakır Milletvekili</p>
<p>Ruhi ERSOY Osmaniye Milletvekili</p> 		

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU**

**ALTINCI BÖLÜM
RAPORA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER, ÖNERİLER VE
MUHALEFET ŞERHİ**

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU**

**VI. ANKARA MİLLETVEKİLİ ŞENAL SARIHAN'IN RAPORA İLİŞKİN
DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLERİ**

1762

Şenal SARIHAN
Ankara Milletvekili
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkan Vekili

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
Mülteci Hakları Alt Komisyonu Başkanlığı'na

Komisyonumuz tarafından hazırlanmış olan "Göç Ve Uyum Raporu" na ilişkin önerilerimi ekte bilgilerinize sunuyorum.

Saygılarımla,

Şenal Sarıhan

Ankara Milletvekili

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

MÜLTECİ HAKLARI ALT KOMİSYONU'NA EK ÖNERİLERİMDİR:

Alt Komisyonumuz tarafından Hazırlanmış olan Raporun “DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER “ bölümüne eklenmek üzere aşağıdaki görüşlerimi bilgilerinize sunuyorum: Öncelikle şunu belirtmek isterim; komisyonumuz, verimli ve uyumlu bir çalışma sürdürmüştür. Bu nedenle hem Komisyon Başkanımız Sayın Atay Uslu'ya hem de Komisyon uzmanımız Ahmet Kaymaz' a teşekkürlerimi sunmak isterim.

BARINMA MERKEZLERİNİN YETERSİZLİĞİ

Raporda yer alan bilgilere göre; **3.424.237** Suriyeli şu anda Türkiye sınırları içerisinde yaşam mücadelesi verirken bunların sadece **235 bini (yüzde 8'i)** geçici barınma merkezlerinde yaşamaktadır. Bu merkezlerin önemli bir kısmında çadırlar hakimdir. Dört mevsimi çadırlarda geçirmenin zorluğu açıktır. Ayrıca kimi çadır kentlerde ortaya çıkan çocuk istismarı, kadın ya da genç kızlara yönelik taciz- tecavüz gibi olaylara ilişkin olarak kadın göçmenlerle yapılan görüşmelerde, tuvaletlerin dışarda oluşu, gece saatlerinde de gereksinimler için buraların kullanılmasının yarattığı problemler dile getirilmiştir. Çadır kentlerin insan sağlığı başta olmak üzere ciddi sorunlara neden olacağı beklenmeyen bir durum değildir.

Kamp dışı kalan Suriyeliler ise çeşitli kentlerin, yerleşime en uygunsuz semtlerinde çok yüksek kiralar karşılığında ortalama 10-20 kişinin bir arada barınmak zorunda olduğu alanlarda yaşam mücadelesi vermektedir. Yeni bir **gettolaşma** sorununa neden olan bu pratik, yeni sorun alanları yaratmaktadır.

Barınma hakkının insani koşullar çerçevesinde oluşturulması esas olmalıdır. Böylece pek çok sorun önlenebilecektir. Ülkemizin bu sorunları aşabilmek için ek maddi kaynağa gereksinimi açıktır. Ancak insan yaşamı ve temel insan hakları dikkate alındığında sorunun uluslararası dayanışma ile de çözümü konusunda girişimler artırılmalıdır. Bu noktada AB ile ilişkilerimizin odak noktasını “ yük” paylaşımı oluşturmalıdır.

REFAKATSİZ ÇOCUKLAR

Raporda yer alan bilgilere göre; Almanya İçişleri Bakanlığı Göç ve Mültecilerden Sorumlu Müsteşar Yardımcısı Norbert Seitz, Almanya genelinde 4 bin mülteci çocuğun kayıp olduğunu açıkladı. Seitz' in, “Federal Almanya İstatistik Dairesi'nin kayıp çocuklar konusunda yayınladığı son istatistiklere göre Almanya genelinde 4 bin civarında çocuğun kayıp olduğunu tespit edildi, ancak tam rakam vermek mümkün değildir” dediği bilgisi raporda yer alırken aynı durumun Türkiye'de de yaşandığının altını çizmek gerektiği inancındayım. Konunun uzmanları ve alan çalışmalarından derlenen bilgi ve raporlara göre sadece İstanbul'da **25 ila 30 bin** arası Suriyeli çocuğun refakati olmadığı ortaya çıkmış, Türkiye genelinde ise **250 bin** Suriyeli çocuğun vasisinin atanmadığı kayıtlara geçmişti. Refakatsiz Çocuklar olarak sosyal bir sorun alanına dönüşen bu çocuklara ilişkin çalışmalar yapılması ve önlemler alınması ivedilikle gerekmektedir. Ayrıca anne ve babalarının uyrukları saptanamadığı için vatansız konumuna düşen çocuklara Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı verilmesi, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme çerçevesinde değerlendirilmelidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

UCUZ İŞGÜCÜ OLARAK MÜLTECİLER

Şehrin çeşitli yerlerine dağılan mülteciler Türkiye ekonomisi içerisinde yeni bir **enformel alan** olarak kural dışı, güvencesiz çalıştırılmakta ve en vahşi şekilde sömürülmektedir. Ucuz ve yerli işgücü ile ikame edilebilirliği nedeniyle Suriyelilerin istihdamı, emekçiler açısından zaten sorunlu olan çalışma alanına yeni sorunlar eklemektedir. Mültecilerin her hangi bir sosyal güvenceden yoksun ucuz işgücü olarak kullanılmasının önünde gerekli tedbirlerin alınması, mültecilerin **kayıt içi ekonomiye** çekilmesi, işyerlerinin düzenli ve sıkı denetimlere tabii tutulması gerekmektedir.

SURİYELİ ÇOCUK İŞÇİLER SORUNU

Türkiye'de önemli bir sorun alanı olarak varlığını sürdüren çocuk işçiliğine Suriyeli çocuklar da eklenmiştir. Sadece, Kilis için yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre ise Suriyeli çocuk işçilerin **yüzde 45'i** ailede tek çalışan olduklarını belirtirken, **yüzde 71'nin** ebeveynleri herhangi bir işte çalışmıyor. Çocukların **yüzde 64'nün** aylık geliri ise **0-250** lira arasında bulunuyor. Çocuk Hakları Sözleşmesi ve İç hukukumuzda bu alana ilişkin sözleşmeler ışığında çocukların iş yaşamından uzaklaştırılması gerekmektedir.

Suriyeli çocuklar yönünden okullaşma oranı kampta % 90 iken, dışarda % 25 oranında görülmektedir. Çocukları, sömürüden kurtarmanın bir yolu da, göç edenlere kayıt yaptırılmalarının yararlarının anlatılamıyor oluşu ile ilgilidir. Sağlıkları başta olmak üzere onlar için kayıt olmanın önemini anlatacak yollar aranmalıdır. Bu konuda yerel yönetimler ve STK'lar da çözüm ortağı olarak devreye sokulmalıdır.

GERİ GÖNDERME MERKEZLERİ

Raporda **GERİ GÖNDERME MERKEZLERİ**'ne ilişkin herhangi bir şikayetin olmadığı, fiziki kapasitesinin ve imkanlarının oldukça iyi olduğu ifade edilmiştir. Ancak bu izlenim, Komisyonumuzca ziyaret edilen iki geri gönderme merkezine ilişkindir. 2015 yılından sonra yeni yapılmış olan bu merkezlerde, bina koşulları ve orada bulunan kişilerin, avukatlara erişimde zorlandıklarına ilişkin yakınmaları dışında bir sorun ilemedikleri doğrudur. Ancak, diğer merkezlerden gerek tarafıma iletilen yakınmalarda gerekse basında yer alan haberlerde ve STK raporlarında, **geri gönderme merkezlerinde pek çok hak ihlali yaşandığı, fiilen bir cezaevi gibi yöneltildiği iddiaları** yer almaktadır. Ayrıca Ankara gibi bir başkentte, geri gönderme merkezinin olmaması ve bu durumda olan kişilerin gözaltı merkezlerinde tutulması, özellikle çocuklu ailelerin de varlığı düşünüldüğünde ciddi sorunlara neden olmaktadır. Buralarda yaşanan intihar vakalarına ilişkin şüphe savları da dikkate alındığında söz konusu merkezlere ilişkin daha titiz bir çalışma yapılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. 2. Dönem çalışmalarımızın bu alana da yoğunlaştırılması yararlı olacaktır. Geri Gönderme Merkezleri'nin şeffaflığının sağlanması amacı ile gerek kamu kurumlarının gerekse insan hakları alanında çalışan STK'ların denetimlerinin artırılmasının da yararlı olacağı açıktır. Geri gönderme merkezlerinde çalışmakta olan personelin göçmen psikolojisine dair eğitimler almasında ve zor şartlarda çalışan personele de psikolojik destek verilmesinde fayda görülmektedir.

GÖÇ VE UYUM BAKANLIĞI VE EĞİTİM GEREKSİNİMİ

Geçici çözümler yerine hak temelli, kalıcı çözümler yaratılmalıdır. Bu amaçla göçün hacminin Göç İdaresi ve AFAD'ın kapasitesini çok aşmış olduğu değerlendirilerek yukarıda bahsi geçtiği üzere şehrin çeşitli yerlerinde yaşam mücadelesi veren ve yerel halkla temas haline geçen bu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

grupların, toplumsal yaşama uyumlarının sağlanması gerekmektedir. Karşılıklı olarak herhangi bir **uyum politikasından** geçirilmeden, **kontROLSÜZ temas** kuran gruplar arasında ölümlere yol açan şiddet olayları, linç vakaları yaşanmaktadır. İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti suçları TCY’nda açık bir biçimde yer almasına karşın, yasanın bilinçle çıkarılması ve uygulanması konusunda eksikliklerin varlığı açıktır. Ayrıca göç, sığınma, iltica bu sorunların mağduru olan bireylerin insan haklarının savunulmasının evrensel bir sorun olduğu sistemli bir biçimde işlenerek, mağdurlar şiddetten korunmalıdır. Göçmenlere yönelik nefret dili terk edilmeli ve mağduriyetleri bir siyasi malzeme olmamalıdır.

“Uyum” konusu raporda önemle ele alınmış bulunmaktadır. Bu nedenle, 2016 yılında da gündeme getirildiği gibi, giderek tırmanan göç sorunun çözümüne ilişkin olarak GÖÇ VE UYUM (Entegrasyon) Bakanlığı’nın kurulması gerekmektedir. Ayrıca, kurulacak olan bakanlığa paralel çalışmalar yürütmek amacı ile TBMM içerisinde bir ihtisas komisyonu oluşturulmalıdır. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde kurulmuş olan bir alt komisyonla mevcut sorunların çözümü olanaksızdır. Çünkü kurulacak olan bakanlık, salt Suriyeli göçmenlerin sorunları ile değil, uluslararası koruma gereksinimi içerisinde olan diğer toplulukların sorunları ile de ilgilenmek durumunda kalacak ve görev alanı genişleyecektir. Ayrıca mülteci alanındaki hukuki sorunların çözümünü sağlayacak insan kaynağını yaratmak amacıyla, üniversitelerin hukuk fakülteleri ile iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde mülteci hukuku dersinin okutulmasında fayda bulunmaktadır.

SURİYE’DE İÇ BARIŞIN SAĞLANMASI ACİL GEREKSİNİMDİR

Komisyonumuz Suriyeli Göçmenlerin bulunduğu tüm inceleme alanlarında “Türkiye’de mi kalmak istiyorsunuz, Suriye’ye mi dönmek istiyorsunuz?” sorusuna nerede ise hep bir ağıdan vatanlarına dönmek istedikleri yanıtını almıştır. Gerçek gereksinim de budur. Halkımızın deyimi ile “Bülbülü altın kafese koymuşlar, yine de vatan demiş” tir. Vatanları, onların en değerli sığınaklarıdır. Bu nedenle ülkemize ve diğer ülkelere düşen ana sorumluluk, Suriye’de iç barışın sağlanmasına katkı sunmak, siyasi çözüm için çaba harcamaktır.

1951 TARİHLİ CENEVRE SÖZLEŞMESİ

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesine Türkiye’nin koymuş olduğu coğrafi çekince koşulu kaldırılmalıdır. Çekincenin kaldırılması durumunda gelecek olan uluslararası koruma başvurusu dalgasını karşılayabilecek altyapının hazırlanması faydalı olacaktır.

Şenal Sarıhan

Ankara Milletvekili

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU**

**VII. DİYARBAKIR MİLLETVEKİLİ SİBEL YİĞİTALP'İN RAPORA İLİŞKİN
MUHALEFET ŞERHİ**

TBMM MÜLTECİ ALT KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

Mülteci Hakları Alt Komisyonu tarafından hazırlanan Göç ve Uyum Raporu'na ilişkin muhalefet şerhim aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarım.

Sibel YİĞİTALP

Diyarbakır Milletvekili

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Genel Değerlendirme

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na bağlı Mülteci Hakları Alt Komisyonunun kuruluş amacının büyüklüğüne karşın, yürüttüğü çalışmalar son derece zayıf, dar ve sorunu çözebilecek kapsam ve yoğunluktan uzaktır.

Türkiye'de bu gün 3,4 milyonu geçici koruma statüsüyle, 300 bini uluslararası koruma başvurusuyla, 600 bini ikamet izniyle olmak üzere yaklaşık 190 farklı ülkeden, farklı statülerde 4,3 milyon göçmen yaşamaktadır. 4,3 milyon göçmenden 28 Aralık 2017 itibarıyla 3.424.237'si Suriyeli mültecilerdir. Suriyelilerin, yaklaşık 235 bini 21 geçici barınma merkezinde, kalan kısmı ise farklı şehirlerde yaşamaktadır. Yani Suriyeli mültecilerin yaklaşık yüzde 10'u kamplarda kalırken, geriye kalan yüzde 90'ı kamp dışında hayatını sürdürmektedir. Suriye Savaşı ile ilgili mülteci öngörüsünde 100 bin rakamı kırmızıçizgi olarak ilan edilmiş idi ama bu rakamın iki katından biraz fazlası kamplarda barındırılırken, kamplarda kalanların 10 katı kadar insan da kontrol dışı alanlarda hayatını idame ettirmeye çalışmaktadır.

Uluslararası anlaşmaların mülteciyi başka bir devlet otoritesine sığınan kişi olarak tanımlamasına rağmen, Türkiye'deki kamu otoriteleri Suriyeli mültecileri ısrarla "misafir" olarak tanımlamayı sürdürmektedir. Bu yaklaşımla mülteciler statüsüzleştirilmekte ve sözleşmelerin Türkiye'ye yüklediği sorumluluklar yok sayılmakta, hukuki sorumluluklar göz ardı edilmektedir. Siyasi iktidar, uluslararası sözleşmelere Türkiye'nin koyduğu çekinceleri kaldırma konusunda adım atmamakta, ayrıca AB ile mülteciler üzerinden ahlaka ve hukuka aykırı bir pazarlık yaparak uluslararası hukuku ve insan hakları hukukunu çiğneyen birçok uygulamayı hayata geçirmektedir.

Türkiye 1951 Cenevre sözleşmesine koyduğu coğrafi çekinceyi devam ettiren dört ülkeden bir tanesidir. 140 kadar devlet tarafından imzalanmış olan Sözleşmede, coğrafi çekinceyi devam ettiren diğer devletler ise, Monako, Kongo ve Madagaskar'dır. Türkiye'nin, 1951 Cenevre Sözleşmesine koyduğu coğrafi kısıtlamayı kaldırması ve bu konuda yapısal bir değişikliğe gitmesi gerekmektedir.

Mülteci konusu AB ile pazarlık konusu yapılmış ve kapıların açılması tehdidi ile siyasi söylem geliştirilmiştir. Türkiye'deki Suriyeli mültecilere ilişkin krizin ilerlemiş olmasının en önemli sebeplerinden bir tanesi, Suriye iç savaşı çıktıktan sonra ilk iki sene Türkiye'nin ilgisinin ülkede yaşayan Suriye rejimi üzerinde olmasıdır dolayısı ile ilk iki sene Türkiye'de ülkede bulunan Suriyelilere yönelik olarak neredeyse hiç kayıt tutulmamıştır. Göç İdaresinin statü değişikliği de bu konunun sosyal politikalar perspektifile değil güvenlik politikaları, perspektifiyle ele alınması eğilimini güçlendirmiş, çözümsüzlüğü daha da arttırmıştır.

Fırsat bulması durumunda AB ülkelerine geçiş yapmak isteyen mültecilerin büyük çoğunluğu Türkiye'de bir istikbali olmadığına inanmasına rağmen, bu topraklarda yaşamak zorunluluğu ile karşı karşıyadır. Yaklaşık 4 milyon kişinin her açıdan entegrasyonu çok önem taşımaktadır. Kayıt dışı mülteciler aynı zamanda sistem dışı kalmaktadır. Kayıt dışı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

mültecilerin sistem içine dâhil edilebileceği alternatifler üretilmelidir. Bu nedenle vatandaşlık ve/veya entegrasyon modelleri ve projeleri üzerinde durmak önem taşımaktadır. Entegrasyon konusunun demografik bir plana kurban edilmeden kademeli olarak nasıl bir süreç yönetimi ile ele alınacağı değerlendirilmelidir. OECD'nin uzmanlık alanından destek alacak şekilde 'regülerizasyon' sistemi değerlendirilmeli ve bu Türkiye için uygulanabilir bir model haline dönüştürülmelidir. Doğru çözümlerin başında, Türkçe'de tam karşılığı olmaması nedeniyle 'doğrudan iskan' şeklinde ifade edilebilecek 'resettlement' uygulaması gelmektedir.

Suriyeli mültecilerin büyük bir kısmının gelecekte geri dönmeyeceği, bu ülkede kalıcı olacağına dair araştırmalar ve verilere ilişkin kapsamlı bir değerlendirme ihtiyacı vardır. Elbette ki mültecilerin kısa vadede belirli temel insani haklara kavuşmuş olmaları, sadece kısa vadede çözümler sunulması açısından önemlidir. Ancak uzun vadede geliştirilecek olan çözüm önerileri için yasal statü temelli ve kalıcı sistemler üzerine çalışmak gereklidir. 'Geçici koruma' statüsünün belirli bir süresi olduğundan hareketle, uzun vadede bu kişiler için toplumda nasıl bir sistem geliştirileceğinin çalışmaları yapılmalıdır. Bugünden eşit vatandaşlık hukuku çerçevesinde konuya yaklaşmalı ve bu çerçevede mültecilerle ilişkiye geçerek eşit yurttaşlar olarak ortak sorunlarımıza ortak çözüm üretme temelinde birlikte siyaset yapabilmeyi olanaklı kılınmalıdır. Devletin statüsüz bıraktığı ve kullanılacak bir araç olarak gördüğü yeni vatandaşlarımıza yönelik politik yaklaşımımız, mücadele alanını genişleterek ve Suriyeli mültecileri bu mücadeleye davet ederek, özgür eşit bir toplumu birlikte inşa edebilecek olanakları hayata geçirme çabasıdır.

Kayıt dışı olan Suriyeli mültecilerin yeni doğan çocukları vatansız hukuki statüsünde yer almakta olup, bunlar gelecek dönemlerde farklı sorunlarla karşı karşıya kalacaklardır. O nedenle bu çocuklara yönelik politikaların da geliştirilmesi gerekmektedir. Türkiye koşullarında bir ülke için bu kişilere insan hakları temelli olarak sunulacak en insani statü 'vatandaşlık' olarak görülmektedir. Mültecilerle ilgili olarak sunulacak her tür hizmetin genel yapısı ve içeriğini, bu kişilerle görüşerek, onların temel talep ve ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirerek oluşturmak çok önemlidir. Bu nedenle mültecilerle olan iletişim kanallarının düzenli olarak aktif tutulması ve bu kişilerin sorun ve beklentilerinin birebir kurulacak iletişimlerle saptanması gerekmektedir.

Yaklaşık 235 bin Suriyelinin yaşadığı 21 Mülteci kampının işleyişi ve uygulamaları şeffaf değildir. Kampların sivil toplum ve medya denetimine açılması gerekmektedir. Uluslararası hukuka göre mülteciler kamplarda veya geri gönderme merkezlerinde tecrit edilemez. Mültecilere potansiyel suçlu muamelesi yapılamaz. Komisyon tarafından yapılan kamp ziyaretlerinde; kampların sağlıksız ve yetersiz koşullarda olduğu, ziyaretçi milletvekillerinin kamplarda kalan belirli kişilerle görüşürüldüğü tespit edilmiştir. Ayrıca kamplarla ilgili taciz, tecavüz vakasının medyada yer almasına rağmen bu olaylarla ilgili ciddi bir soruşturma yürütülmemiştir. Kamplarda kalanların kendi ülkelerine gidiş gelişleri ve savaşa katılımları ile ilgili iddialar BM Mülteci mevzuatı açısından ciddi sorunlar da oluşturmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Dünyadaki mevcut uygulamalarda da mülteciler iç kamplasma önlemek için topluca aynı bölgeye yerleştirilmez. Keza kendilerini güvende hissetmedikleri ve oradaki koşullardan dolayı sığınma talep ettikleri ülkenin sınırına da, çatışma çıkması ihtimaline karşı tampon bölge şeklinde yerleştirilmezler. Özellikle Suriye sınırı boyunca demografik yapıyı değiştirmeyi hedefleyen bir yerleşim politikası uzun vadeli toplumsal ve bölgesel sorunlara yol açacaktır.

AFAD kontrolündeki kamplarda kalan mültecilerin çevreyle olan bağları koparılmaktadır. Mültecilerin bürokratik işlemlerinin tamamlanması için gerekli olan süreler aşılmakta, bu tecrit hali ile özgürlükler kısıtlanmakta, telafisi zor travmatik olgular ortaya çıkmaktadır. Kamplarda barınmanın çadırlarda sürmesi, mevsim koşullarının değişimine bağlı olarak sağlık sorunlarına ve toplu yaşamaktan kaynaklanan hastalıklara yol açmaktadır. Mültecilerin kamp hayatını sona erdirecek projeler hızla hayata geçirilmelidir. Mültecilerin nerede ve nasıl yaşayacakları konusu kendi kararları olmalıdır. Ancak ülkelerine geri dönmek isteyen mülteciler için Kızılhaç vb. uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşlarıyla güvenli geçiş koridorları oluşturularak geri dönüşler sağlanmalıdır.

AB ile yapılmış olan Geri Kabul Anlaşması'nın içeriği de belirsizdir. Üstelik bu anlaşma ile uluslararası toplumda iltica alanının anayasası olan 1951 Mülteci Hakları Sözleşmesi başta olmak üzere bu alandaki BM sisteminin hukuki ve kurumsal çatısı çöktürülmüştür. Türkiye'de mültecilere uygulanan Geçici Koruma Rejimi hem insan hakları hukukuna hem de anayasaya aykırıdır. Geçici Koruma Statüsü AB'ye göre en fazla 3 yıl olabilir. Bu statü devam ettirilemez. Geçici Koruma Statüsü 'ne çözüm bulunmalı, ilk aşamada sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda güçlü uyum politikaları geliştirilmelidir. Bu politikalar mültecilerin farklı kültür, kimlik, anadil ve inançlarını dikkate alan bir anlayışla hazırlanmalı, asimilasyoncu bir özellik asla taşımamalıdır. Oysa geri gönderme merkezlerinde hak ihlalleri ve hukuka erişim sorunları önlenememiştir. OHAL düzenlemeleri bu sorunları daha da kötüleştirmiştir.

Mülteci alanında çalışan STK'ların KHK'lar ile kapatılması önemli boşluk oluşturmaktadır. Oysa Suriyeli mültecilerin sağlık, anadilinde eğitim, çalışma ve barınma haklarına dair demokratik kitle örgütleriyle, sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yürütülmesi gerekmektedir.

Suriyeli mültecilerin yaşadığı en önemli sosyal ve toplumsal sorunlarının başında nefret söylemleri ve linç girişimleri gelmektedir. Yetkililer tarafından hali hazırdaki gerilimli durumun sağlatılması ve yaşadıkları riski azaltıcı bir adım atılmadığı gibi kimi zaman da bu durumu körükleyici bir takım açıklamalar yapılmaktadır. Nefret söyleminin kökleri günlük hayatın içindedir ve oradan beslenmektedir. Nefret söyleminin yöneldiği kişi, gruplar hakkında önyargılar ve kalıpyargılar içeren bütün olumsuz duygu ve düşünceler, toplumsal

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

düzeyle zaman içinde oluşmakta; aile, okul, ders kitapları, dini, edebi ve diğer metinler, günlük konumalar, kitle iletişim araçları, vb. kanalıyla yaygınlaşmakta ve normalleşmektedir.

Konya¹, Ankara², Sakarya³, Mersin⁴, Gaziantep⁵ ve Adana⁶ vd. illerde yaşayan Suriyelilerin maruz bırakıldıkları insanlık dışı tehdit, linç girişimi, tecavüz ve yaşam kayıplarına neden olan saldırıların arka planına bakıldığında zaman özellikle medya tarafından yaratılan nefret söyleminin toplumda yarattığı infial açıkça görülmektedir.

Toplumsal algımızı şekillendiren en önemli unsurların başında gelen kitle iletişim araçları (radyo, televizyon, gazete, internet vb.) olumlu ve yapıcı olabileceği gibi aynı zamanda nefret suçlarına yol açan, ayrımcılığı oluşturan ve besleyen önyarguların, kısaca nefret söyleminin oluşmasında ve yaygınlaştırılmasında en etkili araçlardan biri olabilmektedir. Son kertede kitle iletişim araçları vasıtasıyla dolaşıma sokulan nefret söylemi, demokratik toplumun ve birlikte yaşama kültürünün oluşması ve devam ettirilmesinin önündeki en büyük engellerden biri halini almaktadır.

En basitinden haber dilinde sıkça kullanılan “Suriyeli gerginliği” kavramsallaştırmasının bizzat kendisi bile nefret dilini besleyen bir söylemdir. Mültecilere yönelik olarak siyasetçiler, kanaat önderleri ve medya tarafından oluşturulan bu nefret dili ve söylemlerine, nefret suçlarına yönelik cezasızlık uygulamasına son verilmesi için samimi bir çalışma yapılması elzemdir.

Her ne kadar Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından kayıt altına alınmış olan her Suriyeli mülteci sağlık hizmetine ücretsiz-katkı payı ödemeksizin ulaşabildikleri, kayıt altına alınmamış olanlardan durumu acil olanlar yahut bulaşıcı hastalık taşıyorsa veya konu bağıışıklamaya ilişkin ise tedavi hizmeti hemen verilmeye başlandığı belirtilse de yaşanan pratikler durumun böyle olmadığını göstermektedir. Hem medyada⁷ yer alan haberlere hem de partimize iletilen bilgilere göre; Suriyeli mülteciler sağlık hizmeti almakta zorlanmaktadır. Sağlık hizmeti alırken de sosyal baskıya uğramaktadırlar. İlaç alımları da sadece anlaşmalı eczanelerden sağlandığı için sıkıntılıdır.

Türkiye’de 2017 yılının Kasım ayı itibariyle eğitim çağındaki Suriyeli çocuk sayısı 976.200’dir. Bu çocukların; 348 bin 964’ü devlet okullarına, 225 bin 581’i 21 geçici barınma merkezindeki eğitim merkezlerine, 8597’si ise açık öğretim okullarına gitmekteyken, 393 bin 058 çocuk ise okullandırılmamıştır. En yüksek okullaşma oranları ilkokulda (%95) gözlemlenirken, ortaokul ve lise seviyesinde bu oran düşmektedir. Bunun bir sebebi de bu

¹ <http://www.haberturk.com/konya-da-suriyelilerin-ev-ve-is-yerlerine-saldiri-yapildi-1700136>

² <http://www.diken.com.tr/ankarada-tecavuz-soylentisi-uzerine-suriyelilere-saldiri-bir-multeci-yaralandi/>

³ <https://www.evrensel.net/haber/323746/sakaryada-suriyelilere-saldiri-evleri-bastilar>

⁴ <https://www.cnnturk.com/turkiye/mersinde-cinayet-sonrasi-suriyeli-ailelere-saldiri>

⁵ <http://www.nerinaazad.info/news/actual/syria/gaziantep-te-suriyelilere-saldirilar-dun-gece-de-surdu>

⁶ <http://www.mynet.com/haber/guncel/adanada-suriyeli-ailenin-evi-basildi-2-yarali-3225932-1>

⁷ <http://www.haberturk.com/saglik/haber/1344400-antalyada-4-hastaneden-geri-cevrilen-suriyeli-cocuk-oldu>

⁸ <https://www.yenisafak.com/yazarlar/mervesebnemoruc/acil-servis-kapisindan-geri-cevrilen-bir-suriyeli-2041367>

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

yaştaki çocukların çalışmak zorunda kalmasıdır. Kayıp kuşak yetişmemesi için kalan çocukların da hızlı bir şekilde okullaştırılması gerekmektedir. Ek olarak Suriyeli mülteciler üzerinden devlet kaynaklarının yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına göre; çocukların yüzde 60'ından fazlası okul dışı sistemde yer almaktadır. Çocukların devlet okullarına gitme konusundaki en büyük engellerinden birisi dil sorunudur. Bu nedenle anadilinde eğitim hem haktır hem de şarttır. Kalıcı olması gereken ve büyük operasyonlarla gerçekleştirilecek olan bu eğitim projelerinde yer alması gereken temel unsurlardan birisi, iki dilli eğitim verilmesidir.

Suriyeli Mültecilerin Çalışma Yaşamı

Yasal çalışma yaş dilimindeki 15-64 (yaklaşık 2.082.000 kişi) yaş aralığındaki mülteciler toplam mültecilerin %61'ini oluşturmaktadır. Suriyelilerin %62'sinin de (çocuklar dâhil olmak üzere) çalışma ihtiyacı içinde olduğu görülmektedir. Ancak kaç kişinin çalıştığı konusunda kesin bilgi edinme olanağı bulunmamakla birlikte, yaklaşık 1.000.000 kişinin kayıt dışı biçimde çalıştığını tahmin edilmektedir. Türkiye'de çalışan Suriyelilerin % 43,1'i gündelik işlerde, % 40,7'si düzenli işlerde, % 6,2'si ise mevsimlik işlerde çalıştığını ifade edilmekte buna ek olarak %9 oranında da kendi işyerlerini açan yatırımcı bulunmaktadır.

Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik uyarınca 31.10.2016 tarihi itibarıyla geçici koruma altındaki Suriyelilerden toplam 10.267 kişiye çalışma izni verilmiştir. Suriyelilerden yaklaşık 1.000.000 kişinin kayıt dışı biçimde çalıştığı dikkate alındığında sadece %1,1'ine çalışma izni verildiği, %99'unun ise halen kayıt dışı olarak çalışmaya devam ettiği görülmektedir. Geçici çalışma izni verilenlerin %33'ünün sanayide, %19'unun hizmetler sektöründe, %4'ünün inşaat sektöründe ve %44'ünün de diğer sektörlerde çalıştığı görülmektedir.

Göçmen işçiler genel olarak sağlık ve iş güvencesinden yoksun, insan hak ve özgürlüklerine aykırı koşullarda çalıştırılmaktadır. Göçmenlere, yerli işgücünün yerine getirmekten kaçındığı ve İngilizce terimlerin baş harfleriyle- "3-D" olarak kısaltılan "pis" (*dirty*), "tehlikeli" (*dangerous*) ve "nitelik gerektirmeyen" (*demeaning*) işlerde çalışmak düşmektedir.

Ücretli çalışan kişilerin önemli bir bölümü, yaşadıkları kentnin özelliklerine göre, emek-yoğun ve ağırlıklı olarak vasıfsız işlerde çalışmaktadır. Çalışmanın yoğunlaştığı sektörler; mevsimlik işler olan tarım ve hayvancılık başta olmak üzere, inşaat, tekstil ve hizmet sektörüdür. İnşaat ve tarım gibi alanlara yönelmesinde, çalışma sırasında Türkçeye daha az gereksinim duyulması ve kayıt dışılığın yaygın olmasıdır.

Suriyeli mültecilerin iş güvenliği ve iş sağlığı eğitiminden nasıl geçeceği belirsizliğini korumaktadır. Ayrıca, bu eğitimler sadece Türkçe olarak verilmektedir.

Çalışma izinlerinin alınması için işverenlerin belirli bir tutarda ödeme yapmaları gerekmektedir. Özel bir durum olmadıkça işverenler bu yükümlüğü yerine getirmekten istememekte, böylece Suriyelilerin istihdamı zorlaşmaktadır. Sadece çalışma izninin verilmesi Suriyelilerin istihdamının sağlanması için yeterli değildir. İstihdamın devlet tarafından özendirilmesi ve bazı yükümlülüklerin devlet tarafından karşılanması elzemdir. Bu bağlamda,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

işverenler için vergi indirimi yapılmalı, SGK primlerinin bir bölümü kamu tarafından üstlenilmelidir.

Türkiye, işsizliğin yüksek olduğu ve hemen her işi yapmak isteyenlerin bulunduğu, bu nedenle işçi sınıfı arasında rekabetin yüksek ve güvencesiz çalışma biçimlerinin yoğun olduğu bir ülkedir. Bu nedenle, Suriyeliler iş piyasasında geleneksel göçmen işçilerin yaşadıkları sorunları yaşamakla birlikte, bunu aşan sonuçlar üreten durumlarla da karşılaşmaktadır. Artan rekabet ortamı, her iki kesim için ücretlerin aşağıya doğru çekilmesi, çalışma koşullarının geriye doğru gitmesi sonucunu yaratmaktadır. Yerli işçilerin ücret başta olmak üzere herhangi bir hak talebi karşısında işverenler, kendilerine önerilen koşulları kabul etmemeleri halinde, daha ucuza Suriyeli işçi çalıştırabileceklerini belirtmektedir. Suriyeli işçiler, yerli işçilerle karşılaştırıldıklarında daha kötü koşullarda, güvencesiz biçimde ve daha düşük ücretlerle çalıştırılmaktadır. Tüm diğer koşullar yanında, ücretlerinin ödenmemesi gibi temel bir sorunla boğuşmaktadırlar.

İzmir’de yapılan bir araştırmada, “İşyerinde çalışan Türkiyelilerle aranızda ücret farkı var mı” sorusuna Suriyelilerin %93’ü ücret farkı olduğu yanıtı vermiştir.

Suriyeli mültecilerin en düşük çalışma süresi 11 saat olarak belirtilirken, en fazla saati olarak da 16 saat belirtilmiştir. Görüşülen Suriyelilerin verdiği bilgilere göre, ortalama çalışma süresinin günlük 12,4 saat olduğu saptanmıştır. Fazladan çalışılan haftalık 29,4 saatin karşılığı hiçbir biçimde ödenmemektedir.

Birçok işyerinde, Suriyelilere daha olumsuz davranılmakta, Suriyeliler zaman zaman hakaret ve aşağılamayla karşılaşmaktadır.

Ücretlerinin ödenmemesi Suriyeli işçilerin yaşadığı en önemli sorunlar arasındadır. İşverenlerin, bir sorun yaşadıklarında hangi makama şikâyet edeceklerini, haklarını nerede arayacaklarını bilememeleri ve en önemlisi kayıt dışı çalışmaları gibi nedenlerle Suriyelilerin ücretlerini ödememeleri yaygın davranışlardan biridir.

Sendikal örgütlenme hakkına vatandaş olmak/olmamak üzerinden kısıtlamalar getirilmesi sorgulanmaya muhtaç bir durumdur. Ayrıca Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) “İstihdam Amacıyla Göç” hakkındaki 97 Sayılı sözleşmesi ve “Göçmen İşçiler” hakkındaki 143 Sayılı Sözleşmelerini Türkiye’nin imzalaması ve yürürlüğe koyması önemlidir. Çünkü bu sözleşmelerle göçmen işçilerin; ücret, çalışma saatleri, izin, asgari çalışma yaşı, eğitim, sendika üyeliği ve barınma gibi haklardan eşit şekilde faydalanmaları düzenlenmektedir.

İşçi Sağlığı ve Güvenliği Meclisi (İSİG)’in hazırladığı 2016 Göçmen İşçi Raporuna göre; 2013 yılında 22 göçmen işçi, 2014 yılında 53 göçmen işçi, 2015 yılında 67 göçmen işçi ve 2016 yılında ise 96 göçmen işçi iş cinayetlerinde yaşamını yitirmiştir.

Tüm bu sorunlar dikkate alındığında; Mültecilerle ilgili çalışma yaşamı ve örgütlenme alanına ilişkin yasal mevzuatta ciddi değişiklikler ve eklemeler yapılması gereklidir. Fiilen ve kayıt dışı biçimde, asgari ücretin altında, uzun çalışma saatlerine zorlanarak, ağır ölüm ve yaralanma riski taşıyarak, kölelik koşullarında çalıştırılan mültecilerin ve mülteci çocukların haklarının gaspı engellenmelidir. Türkiye’de yaşayan mültecilerin kayıtlı ekonomiye dâhil

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

edilmeleri için, mültecilerin çalışma yaşamına katılmalarına dair düzenlemeler haklar zemininde ele alınmalı, bu alanlardaki uluslararası sözleşmelere (ILO, BM vd.) uyum sağlanmalıdır. Ayrıca mültecilerin sendikal ve diğer yasal örgütlenme olanaklarına kavuşma ihtiyacına cevap verilmelidir. Mültecilere yönelik, etnik kimlik, inanç, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği üzerinden gelişen nefret söylemlerine ve ayrımcı dile dair yasal ve sosyal, kültürel önlemler alınmalıdır.

Suriyeli Çocuk İşçiler

Suriyeli çocuk işçiler, trikotaj atölyelerinde, tekstil fabrikalarında, kuru meyve fabrikalarında, ayakkabı imalat atölyelerinde ve araba tamirhanelerinde, tarım işçiliğinde, sokaklarda kâğıt mendil, su satıcılığı gibi işlerde çalıştırılmaktadır (Tarlan, 2016)

İzmir’de yapılan bir araştırmada her beş Suriyeli çocuktan birinin çalıştığı tespit edilmiştir.

Yetişkin işçilerle birlikte en kötü koşullarda, çoklukla küçüklük, izbe atölyelerde, uzun saatler çalışan çocuk işçilere, aynı işi yapmış olsalar bile yetişkinlerden daha az ücret verilmektedir. Çocuk işçiler bedensel olarak kaldıramayacakları ağır iş şartlarına boyun eğerken, çalışırken küfür ve hakaretlere de maruz kalmaktadırlar.

Bunların yanı sıra çocuklar fuhuş, zorla evlendirme, satılarak evlendirme gibi ağır sömürü ve insan hakkı ihlallerine maruz kalabiliyorlar. Geleceksizlik, aile baskısıyla Türkiyelilerle zorla evlendirmelere de neden olmaktadır. Erken yaşta evliliklerle çocuğuna güvenli bir gelecek sağlayacağını düşünen aileler, bu evliliklerden kendileri için de yararlar ummaktadır.

Dilencilik ise, sıklıkla karşılaşılan ve yaygınlaşan “işlerden”. Özellikle büyük kentlerde “neredeyse her köşe başında” mendil ve su satan, dilencilik yapan çocukla karşılaşmak mümkün hale gelmiştir.

Suriyeli Kadınlar

İşgücü istismarının yollarından biri de ucuz göçmen kadın emeğidir. Kadınlar, tarım başta olmak üzere, evde bakım ve diğer hizmet sektörlerinde yaygın olarak çalışmaktadır. Tüm diğer göçmen işçiler gibi Suriyeli kadın işçiler de, sık sık cinsel taciz ve istismara maruz kalmaktadır ve çoğu zaman tahammül ederek çalışmak durumundadır.

Kadınlar iş yaşamında mesleki yetersizlik ve vasıfsızlık nedeniyle erkek işçilerden daha fazla emek-yoğun ve vasıfsız işleri yapmak zorunda kalmaktadır. Sadece ev dışında değil, eve iş alma sistemiyle de çalışan kadınlar olduğu görülmektedir. Örneğin, İzmir’de evlerinde parça başı dikiş işleri yaparak gelir elde etmeye çalışan kadınlar vardır.

Tüm bunlara ek olarak geçtiğimiz dönemde çıkan ‘Yabancılar ve Uluslararası Koruma Yasası’ çerçevesinde, Türkiye’nin kadına bakış açısındaki ikiyüzlülüğü görmek mümkün olmaktadır. Yabancı erkeğe kendi ülkesinde resmi olarak gerçekleşmiş olsa bile olsa sadece tek bir eşini Türkiye’ye getirme hakkı tanınırken, çocuklarla ilgili kısımda ise bütün eşlerinden olan çocuklarını getirme hakkı verilmektedir. Bu tamamen erkek egemen bir bakış açısıdır. İkinci ve üçüncü eş konumunda olan mülteci kadınları koruyan başka ülke

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

• • •

mevzuatları incelenerek, bu koruyucu maddelerin Türkiye'ye adapte edilmesi ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

VIII. OSMANİYE MİLLETVEKİLİ RUHİ ERSOY'UN RAPORA İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ

Doç. Dr. Ruhi ERSOY
Osmaniye Milletvekili
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyesi

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU
MÜLTECİ HAKLARI ALT KOMİSYONUNA

MÜLTECİ HAKLARI ALT KOMİSYON RAPORUNA EKLENMESİNİ
İSTEDİĞİMİZ GÖRÜŞLERİMİZ

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde kurulan Mülteci Hakları Alt Komisyonu'nun "Göç ve Uyum Raporu"nu incelememiz sonucunda aşağıda bahsettiğimiz konuların eklenmesinin uygun olacağını arz ederiz.

ALT KOMİSYONUN KURULUŞ AMACI

Alt komisyonumuzun kurulma gerekçesinde Suriyeli mülteciler konusu asıl unsur gibi görünse de aslında komisyonumuz ülkemizdeki tüm mülteci ya da sığınmacılara yönelik çalışmalar yapmak üzere kurulmuştur.

Her ne kadar Suriye kriziyle birlikte farkındalık oluşsa da "göç ve göç idaresi" kavramları, coğrafyamız ve medeniyet tarihimiz açısından önemli kavramlardır. Ülkemizin jeostratejik konumu, üzerinde yaşayan milletin kültür ve medeniyet anlayışı gereği tarihin birçok döneminde özellikle mazlumların sığınağı haline gelmiştir.

Raporda alt komisyonumuzun kuruluş amacı içerisinde sadece Suriyeli sığınmacı ya da mültecilerin gösterilmesi eksik kalmaktadır. Çünkü komisyonumuz çalışmalarına başladığı andan bugüne sadece Suriyeli mülteciler ya da sığınmacılar ile değil ülkemizde bulunan tüm mülteci veya sığınmacılar ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Bu nedenle komisyonumuzun kuruluş gerekçesinin "Türkiye'de yer alan tüm sığınmacı ve mültecilerin hukuki durumlarının tespit edilmesi (...)" şeklinde düzeltilmesini teklif ederiz.

Ayrıca, ülkemizde mülteciler denince sadece Suriyeliler akla gelmemelidir. Farklı ülkelerden ülkemize mülteci ya da sığınmacı olarak gelmiş, ülkemizde barınan insanların, grupların komisyonumuzda yer bulması gerekmektedir. Özellikle göntül coğrafyamız içerisinde yer alan

YENİ BİNA 2.Kat No:2030 Tel:0312 420 5978-79 Faks: 0312 420 2442

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

bölgelerden ülkemize sığınmış olan insanlara devletimizin Suriyelilere tanıdığı tüm imkânlardan yararlandırması sağlanmalıdır. Bu konuda komisyonumuzda özel gündem oluşturulabilir.

Bu gerekçelerle Alt Komisyonumuzun son toplantısında (16 Ocak 2018 Salı) komisyon başkanımızın gündeme getirdiği “Mülteci Hakları Alt Komisyonu” yerine “Göç ve Uyum Komisyonu” teklifi bizce de uygundur.

SURİYELİ MÜLTECİLERE KARŞI ŞİDDET DİLİ SORUNU

Devletimizin imkânları ve halkımızın yüksek feraseti ve anlayışı ile Suriyeli mülteciler konusu yıllardır büyük sorunlar yaşamadan sürdürülmektedir. Fakat son zamanlarda medyaya yansıyan kimi olayların münferit halden toplu bir şiddet şekline dönüştüğüne de şahit olduk. Mültecilere karşı şiddet dilini körükleyen, halkı kışkırtan STK’ların, çeşitli grupların var olduğunu bilerek mülteciler konusunda halkı daha da bilinçlendirmek, bu konuda farkındalık yaratmak adına çalışmalar yapılmalıdır. Komisyonumuz bu anlamda çalışma yapabilir hatta yapmalıdır. Anadolu coğrafyası tarih boyunca mazlumların sığınağı olmuştur. Anadolu insanımız da tarihsel ve kültürel müktesebatı ile üzerine düşen sorumluluğun farkındadır, bu anlayışla halkımızı mülteciler konusunda daha da bilgilendirmek provokasyonların da önüne geçecektir.

ŞEFFAFLIK

Mülteciler konusunda devletimizin karşı karşıya kaldığı en önemli eleştiri mülteciler için harcanan paranın, mülteciler alanına ayrılan bütçenin daha şeffaf olması, denetlenebilir olması konusudur. Bu nedenle devletimiz ve yetkililer mültecilere, sığınmacılara ayrılan bütçe, harcanan para ya da yapılan hizmetlerin tutarı anlamında net rakamlar verebilmelidirler.

KOMİSYON ÇALIŞMALARININ SOMUTLAŞMASI FARKINDALIK OLUŞTURULMASI

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki çalışmalar, akademik hayatta sadece tez olarak kalan bilgilere dönüşmemesi gerekmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin kurumsal kimliği, denetleme görevi göz önüne alınarak yapılan komisyon çalışmalarımızın somutlaşması, kamuoyu ile basılı olarak paylaşılmasının yanında çeşitli aktivitelerle farkındalık yaratılarak gündeme taşınması sağlanmalıdır.

YENİ BİNA 2.Kat No:2030 Tel:0312 420 5978-79 Faks: 0312 420 2442

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Örneğin, komisyon üyelerinin konuşmacı olarak katılacağı panel gibi organizasyonlar, komisyonumuzda dinlediğimiz kurum yetkilileri ile ortak buluşma ve yapılanları paylaşma programları ilk akla gelenlerdir.

Ayrıca, göç konusunda ilk akla gelen ülkelerin başında yer alan Türkiye'nin Büyük Millet Meclisindeki ilgili komisyonunun yaptığı çalışmaların sonuçlarını farklı dillere de çevirerek yayımlaması dünyaya da mesaj olacaktır.

Göç ve mülteciler konusunda parlamentoda neler yapıldığına ve en önemli eleştirilerin başında yer alan şeffaflık konusuna dair somut bilgilere yer verilerek farklı dillere de çevrilerek yayımlanmalıdır.

Doç. Dr. Ruhi ERSOY
Osmaniye Milletvekili
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU BAŞKANLIĞI
KARAR CETVELİ

Toplantı No : 17

Konu : Göç ve Uyum Raporu

07.03.2017

 Ömer SEZGİNAR Elazığ Milletvekili Başkan	 Fatma BENLİ İstanbul Milletvekili Başkanvekili	 Şenal SARIHAN Ankara Milletvekili Başkanvekili
 Leyla ŞAHİN USTA Konya Milletvekili Sözcü	 Sibel YIGİTALP Diyarbakır Milletvekili Katip	Vedat BİLGİN Ankara Milletvekili Üye
Aydın ÜNAL Ankara Milletvekili Üye	 Atay USLU Antalya Milletvekili Üye	Orhan ATALAY Ardahan Milletvekili Üye
İsmail AYDIN Bursa Milletvekili Üye	 Said YÜCE Isparta Milletvekili Üye	 Mehmet METİNER İstanbul Milletvekili Üye
 Sema RAMAZANOĞLU Denizli Milletvekili Üye	 Adnan BOYNUKARA Adıyaman Milletvekili Üye	 Orhan MİROĞLU Mardin Milletvekili Üye
 Abdullah AĞRALLI Konya Milletvekili Üye	 Selçuk ÖZDAĞ Manisa Milletvekili Üye	Mahmut TANAL İstanbul Milletvekili Üye
 Gamze ARKUN İLGEZDİ İstanbul Milletvekili Üye	 Tekin BİNGÖL Ankara Milletvekili Üye	Veli AĞBABA Malatya Milletvekili Üye
 Durmuş Fikri SAĞLAR Mersin Milletvekili Üye	Ayşe ACAR BAŞARAN Batman Milletvekili Üye	Burcu ÇELİK Muş Milletvekili Üye
Atila KAYA İstanbul Milletvekili Üye		Ruhi ERSOY Osmaniye Milletvekili Üye